

Handläggare

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-10-01

Ärendebeteckning
KS 2019/0767

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Yttrande över förslag till friluftsprogram för Kalmar kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott antar kommunledningskontorets yttrande som sitt och överlämnar det till kultur- och fritidsnämnden som kommunstyrelsens yttrande över Friluftsprogram för Kalmar kommun.

Bakgrund

Kultur- och fritidsnämnden har beslutat att det ska tas fram ett friluftsprogram med syfte att tydliggöra kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet och vara ett underlag för kommunens översiktliga planering. Kommunledningskontoret har fått anstånd med att besvara remissen till den 8 oktober.

Friluftsprogrammet är en viktig del i arbetet för att utveckla kommunens attraktivitet som stad och levande landsbygd med livskraftiga småorter. Programmet ska ge förutsättningar för ett rikt och innehållsrikt friluftsliv och förtydliga ansvarsfördelningen mellan berörda kommunala nämnder och redovisa kommunens behov av samverkan med föreningar, organisationer och andra externa parter. Innehållet ska också fungera som inspiration till invånare att hitta idéer och områden för att utöva friluftsliv.

Vatten- och miljönämnden har även lämnat ett yttrande över programmet. Detta yttrande läggs som bilaga till detta.

Yttrande

Överlag är friluftsprogrammet ambitiöst och ger en bra bild med förslag till strategier och inriktningar för att utveckla kommunen som en attraktiv friluftskommun. Vissa delar kan läggas in i framtida översiktsplan, där det då också kan få ett politiskt inriktningsbeslut. Programmet är väldigt omfattande och kan i vissa delar vara lite svårt att överblicka.

Den årliga verksamhetsplanen med budget samlar kommunens mål och långsiktiga vision i ett och samma dokument. Programmet har ingen tydlig koppling till verksamhetsplanen vilket gör programmets förslag otydliga. Som exempel kan nämnas programmets vision som inte återfinns i verksamhetsplanen.

Vi saknar även ansvar för genomförande av programmet och tidsplaner. Det står exempelvis inte hur länge programmet ska gälla eller vilken nämnd som ska genomföra vad. Vissa delar, framförallt aktiviteter, behöver skrivas om så att programmet blir mer utifrån ett kommunperspektiv än ett nämndsperspektiv.

Programmet visar på ekonomiska konsekvenser för ett genomförande men saknar kostnadsberäkningar. Beskrivningen av detta är i mer allmänna ordalag såsom att för att höja ambitionen för friluftsarbetet krävs ekonomisk förstärkning med långsiktiga investeringar. Det skrivs också att det finns behov av en särskild driftsbudget för friluftsanläggningar och förbättrad tillgänglighet.

Ett förslag till uppdelning skulle kunna vara att själva programmet, med utgångspunkt i de nationella målen, beskriver Kalmar kommuns vilja och ambition samt hur arbetet ska organiseras och på vilket sätt det ska följas upp.

Parallellt med själva programmet bör en handlingsplan tas fram. Den bör då innehålla vad som ska göras, vem som ansvarar, vad kostnaderna är och när det ska vara färdigt. En sådan handlingsplan följs då årligen upp på samma sätt som övriga handlingsplaner och program till fullmäktige i maj varje år.

Programmet innehåller planer för utveckling av annat än det som kultur- och fritidsnämnden ansvarar för såsom cykelstråk med mera. I styrgruppen för detta program har endast kultur- och fritidsförvaltningen ingått men om flera förvaltningar blir berörda av de framtida utvecklingsområdena så borde även dessa vara involverade i styrgruppen. Referensgrupper är inga grupper utan personer i de olika förvaltningarna.

På några håll blir detaljeringsnivå för hög när det gäller hur avtal med fastighetsägare är utformade. Förslagvis skulle programmet ange vilka principer som ska gälla för de rättigheter som kommunen ska använda. Det ska tydligt anges att i framtiden ska alltid långsiktiga avtal tecknas och vem som ska stå som motpart gentemot en eventuell markägare. Sådana principer bör skrivas i de inledande texterna.

Ur ett socialt hållbarhetsperspektiv lämnas följande synpunkter:

- Det är bra att programmet lyfter stadsnära miljöer som parker och kyrkogårdar. Dessa områden gynnar en större grupp än ”friluftsmänniskan” och är viktiga ur ett folkhälsoperspektiv.
- Samarbete med Idrottsprogrammet lyfts i programmet men det saknas något om Hälsovetenskapsprogrammet (folkhälsa).
- De av kultur- och fritidsnämnden prioriterade målgrupperna (barn och unga, äldre, funktionsnedsatta och nya utövare) borde genomsyras i

samtliga mål inte enbart under punkt 7. Friluftsliv för alla.

- Begreppet Tillgänglighet behöver definieras. Det hoppar mellan olika begrepp som mot målgruppen funktionsnedsatta och allmän tillgänglighet till t.ex. en plats eller möjligheten att ta sig till något.
- Det saknas att Universell utformning är utgångspunkten för utvecklingsområdena. Dvs. när produkter, miljöer, program och tjänster utformas för att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning, utan behov av anpassning och specialutformning.
- Hela stycket om Folkhälsa behöver utvecklas/skrivas om och få ett mer salutogent (hälsofrämjande) innehåll än vårdande som det är idag. Det behöver också få ett mer "kommunalt" än regionalt perspektiv.
- Trygghetsperspektivet saknas i princip.
- Perspektiven Tillgänglighet, Jämställdhet, Ålder, Trygghet och Folkhälsa borde finnas med genomgående och i samtliga områden.
- En del fakta är så detaljerad att den är svår att hålla aktuell vilket gör det svårt att hålla programmet aktuellt

Jonas Sverkén
förvaltningschef

Anders Saur
verksamhetsutvecklare

Bilagor:
Friluftsprogram
Vatten- och miljönämndens yttrande

Handläggare
Eva-Lena Larsdotter
0480-450611

Datum
2019-06-26

Dnr:
KFN 2017/0237

Berörda nämnder och bolag
i Kalmar kommun samt föreningar,
organisationer och myndigheter

Samråd om Friluftsprogram för Kalmar kommun

Vi vill att fler ska upptäcka vårt fantastiska natur- och kulturlandskap! I Kalmar kommun har vi både kust och skärgård, öppet odlings-, ek- och herrgårdslandskap och skogsbygd. Det är sådana värden som ska lyftas fram i arbetet med att utveckla friluftslivet!

Regeringen har beslutat om nya mål för friluftspolitiken och att Sverige ska satsa på friluftsliv eftersom det ger oss hälsa, naturförståelse och bidrar till regional utveckling. Kommunens arbete i frågan handlar om att underlätta, stödja och lyfta fram människors möjligheter att vistas i naturen, bland annat genom förbättrad information om det utbud som finns, bidra till att göra befintliga områden mer tillgängliga och utveckla nya områden för friluftsliv.

Kultur- och fritidsnämnden har beslutat att det ska tas fram ett friluftsprogram med syfte att tydliggöra kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet och vara ett underlag för kommunens översiktliga planering.

Friluftsprogrammet är en viktig del i arbetet för att utveckla kommunens attraktivitet som stad och levande landsbygd med livskraftiga småorter. Programmet ska ge förutsättningar för ett rikt och innehållsrikt friluftsliv och förtydliga ansvarsfördelningen mellan berörda kommunala nämnder och redovisa kommunens behov av samverkan med föreningar, organisationer och andra externa parter. Innehållet ska också fungera som inspiration till invånare att hitta idéer och områden för att utöva friluftsliv.

Arbetet med friluftsprogrammet påbörjades 2018 och har tagits fram utifrån sammanställning av befintliga underlag, fältstudier och dialog med övriga kommunala förvaltningar och föreningsrepresentanter från olika delar i kommunen som har lokalkännedom och stor kunskap om behov och efterfrågan.

Nu är det dags för återkoppling för att inhämta synpunkter på presenterad inventering och analys. Därmed finns också möjlighet att fylla på med fler invånartips på fina friluftsmiljöer. Efter remisstiden kommer en slutversion tas fram med utvecklad analys, prioriteringsförslag och genomförandeplan.

Program för Friluftsliv i Kalmar kommun, daterat 2019-06-19, inleds med en översikt av innehåll och processen. Därefter följer tre delar som kan ha intresse för olika målgrupper;

- **DEL I:** Bakgrund, kommunens ambitioner, mål, strategier, ansvarsfördelning och regelverk.
- **DEL II:** Beskrivning av områden som är attraktiva för friluftsliv och friluftaktiviteter, analys, prioritering, genomförandeplan samt källor.
- **DEL III:** Kartor med tips på platser för friluftaktiviteter.

Programmet finns att läsa på www.kalmar.se/friluftsliv och att låna i tryckt version på kommunens bibliotek.

För att komma med i slutbearbetning behöver synpunkter på programförslaget lämnas **senast 2019-09-30** till eva-lena.larsdotter@kalmar.se alternativt per post till Kultur- och fritidsförvaltningen, Box 610, 39126 Kalmar.

Med vänlig hälsning

Eva-Lena Larsdotter
Friluftsutvecklare

Handläggare

Eva-Lena Larsdotter
0480-450611

Datum

2019-06-19
Samrådsversion

Diariernr

KFN 2017/0237

Program för Friluftsliv i Kalmar kommun

Foto: Thomas Eidrup

Kultur och fritidsförvaltningen
Adress Box 610, 39126 Kalmar
0480-45 00 00 vx | eva-lena.larsdotter@kalmar.se

Kalmar kommun
WWW.KALMAR.SE

Läsanvisning

Del I

Kapitel 1-10 innehåller bakgrund, kommunens ambitioner, mål och strategier samt ansvarsfördelning och regelverk.

Del II

Kapitel 11-16 beskriver områden som är attraktiva för friluftsliv och friluftaktiviteter, övergripande analys, prioritering och genomförandeplan samt källor.

Del III

Kartbilagor.

Projektorganisation

Beställare

Kultur- och fritidsnämnden

Projektledare

Eva-Lena Larsdotter (friluftsutvecklare, kultur- och fritidsförvaltningen)

Styrgrupp

Lolita Persson (kultur- och fritidschef) och Kultur- och fritidsnämndens presidium

Referensgrupp från kommunens förvaltningar och bolag

Kultur och fritidsförvaltningen: Emma Angelin-Holmen (kulturutvecklare), Lukas Nilsson (fritidsutvecklare), Valdete Mehmeti (GIS/kartor)

Samhällsbyggnadskontoret: Tomas Burén (miljöhandläggare naturfrågor), Thomas Eidrup (cykelstrateg), Edyta Weronika Krawus (landskapsarkitekt), Jonas Hallberg och Emelie Bertholdson (planeringsarkitekter), Björn Strimfors (stadsarkitekt), Mårten Mogren (mätningssingenjör kartor)

Serviceförvaltning: Tomas Lexinger (produktionschef), Ronny Gustafsson och Pelle Hallström (drift och underhåll), Renate Foks (projektledare vatten), Johan Wegenke (vattenvård), Ola Sennerfjord (fiskevård).

Kommunledningskontoret: Josefine Blomlöf och Johanna Kindqvist (markägo- och exploateringsfrågor) Mattias Andersson och Annika Fonseca (huvudprojektledare), Anna Aleljung (exploateringsfrågor miljö), Jonas Svendsén (landsbygdsutvecklare), Louise Weidolf (strateg social hållbarhet), Sara Gripstrand (strateg ekologisk hållbarhet), Christian Hultén (näringsliv, företagslots), Eva-Marie Adelgren (hälsoutvecklare), Monica Björkegren-Ohlson (inflyttarlots)

Utbildningsförvaltningen: Clas Wolke (verksamhetsutvecklare), Emma Söderblom (utvecklingslärare idrott och hälsa), Anna Staaf Stånggren, (utvecklingslärare fritidshem)

Omsorgsförvaltningen: Tova Andreasson (enhetschef socialt innehåll)

Socialförvaltningen: Eva-Lena Karlsson (verksamhetsutvecklare)

Södermøre kommunaldelsnämnd: Hanna Ivarsson (kommundelsutvecklare Södermøre)

Destination Kalmar AB: Stefan Johnson (turismchef), Johan Göransson (idrottsturism)

Kalmar Vatten AB: Stefan Ahlman (samverkan kring vattenanläggningar och dämmen)

Referensgrupp utanför kommunen

Länsstyrelsen: Per-Markus Jönsson (samordnare friluftsliv, grön infrastruktur)

Region Kalmar län: Hanna Johansson (folkhälsoutvecklare), Karin Ekebjär (turistsamordnare), Oskar Lind (affärsutvecklare besöksnäring, cykel)

Kalmar läns museum: Liselotte Jumme (kulturhistoria, kulturlandskap)

Linnéuniversitetet: Jonas Ahnesjö, Thony Ragnarson och Peter Pagels, (Institutionen för Fysisk aktivitet, friluftsliv och hälsa), Viktor Björk (studentrepresentant)

Svenska kyrkan, Kalmar Pastorat: Birgitta Linåker (trädgårdsingenjör)

Föreningar: Bygdeföreningar/samhällsföreningar el likn från Kåremo, Slakmøre, Rockneby, Skäggenäs, Läckeby, Trekanten, Smedby, Ljungbyholm, Hagby/Voxtorp, Tvärskog, Påryd, Halltorp, Smedby, Lindsdal. Friluftsförbundet, Ornitologisk förening, Scoutföreningar, Orienteringsklubb, Ridklubb, Brukshundsklubb, Naturskyddsförening, Funktionsrätt i Kalmar län, m fl.

Lokala Naturvårdssatsningen (LONA)

Processen och programarbetet har medfinansierats genom statsbidrag *Lokala naturvårdssatsningen* som förmedlats av Länsstyrelsen Kalmar.

Program för Friluftsliv i Kalmar kommun

INNEHÅLL

Projektorganisation	2
INLEDNING	6
Syfte med friluftsprogram	7
Avgränsning och status	8
Metod, process och tidplan.....	8
DEL 1	
1. BAKGRUND TILL FRILUFTSPROGRAM	12
Regeringsuppdrag och nationella friluftsmål	
Nationella miljömål	
Kommunala beslut	
2. KOMMUNENS AMBITIONER	20
Vision för Kalmar	
Övergripande strategier	
Prioriterade målgrupper	
3. MÅL & STRATEGIER FÖR FRILUFTSLIV	22
Mål 1. Tillgänglig natur för alla	
Mål 2. Starkt engagemang och samverkan	
Mål 3. Allemansrätten	
Mål 4. Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv	
Mål 5. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	
Mål 6. Skyddade områden som resurs för friluftslivet	
Mål 7. Ett rikt friluftsliv i skolan	
Mål 8. Friluftsliv för god folkhälsa	
Mål 9. God kunskap om friluftslivet	
4. ANSVARFÖRDELNING I KOMMUNEN	34
5. RESURSBEHOV FÖR GENOMFÖRANDE	38
Framtagande	
Ansvar och samordning	
Investeringar och driftmedel	
Långsiktigt säkerställande och utveckling av friluftsområden	
6. REGELVERK FÖR FRILUFTSLIVET	41
Allemansrätten	
Natura 2000	
Miljöbalken	
Plan och bygglagen	
Övriga regler som påverkar friluftslivet	

7. FRILUFTSLIV FÖR ALLA	46
Barn och unga	
Äldre	
Kulturella skillnader	
Tillgänglighet för funktionsnedsatta	
Jämställdhet	
8. FRILUFTSINFORMATION	51
9. UTOMHUSPEDAGOGIK	54
10. NATURTURISM	57
DEL 2	
11. ATTRAKTIV MILJÖ FÖR FRILUFTSLIV	60
Kalmar stad	
Norra kommundelen	
Södra kommundelen	
12. FRILUFTSAKTIVITETER.....	93
Vardagsnära friluftsliv	
Natur och friluftsområden	
Vandra, cykla och motionsspår	
Parker, odling, kyrkogårdar, golf	
Lekplatser, aktivitetsparker, skolskog och pulkabackar	
Bad, båt, fiske	
Häst och hund	
Utflyktsmål	
13. ÖVERGRIPANDE ANALYS	134
Områden med friluftsvärden att bevara eller utvecklas	
Utvecklingspotential i olika delar	
Samlad bild hur vi kan stärka friluftslivet	
Brister	
14. PRIORITERING	143
15. GENOMFÖRANDEPLAN	144
16. KÄLLOR.....	145
DEL 3	
KARTBILAGOR.....	149
Utflyktsmål	
Natur- och friluftsområden	
Vandra, cykla och motion	
Parker, odling, golf	
Lek, aktivitetspark, skolskogar	
Bad, båt och fiske	
Häst och hund	
Områdeskartor	

Upptäck skogen

Foto: Susanne Carlsson

Foto: Jan Magnusson

Rör dig i herrgårds- och eklandskapet

Foto: Jan Magnusson

Foto: Anders Johansson

Upplev vår kust och skärgård

Kalmar kommuns flygfoto

Foto: Thomas Eidrup

Njut av stadsnära natur och kultur

Foto: Jonas Lindström.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Program för Friluftsliv i Kalmar kommun

INLEDNING

Mer friluftsliv, för fler människor, året om!

Vi vill att fler ska upptäcka möjligheterna att komma ut och njuta av vårt fantastiska natur- och kulturlandskap! I Kalmar kommun har vi både kust och skärgård, öppet odlings-, ek- och herrgårdslandskap och skogsbygd. Det är sådana värden som ska lyftas fram i arbetet med att utveckla potentialen för friluftsliv och locka fler att komma ut i vår kommun!

När vi pratar friluftsliv menar vi vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser, utan krav på tävling. Regeringen har beslutat om nya mål för friluftspolitiken och att Sverige ska satsa på friluftsliv eftersom det ger oss hälsa, naturförståelse och bidrar till regional utveckling. Kommunens arbete i frågan handlar om att underlätta, stödja och lyfta fram människors möjligheter att vistas i naturen, bland annat genom förbättrad information om det utbud som finns, bidra till att göra befintliga områden mer tillgängliga och utveckla nya områden för friluftsliv.

Många människor upplever att brist på tid, sällskap för sin aktivitet eller var man hittar lämpliga platser hindrar dem från att komma ut i naturen. Det kan också bero på otillgänglighet eller brist på kunskap. Kunskap om allemansrätten är i många grupper väldigt låg. Riktade insatser kommer att göras för befolkningen i stort, liksom för särskilda grupper så att fler ska kunna vistas i naturen. Hur lockar vi ut fler barn och unga, hur underlättar vi för äldre och hur får vi ut kunskap till de grupper som kommer från kulturer där friluftsliv inte har varit möjligt? Länsstyrelsen, kommunen, föreningar och enskilda kan bidra till lokala satsningar. Genom samverkan med skolan kan vi nå ut till fler barn och unga. Friluftslivsorganisationer kan bidra till att öka kunskap om och intresse för friluftsliv.

Kommunen har en nyckelroll för att saker ska hända lokalt. Vårt varierade landskap kan presenteras som inspirerande miljöer för fysisk aktivitet, naturupplevelser och andrum. Här kan man få en lustfylld, spontan och hälsosam fritid. Vi behöver tillsammans hjälpas åt att lotsa invånare och besökare till smultronställen och besöksmål där vi kan erbjuda och levandegöra kunskap om natur- och kulturhistoria, bebyggelsemiljöer och landskap.

Arbetet för förbättrade möjligheter till friluftsliv har startat med inventering av vad vi har och vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Detta har sammanställts i ett program för att tydligt visa kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet. I det arbetet har kommunen samverkat med bland annat föreningar som har lokalkännedom och stor kunskap om behov och efterfrågan.

Varför satsa på friluftsliv?

De flesta människor har positiva minnen av naturupplevelser. Egna erfarenheter tillsammans med forskning visar tydligt att vi mår bra av att vistas i naturen. Minskad stress, välbefinnande, bättre prestationer vid inläring, goda resultat vid rehabilitering och en allmän förbättring av hälsan är några positiva effekter vi får av det.

Vad menas med friluftsliv?

Friluftsliv innebär **”Vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”**

Definition enligt Förordningen om statsbidrag SFS 2010:2008.

Närhet, tillgänglighet och kvalitet är nyckelord i efterfrågan av naturupplevelser och områden för friluftsliv. Bostadsnära grönområden tillsammans med skyddad natur och värdefulla naturområden i övrigt utgör en gemensam bas för både det rörliga friluftslivets, naturvårdens och i många fall även kulturmiljövårdens intressen.

Ur ett samhällsperspektiv är friluftsliv en viktig faktor för en god och långsiktigt hållbar framtid och bidrar bland annat till en sådan utveckling genom;

- Livskvalitet och meningsfull fritid för alla åldrar och grupper
- Bättre folkhälsa med minskade sjuktal och kostnader
- Miljöengagemang och ökad förståelse för naturvård och biologisk mångfald
- Ökad kunskap om natur- och kulturlandskap
- Arena för utomhuspedagogik för barn
- Underlag för småskaligt näringsliv och landsbygdsutveckling
- Nya möjligheter för besöksnäring och naturturism

Närhet till hav, skog och vacker natur spelar stor roll i valet av bostadsort enligt enkätsvar från inflyttade till kommunen. Möjligheter till rekreation och friluftaktiviteter av hög kvalitet är också ett tema som efterfrågas alltmer av turister. Friluftslivets betydelse för byggandet av en attraktiv stad/kommun kan därför inte nog överskattas.

Det finns i nuläget inte likvärdiga möjligheter till friluftsliv överallt eller för alla. För att förbättra möjligheterna, åtgärda brister och säkra goda förutsättningar krävs en tydlig friluftspolitik med rekreations- och friluftsperspektiv som en viktig del i samhällsplaneringen. Ett friluftsprogram kan utgöra underlag för beslut om planering och investering för dessa frågor.

Syfte med friluftsprogram

Det övergripande syftet med friluftsprogrammet är att tydliggöra kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet. Samtidigt ska programmet vara ett underlag för kommunens översiktliga planarbete, belyst bland annat i översiktsplan för både staden, landsbygden och småorterna.

Friluftsprogrammet är en viktig del i arbetet för att utveckla kommunens attraktivitet som stad och levande landsbygd med livskraftiga småorter.

Programmet ska ge förutsättningar för ett rikt och innehållsrikt friluftsliv och förtydliga ansvarsfördelningen mellan berörda kommunala nämnder och redovisa kommunens behov av samverkan med föreningar, organisationer och andra externa

parter. Innehållet ska också fungera som inspiration till invånare att hitta idéer och områden för att utöva friluftsliv.

Avgränsning och status

Friluftsprogrammet innefattar inventering och nulägesanalys samt mål och strategier för utveckling av friluftslivet inom hela Kalmar kommun. Frågorna beskrivs både tematiskt i aktiviteter samt geografiskt i olika delområden inom kommunen.

Beskrivning av friluftaktiviteter i detta program inkluderar inte aktiviteter knutna till idrottsanläggningar förutom vissa undantag. Golfbanor beskrivs eftersom de ofta omfattar natur att strosa i, utomhusbassänger eftersom de kompletterar badmöjligheter och fritidsbåthamnar eftersom de utgör en viktig del för att uppleva natur på vatten. Även lekplatser, parker och kyrkogårdar beskrivs eftersom de är viktiga anläggningar för tätortsnära utevistelse och fysisk aktivitet för olika åldrar. Anläggningar för häst och hund ingår eftersom behov av att röra sig i natur är av stor vikt för dessa aktiviteter. Fritidsjakt ingår inte i detta friluftsprogram då det regleras av särskild lagstiftning kopplat till areella näringar. Dock nämns i de områden det berör att det finns kommunal mark som upplåtits till jakt för unga och marklösa jägare.

Friluftsprogrammet är ett kommunövergripande dokument och ska därför utgöra en del av det underlag som finns för översiktlig fysisk planering och ligga till grund för kommande planer och beslut som rör friluftslivet. Programmet ska förankras i berörda kommunala verksamheter och samrådas med relevanta föreningar och myndigheter.

De utvecklingsmöjligheter som beskrivs i programmet baseras på tillhörande bristanalys och ska ses som exempel på tänkbara åtgärder att hantera i verksamhetsplaner och budgetfördelning av en eller flera nämnder i samverkan.

Metod, process och tidplan

Arbetet påbörjades hösten 2017 och har drivits av friluftsutvecklare på kultur- och fritidsförvaltningen i samarbete med referensgrupp bestående av tjänstepersoner från andra kommunala förvaltningar och bolag, i form av intervjuer, dialog, work-shops och olika samarbetsprojekt parallellt med programarbetet.

Förankringen har haft utgångspunkt i att dela med oss om hur vi jobbar, vilka projekt med beröringspunkter som är igång, samverka och lära av varandra:

- *Vad gör vi på våra myndigheter och förvaltningar, våra roller och projekt? Hur kan vi samverka? Intervjuer, workshop och SWOT!*
- *Dialog med medborgare och föreningar. Enkät.*
- *Informationskanaler! Hur marknadsföra en friluftskommun? Hemsida, broschyrer och föredrag*
- *Hitta exempel på bra processer och bra friluftsprogram*
- *Skapa resurser och förståelse för gröna värden!*
- *Hitta stärkande forskning och samverkan med landsting och universitet!*

En föreningsenkät har genomförts för att ta del av föreningsperspektivet på befintligt utbud, värden, brister och utvecklingspotential. Inventering av kommunens friluftsliv-

utbud har också skett genom fältbesök och samtal med relevanta friluftsföreningar och olika bygdeföreningar inom hela kommunen. Förutom föreningskontakter har även medborgardialoger genomförts i samband med olika evenemang både i stad och landsbygd.

Workshop om friluftsliv med studenter på Linnéuniversitetet. Foto: Eva-Lena Larsdotter

Under processen har samarbete startats upp med Linnéuniversitet, landstinget, regionförbundet och länsstyrelsen för att lyfta relevant forskning i ämnet, hitta nätverk för kommunöverskridande frågor och möjliga genomförandemedel.

Parallellt med programarbetet har projektledaren deltagit i nationella konferenser om friluftsliv för omvärldspaning och tillsammans med styrgruppen gjort studiebesök i andra kommuner för att lära av goda exempel. Linköping och Örebro kommuner har setts som särskilt goda exempel på arbetsmetoder för utveckling av friluftsliv och inspirerat Kalmars programarbete. Ämnen som lyfts i nationella sammanhang är bland annat;

- *Forskning, trendsplaning och workshops*
- *Hur locka barn och unga till friluftsliv*
- *Hållbarhet och en stad för alla med hälsa i fokus*
- *Friluftsliv som besöksmål*
- *Vilken prisläpp har naturen?*
- *Kriterier för att bli årets friluftskommun*

Resultatet av tips och idéer från medborgare, föreningar, organisationer samt sakkunniga från kommun och myndigheter har sammanställts i detta program samt i en friluftskarta för Kalmar kommun och beskrivs både tematiskt och geografiskt. Kultur- och fritidsnämnden har haft workshop om behov och utmaningar för friluftsliv, befintliga värden och vad som saknas samt hur vi kan bli en attraktiv friluftskommun för olika målgrupper. Nämnden har under processens gång informerats om inventering, analyser samt förankringsarbetet och godkänt detta.

Förslag till friluftsprogram som inkluderar mål och strategier har redovisats för kultur- och fritidsnämnden i december 2018. Efter färdigställande av ett remissförslag under första kvartalet 2019 ska det godkännas och sedan skickas till övriga nämnder, berörda myndigheter, allmänhet och föreningar för samråd. Efter inkomna synpunkter kommer programmet bearbetas inför beslut om antagande. Antagandehandlingen ska godkännas av kultur- och fritidsnämnden innan det tas upp för antagande av kommunfullmäktige. Antagandet beräknas ske hösten 2019.

Processens tidplan

2017

Kvartal 3-4: Projektstart. Inleda inventering och förankringsarbete. Söka LONA-medel för processen och programarbetet.

2018

Kvartal 1-3: Omvärldsspaning, interndialog, föreningsdialog, fältbesök, SWOT, förbättra hemsida, informationsinsatser, anordna friluftaktiviteter.

Kvartal 3-4: Ta fram förslag till program, informationsinsatser.

2019

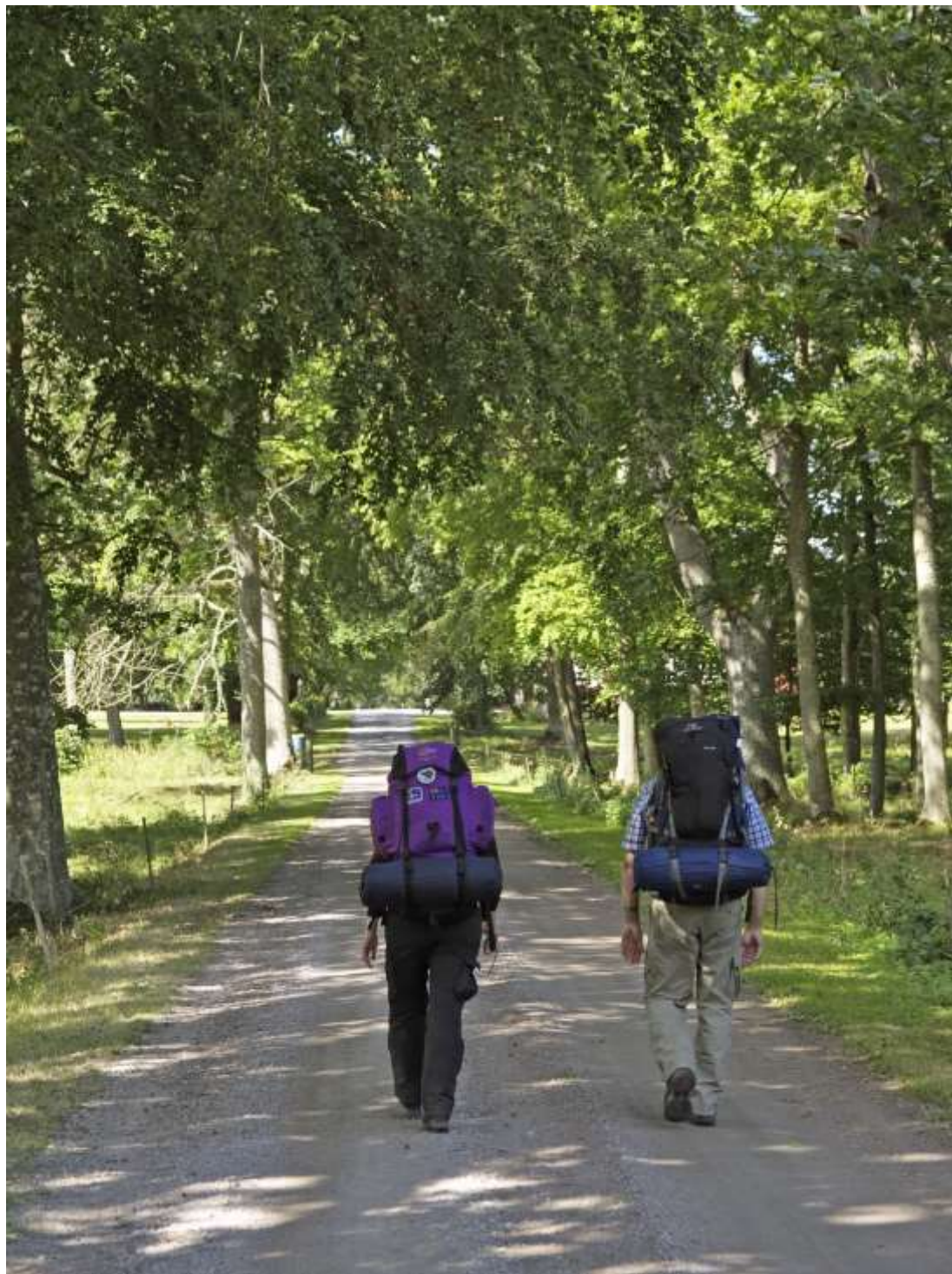
Kvartal 1-2: Färdigställa program och informationsinsatser.

Kvartal 3-4: Remisstid, bearbeta program och färdigställa för godkännande till hösten 2019. Parallellt arbeta vidare med förbättrad hemsida och genomföra friluftaktiviteter samt informationsinsatser.

Nu snackas det friluftsliv på många håll och varje vecka byfts det något om frågan i media!

Foto: Jan Magnusson

Samrådsversion

Program för friluftsliv Kalmar kommun

DEL 1

Bakgrund, mål och strategier

Njut av doften i en vitsippebacke!

Foto: Jan Magnusson

Innehåll

DEL 1

1. BAKGRUND TILL FRILUFTSPROGRAM	14
Regeringsuppdrag och nationella friluftsmål.....	14
Nationella miljömål.....	16
Kommunala beslut.....	16
2. KOMMUNENS AMBITIONER	20
Vision för Kalmar	20
Övergripande strategier.....	20
Prioriterade målgrupper.....	21
3. MÅL & STRATEGIER FÖR FRILUFTSLIV	22
Mål 1. Tillgänglig natur för alla.....	22
Mål 2. Starkt engagemang och samverkan.....	24
Mål 3. Allemansrätten.....	25
Mål 4. Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv	26
Mål 5. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	28
Mål 6. Skyddade områden som resurs för friluftslivet.....	29
Mål 7. Ett rikt friluftsliv i skolan	30
Mål 8. Friluftsliv för god folkhälsa.....	31
Mål 9. God kunskap om friluftslivet	33
4. ANSVARFÖRDELNING I KOMMUNEN	34
5. RESURSBEHOV FÖR GENOMFÖRANDE	38
Investeringar och driftmedel	39
6. REGELVERK FÖR FRILUFTSLIVET	41
Allemansrätten.....	41
Natura 2000.....	42
Miljöbalken.....	42
Plan och bygglagen.....	45
Övriga regler som påverkar friluftslivet	45
7. FRILUFTSLIV FÖR ALLA	46
Barn och unga.....	46
Äldre.....	47
Kulturella skillnader	48
Tillgänglighet för funktionsnedsatta	48
Jämställdhet.....	50
8. FRILUFTSINFORMATION	51
9. UTOMHUSPEDAGOGIK	54
10. NATURTURISM	57

1. BAKGRUND TILL FRILUFTSPROGRAM

Regeringsuppdrag och nationella friluftsmål

I propositionen Framtidens friluftsliv (*prop. 2009/10:238*) beskriver regeringen inriktningen för friluftspolitik. År 2011 fick Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla och genomföra arbetet för de tio friluftsmålen samt följa upp resultatet tillsammans med en rad andra myndigheter. Boverket, Folkhälsomyndigheten, Tillväxtverket, Skolverket och Skogsstyrelsen har eget eller delat ansvar för de enskilda målen genomförande och uppföljning. Utöver dem finns ytterligare ett tiotal myndigheter med delansvar som ska bidra i genomförande och uppföljning. Resultatet går att läsa om i Naturvårdsverkets rapport, Friluftsliv för alla (*Rapport 6700, NVV, 2015*).

Friluftslivet ger oss hälsa, naturförståelse och regional utveckling. Det är utgångspunkten för följande tio mål för friluftslivspolitik som regeringen beslutade om i december 2012;

1. Tillgänglig natur för alla
2. Starkt engagemang och samverkan
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv
5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet.

Uppföljning av det nationella målet

Det övergripande målet för friluftslivspolitik är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv. Allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. Uppföljningen visar att det kvarstår flera utmaningar för att nå det övergripande målet. Detsamma gäller för friluftslivsmålen var och ett för sig. Naturvårdsverkets bedömning är att nuvarande insatser behöver upprätthållas för fortsatt framgång och lyfter särskilt fram följande:

- Den tätortsnära naturen är viktig

Uppföljningen visar att den tätortsnära naturen är viktig för människors möjlighet till rekreation och utevistelse. 85 procent av Sveriges befolkning bor i tätortsområden. Cirka 80 procent av friluftslivsutövandet sker inom 10 kilometer från hemmet. Större delen av friluftslivet sker i tätortsnära natur, utanför skyddade områden.

- Friluftsliv för fler

Riktade insatser görs för befolkningen i stort, liksom för särskilda grupper så att fler ska kunna vistas i naturen. Länsstyrelser, kommuner, föreningar och enskilda bidrar till lokala naturvårdssatsningar genom att anlägga ramper, vindskydd, leder och cykelvägar. Mer än hälften av Sveriges kommuner, 65 procent, har säkerställda

friluftsområden med god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och särskilda grupper.

- Att skapa ökad kunskap och intresse

Många människor upplever hinder för att utöva friluftsliv. Det framgår bland annat i en undersökning som forskare har gjort för Naturvårdsverket. Tidsbrist, avsaknad att utöva friluftsliv tillsammans med någon eller brist på lämpliga platser är några av svaren som uppges. Stora grupper har svårt att få tillgång till friluftslivet och de värden som det medför. Det kan till exempel bero på bristande tillgänglighet eller brist på kunskap. Här kan friluftslivsorganisationer vara en del av lösningen. Att skapa ökad kunskap om och intresse för friluftsliv är en nyckelfaktor.

Insatser för fortsatt framgång

Naturvårdsverket var positiva till att det i 2016 års budget fanns extra medel avsatta för skyddad natur och stöd till friluftslivsorganisationer. Några ytterligare insatser som pågår efter det och som Naturvårdsverket ser som viktiga för fortsatta framgångar inom friluftslivspolitikerna är:

- **Kommunernas planering för friluftsliv!** Kommunerna har en nyckelroll för att saker ska hända lokalt. Till exempel genom grönstrukturplaner och kommunala friluftslivplaner. Bättre kunskap om friluftslivet i översiktsplanering är nödvändigt för att friluftslivets värden ska kunna tas om hand i planeringsarbetet.
- **Arbeta med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur!** Under 2015-2017 ska länsstyrelserna ta fram handlingsplaner för hur grön infrastruktur ska kunna utvecklas. Här kan kunskap om friluftslivets intressen lyftas in och stärkas och därmed bidra till värden i planerna.
- **Öka tillgängligheten!** Både den fysiska, mentala och emotionella tillgängligheten behöver bli bättre för att hindren för att utöva friluftsliv ska minska. Det finns till exempel indikationer på att nya svenskers kunskap om allemansrätten är väldigt låg.
- **LONA bidragen!** Fortsatt satsning på de lokala naturvårdssatsningarna (LONA) för att skydda naturen och göra den tillgänglig för människor. Dessa är viktiga för att främja friluftslivet – speciellt avseende i tätortsnära områden.
- **Stödja friluftslivsorganisationerna!** Friluftslivsorganisationernas arbete är en nyckelfaktor för att skapa engagemang och kunskap om friluftsliv. Statsbidraget till friluftslivets organisationer är ett sätt att stödja denna verksamhet.
- **Riktlinjer för skyddade områden!** Vid inrättande av nya skyddade områden ska det finnas föreskrifter och skötselplan som inte innebär onödiga inskränkningar för friluftslivet.
- **Stärk skolans roll** i utbildning och undervisning inom friluftsliv!

Nationella miljömål

I miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* anges att tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö, där den gröna och blå miljön är en viktig del. I Sverige bor 85% av befolkningen i tätortsområden där den tätortsnära naturen är viktig för möjlighet till rekreation och utvistelse. Många av de nationella miljömålen är indirekt av betydelse för friluftslivet eftersom de värnar om upplevelsevärden som utgör grund för kvalitet i friluftslivet. Detta gäller exempelvis målen om *Frisk luft*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt djur- och växtliv*.

Kommunala beslut

Kommunens budget och verksamhetsmål

Kommunfullmäktiges beslut om verksamhetsplan med budget för 2018 och ekonomisk planering 2019-2020 beskriver följande mål som kultur- och fritidsnämnden ska hantera inom sin verksamhet som kan relatera till friluftsliv;

- ”Kalmar ska vara en plats för alla samt vara en av Sveriges bästa kommuner att besöka, att växa upp, bo och åldras i.”
- ”Kalmar ska vara en generös och nyfiken kultur- och fritidskommun. Vi ska ge både invånare och föreningsliv de bästa förutsättningarna till att uppleva och erbjuda en lustfylld, spontan och hälsofrämjande fritid.”

Kultur- och fritidspolitiskt program för Kalmar kommun 2015-2018, antaget 2015-06-17, beskriver följande:

"Friluftslivet ger oss hälsa och naturförståelse. Friluftsliv är viktigt för både hälsa, välbefinnande och för naturkontakten. Naturen i Kalmar kommun ska vara tillgänglig för alla, allemansrätten är en unik möjlighet för alla att röra sig fritt i naturen. Våra skyddade områden i kommunen är en tillgång för friluftslivet, som behöver utvecklas och vara en given plats på den kommunala agendan. Med utgångspunkt från nationella mål för friluftspolitiken ska vi utveckla och tillgängliggöra förutsättningarna för ett bra friluftsliv i Kalmar kommun och ta fram ett friluftsprogram för Kalmar kommun."

I Kultur- och fritidspolitiska programmets andra verksamhetsidéer kan göras fler kopplingar för friluftslivsutvecklingen genom samverkan kring följande;

- utveckla mötesplatser
- inspirerande miljöer som stimulerar till fysisk aktivitet och ger möjlighet till naturupplevelser och rekreation
- erbjuda och levandegöra ökad kunskap om kulturarv, kulturhistoriska byggnader, stadsmiljöer och landskap
- koppla bad till omgivande rekreationsområden
- öka utbud av rekreation
- stödja föreningsdrivna, utåtriktade arrangemang som bidrar till kommunens attraktivitet för invånare och besökare
- ungdomsdelaktighet

Kommunen har beslutat att inrätta en ny tjänst som friluftslivsutvecklare, med fokus på att ta fram ett friluftslivsprogram och samordna friluftslivsfrågor.

Översiktsplan för Kalmar kommun

Översiktsplanen för Kalmar kommun är antagen av kommunfullmäktige 2013. Den utgör del av underlag för friluftsprogrammet strategier och upplägg områdesvis utifrån översiktsplanens beskrivning av stadens avgränsning och landsbygdens byar.

I översiktsplanen beskrivs frågor om friluftsliv för staden i form av gröna och blå strukturer, landsbygdens olika delar och som ett allmänt intresse för friluftsliv och turism.

Strategier för de viktigaste stråken nämns i översiktsplanens ställningstagande. I beskrivningen av landsbygden lyfts särskilt naturvärden och landskapet som resurser. Avseende allmänna intressen för friluftslivet lyfts friluftsområdena Stensö, Svinö, Värnsnäs och Skälby som särskilt viktiga för kommuninvånarna. Även Ljungnäs stora potential för friluftsliv nämns där.

Översiktsplanens övergripande ställningstagande med koppling friluftsliv

- Verka för att synliggöra och lyfta fram de unika landskapskaraktärerna, som eklandskapet, kustlandskapet och skärgården.
- Ta tillvara åmiljöerna och utveckla dem för rekreation och besöksnäring.
- Planera för särskild hänsyn till friluftsliv, landskapsbild och biologisk mångfald i områden med höga bevarandevärden.
- Utveckla grönytor med ekologiska, rekreativa och biologiska värden i områden med låg allemansrättslig mark.
- Utveckla blå och gröna stråk längs stadens kust mellan Hossmo och Värnsnäs, mellan skogen vid Ingelstorp och Svinö, mellan kusten och kulturlandskapet i Kläckeberga samt mellan Värnsnäs via Skälby till Kalmarsundsparken.
- Utveckla Skälby som nav för de ovan nämnda stråken.
- Integrera naturreservaten i staden så att de enkelt kan användas till vardags.
- Utveckla värdekärnorna, kärnområdena samt spridningsvägarna för biologisk mångfald i staden enligt förslagen i grönstrukturplanen.
- Verka för en aktiv planering för att stärka besöksnäringen på landsbygden i samverkan med olika aktörer; näringsliv, angränsande kommuner, länsstyrelser och regionförbund.
- Öka informationsinsatserna och kunskapsförmedlingen om olika attraktioner och besöksmål inom natur- och kulturmiljöer i kommunen.
- Uppmärksamma särskilt anläggningar eller anordningar som ökar möjligheten för friluftsliv och rekreation vid Kalmarsund och vattnet.
- Verka för att naturmiljöer med höga rekreationsvärden och värden för friluftsliv eller närrekreation består och utvecklas.
- Verka för att ängs- och hagmarker, betade strandängar och kustnära betesmarker fortsatt hävdas.
- Uppmärksamma eklandskapen som en särskild resurs både för biologisk mångfald och för friluftslivet.

Översiktsplanens strategier för staden med koppling till friluftsliv

"Kalmars styrka är att staden har kombinerade rekreativmöjligheter som bygger på både park-, kultur- och naturområden tillsammans med vattenrummen. Det gör att staden har ett varierat och komplext utbud av möjligheter för rekreation för både boende och besökande."

Stadsmiljö ska locka till att staden används spontant och Kalmar kommun har en nyckelroll för att skapa stödjande miljöer för fysisk aktivitet. Följande stråk i staden är enligt översiktsplanen särskilt viktiga för stadens människor, djur och växter;

- Stensö, skärgården och Skärgårdsparken bildar ett sammanhängande rekreativ- och naturområde som är viktigt för det rörliga friluftslivet.
- Svinö, Svensknabben och området vid Brofästet bildar ett sammanhängande natur/rekreativområde med koppling till Berga strandpark och Tallhagen.
- Golfbanan och Värnsnäs naturreservat bör få bättre kopplingar sinsemellan och bättre kommunikationer dit för att stärka det som besöksmål.
- Kläckeberga kulturlandskap bygger på att ett aktivt jordbruk håller markerna öppna. Olika kopplingar kan behövas för att fler människor ska kunna nå det ur rekreativsynpunkt.
- Moskogen är den enda natur i stadens närhet som har karaktär av större skog och bör behålla den karaktären.

Översiktsplanens ställningstaganden för landsbygden med koppling friluftsliv

"Kommunen har en mångskiftande natur präglad av sitt läge vid havet och av människors brukande under tusentals år. Genom att stärka identiteten och särdragen i respektive by höjs attraktionskraften vid Kalmarsund. Näringsliv och service måste ges möjligheter till utveckling vid behov. Det är viktigt att fånga upp de lokala krafterna och tillsammans med föreningsliv och medborgare stärka och utveckla byarnas kvaliteter och möjligheter."

Övergripande strategier som berör friluftsliv

Förutom kusten är Kalmars åar viktiga inslag i kommunen. Tre större stråk nämns som särskilt viktiga att utveckla; 1)vattenstråket i Kalmarsund från Karlskrona till Tjust skärgård, 2) Kalmarsundsleden, 3) stråket längs Ljungbyån från kust till Nybro.

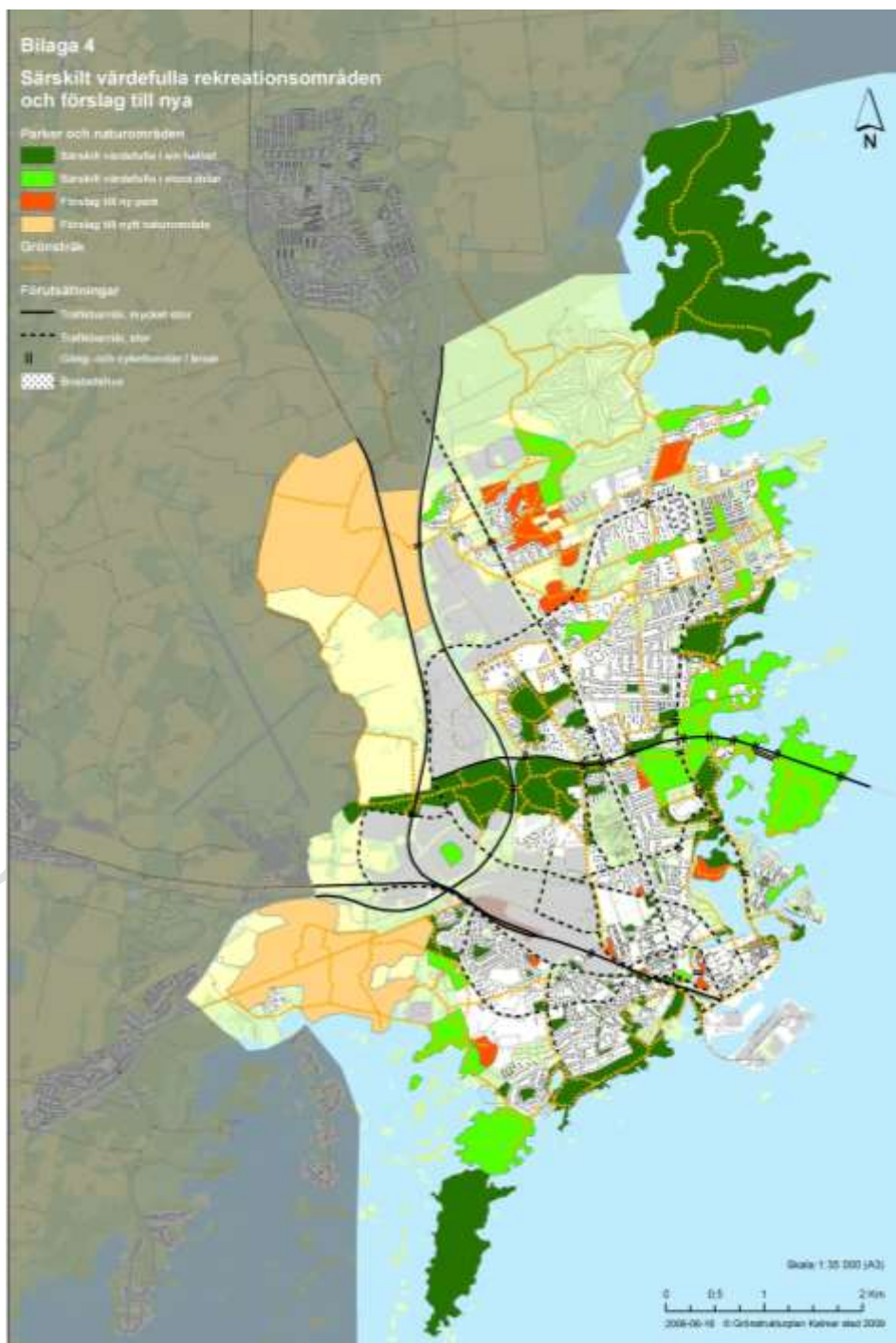
Ställningstaganden kopplat till byarna

- Rockneby & Skäggenäshalvön – Utveckla rekreativvärden utmed åarna
- Läckeby – Utveckla fler rekreativkvaliteter och säkerställ rekreativområden som utpekats i nordväst vid Åby kyrka och i söder vid motionsspåret
- Trekanten – Planera för att öka tillgång till närrekreativ med vattenkontakt
- Ljungbyholm – Utveckla och samordna idrott och rekreativ särskilt längs Ljungbyån
- Tvärskog – Gör ån mer tillgänglig för promenadstråk och ytor att vistas på
- Påryd – Skapa sammanhängande rekreativstråk mellan Ossians damm och Kvarndammen
- Vassmolösa, Hagby & Kolboda – Lyft fram kuststräckans kvaliteter och tillgängliggör den för rekreativ och besökande
- Halltorp & Ekenäs – Ge möjlighet att utveckla Värnanäs... till ett betydande besöksmål..., åskådliggör eklandskapet genom informationsinsatser, lyft fram Ekenäs kulturvärden, förbättra koppling mot Kalmarsund längs Halltorpsån.

Grönstrukturen i Kalmar

Grönstrukturplanen antagen av kommunfullmäktige 2010, är ett planeringsunderlag för Kalmar stad med värdebeskrivningar av stadens grönstruktur, park- och naturområden utifrån ett socialt, rekreativt och biologiskt perspektiv. De utvecklingsförslag som redovisas i planen visar en planeringsinriktning för en attraktivare stads- och livsmiljö och är tänkt att fungera som vägledning vid projektering och skötselplanering. Den ska också fungera som underlag för utveckling av friluftsområden i staden men omfattar inte hela staden och inte heller landsbygden eller övriga byar och samhällen i kommunen. En del av den tätortsnära natur som beskrivs i planen finns inte heller kvar i samma utsträckning. Grönstrukturplanen behöver därför uppdateras.

Karta från Grönstrukturplanen

2. KOMMUNENS AMBITIONER

Vision för Kalmar

Kalmar ska upplevas som en attraktiv friluftskommun med stort utbud och hög tillgänglighet för såväl invånare som besökare.

Ambitioner

Bidra till livskvalitet och bättre folkhälsa

Fler och nya utövare

Ökad tillgänglighet och trygghet

Öka kommunens attraktivitet

Kalmar ska bli Sveriges friluftskommun 2025

Övergripande strategier

- Lyft fram det vi redan har!
- Utveckla friluftsliv med olika karaktär och nya teman
- Utveckla friluftslivet som en del i destinationsutvecklingen, genom naturturism
- Utveckla digitala metoder som verktyg för friluftsliv

Kultur- och fritidsnämnden har, under en workshop i november 2017, lyft vilka utmaningar, värden och behov av aktiviteter som behövs för att bli en attraktiv friluftskommun.

Största behov och utmaningar för friluftsliv i Kalmar

- Synliggöra och öka tillgänglighet för friluftsliv
- Erbjudna något för alla
- Skapa mötesplatser för olika intressen
- Integration
- Gör det intressant och lockande
- Konflikter mellan friluftsliv och störningskänslig natur och djurliv
- Underhåll
- Tillgänglighet, hur kommer man dit utan bil?

Befintliga värden

Kalmar kommuns blandade landskap med kust, skärgård, odlingslandskap och skog kryddas med historia och unika miljöer med enorm biologisk mångfald, som exempel eklandskapet, sandängarna, kulturlandskapet med flera med speciell fauna.

Det är viktigt att se kopplingen friluftsliv med ett ekologiskt perspektiv, det vill säga att få ihop ett rikt friluftsliv med bevarande av olika naturtyper, biologisk mångfald, ekosystemtjänster med mera. Om det blir ett värde för människan utifrån aspekten hälsa, attraktivitet etcetera, så finns fler anledningar att bevara naturområden och göra åtgärder som stärker biologisk mångfald. Eklandskapen är exempel på miljöer där det går utmärkt att kombinera friluftsliv och naturvård.

Aktiviteter som saknas

- Leder för cykel, mountainbike, ridning, kanot, skidor
- Mötesplats för äldre
- App-information eller webbplattform (som har mindre motstånd via nerladdning och aktivering). Viktigt att information på sikt finns på fler språk.

Hur bli en attraktiv friluftskommun och besöksmål för olika målgrupper?

- Rätt marknadsföring; digitalt stöd, kartor, story-telling, skyltning, infotavlor
- Sammankoppla www.kalmar.se med www.kalmar.com som kommunikativ yta för tema friluftsliv/Outdoor
- Samverka med naturanknutna föreningar, ex friluftsfrämjandet, scouter, orienteringsklubb, ornitologer etcetera som referensgrupper och ambassadörer
- Stärka föreningar med stor efterfrågan på utveckling, exempel terrängcykel
- Samarbeta med grannkommuner
- Kulturarv och historia - koppla till story-telling på landsbygd och i naturen. Vi har en unik kulturhistoria att koppla friluftslivet till.
- Viktigt med tillgänglighet för funktionsnedsatta, särskilt vid barnaktiviteter.
- Infrastruktur så man kan ta sig tillbaka till startpunkt vid leder.

Prioriterade målgrupper

Kultur- och fritidsnämnden prioriterar att friluftsaktiviteter ska riktas mot särskilda målgrupper, bland annat nya utövare, funktionsnedsatta och barn. Bakgrund till prioriteringen av dessa målgrupper beskrivs utförligare i kapitel 8. Utgångspunkten ska vara att friluftsliv ska finnas tillgängligt för alla och genom att stötta ideella organisationer och föreningar når man ut till fler. Föreningslivet har många grupper som vill ha träningsytor att utöva sin motion på i målet att få bättre hälsa och livskvalitet.

Prioriterade målgrupper är:

- Barn och ungdomar
- Äldre
- Funktionsnedsatta
- Nya utövare

3. MÅL & STRATEGIER FÖR FRILUFTSLIV

Friluftsprogrammet syftar till att skapa en tydlig friluftspolitik för Kalmar kommun, med utgångspunkt i de nationella friluftsmålen. Varje mål i detta avsnitt inleds med beskrivning av det nationella målets formulering. För att kunna uppnå de nationella målen har kommunen formulerat egna mål och strategier som vägledning för arbetet med friluftsliv. De nationella målen *Tillgång till natur för friluftsliv* och *Attraktiv tätortsnära natur* har bakats ihop till ett gemensamt kommunalt mål *Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv*.

Mål 1. Tillgänglig natur för alla

Tillgänglig natur på Stensö friluftsområde.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Det nationella målet är att det finns stor möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet och att människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskap samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

Kommunens mål

I Kalmar kommun ska det finnas goda möjligheter att utöva friluftsliv utifrån människors olika behov. Det ska vara lätt att hitta information och att nå områden för friluftsliv med något att erbjuda för alla, både i stad och på landsbygd. Mötesplatser ska skapas för olika intressen och med ökad integration som mål.

Bakgrund

Alla bör kunna ta del av friluftslivets goda effekter. Därför är det viktigt att naturen i Kalmar är tillgänglig för alla oavsett ålder, kön, etnicitet eller funktionsnedsättning. Tillgänglighet till ett område påverkas av människors förutsättningar och behov, såsom ålder, bakgrund, intresse, ekonomiska möjligheter, kunskap och funktionsförmåga. Även om det finns god tillgång till natur kan möjligheten vara begränsad för många. Kommunen bör därför arbeta aktivt för att människor med olika bakgrund och förutsättningar ska ha möjlighet att bedriva friluftsliv.

Strategier

- Kommunen ska arbeta för fysisk tillgänglighet, underhåll och planering
- Utveckla informationskanaler om det utbud som finns
- Tydliggör skyltning

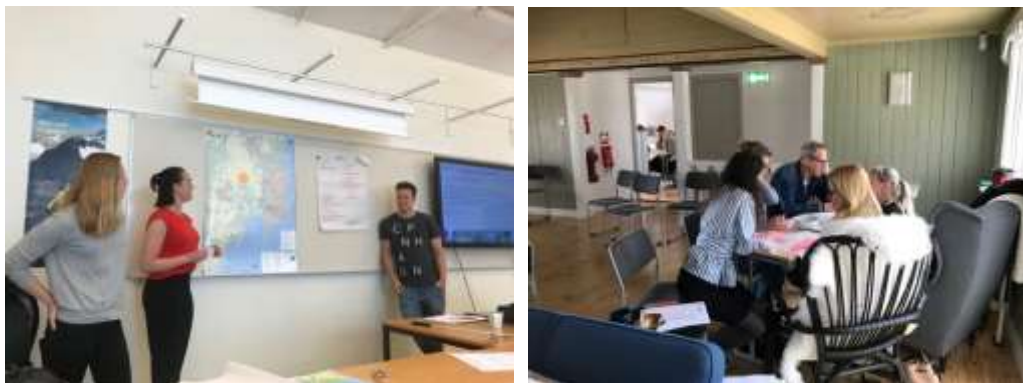
Tillgängliggör information.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Aktiviteter för att nå målen

- Tillgängliggöra befintliga och nya friluftsområden så att alla kan ta del av naturen.
- Förtydliga information på hemsida, nuläge och nya teman. Koppla till Kalmarapp.
- Ta fram en aktuell friluftskarta för hela kommunen med befintliga områden för olika aktiviteter. Koppla till handläggarkartan.
- Fältbesök i potentiella områden som kan utvecklas till friluftsområden.
- Sök genomförandemedel till att tillgängliggöra friluftsliv.
- Delta i event, inflyttarträff, LNU, föreningsmöten m.fl. för att diskutera friluftsliv med olika grupper.
- Ta fram information om intressanta promenadslingor och vandringsleder i kulturlandskap, parker och historiska miljöer.
- Förbättra skyltning till friluftsområden i samverkan med service- och samhällsbyggnadsförvaltningen, föreningar och markägare.

Mål 2. Starkt engagemang och samverkan

Workshops! Foton: Eva-Lena Larsdotter

Nationellt mål är att det finns starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna samverkar i högre grad än idag. Ökad samverkan kan bidra till att fler människor oftare ägnar sig åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftsliv lokalt, regionalt och nationellt.

Kommunens mål

Föreningar, företag, privatpersoner och myndigheter ska samverka för att ge människor möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv.

Bakgrund

Kommunen har ett ansvar att skapa förutsättningar för ett rikt och varierat friluftsliv. Detta görs bland annat genom att säkerställa tillgång till attraktiv natur och förbättra tillgänglighet till naturområden. Men det är genom människors personliga engagemang och föreningslivets verksamhet som intresset för friluftsliv upprätthålls och utvecklas. Det är därför viktigt att kommunen tillsammans med andra myndigheter och organisationer samverkar med företag, enskilda och föreningar i friluftsarbetet.

Strategier

- Kommunen ska arbeta för ökad samverkan med olika organisationer för att utveckla friluftslivet.
- Kommunen ska vara positiv till förslag från organisationer och privatpersoner som vill förbättra möjligheterna till friluftsliv.
- Utveckla samarbete kring friluftsförfrågor mellan de kommunala förvaltningarna.

Aktiviteter för att nå målen

- Informera om friluftsuppdraget på förvaltningar och berörda myndigheter (LST, regionförbund, landsting och LNU) för bättre samverkan av frågorna.
- Påbörja kontakter och fältbesök med föreningar för att få en nulägesbild och diskutera utvecklingsmöjligheter.
- Skicka enkät till kommunens föreningar som input för beskrivning av friluftslivet och vad som efterfrågas eller saknas.
- Planera aktiviteter tillsammans med andra förvaltningar, föreningar m fl.
- Hålla workshop med SWOT om kommunens friluftsliv i referensgrupp, förvaltningsövergripande samt länsstyrelse, regionförbund, landsting och LNU.
- Delta i externa workshops om friluftsliv.
- Delta i evenemang och event med tema hållbar utveckling.

Mål 3. Allemansrätten

Foto: Jan Magnusson

Det nationella målet är att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om den.

Kommunens mål

Allemansrätten ska värnas och respekteras. Information om vad den innebär ska finnas lättillgänglig.

Bakgrund

Tack vare allemansrätten kan alla röra sig fritt i den svenska naturen. Det är viktigt att värna denna gamla sedvänja, inte minst genom att tillämpa den på rätt sätt. Det finns ofta en osäkerhet om vad allemansrätten innebär. Det är därför en viktig uppgift att informera om allemansrättens innebörd, både de rättigheter och skyldigheter som den medför.

Strategier

- Kommunen ska sprida information om allemansrätten, dess rättigheter och skyldigheter.

Aktiviteter för att nå målen

- Information om allemansrätten ska finnas tillgänglig bland annat på kommunens hemsida.

Mål 4. Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv

Vy över Västra sjön från höjden på Södra Utmarken.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Det nationella målet "Tillgång till natur för friluftsliv" innebär att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap. Det nationella målet "Attraktiv tätortsnära natur" innebär att befolkningen har tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

Kommunens mål

Det ska finnas god tillgång till attraktiv natur för friluftsliv i hela kommunen.

Bakgrund

En viktig förutsättning för ett rikt friluftsliv är att det finns besöksvärda naturområden att vistas i. Eftersom friluftaktiviteter ställer olika krav på landskapets kvaliteter måste det finnas en variation av miljöer att erbjuda för friluftsliv både nära bostadsområden men också i andra delar av kommunen. Här har den kommunala planeringen en viktig funktion genom att peka ut områden med olika upplevelsevärden för friluftsliv i hela kommunen.

Inom kommunen finns det unika miljöer med stor biologisk mångfald, såsom eklandskap, strandängar och kulturlandskap med unik fauna som är attraktiva för friluftslivet och i vissa fall lockar naturintresserade besökare från hela Sverige.

Det är viktigt att mark- och vattenanvändningen bedrivs på ett sätt som tar hänsyn till friluftslivet. Exempelvis skogsbruket kan påverka upplevelsen av friluftsliv i skogen. Det öppna kulturlandskapet, kustnära natur och skärgård kan vara beroende av bete eller andra naturvårdsinsatser. Våtmarksanläggningar kan ses som potential för friluftslivet med broar, fågelskådartorn och liknande beroende av hur skötsel och tillgänglighet planeras. I de naturområden där kommunen är markägare finns det möjlighet att inrikta skötsel på att bevara och utveckla höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

Strategier

- Ta fram planeringsunderlag så att mark- och vattenområden kan pekas ut för friluftsliv i hela kommunen i en översiktsplan.
- Säkerställa att det finns god tillgång till attraktiv natur för friluftsliv.
- Utveckla områden med stor betydelse för friluftsliv.
- Underhålla och sköta kommunägd natur, skog- och jordbruksmark så att den erbjuder goda förutsättningar för rekreation och friluftsliv.
- Lyfta fram karaktärerna i vårt natur- och kulturlandskap;
  - Upplev vår kust- och skärgård
  - Stadsnära natur och kultur
  - Rör dig i herrgårds- och eklandskapet
  - Upptäck skogen

Aktiviteter för att nå målen

- Arbeta med konkreta projekt i samverkan med bland annat kommunlednings- och samhällsbyggnadskontoret samt serviceförvaltningen.
- Studera potential för nya friluftsområden i Ljungnäs och Kalmar skärgårdspark (Kalmar Dämme/Hagbynäs) samt i Snurrom kopplat till Vårsnäs.
- Lyft fram unika miljöer med biologisk mångfald som kan locka naturintresserade till friluftsliv.
- Lyfta frågor om friluftsliv som underlag för kommunens övriga fysiska planering.

Skogskyrkogården i Kalmar, tillgänglig för alla.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Mål 5. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Föreningsmöte

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Det nationella målet är att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka lokal och regional attraktivitet och medverkar till hållbar utveckling och regional tillväxt. Natur- och kulturturism bör uppmärksammas och prioriteras som strategiska verksamheter inom besöksnäringen. Upplevelserna bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

Kommunens mål

Lyft fram potentialen för friluftsliv i vårt natur- och kulturlandskap i samverkan med lokalt näringsliv, landsbygdsutvecklare och Destination Kalmar för att utveckla det som intressant regionalt besöksmål och möjlighet till landsbygdsutveckling.

Bakgrund

Kalmar kommun har ett fantastiskt natur- och kulturlandskap med åar, kust och skärgård, herrgårds- och eklandskap, öppet odlingslandskap och skogsbygd. Landskapet bidrar till att skapa attraktiva boende- och upplevelsemiljöer som ger goda förutsättningar för både naturturism och landsbygdsutveckling. En utveckling av natur- och kulturturism kan skapa nya arbetstillfällen och ge stöd till kommersiell service på landsbygden. Ett levande och attraktivt natur- och kulturlandskap kan också locka nya invånare till kommunen.

Strategier

- Stödja regional tillväxt och landsbygdsutveckling som genererar;
  - Utveckling av vår kust och skärgård som potential för friluftsliv
  - Satsningar för friluftsliv i stadsnära natur och kultur
  - Utveckling av utbud i herrgårds- och eklandskapet
  - Satsningar på aktiviteter i skogsbygden

Aktiviteter för att nå målen

- Samarbete med Destination Kalmar AB gällande destinationsutveckling för besöksnäring i koncept samt produktutveckling inom friluftsliv.
- Delta i bygdemöten på kommunens alla centralorter i samverkan med landsbygdsutvecklare för att ta del av föreningars önskemål för utvecklat friluftsliv.
- Delta i regionala nätverk för att utveckla friluftsliv som hållbar besöksnäring, kommunöverskridande vandrings-, cykel-, rid- och vattenleder, kollektivtrafik.
- Delta i näringslivsmöten med tema friluftsliv.

Mål 6. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Vy från Alkullaberget, högsta punkten på Skäggenäshalvön vid Rensudden.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Det nationella målet är att skyddade områden med värden för friluftslivet förvaltas och sköts på ett sätt som främjar utevistelse, friluftsliv och rekreation.

Kommunens mål

Naturreservat och andra skyddade naturområden ska utgöra en viktig resurs för ett rikt och varierat friluftsliv i Kalmar.

Bakgrund

Områden som är skyddade enligt miljöbalken, som exempelvis natur- och kulturresevat är också en tillgång för friluftslivet. Planering och skötsel av sådana områden bör därför inriktas på att utveckla tillgänglighet och rekreativvärden tillsammans med bevarande och utveckling av områdenas andra skyddsvärden. Det finns även flera områden med stora värden för det rörliga friluftslivet som i nuläget saknar formellt skydd, som exempel Stensö friluftsområde, Hagbynäsområdet och Ljungnäs.

Strategier

- Kommunen ska verka för att ge ett formellt skydd till områden som är särskilt värdefulla för friluftslivet.
- Skyddade områden ska skötas så att de upplevs attraktiva för friluftslivet.

Aktiviteter för att nå målen

- Samverka med samhällsbyggnadskontoret och länsstyrelsen för att peka ut värdefulla områden som resurs för friluftslivet, exempelvis genom översiktsplan, handlingsplan för grön infrastruktur och klimatanpassningsplan.

Mål 7. Ett rikt friluftsliv i skolan

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Det nationella målet innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever ges goda möjligheter att vistas utomhus.

Kommunens mål

Friluftsliv ska vara en naturlig del av skola och fritidshemsverksamhet i kommunen. Varje skola ska ha tillgång till en skolskog inom gångavstånd.

Bakgrund

Förskola, skola och fritidshem utgör viktiga plattformar för att ge alla barn och unga, oavsett bakgrund och förutsättningar, möjlighet till friluftsliv och naturupplevelser. Det finns omfattande forskning som visar på utomhusvistelsens positiva effekter på bland annat inlärnings- och koncentrationsförmågan. Vistelse utomhus bidrar också till att ge barn och unga positiva upplevelser och en känsla för naturen utöver en inspirerande miljö som lockar till fysisk aktivitet och rörelse.

Strategier

- Tillgängliggöra natur för barn och ungdomar.
- Arbeta för att fånga och utveckla barns och ungdomars intresse för natur.
- Verka för att möjliggöra friluftsliv i skolan genom tillgång till närnatur för alla förskolor och grundskolor.
- Utveckla skolors och förskolors tillgång till information om de natur- och friluftsområden som finns i kommunen och deras möjlighet att besöka dem.
- Anlägga ett besökscentrum med tema naturum/naturens hus.

Aktiviteter för att nå målen

- Samverka med skola för olika åldersgrupper.
- Utse områden för skolskogar tillsammans med skolor, markägare, skogsstyrelsen och samhällsbyggnadskontoret inom 1000 meters avstånd från skolor.
- Planera lovaktiviteter för barn och ungdomar med tema friluftsliv.
- Skapa lekfulla och spännande utemiljöer för barn och ungdomar.
- Utveckla nya koncept för att locka ut fler i naturen och i rörelse, ex. HittaUt.

Mål 8. Friluftsliv för god folkhälsa

Foton: Eva-Lena Larsdotter

Det nationella målet är att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Det innebär att evidensbaserad kunskap om vad som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sammanställs och sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

Kommunens mål

Kommunen ska främja ett aktivt friluftsliv och bidra till ökad livskvalitet och god folkhälsa.

Bakgrund

Omfattande forskning visar att vistelse i naturen är betydelsefullt för vår hälsa och vårt psykiska välbefinnande. Naturen ger möjlighet till fysisk aktivitet, vilket i sig är positivt för hälsan. Studier visar också på andra goda effekter såsom minskad stress och oro samt en ökad koncentrationsförmåga. Motion och utevistelse anses också kunna motverka en del sjukdomar. Att förbättra möjligheterna till friluftsliv och vardagsmotion är därför en kostnadseffektiv strategi för att förebygga ohälsa.

Strategier

- Arbeta utifrån folkhälsoaspekten i kommunens friluftslivsarbete.
- Rikta särskilda insatser till målgrupper som har behov av förändrad hälsotrend.
- Främja friluftslivets positiva effekter för rehabilitering vid ohälsa.

Aktiviteter för att nå målen

- Samarbeta med landstingets folkhälsoansvariga och omsorgen för att utveckla hälsoslinga i anslutning till sjukhuset och omsorgsboenden.
- Delta i utvecklingsgrupp som arbetar för hållbar mobilitet, ökad rörelse barn/unga.

- Samverka med Vattenrådet om friluftaktiviteter för barn/unga.
- Planera vandringslingor med olika teman med delmål/informationsstopp för att locka fler att komma ut och röra på sig.
- Dialog med föreningar hur kommunen kan stötta för att få ut fler i natur och rörelse.

”Människor som vistas i skogen är friskare och lyckligare”

(källa: *Newsner Vetenskap okt 2018*).

Forskare visar på 5 vetenskapligt bevisade hälsoeffekter av att vistas i skogen:

1) Motverkar depression

En studie vid Stanfordinstitutet i USA (*juni 2015*) visar att en 90-minuterspromenad i skog kan motverka depression. Effekten bekräftades både av mätningar av hjärnaktiviteten och av deltagarnas egen upplevelse.

2) Sänker blodtrycket

I en japansk studie fick en grupp frivilliga ena dagen vandra i ett skogsområde och den andra dagen lika länge i ett stadsområde. Mätningen av deras blodtryck och halt av stresshormoner visar att de var betydligt lägre efter skogspromenaden än stadspromenaden.

3) Stärker immunförsvaret

När vi andas in frisk luft andas vi in fytoncider, ett ämne som växter utsöndrar för att skydda sig själva från insekter. Ämnet har antibakteriella egenskaper som gör att våra kroppar ökar aktiviteten av en vit blodkropp som dödar infekterade celler och stärker vårt immunförsvaret. Att lämna stressig stadsmiljö för skogen minskar också risken för bland annat cancer, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar och depression enligt forskare vid University of Illinois i USA som har sammanställt hundratals studier.

4) Lindrar utmattningsdepression

En avhandling vid Umeå universitet (*av Elisabet Sonntag-Öström 2014-09-30*) visar att vistelse i skogen lindrar besvär hos personer som lider av utmattningssyndrom eller långvarig stress. Efter varje skogsbesök ökade deras mentala välbefinnande och förmåga till uppmärksamhet.

5) Ökad koncentration

Naturen kan hjälpa dig att få upp koncentrationsnivån, eftersom ett tillstånd av lugn och ro också underlättar koncentration och inläring (*enligt Grahn och Stigsdotter, Skogsstyrelsen 2017*). Att titta på växter, vatten och lyssna på fåglar ger den kognitiva delen av hjärnan en paus.

Mål 9. God kunskap om friluftslivet

Det nationella målet är att det finns etablerad forskning och statistik kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tid och bygger på behov hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

Kommunens mål

Kalmar kommun ska ha hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv och verka för att kunskap sprids till friluftslivets aktörer.

Bakgrund

En viktig uppgift för kommunen är att stödja människors möjlighet till friluftsliv och vistelse i naturen. Kommunen är till exempel ansvarig för samhällsplanering, förvaltar stora markområden som har värden för friluftslivet och är huvudman för skola, förskola och äldreomsorg. Det är därför viktigt med hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv inom kommunala förvaltningar och att beslut grundar sig på både lokal kunskap och erfarenhet som etablerad forskning.

Strategier

- Utveckla kunskapen om friluftsliv, natur- och kulturturism med mera i kommunen genom omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering.

Aktiviteter för att nå målen

- Samarbeta med Linnéuniversitetets program för idrott/friluftsliv för att utveckla kunskapen om friluftsliv och ta del av forskning.
- Omvärldsspana för att hitta goda exempel på processer, friluftsplåner och forskning.
- Samverka med regionförbundet, landstinget och länsstyrelsen för att ta del av deras kunskap inom området.
- Delta i nätverk med idrottsvetare med inriktning friluftsliv.
- Engagera studenter i uppdrag för att ta del av deras kunskaper.
- Hålla workshop med SWOT om friluftsliv för att sprida kunskap förvaltningsövergripande och i olika myndigheter.
- Delta i Tankesmedja friluftsliv, nationell konferens anordnad av Naturvårdsverket för trendspaning, forskning, kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte.

4. ANSVARSFÖRDELNING I KOMMUNEN

Småbåtsbhammen i Ljungnäs.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Friluftsfrågorna berör flera förvaltningar och bolag inom Kalmar kommuns organisation, vilket kräver dialog och samverkan internt samt tydlighet i roller och ansvarsfördelning. Detta är även en förutsättning för en bra dialog med medborgare, föreningar och andra intressenter, för att tillsammans utveckla friluftslivet i kommunen.

Samverkan är viktigt men följande övergripande ansvarsfördelning finns som utgångspunkt mellan nämnderna. I vissa fall kan gränsdragningar och ansvar behöva diskuteras och tydliggöras. Samverkansformer och kontinuerliga nätverksträffar för friluftsfrågor kan med fördel utvecklas. Exempelvis genom att upprätta ett friluftsråd.

Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige (Kf) har det övergripande ansvaret för kommunens utveckling och är högsta beslutsinstans för övergripande frågor. Friluftsprogrammet är ett strategiskt övergripande planeringsunderlag och bör därför godkännas i högsta instans.

Kommunstyrelsen (Ks) är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan och har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning. Avseende friluftsfrågorna berörs följande under kommunstyrelsens ansvar; exploatering och markägofrågor, investeringar, landsbygdsutveckling, strategier för social hållbarhet och ekologisk hållbarhet samt näringslivsfrågor.

Investeringsmedel som berör friluftsutveckling kan bland annat handla om planering av grönstruktur, naturvård, tätortsnära natur och parker, lekplatser samt tillgänglighetsfrågor. Projektledning för detta är samlad under kommunledningskontoret.

Kommunala nämnder

Kultur- och fritidsnämnden

Kultur och fritidsnämnden ansvarar för kultur, idrott, bad och friluftslivsfrågor. Arbetet med friluftsprogrammet leds av kultur- och fritidsförvaltningen och friluftsförvaltningens friluftsutvecklare.

Nämnden ansvarar för *inhåll* i friluftsanläggningar och anordnade friluftaktiviteter i egen regi, genom föreningar eller privatpersoner. Nämnden kan besluta om stöd till föreningar som är aktiva inom friluftslivet. Det finns också möjligheter att erhålla stöd för uppförande, om- och tillbyggnad eller underhåll av föreningsägda friluftsanläggningar samt driftsbidrag för dessa. Nämnden ansvarar också för generell *information* om friluftsliv. Nämnden kan besluta att avsätta särskilda medel för utveckling av friluftslivet.

Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för hur gator, vägar, parker och övriga allmänna platser ska *planeras* och *utformas*. För friluftslivet berör det planering av tätortsnära natur, parker, lekplatser, naturvårdsområden samt miljöfrågor.

Nämnden har också ansvar för *tillsyn* över en del anläggningar med koppling till friluftsliv, bland annat badplatser och småbåtshamnar samt *upplåtelse* av kommunal mark för evenemang med anknytning till friluftsliv.

Samhällsbyggnadsnämnden ska samarbeta med kultur- och fritidsnämnden och servicenämnden för att utveckla möjligheter till friluftsliv- och motionsaktiviteter.

Service- och tekniska nämnden

Serviceförvaltningen ser till att det finns ändamålsenliga lokaler, varor, fordon, fastighetsservice, transport-, verkstads-, kost- och städtjänster till kommunens verksamheter samt ansvarar för drift, underhåll och viss nybyggnation av gator och parker.

För friluftslivets frågor berörs främst serviceförvaltningens ansvar för *drift och underhåll* samt *nybyggnation* av *gator och parker*. Inom gata ingår busshållplatser, parkeringsplatser, belysningsanläggningar, dagvattenavrinning, materialupplag, vinterväghållning och beläggningssåtgärder. Inom park finns kommunens allmänna utomhusanläggningar såsom naturmark, motionsspår, friluftsbad, vandringsleder, fritidsbåthamnar, båtuppläggningsplatser, bryggor, lekplatser, odlingslotter, naturisbanor, fiskevård, papperskorgar, hundlatriner, stadsnära skogsområden och skogsmarker samt julbelysning. På uppdrag sköter Park även kommunens utomhuskonst och i viss omfattning kommunens skolgårdar.

Vatten och miljönämnden

Vatten- och miljönämnden ansvarar för strategiska vatten-, miljö- och klimatfrågor, utom vad gäller samhällsbyggnadsnämndens ansvar för myndighetsfrågor inom ramen för miljöbalken. Vatten och miljönämndens ansvar berör till delar friluftsförvaltningens frågor när det gäller att aktivt stödja strategiska frågor, samverka om kommunens projektverksamhet och att verka för en helhet kring miljöarbetet på kort och lång sikt.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden ansvarar för kommunens barnomsorg och skola. I den pedagogiska verksamheten ingår enligt grundskolans läroplan bland annat att del av undervisning ska ske utomhus, att elever ska få kunskap om allemansrätten och praktisk kunskap om hur friluftaktiviteter kan bedrivas.

I ämnet idrott och hälsa ska begrepp som fysisk aktivitet, hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse med naturupplevelser som källa till välbefinnande diskuteras och prövas på. Då behöver det finnas tätortsnära natur som eleverna kan ha lektioner och aktiviteter i. I det centrala innehållet i ämnet Biologi (åk 4-6) ingår det att lära sig om naturen som resurs för rekreation och upplevelser, vilket ansvar vi har när vi nyttjar den samt att förståelsen för människans beroende av och påverkan på naturen behandlas, för att belysa sambanden i natur- och miljöfrågor.

Det kan finnas möjligheter i det utbildningspolitiska programmet att avsätta särskilda medel för friluftaktiviteter.

Omsorgsnämnden

Omsorgsnämndens ansvarar för socialtjänst och hälso- och sjukvård avseende hemtjänst och vård- och omsorgsboende, insatser för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt, uppföljning och tillsyn samt vissa beslutade delar av hälso- och sjukvårdsinsatser.

Omsorgsförvaltningen deltar i kommunens folkhälsoarbete i syfte att förebygga ohälsa på olika sätt. Med ökad fokus på friskvård är förhoppningarna att öka äldres möjlighet till aktivering. Därmed finns det inom omsorgen behov av särskilt boende och daglig verksamhet som till delar kan bedrivas som olika friluftaktiviteter i tätortsnära natur. Daglig verksamhet skulle också kunna bestå i att genomföra olika skötselåtgärder i kommunens natur och parker i samverkan med andra förvaltningar.

Socialnämnden

Socialnämnden ansvarar för kommunens individ- och familjeomsorg, stöd och service till vissa funktionshindrade, insatser till personer med psykiska funktionsnedsättningar samt hälso- och sjukvård avseende vissa målgrupper inom nämndens ansvarsområde. Nämnden ansvarar även för tillstånd och tillsyn enligt alkohollagen.

Socialförvaltningen har ett särskilt fokus på människors möjlighet till jämlik hälsa utifrån målgruppernas behov och förutsättningar. Det finns dagliga verksamheter/sysselsättning för personer med funktionsnedsättning med utgångspunkt från friluftsliv. Tillgänglighet till friluftsliv för människor med olika funktionsnedsättningar är lika viktigt som för människor i allmänhet.

Södermøre kommunaldelsnämnd

Södermøre kommunaldelsnämnd ansvarar för de uppgifter som kommundelen har gällande stöd, omsorg och vård till äldre samt inom förskola, fritidshem, förskoleklass och grundskola. Detsamma gäller för kommundelens kultur- och fritidsverksamhet så som fritidsgård "Södermøre för alla", bibliotek och vissa föreningsdrivna anläggningar. Kommunaldelsnämnden verkar för demokratiutveckling genom närhet mellan invånare och politiker.

Södermöre kommunalnämnds ansvarsområden gällande skola och barnomsorg är samma som beskrivs under rubriken Utbildningsnämnden och avseende ansvar för omsorg om äldre samma som under rubriken Omsorgsnämnden. Kommunalnämnden ansvarar också för kontakt och samordning med byalag och föreningar och koppling till landsbygdsutveckling i den södra kommundelen.

Kommunala bolag

Destination Kalmar AB

Destination Kalmar AB har uppdraget för destinationsutvecklingen mot en besöksnäring inom Kalmar kommun. I en utveckling finns möjligheter att se koppling mot friluftslivet. Bolaget bör därför tillsammans med kultur och fritidsnämnd, samhällsbyggnadsnämnd och potentiella aktörer inom besöksnäringen inventera och identifiera möjliga utvecklingskoncept för friluftsliv kopplat till en turistisk hållbar utveckling. Detta kräver en tydlig strategisk målsättning med satta taktiker för att skapa en aktivitets-/handlingsplan med dedikerad budget/resurser för detta.

Kalmar Vatten AB

Kalmar Vatten AB har uppdraget att producera och distribuera dricksvatten och rena avloppsvatten innan det släpps ut i Kalmarsund. Inom bolagets ansvarsområde finns öppna dagvattenanläggningar och våtmarker som har värden för friluftsliv. Bolaget bör tillsammans med bland annat samhällsbyggnadsnämnd och kultur- och fritidsnämnd verka för att nya dagvatten- och våtmarksanläggningar blir tillgängliga och attraktiva för friluftsliv.

Stadsnära skog i Kalmar

Foto: Eva-Lena Larsdotter

5. RESURSBEHOV FÖR GENOMFÖRANDE

Framtagande

Genom att ta fram ett friluftsprogram inleder kommunen en strävan att förbättra och utveckla ett attraktivt friluftsliv för alla. Programmet är en sammanställning av friluftslivets förutsättningar idag och beskriver viktiga aspekter, områden och aktörer samt föreslår förbättringsområden. Programarbetet har delfinansierats med statliga stöd i form av LONA, den lokala naturvårdssatsningen. Det kunskapsunderlag som tagits fram till programmet ger ett bra stöd till det friluftslivsarbete som pågår, dels avseende fysisk planering, dels tillgänglighetsarbete till natur. Programmet är också ett viktigt underlag för prioriteringar i satsningar och genomförande.

Ansvar och samordning

En viktig ambition med friluftsprogrammet är att lyfta ämnet till en ny nivå och göra friluftslivsutövandet mer jämlikt och tillgängligt för alla. Friluftslivsfrågor handlar om barn och äldre, bildning och utbildning, hälsa och välmående, arbete och fritid, samhällsbyggande och kommunens attraktivitet med mera. Alla kommunens nämndsverksamheter är på olika sätt berörda men kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden samt servicenämnden kan sägas ha ett övergripande ansvar för friluftslivets förutsättningar och samordnande. För att kunna genomföra programmets ambitioner och utvecklingsmöjligheter krävs resursförstärkning. Exempel på utvecklingsområden är:

- Utveckla samarbetet med den ideella sektorn
- Formalisera förvaltningsövergripande samarbete inom friluftsområdet
- Utredda och planera långsiktigt för att säkerställa viktiga friluftsområden
- Projektleda investeringar för bättre tillgänglighet vid friluftsanläggningar
- Samordna friluftslivets infrastruktur och anläggningar
- Utveckla informationskanaler och marknadsföring av friluftslivets potential
- Samverka kommunöverskridande för naturturism och landsbygdsutveckling

Vem gör vad med friluftslivsfrågorna?

Kultur- och fritid (friluftslivsutvecklare) Initierar, samordnar, strategier för utveckling, söker utvecklingsmedel, håller föreningskontakter, generell friluftsinformation.

Kommunledningskontoret (landsbygd, näringsliv, exploatering/markägofrågor)

Samhällsbyggnad (planering, miljö, natur, kartor)

Serviceförvaltning (anläggning, drift och underhåll)

Barn- och ungdom (skolaktiviteter, skolskog)

Omsorgen (äldreomsorg)

Socialen (daglig verksamhet, LSS)

Södermøre kommunedel (generellt ansvar för södra kommundelen)

Destination Kalmar (besöksnäring, turism)

Kalmar Vatten (våtmark- och dagvattenanläggningar)

Friluftslivsutvecklaren ansvarar för att utveckla nätverk både inom och utanför kommunens organisation. Det sistnämnda föreslås genom *friluftsråd*, som forum för dialog.

Investeringar och driftmedel

Med ambitioner att höja nivån på friluftsarbetet krävs ekonomisk förstärkning med långsiktiga investeringar. Det finns också behov av en särskild driftsbudget för friluftsanläggningar och förbättrad tillgänglighet.

Investeringsbudget

Investeringsmedel som berör friluftsutveckling kan bland annat handla om planering av grönsstruktur, naturvård, tätortsnära natur och parker, lekplatser, tillgänglighetsfrågor samt satsningar på friluftsanläggningar.

Genomförandemedel

Det kan finnas statliga medel att söka för att genomföra satsningar på friluftprojekt. Eftersom dessa bidrag är beroende av politiska beslut så går det inte att räkna med att det alltid finns sådana möjligheter.

Från Naturvårdsverket/Länsstyrelsen, har i flera år funnits möjlighet att söka LONA-bidrag för friluftssatsningar; exempelvis för att arbeta med;

- Friluftsprogram
- Hittaut.nu (orienteringsförbundet organiserar)
- Natur för nysvenskar (Ex Lund)
- Gröna-jobb
- ”ett-ett” för kulturlandskapsprojekt

Från Boverket kan finnas möjlighet att söka medel för projekt som förbättrar;

- Tillgänglighet, trygghet mm
- Barnperspektiv
- Integration

Partnerskap/föreningsliv

Även föreningar kan söka medel för att genomföra projekt, självständigt eller genom samansökan med kommunen. Exempel på sådana möjligheter som funnits;

- IOP, Idéburet offentligt partnerskap/föreningstjänster
- Riksförbundet Hjärt- lung (Hälsans stig-bidrag)
- Smålandsidrotten
- Arvsfonden
- Kampradstiftelsen (projekt för äldre)
- Bygdepeng 2018 + Landsbygdsmiljon”, 1 milj/år för investeringar
- Lokal Utveckling Kalmar Öland (LUKÖ-gruppen)
- EU-bidrag
- SKL

Långsiktigt säkerställande och utveckling av friluftsområden

För att säkerställa några friluftsområden och genomföra intentionerna i kommunens översiktsplan, grönstrukturplan och ambitioner om ett utvecklat friluftsliv krävs till delar ett visst markförvärv och andra former av säkerställande. Exempel på prioriterade områden som bör säkerställas och skyltas som friluftsområde är;

- 1) Ljungnäs friluftsområde (Ljungnäs – Törnerum – Getterö)
- 2) Norra friluftsstaden (Värnsnäs – Snurrom – Horsö)
- 3) Skälby (aktivitetsområde, djur, natur och odling)
- 4) Stensö friluftsområde (Stensö – Långviken – Kalmarsundparken)
- 5) Skärgårdsparken (Södra Utmarken–Vesholmarna-Kalmar Dämme – Hagbynäs)

Största delen av ovanstående förslag till friluftsområden är kommunägd mark. Vid förvärv av exploateringsmark bör alltid en bedömning göras av friluftslivets behov.

Det finns ett antal frågor som hämmar friluftslivet och som behöver åtgärdas, vissa kan åtgärdas på ett enkelt sätt men för några krävs det stora resurser. Det kan handla om att komma över barriärer, förbättra tillgänglighet eller behov av markåtgärder. Det är inte rimligt att arbeta med dessa enbart utifrån friluftslivets behov utan de bör vara en del av planeringsförutsättningarna när stora omvandlingar av infrastruktur eller ny exploatering är aktuellt av andra orsaker. Ett konkret exempel på detta är planerad omvandling av området vid Snurrom/Värnsnäs, där den huvudsakliga drivkraften är att bygga nya bostads- och verksamhetskvarter samt ny bad- och friskvårdsanläggning. För att få en attraktiv stadsdel och boendemiljö ska det samtidigt skapas målpunkter för rekreation och gröna stråk genom området för att knyta ihop angränsande stadsdelar till kusten och omgivande naturområden. Ett annat exempel är området kring Kalmar dämme och de gamla deponierna som kan utvecklas till ett attraktivt friluftsområde med sitt stadsnära läge och gröna koppling mellan Södra staden och Stensö. Våtmarksanläggningar, deponier och upplag behöver åtgärdas av miljöskäl men kan samtidigt sen användas för att tillskapa värden för friluftaktiviteter och tillsammans med andra åtgärder utvecklas till en skärgårdspark.

Exempel från Oset i Örebro, där omvandling av mark för industri och deponi har utvecklats till friluftsområde.

6. REGELVERK FÖR FRILUFTSLIVET

Allemansrätten

Allemansrätten är en unik möjlighet att vistas i naturen och en viktig förutsättning för friluftsliv. Allemansrätten gäller för alla som vistas i Sverige och ger oss rätten att ströva i naturen och bland annat plocka blommor, bär och svamp, bada, paddla, rida, cykla, jogga, klättra eller åka skidor. Man får i allmänhet slå upp tält och tända eld utan särskilda tillstånd. Men med allemansrätten följer också skyldighet att visa hänsyn och varsamhet mot människor och natur, att inte kränka hemfrid, markägares ekonomiska intressen eller störa andra i naturen och orsaka skada på växt- eller djurliv. Allemansrätten kan sammanfattas med att **inte störa – inte förstöra!**

Sedan 1994 är allemansrätten inskriven i regeringsformen som säger att *Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten*. Men allemansrätten är ingen lag utan det närmaste man kommer en definition är i miljöbalkens 7 kap där det står att *Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den*.

Eftersom det inte finns någon lag som tydligt beskriver vad allemansrätten innebär sätts ramarna istället av de lagar som beskriver vad som inte är tillåtet, bland annat i brottsbalken, miljöbalken, fiskelagen och terrängkörningslagen. Allt som inte är förbjudet är dock inte per automatik tillåtet enligt allemansrätten utan mycket faller tillbaka på sunt förnuft och hänsyn utifrån orden **inte störa – inte förstöra**.

Om man är osäker på vad som är tillåtet kan man rådfråga kommun eller länsstyrelse och i många fall finns skäl att fråga markägare om lov. Exempelvis om man tänker göra något under en längre tid, i en större grupp eller planerar aktivitet som riskerar att påverka mark. det kan handla om att förtöja en båt vid en strand en längre tid, tälta med en större grupp eller rida i ett område regelbundet, anordna nya leder för exempelvis cykel eller klättring och placera ut reflexer eller kontroller för en längre period.

Exempel på sådant som inte ingår i allemansrätten är jakt, fiske eller köra motorfordon i naturen. Man har heller inte rätt att orsaka skador på känslig mark, gröda och nyplanteringar eller störa spel på en golfbana.

Organiserat friluftsliv och kommersiell naturturism kan ske inom ramen för allemansrätten men ställer krav på organisatören eftersom allemansrätt är knuten till en enskild individ och inte till en grupp. Det innebär att arrangören är skyldig att informera deltagarna om vad allemansrätten innebär.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Natura 2000

Natura 2000-områden är fastställda av EU och ingår i ett europeiskt nätverk av särskilt värdefulla miljöer värda att bevara. Bestämmelser om dessa finns beskrivna som riksintressen i Miljöbalken 7 kapitel. Syftet med Natura 2000 är att djurs och växters naturliga livsmiljöer inte ska förstöras och att den biologiska mångfalden ska bevaras och utökas. För Natura 2000-områden finns upprättade handlingsplaner med information om dess värden och skötsel (se Länsstyrelsens hemsida för mer info). Områdenas naturkaraktärer har stort värde även för friluftslivet.

I Kalmar kommun finns nio Natura 2000-områden med följande sammanfattade bevarandesyften;

- 1) **Ljungbyån** – särpräglad och variationsrik vattenmiljö med sällsynta biotoper...
- 2) **Björnö** – herrgårdspräglad landskap med strandnära hävdade marker och rika lövhagar...
- 3) **Lindö** – betesmark, ädellövskog och kärr intill öar, skär och grunda hav...
- 4) **Korsgårdens biotopskyddsområde** – naturskogsartad barrblandskog...
- 5) **Horsö-Värnsnäs** – betesmark, ädellövskog och kärr, öar, skär och grunda hav...
- 6) **Stackmossens biotopskyddsområde** – naturtyp Västlig Taiga...
- 7) **Bottorpskusten** – artrik betesmark...
- 8) **Värnanäs** – betesmarker...
- 9) **Värnanäs skärgård** – moränskärgård, naturlig marin miljö, reproduktionslokal för knubbsäl...

Miljöbalken

Riksintressen för friluftslivet och naturvården

Kalmar kommun har inget utpekade område av riksintresse för friluftsliv. Däremot finns det 13 områden av riksintresse för naturvård som också har stora värden för friluftslivet. Bestämmelser om dessa finns i miljöbalken 7 kapitel.

Följande områden som är av riksintresse för naturvården sammanfattas här;

- 1) **Ryssby Eneskär – Bockskär – Stora Rocknekalven.** Öar som betas, speciell flora, rikt fågelliv...
- 2) **Skäggenäs.** Landskapsmässiga värden med omväxlande vegetation, unik geologi med strandvallar, rikt insektsliv och unikt fågelsträcksområde...
- 3) **Ljungbyån.** Variationsrikt landskap, åförlopp av stort geohydrologiskt intresse...
- 4) **Kalmarsunds moränsystem.** I huvudsak under vattnet i Kalmarsund, delvis fågelskyddsområde...
- 5) **Igersdela åsnät.** Smala, vindlande åsryggar och djupa åsgropar, geologiskt intressant och skogstyp av värde för friluftsliv...
- 6) **Hossmo – Bottorpskusten.** Odlingslandskap, strandängar, strandnära beten, rikt fågelliv...
- 7) **Bokatorps och Styvatorpsåsen.** Barrskogsbevuxet åsnät med höga åsryggar...
- 8) **Södra Kalmars moränsskärgård.** Stor betydelse för friluftslivet
- 9) **Fanketorp.** Välbevarat odlingslandskap i skogsbygd med variationsrik hagmark, odlingsrösen, mossar...
- 10) **Saveryd.** Välbevarat odlingslandskap i skogsbygd med hagmark med stora ekar, rik flora, små åkrar, stenmurar, ekhagar...
- 11) **Björnö.** Odlingslandskap, ekhagar, havstrandängar, artrik flora, rik insektsfauna...
- 12) **Horsö – Värnsås.** Odlingslandskap med stora beteshagar, havstrandängar, rik insektsfauna, omgivning med värden för rörligt friluftsliv...
- 13) **Karnabergs blockstapel.** Storblockig morän, höga staplade flyttblock med skrevor och grottiliknande håligheter...

Riksintresse för kulturmiljövården

I kommunen finns sju områden av intresse för kulturmiljövården som också är intressanta för friluftslivet. Områdena och deras motiveringar till riksintresse är sammanfattat följande;

- 1) **Arby-Halltorp.** Öppet odlingslandskap med bymiljöer och medeltida kyrkor av försvarskaraktär.
- 2) **Södra Mörekusten.** Öppet kust- och odlingslandskap med kommunikationsmiljöer, handelsplatser och skepparsamhällen som speglar den ekonomiska utvecklingen i länets södra delar från järnåldern till nutid. Herrgårdslandskap nära forna riksvägen vid Kalmarsundskusten längs viktig sjöled och landsväg. Försvarskyrkor, storgårdar, varv, hamn, glasbruk, alunbruk, fornlämningsrikt.
- 3) **Ljungby-Hossmo.** Centralbygd av maktpolitisk betydelse i Möres kärnområde där kommunikationsleder möts. Öppet odlingslandskap med bymiljöer och medeltida kyrkor av försvarskaraktär, storgårdar, kungsgård, järnåldersgravfält och fornlämningsrikt.
- 4) **Kalmar.** Renässansstad med slottsmiljö, befästningssystem och vattensystem som återspeglar stadens strategiska betydelse fram till 1600-talet.
- 5) **Kläckeberga.** Centralbygd och kyrkomiljö med stormansgård och medeltida försvarskyrka av strategisk betydelse nära Kalmar. Herrgårdslandskap och bylandskap..
- 6) **Ryssby-Skäggenäs.** Kommunikations-, kust- och skärgårdsmiljö som utvecklats där inland möter kust och där passagen till Öland är som närmast. Odlingslandskap med förhistorisk brukning och bosättning. Fornlämningsmiljö stenåldern, kustlandskap, kanalmiljö för sjöfart och lotsplats.
- 7) **Karlslunda.** Fornlämningsmiljö med hög koncentration av lämningar efter lågteknisk järnframställning från perioden 1250-1450.

Kulturmiljöerna kan lyftas fram kopplat till friluftslivets anordningar och aktiviteter, såsom förslag till utflyktsmål, skyltning utmed vandringsleder och mobila guidningar som story-map och liknande.

Naturresept och annan skyddad natur

Bestämmelser om naturresept finns tillsammans med biotopskydd, fågelskydd och andra skydd i miljöbalken kapitel 7. De flesta naturresept bildas för att bevara biologiskt värdefulla naturmiljöer men kan också användas för att tillgodose friluftslivets intressen. Trots att biologiska motiv är vanligast får många naturresept även stärkta värden för friluftslivet i och med att information och skötselåtgärder gör reservaten intressanta och tillgängliga för naturbesökare.

Alla naturresept har ett beslutsdokument som beskriver syftet med skyddet och föreskrifter samt en skötselplan. I föreskrifterna anges vad som får och inte får göras i

det specifika området och kan ibland innebära att allemansrätten inskränks. Information om vilka regler som gäller i respektive reservat finns ofta som information vid områdets entréer.

Av landets cirka 4000 naturreservat finns tio i Kalmar kommun. Vissa av dessa sammanfaller med områden som omfattas av Natura 2000 eller riksintresse för naturvård. Naturreservaten är **Lindö, Björnö, Horsö-Värnsnäs, Svinö, Prästgårdsängen, Fröstorp, Vinterbo, Bokenäs, Värnaby** och **Värnanäs skärgård**. De flesta har skyddats för sina biologiska värden men har även värden för friluftslivet. Ibland efterfrågas anordningar för friluftaktiviteter. Då kan det krävas särskilda tillstånd inom naturreservat.

Strandskydd

Strandzonen, övergången mellan land och vatten, ger utrymme för många olika miljöer där strandnära växter- och djur lever. Zonerna fungerar som spridningskorridorer och är tillflyktsort för många arter. Generellt gäller strandskydd inom 100 meter från strandlinje utmed sjöar, vattendrag och hav men kan utökas till 300 meter. Bestämmelserna finns i miljöbalken 7 kapitel och har syfte att trygga förutsättningarna för friluftslivet och att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv, både på land och vatten. Det innebär bland annat att man inte får göra anordningar som leder till att strandzonen upplevs som privat, exempelvis bygga, stängsla in eller anlägga privat brygga.

Fridlysta djur, växter och svampar

Fridlysning innebär att det är förbjudet att plocka, fanga, döda eller på annat samla in eller skada vissa djur, växter och svampar. Fridlysning sker med stöd av miljöbalken 8 kapitel och artskyddsförordningen, med syfte att förhindra att arter utrotas. Undantag gäller för skydds jakt och jakt på vissa däggdjur och fågelarter under delar av året.

Samrådsplikt

I miljöbalkens kapitel 12 finns bestämmelser om samrådsplikt för verksamheter eller åtgärder som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön och där tillstånds- eller anmälningsplikt inte gäller. Syftet är att skapa dialog så att påverkan på naturmiljön minimeras. Exempel på friluftsanläggningar och aktiviteter som kan behöva samråd är anläggning av vandrings-, cykel- och ridleder eller genomförande av större tävlingar eller lägerverksamhet.

Nedskräpning

I miljöbalken kapitel 15 står att vi inte får skräpa ner i naturen. Det gäller både markägare och annan som vistas på dennes mark.

Stängsel och diken som påverkar friluftslivet

I miljöbalken kapitel 26 finns bestämmelser om stängsel och diken som påverkar allmänhetens möjlighet att ta sig till områden som omfattas av allemansrätten. Det kan innebära att ställa krav på att stängsel förses med grindar eller stättor om det behövs för att bli tillgängligt. Eller krav på att ta bort stängsel om det enbart syftar till att förhindra allemansrättslig tillgänglighet.

Plan och bygglagen

Bygga och planlägga mark och vatten

I plan- och bygglagen finns bestämmelser om byggande och planläggning av mark och vatten. Planeringsprocessen avser att samordna och avväga olika intressen i ett tidigt skede. I den processen är friluftslivet ett av de allmänna intressen som ska tas hänsyn till och avvägas mot.

Övriga regler som påverkar friluftslivet

Avvisningsskyltar

Det är inte tillåtet att med skyltar avvisa allmänhet från områden som är av betydelse för friluftslivet. Undantag gäller skyltar med särskilda tillstånd eller på platser där det är uppenbart att allmänheten inte får färdas fritt.

Hundar i naturen

Hundägare ansvarar för att hundar inte orsakar skador eller olägenheter exempelvis för vilda djur. Under perioden 1 mars till den 20 augusti måste hundägaren hålla sin hund under extra stor uppsikt i naturen och hundar får då inte springa lösa i marker där det finns vilda djur. Undantag gäller vid jakt.

Eldningsförbud

Om stor brandrisk råder kan länsstyrelse eller räddningstjänst utfärda eldningsförbud.

Fritidsfiske

Fritidsfiske ingår inte i allemansrätten. Fiskerilagen reglerar när, var och hur man får fiska i allmänt respektive enskilt vatten. Allmänt vatten ägs av staten och för Kalmars del berör det havet minst 300 meter från land eller utanför ö i storlek om minst 100 meters bredd eller längd. På enskilt vatten längs kusten har allmänheten rätt att fiska med handredskap. Inom allt annat enskilt vatten måste man ha fiskerättsinnehavarens tillstånd att fiska, genom att köpa fiskekort eller arrendera fiskerätt. I Kalmar kommun behövs sådana tillstånd för alla vattendrag. I vatten med flera fiskerättsinnehavare kan man bilda fiskevårdsområden som förvaltas av en förening. Det är fritidsfiskarens eget ansvar att ta reda på vad som gäller i aktuellt vatten.

Lokala ordningsföreskrifter

Enligt ordningslagen kan kommunen meddela lokala ordningsföreskrifter. Dessa kan i vissa fall begränsa allemansrätten. Det kan handla om ordning på allmän plats, skyltning, var man får campa, regler för hundar, var man inte får rida. För mer information läs kommunens lokala ordningsföreskrifter på www.kalmar.se.

7. FRILUFTSLIV FÖR ALLA

De viktigaste grundförutsättningarna för friluftsliv är att det finns attraktiva och besöksvärda naturområden i människors närhet, att människor vet om att områdena finns och vad de kan göra där. Och att de kan ta sig dit.

Friluftsliv och vistelse i naturen kan utövas av alla men möjligheterna skiljer sig mycket utifrån olika behov och förutsättningar. Det kan upplevas svårare att ta sig ut om man har en funktionsnedsättning eller kommer från en kultur där vistelse i naturen inte upplevs trygg av olika skäl. Det kan också handla om att det saknas kunskap om natur eller vilka områden som är besöksvärda, hur man tar sig dit eller vad som finns att göra där. Om det finns fysiska hinder, är svårtillgängligt, har brister i angöring, kollektivtrafik, cykelvägar eller parkeringsplatser så kan det inte utövas av alla. Om det inte finns attraktiv natur nära bostaden försvårar det möjligheten för många att komma ut.

Hur vi utövar friluftsliv skiljer sig mellan olika grupper i samhället och förändras över tid. Det finns sociala mönster i utövandet och ålder, kön, geografisk hemvist, socioekonomisk och etnisk grupptillhörighet påverkar hur vi värderar olika friluftaktiviteter. För att ge alla möjlighet att utöva friluftsliv behöver vi känna till vad som begränsar olika grupper i samhället. Friluftslivet ska vara inkluderande, det ska vara lätt att ta sig ut i naturen och det ska finnas attraktiva besöksmål för människors olika behov.

Utvecklingspotential

Kartlägga hinder för olika gruppers möjlighet att utöva friluftsliv. Förbättra tillgängligheten i friluftsområden.

Underlätta för människor att ta sig till besöksvärda naturområden, för tätortsnära med gång- och cykel och för längre avstånd med kollektivtrafik samt bilparkering.

Överväga försök med gratis kollektivtrafik till särskilt populära målpunkter.

Barn och unga

Naturen spelar en viktig roll för de flesta barn och unga, med besök både på fritiden och inom skola eller barnomsorg. Det är en betydelsefull arena för såväl undervisning, social träning, idrott, avkoppling, lek och äventyr.

Friluftsliv har många positiva effekter på barn och unga, både för fysisk och mental hälsa och för att utveckla motorik eller samarbete. Den kan även bidra till ökad förståelse för naturvetenskap, lokalhistoria eller skapa engagemang för naturvård- och miljöfrågor.

Föräldrars friluftsvanor och uppfattning om naturen verkar ha en grundläggande betydelse för barnets relation till naturen där man kan se skillnader mellan olika socioekonomiska och etniska grupper.

Barns spontana vistelse i naturen har minskat i omfattning medan vuxenövervakande besök har blivit vanligare, bland annat genom skolans och barnomsorgens aktiviteter i naturen. En vanlig uppfattning är att barn och unga ägnar mindre tid åt friluftsliv och flera undersökningar visar att de ägnar mindre fritid åt att ströva i naturen jämfört med tidigare generationer. Däremot finns det en större bredd av möjliga utomhusaktiviteter idag jämfört med förr. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor gör bedömningen att det främst är i högstadie- och gymnasie-åldern som friluftaktiviteterna minskar.

Foto: Framsida Friluftsförbundets bok "Mountainbike för barn".

Utvecklingspotential

Stärka fysiska förutsättningar för att barn och unga ska ägna sig åt spontana naturbesök och friluftsliv. Lämpliga naturområden måste finnas inom rimliga avstånd från de platser där barn och unga bor och de ska kunna ta sig dit på egen hand, på ett säkert sätt. Planera områden och utveckla möjligheter för nya aktiviteter som lockar barn och unga.

Öka satsningar på naturbesök vid förskolor och skolor där det finns behov utifrån integrationsaspekter för att utveckla barnens relation till natur och stimulera till naturvistelse på fritiden.

Uppmärksamma vilka naturområden som kan användas för pedagogisk verksamhet och säkerställa dem som viktiga miljöer i den fysiska planeringen, typ skolskogar, friluftsområden och etablera ett naturens hus eller naturrum.

Hitta nya sätt att locka barn och unga till utevistelse med hjälp av digitala verktyg.

Äldre

Åldrande kan innebära minskad ork och styrka eller ökad risk för sjukdomar. Samtidigt är trenden att de äldre blir friskare och utgör en allt större del av befolkningen. Undersökningar visar att landets mest aktiva naturbesökare är i åldersgruppen 66-75 år och särskilt kvinnor. Vardagsnära friluftaktiviteter och den bostadsnära naturen är särskilt viktigt för denna grupp. Äldre är mer aktiva än andra grupper när det gäller skogs promenader, längdskidåkning och naturstudier, som exempelvis fågelskådning.

Naturen betyder mycket för livskvalitén hos många äldre. Vistelse i naturen har en tydlig positiv effekt på folkhälsan, både fysiskt och psykiskt. Det finns också ett starkt samband med självskattad hälsa kopplad till möjligheten att utöva friluftsliv. Att kunna fortsätta upplevelser i naturen långt upp i åldern är därför värdefullt för många och har en tydlig koppling till de äldres hälsa.

Kommunens träffpunkter samlar äldre och kan inspirera till studiecirkel för att engagera fler och skapa grupper för aktiviteter med samma intressen. Länstrafikens service med närtrafik bidrar till större möjlighet för äldre att komma ut i attraktiva friluftsområden.

Utvecklingspotential

Kartlägga tillgänglighet till natur nära äldreboenden och andra platser där många äldre vistas, för att påvisa åtgärdsbehov och kunna göra prioriteringar som gagnar äldres behov.

Kulturella skillnader

Sverige är ett mångkulturellt samhälle med många invånare som är födda utomlands eller har föräldrar som är det. Det finns också kulturella skillnader till synen på friluftsliv mellan stad och landsbygd samt mellan olika socioekonomiska grupper. Det innebär att erfarenheter med koppling till natur skiljer sig mycket. Särskilt de som inte har ett västerländskt ursprung vistas betydligt mindre i naturen än andra. Orsaken är bland annat att naturbesök grundat på allemansrätt eller liknande är främmande för större delen av jordens befolkning och friluftsliv som socialt fenomen existerar knappt utanför den västerländska kulturen. Det innebär att många som har rötter inom andra kulturer har en annan syn på naturen och vad den används till. Den kan uppfattas svårtillgänglig och skrämmande. Kunskap om naturen kan vara bristfällig, att flora och fauna inte är farlig och var man kan hitta attraktiva naturmiljöer eller vilka friluftaktiviteter man kan göra.

Naturupplevelser och friluftsliv är en viktig del av den svenska välfärden och kulturen. Att sänka trösklarna till att ta sig ut i naturen för grupper som är ovana vid friluftsliv handlar om att ge möjligheter och öka kunskap om vad som finns, att göra friluftslivet inkluderande och bredda vår syn på vad naturen kan användas till. Andra kommuners erfarenheter visar att det är viktigt med delaktighet och det personliga mötet, att möta andra kulturer på deras hemmaplan, att göra saker tillsammans, ha god kunskap om målgrupperna, en kontinuitet i verksamheten och föreningars stora betydelse.

Utvecklingspotential

Stimulera föreningsaktiviteter som riktar sig till att genomföra enkla guidade naturbesök och utflykter som skogspromenader, båturer, fiske eller lägerverksamhet med fokus invånare med härkomst från andra kulturer, särskilt barn och ungdomar. Fokusera på information om allemansrätten, närnatur och möten mellan människor. Aktiviteternas mål bör vara att väcka intresse och kunskap kring tätortsnära natur.

Beakta det etniska perspektivet vid planering av informationsinsatser.

Tillgänglighet för funktionsnedsatta

Enligt Folkhälsoinstitutet har var femte invånare i Sverige en bestående funktionsnedsättning. Den kan vara både tillfällig och varaktig. Begreppet är mycket brett och kan avse en mindre eller större svårighet att röra sig, se, höra, förstå eller allergier.

För personer med en funktionsnedsättning har bristande tillgänglighet en avgörande betydelse för upplevelsen att känna sig delaktig fullt ut i samhället. Det är betydligt vanligare att personer med funktionsnedsättning upplever ohälsa, som inte är relaterad till sin funktionsnedsättning utan kan kopplas till levnadsvanor. Problemet är särskilt stort hos kvinnor, äldre, barn och personer födda utomlands. Det är dubbelt så vanligt att funktionsnedsatta har en stillasittande fritid med mindre tid till motion och

större andel med fetma än hos övrig befolkning. Att undanröja hinder och förbättra tillgänglighet till naturen är därför en viktig del i arbetet med att förbättra folkhälsan för funktionsnedsatta.

Funktionshinder inom friluftslivet kan vara fysiska som ojämna stigar, svårpasserade stängsel, smala spångar/broar men kan också handla om svårtillgänglig information om ett område och hur man tar sig dit. Målsättningen är att alla besökare ska känna till friluftslivets områden, kunna ta sig dit, röra sig i områdena, förstå och uppleva dess värden. Det kan därför handla om att åtgärda naturliga hinder, nivåskillnader, branta lutningar, trånga passager och svårframkomliga underlag. Men det gäller också att utforma anläggningar som stigar, broar, grindar på rätt sätt.

Förbättrad framkomlighet kan vara helt avgörande för en persons möjlighet att besöka platsen och underlättar samtidigt för andra besökande personer som inte är beroende av åtgärden. Så fysiska tillgänglighetsåtgärder kan vara outhärliga för en enskild individ men gynnar i praktiken många fler.

Att tillgängliggöra information innebär att de flesta ges möjlighet att ta del av skyltar, broschyrer, naturguidningar och websidor. Information bör därför utformas så den kan förstås av de flesta, exempelvis personer med läs- och skrivsvårigheter, intellektuell funktionsnedsättning och nedsatt syn. Då kan även många barn och nya svenskar tillgodogöra sig informationen.

Utvecklingspotential

Kommunens friluftsområden behöver anpassas så att alla som vill ska kunna ta del av natur oavsett funktionsförmåga. Alla målpunkter för friluftslivet kan inte göras tillgängligt för alla men de allra flesta kan göras tillgängliga för fler. Arbetet med förbättringsåtgärder bör ske fortlöpande i samråd med organisationer för personer med funktionsnedsättning.

Kartlägga tillgängligheten inom attraktiva och besöksvärda naturområden och ta fram en plan över hur de kan tillgängliggöras. Det kan handla om friluftsbad, vandringsleder och motionsspår. Arbetet bör i första hand inriktas på generella åtgärder som fungerar för breda befolkningsgrupper.

Kartlägga tillgängligheten i naturområden nära LSS-boenden och äldreboenden samt andra platser där personer med funktionsnedsättning eller många äldre vistas. Kartläggningen kan visa åtgärdsbehov och ge grund för prioriteringar i tätortsnära natur. Aktuell information om tillgänglighetsanpassade naturområden bör finnas på kommunens websida.

Stimulera till naturguidningar med friluftaktiviteter i tillgänglighetsanpassade naturområden, riktat till grupper med funktionsnedsättning med syfte att väcka intresse och sänka trösklar för egna naturbesök. Arbetet bör ske i samverkan med föreningar.

Jämställdhet

Undersökningar visar att det finns några generella skillnader mellan kvinnors respektive mäns friluftsliv. Kvinnor är mer aktiva än män under vardagar och ägnar sig mer åt vardagsnära friluftsliv som promenader och att ströva i skog samt aktiviteter med djur, exempelvis ridning och hundpromenader. Jämfört med män är aktiviteten kortare och utövas oftast i närnatur. Den sker dessutom oftare tillsammans med barn och sociala kontakter är en viktigare anledning till aktiviteten. Kvinnor är mer positiva till friluftsanordningar som rastplatser, skyltning och ledmarkeringar samt deltar oftare vid naturguidningar. Kvinnor, framförallt yngre, upplever en större otrygghet än män när de vistas i tätortsnära natur, exempelvis på grund av att det är mörkt, att trafiksituationen är farlig eller rädsla för våld.

Män är överrepresenterade bland aktiviteter som tar mer tid i anspråk och kräver någon form av specialutrustning, större fysisk ansträngning eller att man måste befinna sig på en specifik plats. Fiske och jakt är aktiviteter där skillnaden mellan könen är särskilt stor. Andra exempel är löpning, dykning och motoraktiviteter.

Både kvinnor och män upplever tidsbrist som det största hindret för friluftsutövande. Att inte ha någon att göra det tillsammans med upplevs också som ett hinder men främst av kvinnor.

Huvuduppfattningen är att könsskillnaderna inom friluftslivet är inlärd och har sin grund i kulturella mönster som vi lär in som barn. Dimensioner som verkar ha betydelse för genuskillnader inom friluftslivet är traditioner, avstånd till aktiviteten, grad av ansträngning, hur mycket planering eller utrustning som krävs samt möjligheten till social samvaro. En bakgrund till könsskillnaderna inom friluftsliv kan vara att kvinnor som grupp ofta har ett större ansvar för omsorg och en mer uppsplittrad tid.

Kunskap om kvinnors och mäns skilda livssituationer och aktivitetsmönster är en viktig bakgrund för att ge dem lika möjlighet att utöva friluftsliv och undanröja strukturella hinder kopplade till kön.

Utvecklingspotential

Fördela resurser till friluftsliv utifrån ett genusperspektiv.

Kartlägga upplevd otrygghet i tätortsnära natur eftersom det begränsar kvinnors möjlighet att utöva friluftsliv. En kartläggning av problemets omfattning kan ge underlag för vilka åtgärder som behöver genomföras.

Anordna naturguideverksamhet tillsammans med friluftsförbund. Det kan vara nybörjarintroduktion till friluftsförbund med utpräglat skev könskvot för att sänka trösklar att prova på traditionellt manliga respektive kvinnliga friluftsförbund för alla kön. Det kan också erbjudas tillfällen till friluftsliv med sällskap för att slippa upplevd otrygghet och för dem som inte har eget sällskap.

8. FRILUFTSINFORMATION

Foton från vänster till höger. Översta raden; Jan Magnusson, Jan Magnusson, Malin Gustavsson. Mittenraden; Jan Magnusson, Boppe Perhamn, Thomas Eidrup, Jan Magnusson. Nedersta raden; Eva-Lena Larsdotter, Jonas Lindström, Jan Magnusson, Thomas Eidrup

Att inbjuda till aktiviteter med lättförståelig och inspirerande information kan bidra till att skapa intresse hos nya grupper. Det gäller både invånare och besökare utifrån som inte tidigare lockats eller förstått potentialen i det utbud av friluftsliv som finns i Kalmar kommun. Genom informationsinsatser kan man även höja kunskapsnivån och öka intresset för både naturvård, miljöpåverkan och kulturhistoria.

Kommunen behöver arbeta med att öka tillgänglighet till information om friluftsliv, både till vilka områden det finns för friluftsliv geografiskt i kommunen och vilket utbud som finns i form av olika aktiviteter. Det handlar dels om skyltning till attraktiva områden men också om informationsinsatser på kommunens hemsida och appar samt att förmedla länkar till friluftsföreningar. Naturvårdsverket har tagit fram vägledning och riktlinjer för planering och genomförande av tillgänglighetsåtgärder i natur, inklusive naturinformation. Det kan vara stöd för Kalmar kommuns arbete med friluftsinformation.

Hemsida och appar

Kommunens hemsida ska innehålla information om friluftslivets förutsättningar. Under fliken Uppleva och göra/ Natur, friluftsliv och parker ska finnas inspiration och information om besöksvärda friluftsområden, naturreservat, vandringsleder, cykelslingor, parker, lekplatser, odling, badplatser, båtinformation, fiske, ridleder och hundrastgårdar. Vinteraktiviteter som pulkabackar, skidspår och skridskoisar läggs in under säsong.

Informationen måste vara digitalt sökvänlig så att många lätt kan hitta den genom andra sökverktyg än att bara leta på hemsidan, typ google. I Kalmarappen ska finnas information om friluftaktiviteter som är på gång. Genom smarta telefoner kan man också använda så kallade QR-koder. Det innebär att användare via en app direkt kan nå en hemsida med information genom att fotografera QR-koder på skyltar i besöksområden och på så sätt få mer information.

Destination Kalmar AB har bland annat i uppdrag att marknadsföra och informera om Kalmars utbud turismområden. Hösten 2019, kommer upplevelser tematiseras och möta målgrupper utifrån intressen varav ett tema är Outdoor (friluftsliv). Hemsidan www.kalmar.com har dag ca 25% besökare från Kalmars kommungeografiska del, så många invånare nyttjar sidan för att planera upplevelser i egen sak eller vid besök från släkt och vänner. Utvecklingen av tema Friluftsliv/Outdoor bör därför tydligt sammankopplas mellan www.kalmar.se och www.kalmar.com i samsyn som kommunikativ yta.

Kartor, skyltar, foldrar och guidningar

En samlad friluftskarta ska redovisa aktivitetsmöjligheter områdesvis, i kommunens byar och stadens delar, i skogsmiljöer, odlingslandskap och kustnära. Kartor ska också redovisa olika aktiviteter tematiskt uppdelat för hela kommunen. Utöver detta ska det finnas utflyktstips för olika kategorier, exempelvis barnfamiljer, historieintresserade eller för dem som söker rofyllda platser.

Information om attraktiva områden och stråk för friluftsliv bör finnas både digitalt på kommunens hemsida och i vissa fall även som skyltar och informationsfoldrar. Informationsskyltar tillsammans med övriga anordningar och anläggningar för friluftslivet med kommunalt huvudmannaskap ska finnas samlade i en databas för att underlätta tillsyn och underhåll.

Kommunen har ett stort antal informationsskyltar i friluftsområden och naturreservat med syfte att visa målpunkter och informera om naturens växt- och djurliv, kulturhistoria, friluftsområdets infrastruktur och platsernas tillgänglighet. Det är viktigt att informationen är lätt igenkänningsbar och ska därför med fördel följa Naturvårdsverkets riktlinjer. Vid entréer till större, attraktiva friluftsområden ska det finnas information om allemansrätten på minst svenska och engelska. Det kan handla om skyltning och i vissa fall folder för sådana områden och stråk som beskrivs nedan.

Naturreservat och utpekade friluftsområden inom kommunen bör ha informationsskyltar vid områdenas entréer. Syftet med informationen är att presentera områdenas historia, växt- och djurliv, infrastrukturen för friluftsliv, smultronställen och sevärdheter, områdeskarta och förmedla eventuella reservatföreskrifter. Följande områden bör ha sådan information enskilt eller kombinerat:

Naturreservat (Svenska, engelska, tyska)

- Lindö (Skäggenäs)
- Björnö
- Horsö-Värnsnäs
- Svinö
- Prästgårdsängen (Ljungbyholm)
- Vinterbo (Halltorp)
- Fröstorp (Mortorp)
- Bokenäs (utanför Värnanäs)
- Värnaby
- Värnanäs skärgård

Övriga friluftsområden

- Ljungnäs-Törnerum-Getterö
- Rockneby
- Läckeby
- Skälby
- Stensö
- Skärgårdsparken
- Smedby
- Trekanten
- Kläckeberga kulturlandskap
- Ljungbyholm-Krankelösa
- Vassmolösa
- Hagby-Kolboda- Ekenäs
- Tvärskog
- Påryd
- Kanaberg

Vandringsleder finns inom olika naturkaraktärer i kommunen, där främst följande leder bör ha både digital och folderinformation:

- Kalmarsundsleden, ca 20 mil lång och sträcker sig genom hela kommunen i nord-sydlig riktning utmed kusten.

- Östra Sigfridsleden, ca 3 mil lång pilgrimsled som sträcker sig från Kolboda i öst-västlig riktning från kusten genom odlingsbygd till skog i St Sigfrid.

- Ljungbyleden (Paradisleden), ca 2,5 km lång med sträckning utmed Ljungbyån från Ljungbyholm till Krankelösa.

Se mer på www.kalmar.se/vandringsleder

Promenadslingor kan inspirera till rörelse och guida till egna promenader i stadsnära natur-, park- och kulturmiljöer där foldern ger tips på slinga med målpunkter och beskriver historik, kultur eller natur som passeras. Slingorna är i vissa fall kombinerade med web-app så att guidningen kan ske med hjälp av en smartphone, se mer på www.kalmar.se/promenadslingor. Guidningar i det formatet finns med följande teman:

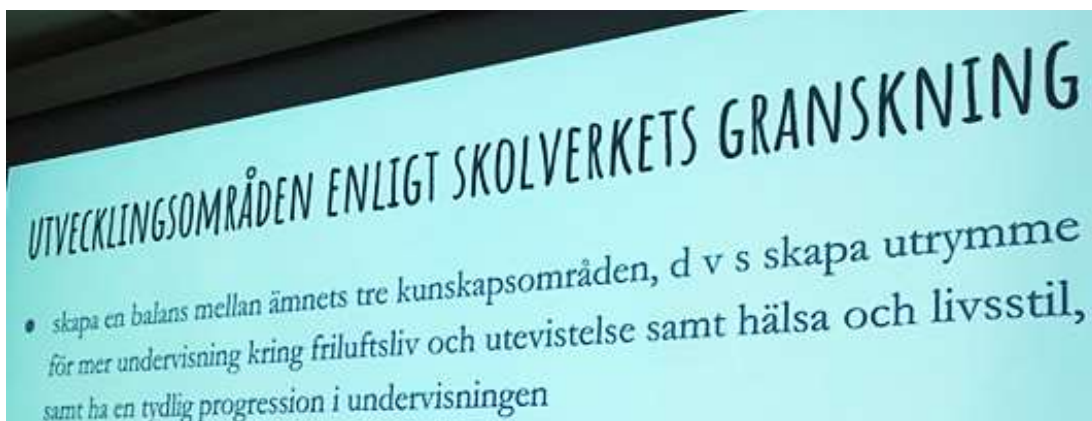
- Promenad i befästningsstaden
- Parkpromenaden
- Vandra bland historiska byggnader på Kvarnholmen
- Krusenstiernornas Kalmar
- Jenny Nyströms Kalmar
- Gamla Kyrkogården
- Lilla kulturpromenaden på Södra kyrkogården
- Väsensvandringar på Stensö och Krankelösa

Tipspromenader anordnas genom föreningar och sker ideellt men kommunen kan bidra med information på hemsidan för att lotsa deltagare till de områden där tipspromenader finns. Sådana områden är exempelvis Stensö, Värnsnäs, Norrliden och Skälby.

Guidningar och organiserade utflykter i natur är en viktig del i marknadsföringen av Kalmars natur. Kommunen genomför ibland guidningar i naturen i samarbete med ideella föreningar och andra lokala aktörer samt Vattenrådet. Vissa av naturguidningarna har riktats mot barn, exempelvis Väsensvandringar som genomförts som en slags friluftsteater. För att nå nya målgrupper bör kommunen i samverkan med föreningar genomföra mer riktade naturutflykter och bland annat särskilt prioritera grupper från andra kulturer och människor med funktionsnedsättning.

9. UTMOMHUSPEDAGOGIK

Utomhuspedagogik syftar till växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på verkliga situationer i utemiljöer. Det är ett komplement till övrig undervisning och kan användas inom många skolämnen för förbättrad inläring med mervärden som fysisk aktivitet, frisk luft och ökad förståelse för miljö och natur.

Enligt skolverkets läroplan ska eleven utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Utevistelsen bidrar också till elevens förståelse för ett ekologiskt hållbarhetsperspektiv. I skolverkets granskning av ämnet Idrott och hälsa 2018 framkommer bland annat att friluftsliv får för lite tid i skolan och att mer utrymme bör skapas för undervisning kring friluftsliv och utevistelse.

Utomhuspedagogisk verksamhet kan bedrivas i olika typer av natur- och parkmiljöer men också i rena urbana miljöer. Stora och upplevelserika natur- och friluftsområden är viktiga men allra viktigast är att det finns närnatur av kvalitet. Närheten är särskilt viktig för de små barnen, det vill säga förskola och grundskolans lågstadier.

Projekt för utomhuspedagogik i Kalmar

- "På egna ben". Mobilitetsprojekt beslutat 2018 med medel från Energimyndigheten, 2,8 milj. Förvaltningsövergripande med UF (Clas W), SBK (Robert A), KLIK (Sara G, Anders A). Syfte att få barn att röra sig mer på väg till skolan.
- "HittaUt?". Projektmedel LONA sökta för 2019-2020 från Naturvårdsverket, KoF i samverkan med Kalmar OK. Syfte att få ut fler barn i naturen och röra på sig, hitta checkpoints med hjälp av mobil app.

Vad görs och vad behövs?

I dagsläget används främst närnatur till skolmiljöerna för friluftslivets undervisning, särskilt för de yngre skolbarnen och fritidsgrupper. För de större barnen finns behov av att komma längre bort, till större skala och för mer äventyr.

Exempel på aktiviteter som lärarna lyfter fram är utegym, skridskor, orientering. Det finns önskemål om att vara mer i skogen och paddla, laga mat på stormkök, cykla, orientera i obekant miljö eller åka skidor. Mer avancerat friluftsliv efterfrågas, att få in digitala verktyg i undervisningen, exempelvis orientering och mer äventyrspedagogik. Att göra hajk med övernattnig är bra för klassammanhållningen. Det vore bra om det fanns möjlighet för eleverna att låna ryggsäckar, liggunderlag, sovsäckar med

mera. Friluftsliv upplevs vara svårt att få in på enbart idrottslektionerna, det krävs samarbete med lärarna i varje årskurs eller olika ämneslärare för att kunna göra en halvdag utomhus tillsammans med olika stationer med friluftsliv, samarbete och gruppstärkande aktiviteter. Förutom studiedag med friluftstema skulle friluftaktiviteter kunna samverka mer med idrottslärare på högstadiet samt låg- och mellanstadiets utomhuspedagogik för ämneslärare (NO, SO). Det är värdefullt om skolan är välutrustad med bra friluftsmaterial. För vinterfriluftsliv med skidutrustning och skridskor kunde det vara bra med ett gemensamt förråd med utrustning för kommunens skolor.

Det som lärarna främst pekar på för att kunna utöva mer friluftsliv inom pedagogisk verksamhet är **tillräckligt med tid och personal**, behov av **transporter och utrustning** samt **pengar avsatta för friluftsliv**. Andra brister som lyfts är skräpiga och missköttade närmiljöer, bättre utemiljö på skolgårdarna och att det ska finnas grillplats och vindskydd på naturområden som ofta besöks.

Intressanta områden för utomhuspedagogik

Skolgårdar och skolornas närnatur är som sagt viktigast för undervisning kopplat till friluftsliv enligt lärare och fritidspedagoger. Därutöver lyfter flera av grundskolans idrottslärare fram följande områden som värdefulla för skolans friluftsliv; *Skälby, Vårsnäs, Horsö, Getterö, Ljungnäs, Västra sjön, Stensö, Kalmarsundsparken, Skyttisdämnet, Södra Utmarken och skogen vid IFK Kalmars planer, Holmen, Biskopsskogen, Djurängsbackarna, Tallbagen, Svinö, Lindön, Smedby OK, Förlösa motionsspår och Värmanäs*. En del av områdena är enbart möjliga att besöka vid enstaka tillfällen pga att det krävs mycket tid, personal och särskilt anordnade transporter, som exempelvis Getterö.

Skälby gård ligger centralt i staden och har god tillgänglighet för många. Området är ett gott exempel på där det finns goda förutsättningar för utomhuspedagogik, särskilt för de mindre skolbarnen. Men här finns också utvecklingsmöjligheter, exempelvis kan dammarna förbättras så att elever kan gå i och häva vattendjur, ängsmarker och fjärl/insektsmiljöer kan skapas för naturstudier och det finns potential att använda växthus och trädgården. Det behövs en samlingslokal för att lämna väskor, äta matsäck, ha inomhusstudier eller redovisning. Det kan också utvecklas möjlighet till bokningar för "utforskningslådor" eller "boka en pedagog" när en lärare behöver extra kunskap eller händer för att organisera utedagen.

Tillgänglighet till natur för skolbarn

Eftersom tillgänglighet till närnatur och parker är viktig för skolornas verksamhet måste det finnas säkra gång- och cykelförbindelser mellan skolor och lämpliga naturområden, särskilt där skolgårdarna saknar sådana miljöer. I dagsläget saknas tillgänglighetsanpassningar till flera intressanta naturområden. I samband med åtgärder för förbättrad tillgänglighet är det viktigt att också tänka på att det ska fungera för utomhuspedagogisk verksamhet.

Det finns i vissa fall behov av busstransporter till naturområden från skolorna, till exempel för att kunna ta sig till ett dämme, vattendrag, strand eller skog. Tyvärr har inte alla barn tillgång till cykel och lämnar därför sällan skolan. En önskan från lärare är att det går att ordna gratis busstransporter ibland. Ett förslag hade kunnat vara att använda de så kallade kulturbussarna som finns för skolelever att nå kulturutbud. Men det är inte möjligt i dagsläget.

Friskolor har ofta inte tillgång till samma resurser som kommunala skolor. Elever i dessa skolor bör ges samma möjlighet till närmiljöer för utomhuspedagogik.

Konkurrensen om markanvändningen är stor, särskilt i Kalmars centrala delar. Därför måste skolors närnatur uppmärksammas i den fysiska planeringen och pedagogiska miljöer pekas ut i en översiktsplan.

Utvecklingspotential

Utreda vilka områden som används för pedagogisk verksamhet och uppmärksamma dem som viktiga i den fysiska planeringen samt eventuellt behov av förbättrad tillgänglighet i och till dessa miljöer.

Arbeta för att alla skolor ska ha tillgång till en skolskog med vindskydd och grillplats.

Kontinuerligt avsätta investeringsmedel för att öka tillgänglighet i tätortsnära natur. Utveckla intern samverkan inom skolan, mellan olika ämneslärare för att samordna och tillskapa personella resurser och tid för längre utflykter och längre undervisning än enbart idrottslektioners avsatta tid. Gemensam kommunövergripande rutin behövs angående antal friluftsdagar per läsår.

Utveckla mer avancerat friluftsliv med digitala verktyg och mer äventyrspedagogik.

Avsätta medel för att möjliggöra bussutflykter till intressanta naturområden?

Bygga upp en gemensam utrustningsbank för skolorna i kommunen där elever har möjlighet att låna utrustning som behövs.

Starta projekt som kan stödja utomhuspedagogik, exempelvis:

- Grönare skolgårdar?
- Naturlekplatser?
- Naturskola?
- Skolnära natur? Skolskogar?
- Motorikbana? Upplevelsestig?
- Förskola med ”Ur- och skur”-tema?

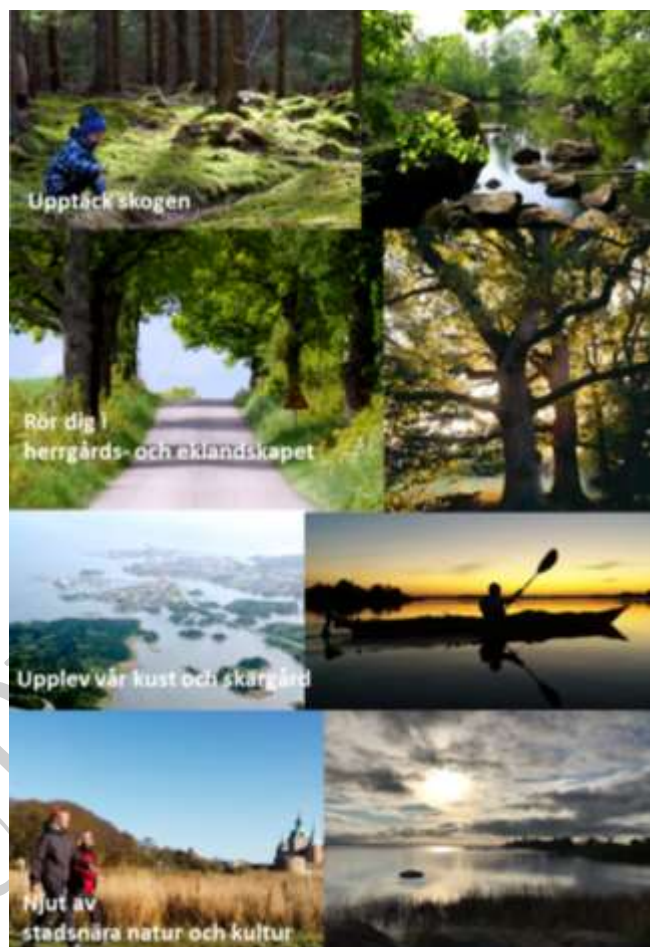
Hur kan skolan samverka med föreningar? Utbildningsinsatser?

10. NATURTURISM

Efterfrågan på naturturismen är en del inom besöksnäringen som växer snabbt i Sverige. I Kalmar kommun finns stor potential att lyfta fram natur- och kulturlandskapet som målpunkt för turister.

Med kust och skärgård, öppet herrgårds- och eklandskap, skog och stadsnära natur finns det utbud för varierade naturupplevelser knutna till historia och kulturlandskap. Det finns goda förutsättningar att utveckla besöksnäring kopplat till bland annat vandring och cykel, badplatser med olika karaktär, fiske vid kust och vattendrag, paddling eller rodd i skärgård och fjärdar, ridning för barnfamilj eller fältryttare och utflyktsmål i spännande skogsmiljöer.

En trend bland friluftsturism är efterfrågan på en blandning av bekvämlighet och äventyr. Exempelvis paket med lite tillrättalagd natur och möjlighet till bekväm övernattnings och god mat. En annan trend är behov av rofylldhet och tystnad. Tendensen är att ge sig ut på kortare resor med färre dagar men fler resor per år.

Fotografer se sidan 5.

Att utveckla natur- och kulturturism kan ge positiva effekter som nya arbetstillfällen, bättre kommersiell service på landsbygden och en mer levande landsbygd. En utveckling för turism är också något som gagnar kommuninvånarna och kan bidra till att fler utövar mer friluftsliv på hemmaplan. Det kan också locka nya invånare att flytta till kommunen.

Det är viktigt att turismen utvecklas långsiktigt hållbart både miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Det kan handla om hänsyn till naturmiljöer, transporter och resursanvändning. Förutsättningar för en hållbar utveckling av naturturism är därför väsentlig att beakta i kommunens översiktsplanering och respekteras av kommersiella aktörer.

Utvecklingspotential

Utveckla naturturism i samverkan mellan besöksnäring, markägare, kommunen och grannkommuner. Destination Kalmar AB ansvarar för och samordnar turistfrågorna i Kalmar kommun. Bolaget bör tillsammans med bland annat samhällsbyggnadsnämnd, kultur- och fritidsnämnd och aktörer inom besöksnäringen identifiera utvecklingsområden för naturturism och göra åtgärdsplan med prioritering och budget.

Samrådsversion

Program för friluftsliv Kalmar kommun

DEL 2

Områden och aktiviteter för friluftsliv

Spännande skogsbygd!

Foto: Eva-Marie Adelgren

INNEHÅLL

DEL 2 .....

11. ATTRAKTIV MILJÖ FÖR FRILUFTSLIV	60
Kalmar stad	64
Norra kommundelen	75
Södra kommundelen	83
12. FRILUFTSAKTIVITETER.....	93
Vardagsnära friluftsliv.....	94
Natur och friluftsområden.....	96
Vandra, cykla och motion	100
Parker, odlingskolonier, kyrkogårdar, golfbanor	106
Lek- och aktivitetsparker, skolskogar, pulkabackar.....	111
Bad, båtliv, fiske, skridskor	115
Häst och hund	120
Utflyktsmål	123
13. ÖVERGRIPANDE ANALYS	134
Områden med friluftsvärden att bevara eller utveckla.....	134
Utvecklingspotential i stadens delar	136
Utvecklingspotential i norra kommundelen	138
Utvecklingspotential i södra kommundelen.....	139
Samlad bild av hur vi kan stärka friluftslivet	140
Brister – vad saknas?.....	142
14. PRIORITERING.....	143
Geografiskt.....	143
Tematiskt.....	143
15. GENOMFÖRANDEPLAN	144
16. KÄLLOR.....	145

Vackra bruksmiljöer i Källstorp, Trekanten

Foto: Jan Magnusson

11. ATTRAKTIV MILJÖ FÖR FRILUFTSLIV

Rekreatiomsområden för friluftsliv

I kommunen finns olika slags parker och en mångfald av naturområden, från skog, äng, ekbackar till stränder och våtmarker som främjar friluftsliv, god hälsa och välbefinnande. Attraktiva rekreatiomsområden för friluftsliv kan förutom naturreservat och friluftsområden delas in i olika typer av landskapskaraktärer och parker.

Friluftsområden

Friluftsområde är det stora natur- och strövområdet som ger möjlighet att nära tätorten komma ut i natur och landskap, bort från stadens brus till en lugn och relativt ostörd miljö. I ett friluftsområde finns gott om utrymme för långpromenader, helgutflykter, motion, naturupplevelser och friluftsliv. Områdets karaktär kan variera stort, med skogsmarker, strandpromenader, strandängar och kulturpräglade landskap med öppna odlings- och betesmarker. Småvägar, stigar, så kallade beträdor i jordbrukslandskapet, uppmärksatta spår, grillplatser, parkering och andra anläggningar finns inom ett friluftsområde.

I Kalmar kommun finns ett antal kommunviktiga friluftsområden med läge vid Kalmarsund och omväxlande natur. Områdena är som magneter och trots avstånd lockande för många friluftsbesökare. De områden som redan i översiktsplan 1990 nämndes i denna kategori är följande;

- *Ljungnäs/Törnerum*. Fastigheten köptes av kommunen 1967 med syfte att utveckla för friluftslivet.
- *Horsö/Värsnäs*. Naturreservatet bildades 1974 för att bevara skogs- och odlingslandskap av stor betydelse för friluftslivet.
- *Svinö* är naturreservat sedan 1974 och används i stort sett enbart för friluftslivet.
- *Stensö* är det mest centrala och folkära med en del service kopplat till området.

Utöver dessa är många andra naturområden runt om i kommunen värdefulla för friluftslivet och särskilt samtliga tätorters randzoner har stor betydelse för det lokala friluftslivet. Dessa beskrivs områdesvis i detta avsnitt.

Landskapskaraktärer som bidrar till attraktivt friluftsliv

Vatten bidrar starkt till attraktivt friluftsliv och upplevelser utmed kust och stränder, vattendrag, dämmen för bad- och båtliv, promenader och avkoppling eller utblickar.

Större **skogsområden** med stigar, gångvägar och ibland motionsspår har stor betydelse för friluftsliv, naturupplevelser och motion. Även närskog, dvs små skogar eller dungar som är insprängda i kvarter med naturvärde och biologisk mångfald kan vara intressant för friluftsliv.

Kulturlandskap med inslag av betesmark, stenmurar, odling och lämningar har värden för naturupplevelse, vandring, cykel eller som utflyktsmål.

Parker

Stadsdelspark är en större park och målpunkt för hela staden och besökare utifrån. Det kan vara landskapsparken med öppna gräsfält, ängar och skogsdungar ofta med inslag av vatten där det finns plats för lek, bollspel, promenader, ro, picknick, bad och båtliv. Det kan också vara prydnadsparker som är attraktiva för promenad och rofylldhet. Men också parker där aktiviteter dominerar framför prydnadsvärdet.

Grannskapspark är en mindre park nära bostaden. Näbarheten är avgörande för parktypen som har stor betydelse som mötes- och lekplats i bostadsområdet, samt för hälsa och välbefinnande. Den är särskilt viktig för barn, äldre och andra som inte förflyttar sig längre sträckor och som är hänvisade till sin närmiljö.

Grönområde är naturområden eller större och mer extensivt skötta parkområden. Gröna stadsrum kan, förutom parker och natur, i staden vara torg, esplanader, koloniområden, grönstråk och strandpromenader. Grönstråk är sammanhängande gångvägar och cykelvägar i gröna korridorer genom staden som kan vara väldigt viktiga för att koppla ihop olika rekreatiomsområden för friluftsliv.

Attraktiva områden för friluftsliv

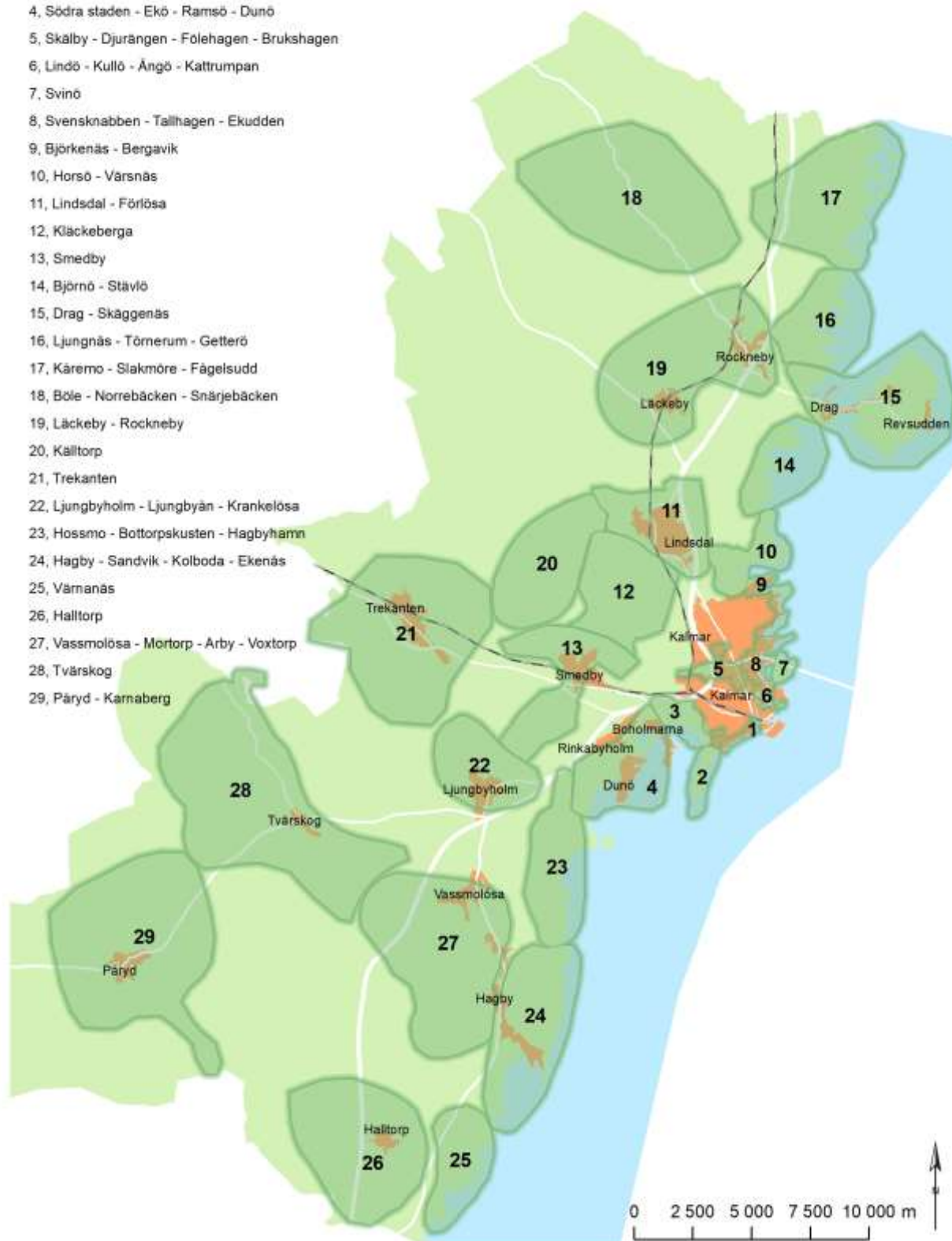
I detta kapitel presenteras 29 attraktiva natur- och kulturmiljöer samt parkområden för friluftsliv. Många är redan i dagsläget kända och populära rekreatiomsområden med väl utbyggd infrastruktur för friluftslivet. Andra är för flertalet invånare relativt okända områden med utvecklingspotential. Allihop är dock viktiga i arbetet med att göra Kalmar kommun attraktiv som boendemiljö och för besökare, med stora möjligheter till ett rikt friluftsliv i intressanta natur- och kulturlandskap. Områdena redovisas kopplat till staden eller sin närmaste centralort, förutsättningar för friluftsliv idag och utvecklingspotential.

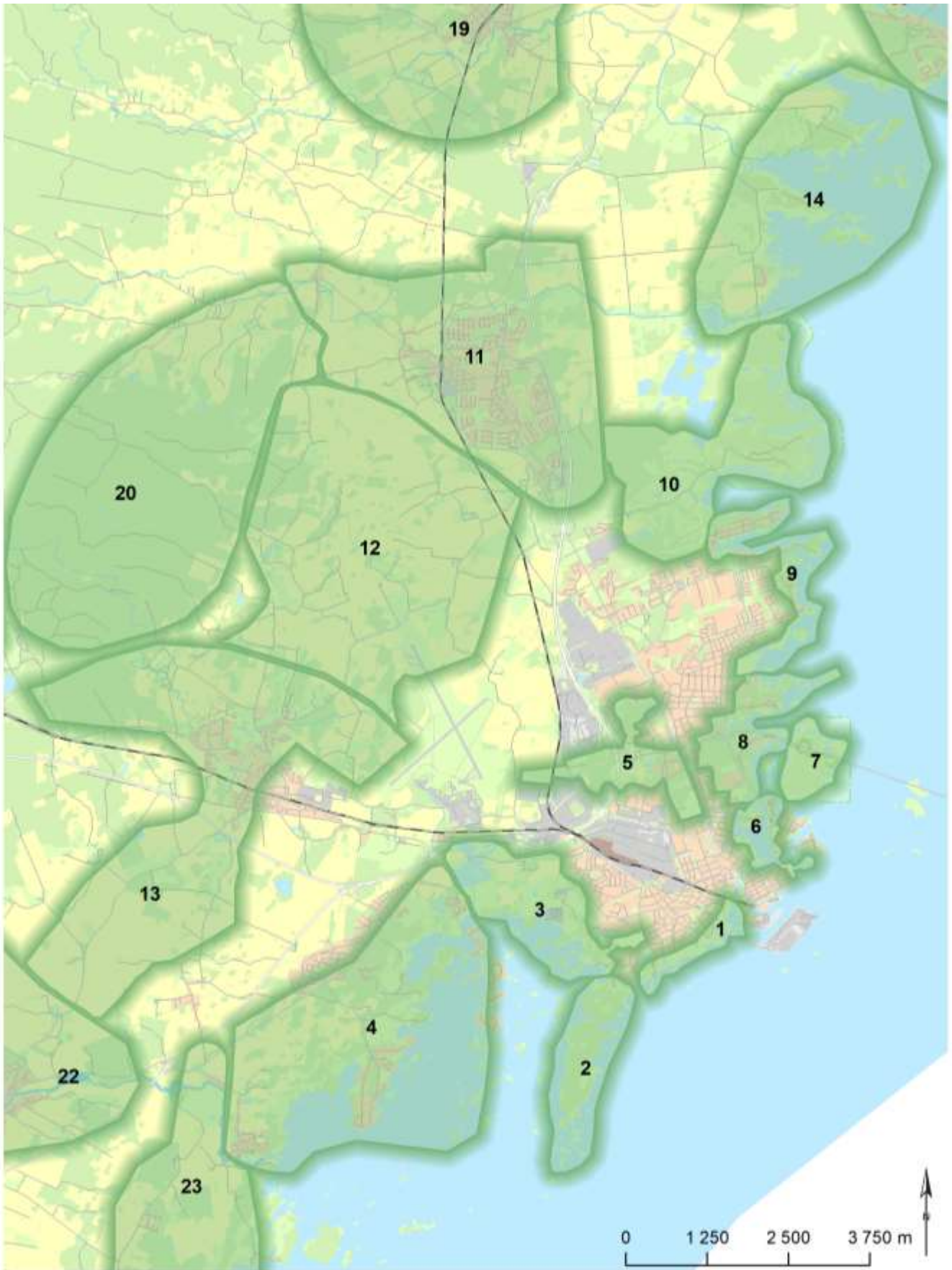
*I landskapet finns goda förutsättningar att uppleva både natur och kulturhistoria för den friluftsimtresserade. Här ses Arby kyrka och stenvälsbron över Hagbyån om man färdas på Östra Sigfridsleden en vårdag.
Foto: Eva-Lena Larsdotter*

Attraktiva områden för friluftsliv

- 1, Stadsparken - Kalmarsundsparken - Långviken
- 2, Stensö
- 3, Skärgårdsparken
- 4, Södra staden - Ekö - Ramsö - Dunö
- 5, Skälby - Djurängen - Folehagen - Brukshagen
- 6, Lindö - Kullö - Ångö - Katrumpan
- 7, Svinö
- 8, Svensknabben - Tallhagen - Ekudden
- 9, Björkenäs - Bergavik
- 10, Horsö - Vårnäs
- 11, Lindsdal - Förlösa
- 12, Kläckeberga
- 13, Smedby
- 14, Björnö - Stävlö
- 15, Drag - Skäggenäs
- 16, Ljungnäs - Törnerum - Getterö
- 17, Käremo - Slakmöre - Fågelsudd
- 18, Böle - Norrebäcken - Snärjebäcken
- 19, Läckeby - Rockneby
- 20, Källtorp
- 21, Trekanten
- 22, Ljungbyholm - Ljungbyån - Krankelösa
- 23, Hossmo - Bottorpskusten - Hagbyhamn
- 24, Hagby - Sandvik - Kolboda - Ekenäs
- 25, Värmanäs
- 26, Halltorp
- 27, Vassmolösa - Mortorp - Arby - Voxtorp
- 28, Tvärskog
- 29, Päröd - Karnaberg

Kartan visar områden som är attraktiva natur-, kultur- och parkmiljöer för friluftsliv i kommunen. Mer detaljer kring orterna finns på områdeskartor i Friluftsprogrammet Del 3.

*Attraktiva natur-, kultur- och parkmiljöer för friluftsliv i staden.
Mer detaljer kring stadens delar finns på områdeskartor i Friluftsprogrammet Del 3.*

Kalmar stad

I staden och dess närhet finns flera värdefulla rekreationsområden såsom de större friluftsområdena Stensö, Svinö, Värnsås och Skälby men också parker och områden med stor potential att utveckla för friluftsliv såsom exempelvis Skärgårdsparken.

I staden kan två överordnade och sammanhängande grönstråk urskiljas;

- ✓ Ett relativt obrutet kustband från Värnsås i norr via Stensö udde i söder och vidare till Boholmarna. Omslutna vattenområden är viktiga delar inom zonen som i övrigt karaktäriseras av havsäng och kustskog.
- ✓ Ett centralt stråk österut med Skälby som tyngdpunkt och med Törneby respektive Svinö som motpoler i väst och öst. Jordsbruksbygd och skogsinland ger huvudkaraktären.

Förutom grönstråken innehåller staden stadsdelsparker, lekplatser, kyrkogårdar och koloniträdgårdar. I detta kapitel redovisas de som har koppling till ett sammanhängande stråk. I övrigt presenteras de i avsnittet som heter Aktiviteter.

❖ Stadsparken – Kalmarsundsparken – Långviken (1)

Stadsparken, Kalmarsundsparken och Långviken har ett stort värde för stadsnära friluftsliv.

Sylvanderparken och *Lycksalighetens ö* ligger i anslutning till Stadsparken. De är relativt bullerutsatta i och med närheten till väg men har kvaliteter i läget utmed sundet och intilliggande kallbadhus för den som vill vinterbada och ha omklädningshytt intill.

Stadsparken ligger i anslutning till slottet och invigdes 1880. Parken har karaktär av romantisk engelsk park med naturen som förebild. Den har många ovanliga, exotiska träd och buskar som är planterade för att ge parken omväxlande öppna och slutna rum. Parken inbjuder till picnic eller att bara ströva runt. I parken finns också en lekplats. Kalmar slott är från 1100-talet och på *slottsvallarna* kan man promenera i ett högt läge och få fina utblickar mot staden och slottets omgivning. Genom *Södra kyrkogårdens allé* kan man komma till det större grönområdet i Kalmarsundsparken.

Kalmarsundsparken - Långviken är ett cirka 2 km långt grönstråk som sträcker sig mellan slottet och Stensö. Stråket innefattar badstrand med badpir, strövstigar med bra tillgänglighet, beachbollplan, stora gräsytor, sandstränder, mindre badbryggor, bastu och småbåtshamn. Området används flitigt av kalmarbor i alla åldrar, alla årstider.

❖ Stensö (2)

Stensö är en halvö som har använts som betesmark under flera hundra år. Idag har området främst en blandning av ekskog med inslag av björk och asp, torrängar med gräs och enbuskar samt en tallskog på norra delen. Västra sidan är inhägnad och betas av får. På Stensö finns både vindpinade sten- och sandstränder samt skyddade vikar med strandängar och högvuxen vass.

Stensö kanal avgränsar halvön i norr och där finns rester av en skans som byggdes av danskarna år 1611 i samband med deras belägring av Kalmar. På Stensö udde finns ett stort granitblock som monument om att Gustav Vasa ska ha landstigit här år 1520 och en minnessten från Ludvig den XVIII:s besök i Kalmar år 1804.

Stensö är ett av Kalmars mest välbesökta friluftsområden. Här promenerar, cyklar och motionerar människor i alla åldrar, under alla årstider. På norra delen finns badplats med bryggor, långgrund barnvänlig sandstrand och gräsytor på Flundran. Det finns ytterligare en allmän badplats i söder på udden samt ett hundbad i nordväst.

I norra delen finns en camping med kiosk, restaurang och minigolfbana. Ett elljusspår på 2,5 km respektive 3 km passerar genom campingområdet och ut på Stensö udde fortsätter spåret till totalt 5 km på större lättframkomliga stigar men där utan belysning. Grillplatser finns vid det norra badet, på Flundran och vid hundbadet. Här finns också vindskydd.

Tipspromenader och skidspår anordnas på delar av motionsspåret. Stensö används mycket av skolan och fritidshem för utomhuspedagogik och naturupplevelser.

❖ Skärgårdsparken (3)

Kalmar dämme anlades 1996 som en teknisk anläggning för flygplatsen men har under åren utvecklats till en unik naturmiljö med ett rikt fågelliv. Den ovanliga pungmesen häckar återkommande här och här finns också rördrom, vattenrall, rosenfink och brun kärrhök för att nämna några exempel. Kalmar dämme hyser också många arter simfåglar och vadare. Dämnena används av fritidshem och pedagogiska aktiviteter som exempelvis håva och lära sig om vattenliv.

Utmed kusten ligger några naturbetesmarker och en stor våtäng sträcker sig ner till Västra sjön i Kalmarsund. Dessa betas främst av får och hästar. Inom området finns två höjder som är nedlagda deponier. De ger utsiktspunkter över **Västra sjöns skär-**

gård och är därför värdefulla som friluftsmiljö för Kalmar som annars har väldigt låg topografi. Kullarna behöver dock sluttäckas innan de kan marknadsföras som friluftspplatser. Invid Västra sjön ligger **Södra utmarken**, ett ganska enhetligt skogsområde med planterad barrskog. Här finns även en bollplan. Längs kuststräckan finns småbåtshamn, båtupplag och en del mindre småbåtspplatser.

I **Hagbynäs** finns hästgårdar och området används därför flitigt för ridning. Kalmarsundsleden sträcker sig genom området längs kusten. Här finns ramper och spänger men bedöms inte tillgängligt fullt ut för alla.

Kopplingen mot Stensö innefattar skogsmiljö vid **Vadholmen** (som många kallar Oletveten) och ett nyanlagt dämme intill T-bryggans fritidshamn-område. Vadholmen används gärna av skola och fritidshem för friluftaktiviteter. Här finns grillplats och bra möjligheter att sjösätta kanoter.

På vägen mellan Stensö och Skärgårdsparken, granne med sjukhuset, finns **Kalmar Södra koloniträdgård** öppet för allmänheten för promenader och boulespel.

Utvecklingspotential

- ✓ Skärgården och Skärgårdsparken kan bilda ett sammanhängande rekreations- och naturområde som koppling mellan Ekö och Stensö och skyltas som friluftsområde med olika möjliga aktiviteter inom området. Det måste föregås av sluttäckning av de nedlagda deponierna i området samt tas fram en övergripande skiss över hur området kan användas för friluftaktiviteter parallellt med våtmarkssystem och fortsatt fungerande tekniska anläggningar.
- ✓ Se Kalmarsundsparken, Långviken och Stensö som ett gemensamt friluftsområde

❖ Södra staden – Ekö – Ramsö – Dunö (4)

Kalmarsundsleden ansluter till en gammal järnvägsvall som numera är cykelväg och genom den färdas man längs strandängar till vacker lövskog, ljusa hagmarker och badplats på **Ekö**, våtmarker vid **Ramsö flak** samt naturbetesmarker och eklandskap vid **Dunö** vidare mot **Hossmo** säteri.

Söder om Dunövägen finns en **skolskog** som är ett välbesökt utflyktsområde. Norr om Rinkabyholm finns motionsspår i **Dörbylund** och en koppling via nya gång-, cykel- och hästbro över E22 till Karlsrotravets område.

❖ Skälby – Djurängen – Fölehagen, Brukshagen (5)

Områdena Djurängen, Skälby och Fölehagen/Brukshagen, som en gång var Skälbyhagarna, bör fortsatt hänga ihop och ses som ett gemensamt grönområde.

Skälby är en mötesplats för alla, med cirka 250 000 besökare per år. Här finns 4H-gård med djur, handikappanpassad lekpark, äventyrslek i natur, dammar, odlingslotter, trädgård, frisbeegolf, utegym, boulebana, hunddagis, biodling, promenadstråk, stora gräsytor för lek, umgänge och picknick. Skälby är hemvist för mängder av föreningar. Skälbyträdgården drivs av Studieförbundet. De större verksamheterna på Skälby arrangerar årligen gemensamt flera marknader och midsommarfirande i området. Området attraherar både allmänhet och verksamheter inom fritidshem, skolor och äldreomsorg.

Synlig kulturhistoria finns i herrgården från 1758 och omgivande gårdsbyggnader. Ruddammarna är från Gustav III tid och den gamla stensatta vägen in mot staden Kalmar från 1500-talet. Historia syns även i kulturlandskapet som helhet med stenmurar, alléer, vägar, träd och betesmarker. Här finns stora natur- och upplevelsevärden i artrika områden med enbackar, ek, hagmark, rik flora och fågelliv.

Djurängsbacken och Djurängshagen är ett viktigt skogsområde för bland annat skolor, särskilt närliggande Djurängsskolan och Funkaboskolan. Här finns enklare motionsslinga och grillplats. Särskilt Djurängsbacken har höga naturvärden med lundartade lövskogar och gamla ekar. Här finns också kulturvärden i form av gravfält från yngre järnåldern utmed Norra Vägen.

Fölehagen och Brukshagen ligger längst i öster av Skälbyhagarna och består i huvudsak av lundartade skogar med ek och hassel. De har stora värden för friluftslivet i denna del av staden. Skogarna har mycket höga naturvärden och rikligt med fornlämningar i form av bland annat gravfält och husgrunder. Längre västerut ligger Tjuvbackarna, ett mycket stort gravfält från yngre järnåldern och Karos hage med lundartad karaktär. Områdena betas av får. I Fölehagen håller

brukshundsklubben till och där finns även en av Kalmars största pulkabackar inlemmat i ett naturligt skogsparti, utan belysning. Både i Fölehagen och Brukshagen finns odlingslotter.

Norra kyrkogården ligger i ett stråk mellan olika stadsdelar som gör att många både rör sig genom området men också inom den naturliknande parkmiljön med olika delar; norra kyrkogården med kapell, skogskyrkogården och en ny del som ska bli naturkyrkogård. Samarbete med förskolor med naturtema förekommer också och här pågår mycket utvecklingsidéer, upprustning av byggnader, nya servicehus och utökat kyrkogårdsområde med naturkaraktär och miljötema.

Utvecklingspotential

Utveckla Skälby som nav för rekreationsstråk mellan Värnsnäs via Skälby till Kalmar-sundsparken. Utvecklingsidéer för Skälby kopplat till friluftsliv:

- Skälby kan utvecklas ytterligare som familjernas upplevelsepark
- Förbättra tillgänglighet till vattnet genom brygga eller lång slänt. Det ger en närhet till vattnet där barn kan håva m.m.
- Öka trygghet genom mer belysning vid samlingsplats och stigar.
- Informationsskyltar om historik och nutid, natur- och kulturguide.
- Skylta vid infarter till området om Skälbyträdgården och Kalmar Växthus och få dessa mer attraktiva och tillgängliga för besökare.
- Skapa fler frilufts- och rekreationslingor, anpassade för funktionsnedsatta.
- Skapa fler sittplatser och grillplatser vid de stora grönytorna.

Djurängsområdet har stor potential att hänvisas till som skolskog.

Utveckla Södra stadens skolskog och rekreationsmöjligheter mellan Dunö och Ekö.

❖ Lindö – Ängö – Kattrumpan – Laborarieholmen (6)

Malmfjärden runt är ett omtyckt promenadstråk centralt i stadskärnan där man passerar både Fredriksskans, Lindö, Ängö och Norra Kvarnholmen om man rör sig runt hela fjärden. *Fredriksskans* har en del öppna ytor, en karaktäristisk parkdel, så kallade ”Rävspelet”, bollplaner och roddklubb. *Lindö* innehåller liten skogsmiljö, båtbyggor och grönytor för idrott, lek och picknick. Skola och fritidshem använder Lindös miljöer för utelek, grillning, paddling och orientering. Längs Ängö går promenadstråket längs med vattnet liksom utmed kajen på Norra Kvarnholmen.

På *Kullö* finns båtupplag och båtbyggor. På *Ängö* finns badplats och båtbyggor. *Kattrumpan* har en gräsmatta inbäddad mellan spår av bastioner och befästningsmurar. Här finns lekplats och badplats med brygga som gärna besöks av fritidshem. *Laborarieholmen* är ett litet skogsparti med broförbindelse från Varvsholmen. Här finns ett slingrande stigsystem men inte helt framkomligt för alla, beroende på rötter och stenar i stigarna. Här finns en grillplats och sittbänkar. Området används frekventerat, särskilt av Varvsholmsbor, och med tanke på hur lite grönområden som finns på Varvsholmen har Laborarieholmen ett mycket stort värde för närrekreation, särskilt för äldre som inte orkar gå så långt.

Utvecklingspotential

- ✓ ”Malmfjärden runt” kan skyltas som promenadstråk och samtidigt lyfta fram de olika natur- och parkkaraktärerna för friluftsliv.
- ✓ Laborarieholmen kan förbättras avseende framkomlighet på stigsystemet och kompletteras med sittbänkar på fler ställen.

❖ Svinö (7)

Svinö naturreservat som från början bildats för friluftsändamål, i samband med byggandet av Ölandsbron. Ön är ett värdefullt stadsnära friluftsområde med strövstigar om cirka 2 km, flera badplatser varav ett hundbad och vindskydd med grillplats. I början av 1900-talet planterades ön med främst tall, men även andra barr- och lövträd. På nordöstra delen ligger en gammal skansanläggning vars omgivningar betas.

Utöver att allmänheten gärna söker sig till ön så använder även skola och fritidshem området för naturupplevelser och till äventyrsdagar.

Utvecklingspotential

- ✓ Svinö kan skyltas som friluftsområde och också visa på hur naturreservatet Svinö kan kopplas till Svensknabben och området vid Brofästet för ett sammanhängande natur/rekreatjonsområde med koppling till Berga strandpark och Tallhagen.

❖ Svensknabben – Tallhagen – Ekudden (8)

Svensknabben-Tallhagen-Ekudden ingår i ett viktig grönt stråk med kopplingar både till Svinö och norrut mot Värnsnäs. Vandringsleden sträcker sig utmed kusten genom dessa delar.

På **Svensknabben**s udde finns båtklubb och bryggor samt Kalmarbygdens ridklubb. Här ligger också anrika Villa Solbacken med restaurang. Här finns promenadstigar i närområdet som till delar tillhör Kalmarsundsleden och i andra delar även nyttjas som ridstigar. En liten bro leder till Kalvholmen där det finns grillplats i vindskyddat läge med kvällssol.

Tallhagen har en av kommunens äldsta tallskogar och omfattar natur med mycket stigar. Stora delar av skogen är upp till 180 år gammal. Det är tills största del enhetlig tallskog men det finns inslag av gran och ek. Området har höga naturvärden främst

på grund av sin höga ålder. Här finns också ett rikt fågelliv med ett trettiotal häckande arter. Skogen är lättillgänglig och används av närboende samt som skolskog. I anslutning till Brofästet kommer delar av skogen att göras om till skolgårdsmiljö och idrottsanläggningar i samband med att området byggs om till en stor samlad högstadieskola.

På kustranden finns badplats och vid **Ekudden** finns minigolfbana och en kanotklubb där man kan hyra kanot.

Invid Tallhagen i anslutning till Gröndalsvägen och stadsdelen Getingen ligger **Norra koloniträdgården och Jordgubbens koloniträdgård** öppna för allmänheten att besöka och promenera i.

Utvecklingspotential

- ✓ Svensknabbens slinga och grillplats kan skyltas tydligare.
- ✓ Förtydliga information om unik miljö med biologisk mångfald i Tallhagskogen.

❖ Björkenäs – Bergavik (9)

Del i grönstråket mellan Horsö-Värnsås och Svensknabben-Jutnabben-Tallhagen. Vandringsleden går förbi Bergavik och Björkenäs.

I **Björkenäs** finns badplats och båtbyggor. Dämmet vid Björkenäs används av fritidshem för naturupplevelser och att grilla. I **Bergavik** finns Norrlidsbastun, flera badplatser, en badpir och funktionsanpassad badbrygga samt 2 km motionsspår. Koudens badplats är tillgängligt för alla och uppskattas av många äldre. Skogen vid bastun och skolskogen vid Kalmarsundsskolan används flitigt av skola och fritidshem för utomhusaktiviteter.

❖ Horsö – Värnsås (10)

Naturresevat som består av odlingslandskap med stora beteshagar, havstrandängar, rik insektsfauna, omgivning med värden för rörligt friluftsliv. Innehåller ädellövskog och kärr, öar, skär och grunda hav.

Ön Horsö och halvön Värnsås har mycket höga naturvärden och fina möjligheter till friluftsliv med många skogsstigar, hagmarker med imponerande ekar och örtrika strandängar. Värnsåshalvön var fram till början av 1900-talet öppen hagmark med stora ekar men domineras idag av skog. Miljön och tillgängligheten gör ett besök i reservatet till en stor natur-, kultur- och rekreationsupplevelse. **Horsö** har varit säteri sen 1580-talet men idag finns få spår kvar av det förutom en vacker naturbetesmark med artrik flora och insektsfauna. På Horsö finns vindskydd. Området mellan Horsö och Hjälmsjö har vindskydd och används av skola och fritidshem för naturupplevelser, grilla och vandra.

På **Värnsås** har friluftsförbundet en stuga med toalett, dusch och bastu. På udden finns 2,5 km långt motionsspår med elslinga samt ytterligare stigsystem. Här brukar det också anordnas tipspromenader. Kalmarsundsleden passerar genom reservatet och det finns ett antal vindskydd och eldplatser. Här finns två badplatser, varav den norra vid Apelviken är naturistbad. Vid Söröström och utmed Kläckebergaviken finns småbåtsbyggor. Viss del av Värnsås betas för att ta hand om de speciella na-

turvärden med jätteekar som finns där. Området används flitigt av skola och fritidshem för friluftaktiviteter.

Kalmars golfbana ligger vid Kläckebergaviken och består av två 18-hålsbanor. Här finns restaurang och annan service i klubbhuset. Omgivningarna inom golfbanans område är vackra att strosa i.

Skidspår anläggs på Värsnäs motions slinga och på delar av golfbanan.

Snurrom utvecklas till en ny stadsdel med planer för 1000 nya bostäder, verksamhetsområden och en bad- och friskvårdsanläggning. Området marknadsförs som en stadsdel med friluftsprägel genom sin koppling till omgivande rekreationsområden. En satsning på aktivitetsområde med pulkabacke, pumptrack och terrängcykelstigar kan komplettera det befintliga utbudet, golfanläggning och Värsnäs friluftsområde.

Utvecklingspotential

- ✓ Golfbanan och Värnsnäs naturreservat bör få bättre kopplingar sinsemellan och bättre kommunikationer dit för att stärka det som besöksmål. Snurroms rekreationsområden för cykel och aktivitetspark med bland annat pulkabacke kan också kopplas till detta som ett stort gemensamt skyltat friluftsområde.
- ✓ Värnsnäs har behov av anslutning till vatten och tillgång till wc året runt.

❖ Lindsdal – Förlösa (11)

Norr om Lindsdal ligger **Förlösa motionsspår** och friluftsområde i ett mycket vackert och välbesökt skogsområde. Den tätortsnära skogen är värdefull för invånarna eftersom övriga omgivningar runt Lindsdal annars främst består av öppet odlingslandskap. Skogsområdet används både som utflyktsmål, strövområde, motionsspår, för hundpromenader, terrängcykling, orientering och ridning.

Sporsjö-Förlösa är en mycket gammal jordbruksbygd där byarna ligger tätt i det kuperade, öppna odlingslandskapet. I **Ödingstorp** ligger Prästahåpan, en hage som varit i kyrkans ägo sen 1600-talet med ekskog och kärrvall. Här finns flera låga rösen. Väster om **Karlshöjd** ligger Tingsbacken med många lämningar bland annat domarringar. Detta är den äldsta tingsplatsen i bygden. I **Gösbäck** finns flera gårdar i götisk stil och norr om byn ligger gravrösen på en höjd i skogen vid motionsspåret. Väster och söder om Förlösa används grusvägar och stigar i det öppna odlingslandskapet både för cykel, löpning och ridning.

Grusvägar och cykelvägar öster om Lindsdal kopplar stadsdelen till rekreationsområdet söderut mot Snurrom och Värsnäs.

Skolan använder Förlösa friluftsområde och en färhage som kallas Walters/Egerts hage, **Fjölebro** utegym och bollplan samt multiarenan i Lindsdals centrum för utomhusaktiviteter. Det finns också en pulkabacke centralt i Lindsdal.

Utvecklingspotential

- ✓ Markägaren har sagt upp arrendeavtalet för motionsspåret norr om Lindsdal. Förhandling pågår mellan kommunen och markägaren i det befintliga läget. Alternativt diskuteras om det går att hitta ny plats för slinga i Lindsdals närområde.
- ✓ Grusvägen mellan Lindsdal och Snurrom behöver kompletteras med belysning.

❖ Kläckeberga (12)

I bygden mellan Kläckeberga-Dörby byggde Kalmars ledande potentater sina lantgårdar i den yttre försvarslinjen runt Kalmar stad. Området har en gång i tiden dominerats av madsjöar och mossar men är nu bördiga åkrar. Med denna historia är **Kläckeberga kulturlandskap** med hagmark och beteshagar kulturhistoriskt intressant som centralbygd och kyrkomiljö med stormansgård och medeltida försvarskyrka av strategisk betydelse nära Kalmar. Det är vackra kulturmiljöer för vandring och cykel i herrgårds- och bylandskap.

I Krafslösa finns en av få bevarade radbyar i kommunen. Därifrån fortsätter den slingrande vägen till Kläckeberga gård med rester från en engelsk park. Kläckeberga kyrka från 1200-talet är en av de bäst bevarade medeltidskyrkorna och intill finns det som en gång var kyrkskolor och fattighus.

Utvecklingspotential

- ✓ Kläckeberga kulturlandskap bygger på att ett aktivt jordbruk håller markerna öppna. Olika kopplingar kan behövas för att fler människor ska kunna nå det ur rekreationssynpunkt.

❖ Smedby (13)

Ödingstorp-Mossebo-Videmossen-Kärr är ett välbesökt barrskogsområde, till större delen framkomligt. Ridklubb och orienteringsklubb har stor verksamhet i området. Vid Kalmar orienteringsklubb finns ett skogsområde med utegym och motionsspår.

Barkestorp-Ebbetorp är ett välbevarat och välbesökt kulturlandskap som är viktigt för Smedbyborna. Ebbetorps gård byggdes på 1800-talet och söder om det anlades en engelsk park som idag ligger centralt i Smedby och är ett omtyckt besöksmål för Smedbyborna.

Tingby herrgård är från 1870 och mellan Tingby och Smedby ligger Biskopshagen med bland annat bronsåldersröse och gravfält från järnåldern.

Skola och fritidshem använder gärna skogen och utegymmet vid orienteringsklubbens stuga, **Perstorpsparken** för naturupplevelser, aktivitetsparken vid **Tingbyskans** och lekplatsen vid **Belles håla** för lek och rörelseaktiviteter.

Mor Saras backe är en populär pulkabacke och här finns även en stor nyanlagd lekplats.

I trakterna runt Smedby finns många fina cykelslingor, bland annat en gammal järnväg och öster om den Storängen och Lillängen med fin natur och kulturhistoriska spår i landskapet. Andra fina cykelstråk finns mellan Kylinge och Smedby, en runda förbi Ingelstorp, Ebbetorp och Hårstorp.

Söder om Smedby ligger **Dörby** fästningskyrka som byggdes under 1200-talet samt storgården **Ulvborg** i ett kulturhistoriskt landskap med moränkullar och hagmarker. Väster om gården finns stora gravfält och stenåldersboplatser. Samt två resta stenar kallade Kungstenarna. Det är en vacker kulturväg att cykla Smedby via Tomteby till Ljungbyholm eller via Ulvsborg till Rinkaby och vidare till Rinkabyholm.

Utvecklingspotential

- ✓ Förbättra skyltning vid "Engelska parken"
- ✓ Ta fram informationsmaterial och tydligare skyltning för cykelslingor i attraktivt kultur- och naturlandskap.

Norra kommundelen

❖ Björnö – Stävlö (14)

Björnö naturreservat Odlingslandskap, ekhagar, havstrandängar, artrik flora, rik insektsfauna, herrgårdspräglat landskap med strandnära hävdade marker och rika lövhagar. Björnö storgård har medeltida anor och varit säte för flera adelssläkter. I kanten på naturreservatet finns en gammal stenbro över Åbyån sen medeltiden.

Stävlö Stävlö herrgårds mycket säregna arkitektur och spikraka vägar ger en speciell upplevelse av ett herrgårdslandskap grundat av Posse i slutet av 1800-talet.

Rafshagen är ett välbesökt rekreations- och naturområde med ädellövsskogspartier. Söder om Rafshagsviken på Rafshagsudden ligger en camping och badplats. Här finns bad, fina fiskemiljöer och kanotuthyrning.

Kalmarsundsleden passerar alla nämnda områden.

Utvecklingspotential

Finns det utvecklingsidéer här?

❖ Drag – Skäggenäs (15)

Lindö naturreservat innehåller betesmark, ädellövskog och kärr intill öar, skär och grunda hav. Lindös gammaldags odlingslandskap bär spår av äldre tiders brukande i form av stenmurar, hamlade lindar och öppna gläntor. Lindö omnämns första gången år 1495 och byggnaderna på Lindö gård har ett stort kulturhistoriskt värde och är värda ett besök. Insektslivet kring Lindö är väldigt rikt tack vare alla gamla, grova och ihåliga lövträd. Flera sällsynta skalbaggar och fjärilar har noterats i området. I reservatet kan man njuta av många olika naturtyper och här finns möjlighet till fiske, paddling, bad och camping.

Ryssby-Skäggenäs är en kommunikations-, kust- och skärgårdsmiljö som utvecklats där inland möter kust och där passagen till Öland är som närmast. Odlingslandskapet har förhistorisk brukning och bosättning med fornlämningsmiljö från stenåldern och kustlandskap, kanalmiljö för sjöfart och lotsplats. **Drags** kanal byggdes 1558. Fram till dess var det en plats där man drog över båtarna för att slippa färdas runt Skäggenäs. I Drags södra del ligger Smålandskustens största bronsåldersröse Skäggehög.

Revsudden var en viktig plats under järnåldern. Från udden hade man också kortaste överfart till Öland och här har funnits färjetrafik. Lots- och tullplats har funnits på södra revet sedan 1500-talet. Idag finns en lotsutviksbyggnad kvar här och en småbåtshamn vid norra revet.

Varvet på den södra delen av Skäggenäs ligger i vacker strandängsnatur. Det är en fin upplevelse att ta vägen ner till gamla varvet. Väster om varvet finns stora klapperstensfält vid vägen till Vadstena, vilket är en 4 km promenad fram och tillbaka.

Vägen Rockneby-Drag korsas av Kalmarsundsleden som lite norrut har en rastplats med vindskydd, grillplats, soptunna och toalett. En dryg kilometer längre norrut finns en hängbro över Ryssbyån och ett vackert eklandskap.

Skäggenäs kust, tallskog och utsiktsplats har landskapsmässiga värden med omväxlande vegetation, unik geologi med strandvallar, rikt insektsliv och unikt fågelsträcksområde. Runt Skäggenäs höjdplatå går de två strandvallarna från Ancylussjön och Litorinahavet. På höjden finns en utsiktsplats men den är svår att hitta utan lokalkännedom. Söder om strandvallarna ligger klapperstensfält och de stora flyttblocken Gubben och Gumman. Mitt på näset finns vacker lavtallskog. Det är fina strövområden och Revsudden är kanske kommunens mest kända fågelskådarlokal.

Runt Skäggenäs finns fina miljöer för paddling. Fågelskådarplats med vindskydd. På Norman (Örsudden) finns en sälkoloni.

Utvecklingspotential

- ✓ Skäggenshalvöns intressanta kulturlämningar och naturvärden kan skyltas tydligare och med fördel utveckla en promenadslinga som guidar intresserade till de sevärda delarna i området.
- ✓ Cykelväg saknas till Drag och Revsudden från Rockneby.

❖ Ljungnäs – Törnerum – Getterö (16)

Området växlar mellan öppna hagmarker, åker- och odlingslandskap, skog, strandängar och skärgård. På en 7 km promenadrunda kan man uppleva de olika naturkaraktärerna genom att röra sig mellan vandringsleden utmed kusten till byvägen mellan Törnerum och Ljungnäs.

Vägen till **Ljungnäs** kantas av fina stenmurar och ett småskaligt åkerlandskap. Ljungnäs by är känd sen 1300-talet men trakten har varit bebodd sedan bronsåldern och vid byvägen finns bronsåldersrösen. På vägen till **Nötö** passerar man Ljungnäs-villan, som innehåller restaurang och konferensmöjligheter. Här kan man också hyra kanot. Vid Ljungnäs finns badplats och småbåtshamn och här passerar vandringsleden *Kalmarsundsleden*. Här finns grillplats och toalett.

Vid **Lillö** passerar vandringsleden flera husgrunder och vid **Klumpudden** ligger en fin badvik. Här finns flera vindskydd utmed leden.

På **Törnerums gård** finns Uddens ridklubb med stora omgivningar för bete och ridning med fältritt som inriktning. På anläggningen finns två ridhus, utomhusbanor, fättävlansbana och härlig ridterräng vid havet. I området finns även en bågskytteklubb och bana med 3D-figurer att skjuta pil på. I anslutning till banan finns grillplats och vindskydd.

Getterö ligger i skärgårdsmiljö, cirka 10 minuters båtfärd från Ljungnäs båthamn. Ön används sommartid för barnkoloniverksamhet men är även tillgänglig för allmänhetens friluftsliv. Här finns vindskydd, grillplatser, badplats och småbåtsbrygga. Stigen till vindskydden har förbättrats för att bli funktionsanpassad för rullstol.

Utvecklingspotential

- ✓ Ljungnäs- och Törnerumsområdet kan skyltas som ett friluftsområde med många rekreativskvaliteter. Genom information om entrépunkter och servicefunktioner, visa möjliga aktiviteter i området, tipsa om promenad-, cykel- och ridslingor, bad, kanot, med mera så finns stor potential att stärka området som målpunkt för friluftsliv.

❖ Kåremo – Slakmöre – Fågelsudd (17)

Ryssby Eneskär – Bockskär – Stora Rocknekalven har stora naturvärden med öar som betas, speciell flora och rikt fågelliv.

Den gamla landsvägen, Strandavägen, går genom trakten från Rockneby till Slakmöre och längs slingrande, stenmurskantade vägar tar man sig till välbevarade byar. Det lockar till fina cykelupplevelser. Slakmöre har varit bebott sedan bronsåldern och man har även hittat stenåldersfynd här. All låglänt terräng som idag är bördiga åkrar och ängar låg på den tiden under vatten. Idag är detta en levande landsbygd för såväl sommargäster som bofasta. Utmed **Slakmöre strand** och **Fågelsudd** finns fina badplatser, flera grillplatser och båthamn. Kalmarsundsleden passerar området men här finns också flera kortare promenadslingor inom området och en kulturvandring med minnestavlor vid utpekade sevärdheter. Även ett utegym.

Det finns en större badplats vid Stubbeholmen, med sandstrand och en stor gammal ek. Ängö utanför Fågelsudd betas av får, har vindskydd och grillplats. Här kan man lägga till med kanot och liten båt men ön behöver rustas upp. På Snäckö finns en strövstig.

Kåremo med omgivning har fina naturmiljöer för både utflykter, cykling, vandring och ridning. Stigar och skogsvägar mellan Kåremo, Ljungnäs och Törnerum används för terrängcykling och ridning. De är inte skyltade så här krävs lokalkännedom för att hitta rätt. Fin landsvägscykeling blir det på en cirka 2,5 mil slinga mellan Kåremo-Pataholmsvägen-Njutemåla-Fagerhult-Kåremo. En annan fin cykelrunda finns mellan Kåremo-Oppebodavägen mot Böle och Fagerhult.

Invånarna i Kåremo söker sig gärna till Ljungnäs för bad och båtliv.

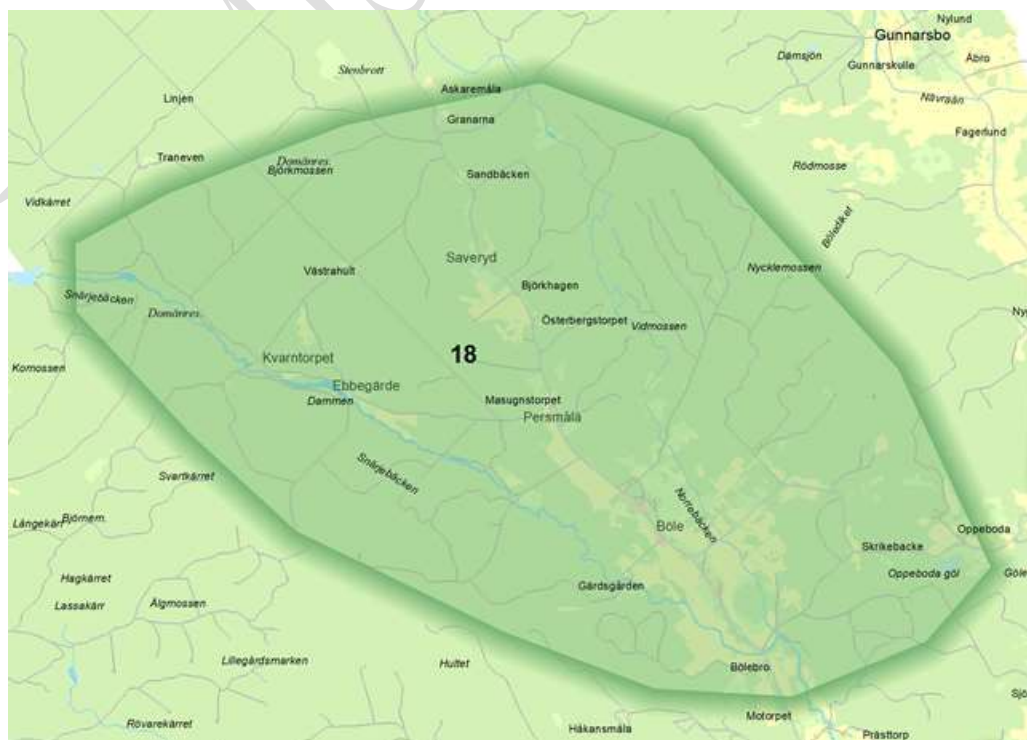
Kåremo bygdegård fungerar som samlingsplats för olika åldrar. Här finns boulebana, basketkorgar och en liten pulkabacke.

Utvecklingspotential

- ✓ Utveckla skyltade ridleder i omgivningarna mellan Kåremo, Slakmöre och Ljungnäs tillsammans med ridklubben, där så är möjligt enligt markägare.
- ✓ Förbättra information om Ljungnäs villans potential med kanotuthyrning och öppettider. Badbryggan vid Ljungnäs badplats kan gärna ligga i längre säsong.
- ✓ Ängö utanför Fågelsudd har vindskydd och grillplats men behöver rustas upp.
- ✓ En bmx-bana för mindre barn efterfrågas i anslutning till Kåremo bygdegård.

❖ Böle – Norrebäcken – Snärjebäcken (18)

Böle, **Persmåla** och **Snärjebäcken** har ett varierande landskap med inslag av äldre odlingslandskap. Det är ett fint bär-, svamp och strövområde. Vägen på Persmålaåsen är mycket gammal och var en viktig färdled från skogsbygden till kusten via Ryssby och Rockneby. Strax norr om åsen porlar **Norrebäcken** och söder om Ebbegårdes kronoskog rinner Snärjebäcken som har fiskevatten. Snärjebäcken är dämnd för ett sågverk som en gång låg vid Ebbegårde magasin och en väg följer bäcken uppströms 4 km till ytterligare en damm. Genom att det finns broar över bäcken kan man få en fin promenadslinga på båda sidor om bäcken.

Fanketorp är ett välbevarat odlingslandskap i skogsbygd med variationsrik hagmark, odlingsrösen, mossar. **Saveryd** är ett välbevarat odlingslandskap i skogsbygd, hagmark med stora ekar, rik flora, små åkrar och stenmurar. Båda områdena är av riksintresse för naturvård och har upplevelsevärden för friluftsliv men kan vara svårtillgängliga i vissa delar av odlingslandskapet.

Utvecklingspotential

- ✓ Förbättra information om denna skogsbygds utflyktsmål. Fina slingor för vandring eller cykeltur finns vid Ebbegårde gamla kvarn och damm med grillplats intill Snärjebäcken vid Böle. Här kan man också fiska.

❖ Läckeby – Rockneby (19)

Omgivningarna kring både Läckeby och Rockneby består av skog och öppna varierande odlingslandskap. Här finns fina småvägar som lockar till cykling för längre distanser.

Ryssbylund-Nöbble har ett äldre odlingslandskap med hagmarker som besöks av skolor och allmänhet. **Rumpetorp** har varierande odlingslandskap med omkringliggande skog som nyttjas för både Rockneby och Läckebys friluftsliv. Ryssbylunds bevattningsdamm i **Mossberga** har rikt fågelliv och kan ses från gamla vägen från Rockneby och norrut.

Rockneby har motionsspår och en bana intill som vintertid spolas till is för skridskoåkning. I **Hultsby** utanför Rockneby finns en anläggning med inplanterad laxöring för fiske, vindskydd och övernattningsmöjlighet. Anläggningen är privatägd.

Genom herrgårdslandskapet **Läckeby-Björnö-Stävle** går de raka Possevägarna och Läckebyån som byter namn till Åbyån efter Läckeby på sin väg mot sundet. Läckeby slott byggdes i mitten av 1800-talet av greve Posse som ägde alla stora gårdar i trak-

ten. Då anlades också de karakteristiska spikraka vägarna i området. Björnö har medeltida anor som storgård. Possevägen mellan Björnö och Stävlo går genom lövträdsdungar och föbi vassbevuxna vikar. Oxhags stenvalvsbro leder över Åbyån. Stävlo slott har en mycket speciell arkitektur utifrån en tredimensionell tolkning av Possättens vapen, med trappstegsgavel mot sjösidan och kuber mot landsidan. Åkerlandskapet runt slottet är en invallad sjö.

Tokebo-Bäckelund-Åby har ett småbrutet odlingslandskap vid Bäckeboåsen med svamp- och bärmarker. **Kvarntorpet-Eriksberg** har varierande landskap med öppna beteshagar och lättframkomlig barrskog för orientering och naturstudier.

I Skammelstorp finns en porlande naturkälla, Mokällan, i fin naturmiljö. Fina miljöer för promenad och cykelstråk finns mellan Rockneby – Läckeby - Förlösa och mellan Rockneby – Skammelstorp – Förlösa samt mellan Läckeby - Vångerslät och Skammelstorp. Vid Åsarna i Skammelstorp finns ridhus.

I Läckeby finns motionsspår och grillplats i området vid Snättebro. Det är fin variation på elsingans sträckning. En aktivitetspark planeras i anslutning till motionsspåret. Den i folkmun kallade ”Janssons hage” är en skogshage bakom församlingshemmet som nyttjas som skolskog.

Utanför Läckeby finns Himlabackens ridklubb, som riktar sig särskilt till små barn.

Utvecklingspotential

- ✓ Utveckla fler rekreativskvaliteter och säkerställ rekreativsområden som utpekats i nordväst vid Åby kyrka och i söder vid motionsspåret.
- ✓ Utmed ån i Läckeby finns möjlighet att utveckla ett attraktivt stråk för friluftsliv mellan två broar.
- ✓ Hundrastgård efterfrågas.

❖ Källtorp (20)

Förlösa- Källtorp är ett rikt hagmarksområde med ädellövskog. Det är Förlösas enda nära skogsområde och ansluter söder- och västerut till Smedbys och Trekantens skogsområden. Källtorps säteri tros vara uppfört under 1600-talet och omges av ett herrgårdslandskap.

Utvecklingspotential

De vackra vägarna som korsar landskapet mellan Förlösa och Smedby samt Trekanten kan marknadsföras som fina utflyktsmål för cykelturer.

❖ Trekanten (21)

Trekanten är ett stationssamhälle med vackra omgivningar där Smedtorpsån, Ljungbyån och Gunnaboån ger stora kvalitéer i landskapet. Vägarna i området följer bitvis åluppen och omges av betesmarker med vackra hagar, lövträd, enar och stenblock. Området mellan Smedby och Moskogen innehåller storskog och mossar.

I Trekantens västra del finns motionsspår, utegym och pulkabacke i anslutning till ån. Sydväst om Trekanten ligger **Kattemåla-Vasstorp-Konungaryd** som är ett välbesökt område i framkomlig barrskog med inslag av småbrutet odlingslandskap. Här finns fina miljöer för traktens ryttare eller för vandring och cykling i naturen.

Norr om Trekanten finns **Fredriksström** med variationsrikt landskap längs Ljungbyån och Hålldammen. En badklippa vid Hålldammen gör den till ett utflyktsmål för dem som känner till den på orten. Fredriksströms bruksbyggnader är en av få bevarade äldre industrianläggningar i kommunen med pappersbruk och gjuteribyggnader. Här kan man gå över dammluckan och promenera i ett naturskönt område med lövträd och flyttblock. Detta är ett viktigt område för Trekantenborna. **Björkö** är en fin utflyktsplats med vindskydd, grillplats och bord. Längs ån ligger även **Källstorps bylägen** med Norragården i hagmarkslandskap, Östragården vid vattendragen och Södragården med stenvalvsbro. ”Källstorpsrundan” är en fin promenad och cykelrunda med allé och öppet odlingslandskap.

I södra delen ligger ett område som i folkmun i Trekanten kallas ”Klippiga bergen” med en lite annorlunda natur för trakten och populär bland barn.

I Trekantens omgivningar finns många fina cykelrundor, som exempelvis i Stora och Lilla Mosse, Harbymo med fina skogsmiljöer och ”Konungarydsrundan”. En annan fin cykelmiljö är vägen mellan Förlösa och Kristvalla.

Utvecklingspotential

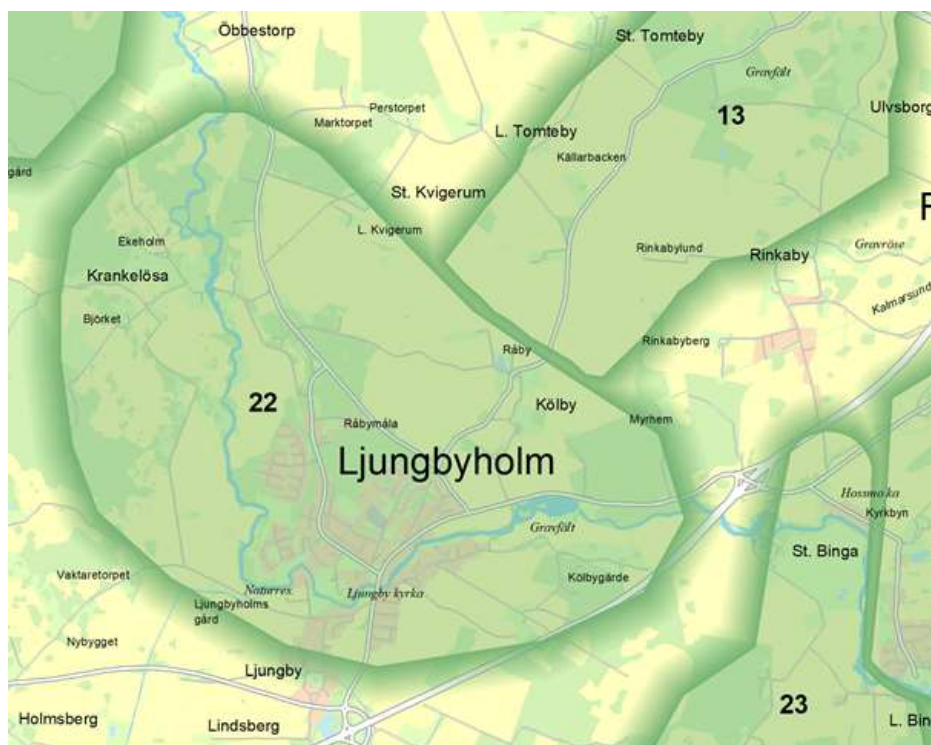
- ✓ Förbättra skyltning till badklippan i Hålldammen, till Björkö's vindskydd och Klippiga bergen i de fall markägarna är överens om detta.
- ✓ Utveckla vandrings- och cykelinformation om omgivningarnas fina rundor.
- ✓ Utveckla potentialen att paddla i Smedtorpsån/Ljungbyån.

Södra kommundelen

❖ Ljungbyholm – Ljungbyån – Krankelösa (22)

Ljungbyån har ett särpräglad variationsrikt landskap, vattenmiljö med sällsynta biotoper och ett åförlopp av stort geohydrologiskt intresse. Utmed Ljungbyåns sträckning öster om Ljungbyholm finns ädellövsskog och fuktängar med ett rikt fågelliv kring stränderna. Området öster om Ljungbyåsen är mycket rikt på fornlämningar.

Nordväst om Ljungbyholm ligger området **Krankelösa-Suntorp** med vackert äldre odlingslandskap, välbesökt av både närbesökare och fjärrbesökare. Krankelösa herrgård ligger alldeles vid ån och en kvarndamm. Längre upp i ån ligger flera holmar och på en av dessa finns ett gammalt befästningssystem. Andra storgårdar i trakten är Ljungbyholms gård utmed den gamla byvägen samt Kölby nordost om Ljungbyholm och Ölvingstorps Holmen sydväst om samhället med kvarnar. Storgårdarna ger ett intressant landskap att röra sig i.

Mellan Krankelösaholm och Ljungbyholm finns 2 km lättframkomlig vandringsled som kallas **Paradisleden eller Ljungbyleden** med vacker natur och kulturspår från forntid till nutid. Vandringsleden slingrar sig fram längs Ljungbyån genom ångar, odlings- och betesmark. Utmed leden finns flera sittbänkar och grillplatser. Leden är lätt tillgänglig och parkeringsplats finns i båda ändar, dels vid fotbollsplanen i Ljungbyholm, dels vid Krankelösaholms infart från Trekantenvägen. I del av denna led ansluter även motionsslinga närmast Ljungbyholm med koppling till idrottsplatsen.

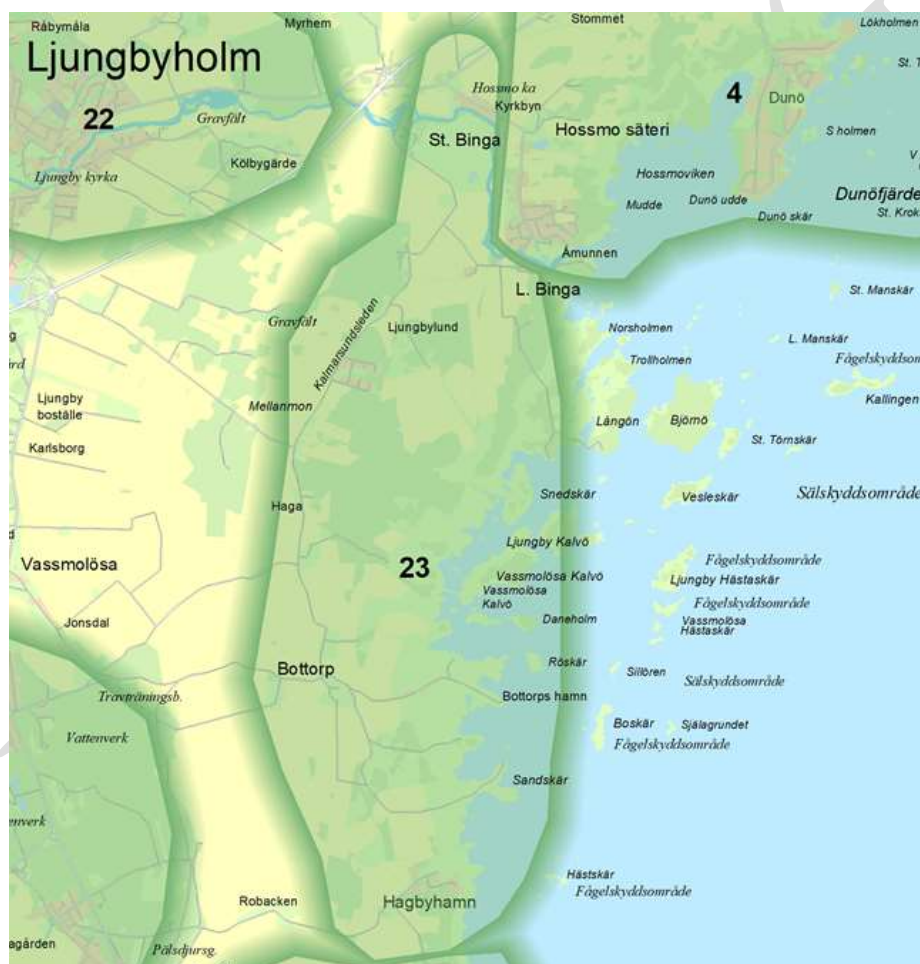
Prästgårdsängen naturreservat är ett betat ängslandskap med gamla träd, värdefull flora och ett rikt fågelliv med till exempel kungsfiskare och strömstare. Den ligger på östra delen av vandringsleden.

I vandringsledens västra del ligger **Krankelösaholm** ett omtyckt blomstrande strövområde. Här finns blåsippor, vitsippor och backsippor. I Krankelösaholm finns en kilometer ljudvandring för barn längs Ljungbyån, *Vattnets Väsen*, som man kan följa med hjälp av mobilappen *Tidsmaskinen*. Det finns två utgångspunkter med parkering.

Utvecklingspotential

- ✓ Prästgårdsängen, det intilliggande motionsspåret och vandringsleden till Krankelösa bör ses som en helhet. Förbättra skyltning om området och utveckla vindskydd, grillplatser och grindar som anpassas för betesdjur.
- ✓ Fruskogsområdet är också viktigt, bland annat som skolskog.
- ✓ Utveckla och samordna idrott och rekreation särskilt längs Ljungbyån.
- ✓ Förbättra skyltning av cykelvägars koppling mot gamla banvallen.

❖ Hossmo – Botorpskusten – Hagbyhamn (23)

Byarna längs Rinkaby-Hossmo-Binga ligger på flacka höjder i ett låglänt kustlandskap. Ljungbyån rinner ut i Hossmoviken och längs ån finns vackra promenadstråk.

I **Rinkaby** finns flera mycket gamla gårdar. Från Södra Rinkaby går en väg till Rinkabyholm. De slingrande vägarna i området ger fina cykelupplevelser.

Landskapet består här av öppet odlingslandskap, strandängar, strandnära artrik betesmark med rikt fågelliv. I trakten finns bymiljöer och medeltida kyrkor av försvars-

karaktär, storgårdar, kungsgård, järnåldersgravfält och är fornlämningsrikt. Bottorp består av tre större gårdar med ursprung från sätesgård under 1400-talet. **Hossmo** kyrka har sitt ursprung från 1100-talet. Ljungbyån har varit transportled sedan förhistorisk tid och kantas av fornlämningar från järnåldern och medeltiden. Trakten var en viktig handelsplats och här har funnits många näringar, bland annat färgeri, kvarnar, sockerbruk och garveri.

Stora Binga gård bildades under 1700-1800-talet. Här finns stenvalvsbro, kvarndamm och kvarn. Mangårdsbyggnaden ligger i en engelsk park omgärdad av ån. I åns utlopp finns en småbåtshamn och på en promenad från Lilla Binga passerar man flera lämningar från forntid. Idag finns det en golfbana i **Stora Binga**. Den omgärdas av jordbrukslandskap med åkrar och skog som lockar till cykling och vandring. I området finns också Hossmo fiskeklubb, med fiske i Ljungbyån. Bottorps by ligger på kanten av en strandvall. I **Bottorp** finns en gammal lastageplats och lotsbostad. Platsen antas ha varit hamn redan på vikingatiden. Vid Bottorp börjar Möreleden som går tillsammans med Kalmarsundsleden till Stufvenäs. Bottorpskustens strandängar är av riksintresse för naturvård med rikt fågelliv och flora. Det är därför ett intressant utflyktsmål för fågelskådare och här kan man se häckande havsörn.

I **Hagbyhamn** finns ett stugbyområde. Här finns flera rösen. Söderut ligger Rosenius Hage som är en omtyckt badplats.

Utvecklingspotential

Utveckla informationen om Bottorpskustens värden och kvalitéer för friluftsliv.

❖ Hagby – Vita Sand – Sandvik – Kolboda – Ekenäs (24)

Odlingslandskapet på Möreslätten breder ut sig mellan skogsbygd och sundets strandängar. Här går huvudleden fram på en markant sträckning av strandvallen efter Litorinahavet. **Södra Mörekusten** beskrivs som ett öppet kust- och odlingslandskap med kommunikationsmiljöer, handelsplatser och skepparsamhällen. Här finns herrgårdslandskap, försvarskyrkor, storgårdar, varv, hamn, glasbruk, alunbruk och området är fornlämningsrikt.

Hagby har en rundkyrka från 1200-talet. I Norra Hagby finns ett fiskeläge. **Vita Sand** är ett fritids- och stugområde med ett av Kalmarkustens finaste bad med långgrund sandstrand. Här finns en lång badpir, camping och sommarkiosk. **Sandvik** har varit rekreations- och badplats sedan 1930-talet då också stugområdet började uppföras. Mellan Sandvik och Kolboda finns ett vindskydd och grillplats.

Kolboda är en gammal varvsplats där skeppsbyggaren byggde sin ståtliga villa i italiensk stil 1876. Kolboda ligger vid Hagbyåns mynning med strandängar och ett rikt fågelliv. Det är ett välbesökt område och innehåller en del industriminnen. Här finns en liten badplats och camping. På **Hagbyudd** norr om Kolboda finns också ett fiskeläge. **Lovers** by är en randbebyggelse utmed den gamla sträckningen av landsvägen. Vid vägen ligger rester från den stora slagghögen från Lovers alunbruk, kallad Rödfyren och används som pulkabacke. Här finns också grillplats och vindskydd. I Hagbyåns mynning sägs den helige Sigfrid ha stigit i land och platsen kallas därför St Sigfrids hamn. Här finns också grillplats och vindskydd. På denna plats startar en pilgrimsled **Östra Sigfridsleden**, som sträcker sig cirka 3 mil västerut, följer Hagbyån från kusten över jordbruksbygd till skogen med målet St Sigfrids källa i Källebacksmåla vid gräns mot Nybro kommun. Den ligger i en säregen trakt med höjder,

raviner och dödisgröpar. Alternativa sträckor finns för möjlighet till olika vägval. Leden är tillgänglig med rullstol och cykel utom vissa kortare delar av de alternativa sträckorna. Utmed leden passerar man flera kyrkor varav två rundkyrkor.

I kustområdet mellan Kolboda och Ekenäs ligger **Bjursnäs** vackra beteshagar med gravfält, rast- och grillplats, **Igelösa** åsar med gravfält och kvarn och Ekenäs brunn med ursprung från 1800-talet, då här låg en större badinrättning men som nu endast består i en liten brunnsbyggnad. Kalmarsundsleden/Möreleden passerar **Ekenäs**, ett gammalt sjösamhälle som en gång var en stor handelsplats och hade flera skeppsvarv, varav två finns kvar idag. Det är en pittoresk liten by att strosa i, med småbåtshamn, vindskydd och badplats samt ett hamnmagasin som inrymmer ett hembygdsmuseum.

Utvecklingspotential

- ✓ Lyft fram kuststräckans kvaliteter och tillgängliggör den för rekreation och besökande.
- ✓ Lyft fram Ekenäs kulturvården.

❖ Värnanäs (25)

Värnanäs ägor börjar strax söder om Ekenäs och godset är en av Smålands största gårdar. Området har varit relativt tätbefolkat sen medeltiden och många kungligheter har ägt godset. I herrgårdslandskapet finns många fornlämningar och flera naturreservat. **Värnaby naturreservat** ligger utanför Värnanäs och **Bokenäs naturreservat** utgör del av Värnanäs gods med ett lövskogsområde som främst domineras av bok och ek. **Värnanäs skärgård naturreservat** är en moränsskärgård, naturlig marin miljö, och reproduktionslokal för knobbsäl. Området har stor betydelse för friluftslivet. Värnanäs är privatägd.

Värnanäs betesmarker och eklandskap har fina miljöer för vandring och Kalmarsundsleden passerar genom herrgårdslandskapet och utmed kusten. Här finns vackra strandängar, boklundar och ekhagar med många mycket gamla träd. Området andas kulturhistoria och i anslutning till godset finns en engelsk park som är öppen att besöka för allmänheten. En parkeringsyta är anordnad för besökare i anslutning till herrgårdsområdets entré och allé.

Mellan Värnanäs och Stufvenäs finns flera gravfält, kultplatser, tjärdalar mm. I **Stufvenäs** finns gästgiveri och strax söder därom finns bronsåldersröse "Blårör". På åkern utanför Stufvenäs står kommunens förmodligen grövsta träd, en ek med omkrets över 9,5 meter. Strax söder om Stufvenäs passerar man vackra strandängar innan vandringsleden når Torsås kommun. Här ligger Fulvik och Örarevet som är attraktiva för friluftsliv för att vandra, grilla, fågelskåda och bada. Örarevet är en två kilometer lång rullstensås som skjuter ut i Kalmarsund. Det har en säregen natur med enbuskvegetation, sällsynta växter och ett rikt fågelliv.

Utvecklingspotential

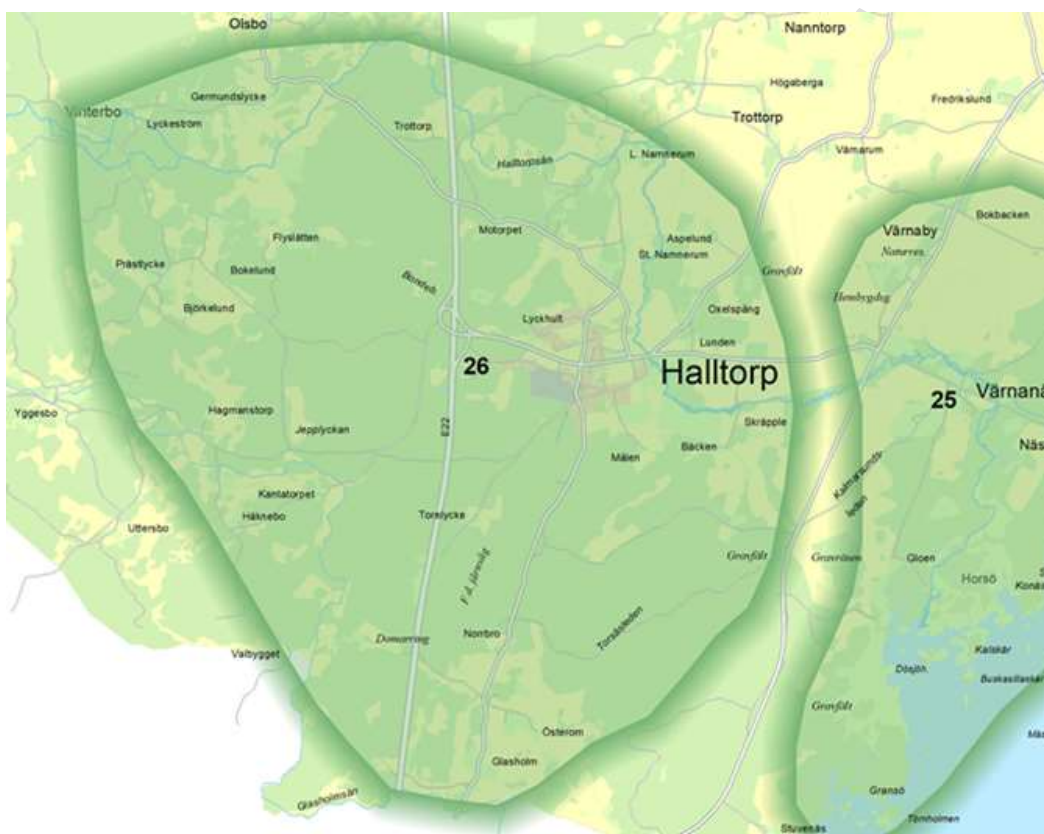
- ✓ Möjlighet att utveckla Värnanäs till ett tydligare besöksmål och åskådliggöra eklandskapet genom informationsinsatser i samverkan med markägare.
- ✓ Koppling mellan friluftsliv och retreatmiljöer kring Stufvenäs gästgiveri.

❖ Halltorp (26)

Trakten erbjuder ett variationsrikt landskap. Här finns skogsbygd med våtmarker och en lummig växtlighet längs Halltorpsån. I området mellan **Halltorp – Arby** möter man ett öppet odlingslandskap med bymiljöer och medeltida kyrkor av försvarskaraktär. Där finns flera vackra slingrande småvägar, attraktiva för cykling.

Halltorps fästningskyrka från 1100-talet har många lämningar i sin omgivning.

Yggesbo är en klungby med tre gårdar, troligen från medeltida by. Genom byn rinner Glasholmsån. Landskapet är småbrutet med hagmarker och stenmurskantade vägar. Sydväst om byn finns en varggrop.

Några kilometer väster om Halltorp ligger **Vinterbo** som har fin natur med många vattendrag.

Målen och **Bäcken** nyttjas som ”skolstig” strax söder om Halltorp med målpunkt i ett naturområde som besöks av skolan men är inte anlagt som skolskog.

Utvecklingspotential

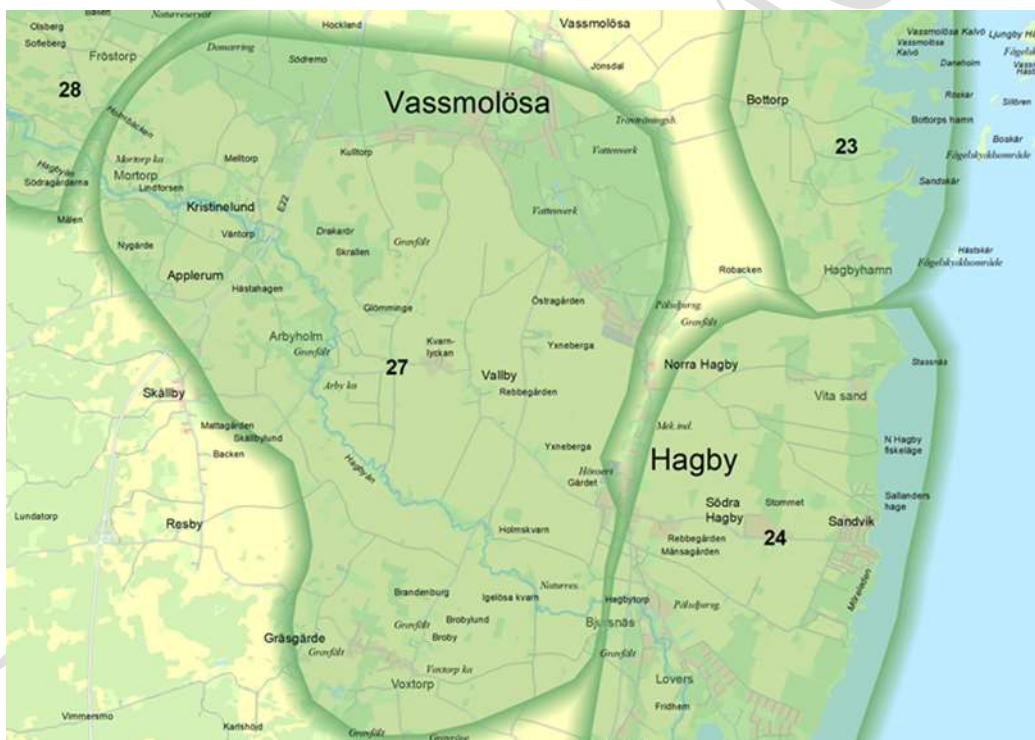
- ✓ Förbättra koppling mot Kalmarsund längs Halltorpsån.
- ✓ Önskemål finns från skolan att utveckla en utpekad skolskog med vindskydd.

❖ Vassmolösa – Mortorp – Arby – Voxtorp (27)

Området berör Nybroåsen med fina tallskogsmiljöer i **Vassmolösa**. Ett välbesökt skogsområde som lockar till bär- och svamplockning samt promenader och cykling. Vassmolösa är en gammal tings- och gästgiveriplats med anor från 1500-talet. Mellan Vassmolösa och Tvärskog ligger **Fröstorp naturreservat** som främst har ett geologiskt värde. I övrigt likartad öppen tallskog på grusåsen som i omgivande skog.

Hagbyån slingrar sig från skogsbygd i väster och ut genom den flacka Möreslätten. Mellan **Mortorp – Arby** längs Hagbyåns sträckning finns ett vackert odlingslandskap med ekhagar och öppna ängar. Det är fornminnesrikt och en av de äldsta jordbruksbygderna i Kalmar kommun. Arby fästningsskyrka och Mortorp kyrka, båda från 1200-talet ligger vid Hagbyån. **Voxtorps** 1100-talskyrka är en av de unika rundkyrkorna i Sverige. I markerna här finns många fornlämningar. Ett av dessa är landshövdingehögen cirka 1 kilometer nordost om kyrkan.

Kristinelund är en av de få herrgårdarna i Södra Möre. På de flacka lövträdkullarna i hagmarkerna runt gården finns flera järnålderslämningar. Området är fint att promenera i.

Söder om Vassmolösa mot Norra Hagby finns ett motionsspår på 2 km med el-ljusslinga. Här finns också ett längre stigsystem som används för terrängcykling, men det är inte skyltat för det.

Utvecklingspotential

- ✓ Förbättra vägvisning till motionsspåret i Vassmolösa samt utveckla entréområdet där med parkering, grillplats och sittbänkar.
- ✓ Se över möjligheter för terrängcykel i område som är kopplat till motionsspåret.

❖ Tvärskog (28)

I norra delen av denna steniga skogsbygd, med stora flyttblock och kuperad terräng, finns ett spännande parti av Nybroåsen med smala, vindlande åsar, djupa dödisgröpar och mossar. Genom bygden går Hagbyån som har gett kraft till många såg- och mjölkvarnar.

Långaström är en gammal hantverksby vid Hagbyån och **Runtorp** är en av de största byarna i skogsbygden. Hagbyån är dämd mitt i den byn och har en stenvalvsbro i norr samt en badplats med djupt vatten i ån, Rolands damm. Här finns en slinga med broar så man kan vandra eller cykla runt Hagbyån och vidare förbi Runtorp och Kristinelund.

Området mellan **Hagbyån – Pilmåla – Runtorp** har fina ströv-, bär- och svampområden. Här finns inslag av äldre odlingslandskap med rik flora och fauna. Både i Runtorp vid Klapperkärrret och i Tokabo och Nytorp finns stora stenblock som lockar klättringsintresserade.

Södra **Tvärskog** är en gammal handelsknutpunkt. Mitt inne i skogen ligger hembygdsgård med ditflyttade hus. I Tvärskog finns **Ryabackens** badplats i Hagbyån med bryggor som är funktionsanpassade. I anslutning till badplatsen finns grillplats och vindskydd. Vid skolan finns det motionsspår. Vid bygdegården spolas isbana vintertid som är ett populärt besöksmål från fler än Tvärskogsborna.

Några kilometer norr om Tvärskog finns **Igersdela åsnät** som har smala, vindlande åsryggar och djupa åsgröpar, geologiskt intressant och skogstyp av värde för friluftsliv. Naturen här är mycket säregen med präglad landskap format av inlandsisen med

höjder, branter och dödisar. Även Igersdela by är besöksvärd. I **Källebäcksmåla** finns St Sigfrids källa som är slutpunkten för vandringsleden *Östra Sigfridsleden*.

Det är en fin cykelrunda runt Igersdela med vägval asfalt eller grusväg. Det finns också intressanta besöksmål för den kulturintresserade. Vid Långaström finns en fornborg i skogen men som saknar tydlig skyltning. Domarring och bevarade kolugnar finns i Fröstorp.

Utvecklingspotential

- ✓ Åns sträckning i de centrala delarna av Tvärskog kan göras mer tillgänglig för promenadstråk och ytor att vistas på.
- ✓ Information om besöksmål kan förtydligas som exempelvis pilgrimsleden till Östra Sigfrid, stig och skylt till fornborg i Långaström, skylta domarring och kolugnar i Fröstorp.

❖ Påryd – Karnaberg (29)

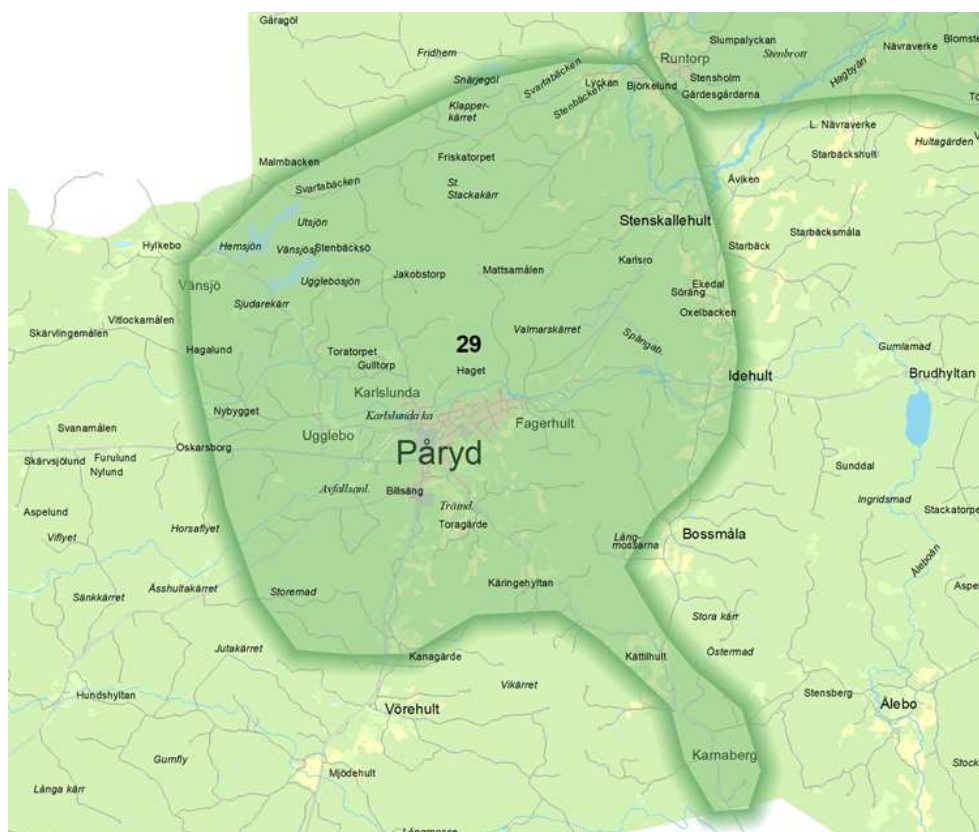
I skogs- och sjölandskapet runt **Hemsjön - Vänsjön – Ugglebosjön – Påryd** finns det gott om myrmarker och fina bär- och svampområden. Här finns fornlämningsmiljö i **Karlslunda** med hög koncentration av lämningar efter lågteknisk järnframställning från perioden 1250-1450. Det är en fin cykelrunda Ugglebo-Alsjöholm-Långaström. I Ugglebosjöarna (Ugglebosjön, Vänsjön och Hemsjön) kan man fiska men fiskekort krävs. Vid Vänsjön finns grillplats.

Påryd har sin äldsta del i anslutning till kyrkan i byns västra del. I samhällets norra del finns en hembygdspark.

Badplatser som Påryds invånare rekommenderar är i Hagbyån vid Runtorp och ”Rolands damm” vid Tvärskog. Eftersom Påryd angränsar till grannkommuner finns det fina utflyktsmål där såsom bad i **Hultabräan**, Nybro kommun samt i Emmaboda kommun vacker vandring på Torsjöleden i kuperad natur vid sjöar och bad med grillplats vid ”Kejsarberget”.

I anslutning till skolan i Påryd finns sporthall, tempererad utomhusbassäng samt motionsspår och utegym. Tillsammans med andra stigar/gångvägar ligger det i ett sammanhållet rekreationsområde men på privatägd mark. Centralt i Påryd finns en ny lekplats och även en ridpaddock.

Bokatorps och Styvatorpsåsen är ett barrskogsbevuxet åsnät med höga åsryggar i egendomliga terrängformationer. Överallt ligger också stora stenblock. Området är av riksintresse för naturvård och av stort intresse för geologer. Åsarna är upp till 15 meter höga och ger en annorlunda naturupplevelse med vidsträckt utsikt från åskronet. Området ligger cirka 4 km väster om Påryd men är svårtillgängligt att hitta till och i dagsläget inte skyltat. I väster ligger också **Harstensbo** och Harstensbomåla, ett småbrutet landskap med vackra hagmarker samt **Sävsjö by** som följer en smal åsbildning, så kallad getrygg. Här finns stora lövträd och blockrika hagmarker med många lämningar efter myrimalshantering. Detta är en av de mest fyndtäta platserna i landet.

Söder om Påråd ligger **Fagerhult** i ett småskaligt odlingslandskap med kulturhistoria. Det är fina slingrande småvägar att cykla mellan Påråd till Söderåkra. En annan fin cykelrunda är Gullabovägen – Sävsjö – Vissefjärda - Påråd. Det finns ytterligare fina cyklingstips i Påråds omgivning som redovisas på områdeskartan i Del 3.

Inne i skogsbygden är landskapet småskaligt och stenigt. De öppna markerna består av hagar. En cirka 15 km lång **vandringsled** har för många år sen diskuterats i en sträckning mellan Gäddegöl, 7 km norr om Påråd till Göddabo, 8 km söder om Påråd. Den var planerad i översiktsplan 1990 men har inte genomförts. En sådan sträckning skulle bland annat passera ett stort stenkummel kallat **Karnaberg** som är ett naturreservat med storblockig morän, höga staplade flyttblock med skrevor och grottnliknande håligheter. Karnaberg är ett spännande utflyktsmål, särskilt för barnfamiljen och kan nås med bil eller cykel via Söderåkravägen cirka 6 km söderut från Påråd.

Utvecklingspotential

- Skapa sammanhängande rekreativstråk mellan Ossians damm och Kvarndammen i Påråd.
- Skylta till intressanta besöksmål såsom Styvatorpsåsen och Karnaberg.
- Upprusta motionsspåret 7 km-sträckning i samråd med markägare.
- Utveckla möjligheter för kanot i Uggelbosjöarna
- Potential för vacker mountainbikeslinga på grus/skogs väg med start vid kyrkan om markägare godkänner.

12. FRILUFTSAKTIVITETER

I slutrapporten kommer det att finnas en sammanfattning och samlad bild av brister och möjligheter för friluftsliv i kommunen utifrån beskrivna teman och aktiviteter. Möjliga aktiviteter och besöksmål kommer också med säkerhet fyllas på av inkomna synpunkter under remisstiden.

I detta kapitel beskrivs vanliga friluftsaaktiviteter som bedrivs i kommunen;

Aktiviteter

1. Vardagsnära friluftsliv – Tätortsnära natur och friluftsmiljöer
2. Natur och friluftsområden – Natur, reservat, friluftsområden, orientering, fågelskådning
3. Vandra, cykla och motion – Leder, slingor, motionsspår, skidspår, utegym, klättring
4. Parker, odling, golf – Parker, koloniträdgårdar, odlingslotter, kyrkogårdar, golfbanor
5. Lek, aktivitetsparker, skolskogar – Lek- och aktivitetsparker, skolnära natur, pulkabackar
6. Bad, båt och fiske – Friluftsbad, fritidsfiske, småbåtliv
7. Häst och hund – Hästcentra, ridleder, hundrastgårdar och hundbad

Aktiviteterna beskrivs med;

Nuläge, beskriver viktigaste områden och anläggningar för aktiviteten

Tillgänglighet, förutsättningar för personer med funktionsnedsättning, information

Konflikter, konkurrerande aktiviteter eller markanvändning

Bristanalys, brist i fördelning geografiskt i kommunen, brister i anläggningar

Utvecklingspotential, hur kan aktiviteten utvecklas

Länkar till relevanta webbadresser; kommunen, föreningar, organisationer mm

Bilagor, kartor och fördjupad information i separat del

Utflyktsmål och stråk

Smultronställen, sevärdheter och målpunkter för friluftsliv. Det kan vara naturreservat och tips från invånarna på fina platser med målpunkter för familjeutflykt eller rofyllda platser och tysta områden.

Vardagsnära friluftsliv

Foto: Gunilla Öbman

Det vardagsnära friluftslivet är själva basen för friluftsliv och kan handla om en promenad med hunden, en cykeltur, kanoten, skidorna eller enkel naturutflykt med barnen. Att bara ströva, plocka svamp eller motionera i skogen. För barnen kan det vara att cykla, åka pulka, bygga koja eller leka i skogsdungar nära bostad eller skola. Gemensamt är att det ska vara enkelt att besöka naturen, vara små kostnader och finnas möjlighet till aktiviteter som inte kräver så mycket planering eller specialutrustning. Den största anledningen till vardagsnära friluftsliv är att uppleva avkoppling men det kan också handla om fysisk aktivitet. På helger och längre ledigheter är det ofta umgänge med familj och vänner som är viktigast. Då tar vi oss ofta längre sträckor för att få olika naturupplevelser.

Den fysiska aktiviteten och naturkontakten har en central roll för livskvalitet och folkhälsan. Den gör oss friskare, ger rekreation och bidrar till att känna vår närmiljö som kan öka trygghetskänsla. Undersökningar visar att de flesta anser att möjlighet till utomhusvistelse gör vardagen meningsfull. En god tillgång till attraktiva naturområden för friluftsliv påverkar människors val av boplats och kan ha inverkan på bostadsområdes fastighetspriser.

Nationella undersökningar visar att brist på tid, lämpliga platser för utövande, familjesituation eller att inte ha någon att utöva friluftsliv med är de största hindren för att komma ut. Av dessa hinder är det främst lämpliga platser och en god tillgång till attraktiv närmiljö som det kommunala friluftslivsarbetet kan påverka. Den tätortsnära naturen, särskilt närmast bostaden, är den som används allra mest. Det gäller under hela året, såväl vardag som helg och längre ledigheter. Ur friluftslivsaspekt är det därför allra viktigast att värna den nära naturen och sköta den utifrån rekreationsaspekterna attraktivitet, tillgänglighet och trygghet för att locka än fler ut i naturen.

Tillgänglighet

Kalmar kommun behöver se över vilka naturområden som är tillgängliga för alla och var det behöver förbättras avseende tillgänglighet. Information om vilket utbud som finns behöver göras mer tillgängligt, digitalt och genom skyltning och vägvisning.

Konflikter

Konflikter kan uppstå när förtätning av bebyggelse ska ske samtidigt som bostadsnära naturområden behöver finnas.

Bristanalys

I Kalmar kommun är tillgång till bostadsnära natur generellt sett god. Men på senare år har en kraftig expansion bidragit till att grönområden i staden knaprats på till förmån för ny bebyggelse. Det är därför viktigt att friluftslivets anspråk tas med i planering av nya bebyggelseområden så att vi behåller en god tillgång till större rekreationsområden och bra stråk dem emellan. I staden är det i vissa delar infrastrukturanläggningar som begränsar tillgänglighet till natur. På de mindre orterna i kommunen upplevs att den tätortsnära naturen har begränsningar under delar av året eftersom det där hänvisas mer till obelyst natur. Och att omgivande jordbrukslandskap kan begränsa tillgänglighet till naturen.

Det är brist på anvisade områden för vissa specifika aktiviteter som efterfrågas, som exempelvis skolskogar, terrängcykelstigar och ridleder.

Utvecklingspotential

- Kommunen kan planera för att underlätta för människor att ta sig till besöksvärd tätortsnära natur och öka tillgänglighet till det omgivande landskapet.
- Nya friluftsområden kan anläggas i olika delar av staden och kommunen, på kommunägd mark eller i samarbete med markägare för att anlägga motions-slingor, vandringsleder, cykel- och ridstigar.
- Förbättra information, skyltning och vägvisning av befintliga friluftsmöjligheter.

Länkar för mer information

www.kalmar.se/friluftsliv

samt till relevanta föreningar för respektive tema, se vardera aktivitets tips på länkar.

Bilagor

Möjlighet till vardagsnära friluftsliv beskrivs på områdeskartor i Del 3.

Natur och friluftsområden

Intressanta naturmiljöer och friluftsområden

Kalmar kommun erbjuder en stor variation på naturmiljöer med fina upplevelser för friluftsliv i kust och skärgård, öppet jordbruks- och kulturlandskap samt spännande skogsmiljöer. Både stad och landsbygd erbjuder variationsrikt utbud för olika friluftslivsaktiviteter men pärlorna är inte alltid kända eller lätta att hitta till. Sammanställning av attraktiva friluftsmiljöer i friluftsprogrammet kan bidra till att sprida information om dem.

Intressanta natur- och kulturmiljöer för friluftsliv beskrivs områdesvis geografiskt i början på friluftsprogrammets Del 2 samt kopplat till kartor i Del 3.

Inom kommunen finns tio naturreservat som förutom sina naturvärden är värdefulla för friluftslivet och spännande utflyktsmål för den naturintresserade. Reservaten berör både kust och skogsmiljöer. De beskrivs under rubriken Utflyktsmål. *Kartor och mer information om reservaten finns på Länsstyrelsens hemsida, se länk nedan.*

I kommunen finns 14 friluftsområden med motionsspår som beskrivs under rubriken Vandring, cykel och motion.

Grillplatser för utflykter året om finns vid badplatserna på Stensö, Långviken, Kalmarsundsparken, Svinö, Jutnabben, Norrliden, Värnsås och Ljungnäs samt nedanför vattentornet i Berga, vid fotbollsplanen på Skälby, vid vindskydd på Svinö och vid pulkabacken vid Rödfyren i Kolboda samt på flera ställen utmed Kalmarsundsleden.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

I vissa friluftsområden behöver tillgängligheten förbättras. Det kan handla om svårframkomliga hinder som kan ersättas med andra lösningar. Tillgänglig information och skyltning saknas på en del områden. Tydliga anslutningsplatser efterfrågas kopplat till startpunkter och entréer till områden och slingor. Koppling till kollektivtrafik behövs så det blir möjligt för alla att ta sig till friluftsområden.

Friluftsområden nyttjas för olika aktiviteter vilket kan skapa konflikter dem emellan. Tydlig anvisning, skyltning och ibland separerade leder kan minska risk för konflikt. Innebörden av allemansrätten behöver vara tydlig kopplat till utpekade friluftsområden och leder för att minska konflikter med markägare och negativ påverkan på natur- och skogsvärden. Vissa grillplatser behöver rustas upp för att minimera brandrisk och kompletteras med vindskydd.

Utvecklingspotential

Befintliga friluftsområden kan utvecklas och nya kan anläggas i olika delar av staden och kommunen, på kommunägd mark eller i samarbete med markägare. Förslag på möjliga friluftsområden att utveckla på kommunägd mark;

- **Ljungnäs-Törnerum-Getterö** *Vandra, cykla, rida, bad, kanot mm*
- **Värnsås-Snurrom-Horsö** *Bad, dämme, motionsspår, vandra, cykla, golf mm*
- **Skälby** *Aktiviteter, mötesplats för alla, djur, natur, odling mm*
- **Stensö-Långviken-Kalmarsundsparken** *Bad, vandra, kanot, motionsspår, aktiviteter mm*
- **Skärgårdsparken** *(S Utmarken-Vesholmarna-Kalmar Dämme-Hagbynäs = grön länk S staden-Stensö) Vandra, cykla, rida, dämme, fåglar, kanot, höjder med vy, pedagogiskt informationscentra/naturens hus)*

Kommunen kan samverka med markägare och föreningar för att utveckla andra intressanta naturmiljöer om intresse finns från berörda privata markägare;

- **Skäggenäs-Lindö** Spännande historia/natur, höjd med vy. *Vandra, cykla, rida, kanot, fåglar, sälar*
- **Södra staden** Rekreationsskog och friluftsliv mot Ekö. *Bad, båt, fåglar*
- **Kläckeberga-Ljungbyholm-Krankelösa** Kulturlandskap, åmiljöer. *Vandra, cykla, rida mm*
- **Påryd-Tvärskog** Spännande skogsmiljöer. *Vandra, cykla, rida, klättra, fiska, bada*
- **Ekenäs-Värnanäs-Stufvenäs** Skärgård, strandängar, hagmark och skog. *Retreat, vandra, cykla, bad, kanot, fåglar, sälar, varv mm*

Generellt kan information och skyltning om friluftsområden och intressant natur förbättras. Naturguidningar kan anordnas för att locka ut fler och nya grupper. Utveckla information om intressanta Utflyktsmål!

Orientering

Orientering är en folksport med utövare i alla åldrar. Träningen sker i skogsmark och friluftsområden och kräver ingen dyr utrustning. I Kalmar finns en orienteringsklubb som bildades 1953 och klubben har i dagsläget cirka 150 medlemmar. Förutom orientering och löpning finns en skidsektion. Klubbstugan ligger i Smedby, knappt en mil väster om Kalmar. I anslutning till klubbstugan finns ett elljusspår.

Kalmar OK satsar både på elit, ungdomar, äldre och nybörjare med träning och tävling året om. Klubben anordnar även motionsbingo på Skälby och Norrliden, ca 3 km långa.

Inom Kalmar kommun finns det 21 områden med orienteringskartor. Mer detaljer kring vilka områden det handlar om finns på orienteringsklubbens websida, se länk nedan.

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Precisionsorientering är en orienteringsform där alla kan delta eftersom deltagarna då endast rör sig på stigar och vägar som ska vara framkomliga för rullstol och ha kontrollskärmar placerade läsbara från vägen. Konceptet ”Hitta-Ut” är ett digitalt verktyg för orientering som kan locka nya grupper att leta målpunkter i naturen och stadsmiljöer. Kartor med orienteringsmål laddas då hem på mobilen och blir därför lättare tillgänglig för fler. Konceptet finns inte ännu i Kalmar kommun men planeras för i orienteringsklubben.

Orienteringsverksamheten fungerar oftast bra ihop med skogsbruk och andra aktiviteter i skogen. Den konflikt som mest nämns kopplat till orientering är ridning. Skärmar ska sättas upp i samråd med markägare. Vid tävlingar och större evenemang är det särskilt viktigt med god dialog med markägare tidigt i planeringen för att undvika konflikt med skogsbruksåtgärder.

Terrängcykelbana för orientering efterfrågas.

Utvecklingspotential

Kommunen bör stötta föreningars initiativ att;

- ta fram ”Hitta-Ut” som ett nytt digitalt verktyg så fler våga prova orientering.
- undersöka möjligheter till en terrängcykelbana för orientering.
- hålla öppna banor för allmänheten, ex trimorientering och precisionsorientering.

Fågelskådning

Ljungnäs.

Foto: Jan Magnusson

Det finns många fågelrika platser i Kalmar kommun för den som är intresserad av fågelskådning. Kalmar ornitologiska förening (KOF) bildades 1952 och är en av Sveriges äldsta lokalklubbar med verksamhetsområde som omfattar Kalmar kommun och delar av Torsås kommun. Målsättningen med deras föreningsverksamhet är främst att underhålla och utveckla fågelintresset, dela med sig av kunskap och leda exkursioner. Föreningen ger återkommande ut ett informationshäfte ”Ålakrakan” med tips på utflykter och evenemang för fågelintresserade samt beskriver några rariteter som senast skådats.

De mest intressanta skådningsområdena, enligt källa på Kalmar ornitologiska förening, nämns här från norr till söder och listas på kartbilaga i Del 3.

- Ebbegärde Kronopark, Kvarntorpet, Ebbegärdsdammen, Linjevägen. Här kan man uppleva uggla, tjäder, orrspel, långstjärtad forsärla, strömstare särskilt gryning vår.
- Ljungnäs kust och skärgård
- Dragsviken, Enerevet och Revsudden. Den sistnämnda är en av Sveriges bästa sträcklokaler pga trångt sund syns de bra.
- Björnö, Stävlö, Horsöreservatet, Vesslö vassar, Rafshageviken, Värnsnäs-kusten. I de grunda vikarna finns många vadare vår och höst.
- Svinö
- Lindö-Jutebron. Bra skådningsplats på vintern.
- Kalmarsundsparken, Långviken, Stensöudd
- Kalmar Dämme, Hagbynäs och kullarna vid reningsverket är fågelrikt och ger bra utblickar över Västra Sjön. Här häckar exempelvis den ovanliga pungmesen.
- Binga-Långö har rikt fågelliv. Ägretthäger häckar enbart här och på Gotland.
- Bottorps hamn och Sandskärs vassområde och alridån.
- Hagbyhamnsviken är en av de största fågellokaler för rastande vadare i kommunen.

- Hagbyudd och Kolbodaviken har rikt fågelliv
- Värnanäs kust, öar och engelska parken
- Örarevet måste nämnas även om det ligger på andra sidan kommungränsen i Torsås kommun.

Tillgänglighet

En del av fågelskådningsplatserna är inte så lättillgängliga, men det finns några områden som kan besökas av alla. När det gäller angöring till några av de intressanta platserna får man räkna med att ta sig en bit från parkering till skådarplats.

Konflikter och brister

Det finns god tillgång på intressanta fågelskådningsplatser i Kalmar kommun. När det gäller fågelskådning är det viktigt att respektera hänsynsreglerna som gäller inom fågelskyddsområden så att fågellivet inte störs, särskilt under häckningsperioderna.

Utvecklingspotential

Intressanta fågelskådarområden kan skyltas bättre, kopplat till angöringsplats.

Jakt för unga och marklösa jägare

Kommunen har upplåtit mark till jakt för unga och marklösa jägare i Kläckeberga (cirka 600 hektar), Ingelstorp (cirka 250 hektar) och Läckeby (cirka 45 hektar). Mer information om det finns i länk nedan.

Mer information om natur, friluftsområden, orientering, fågelskåda och jakt

www.kalmar.se/friluftsliv

www.lansstyrelsen.se/kalmar/besok-och-upptack/naturreservat

Tips på vindskydd, leder, toaletter, rastbänkar;

www.naturkartan.se eller www.outdoormap.com

www.kombort.se

www.facebook.com/groups/vindskyddinorden

Orientering;

<https://idrottonline.se/KalmarOK-Orientering/>

Fågelskådning;

<http://kalmarof.se/>

Jaktområden för marklösa jägare;

Vilka områden det berör finns att hämta på www.kalmar.se

Bilaga Del 3

Karta *Natur- och friluftsområden* visar tips på fin natur för friluftsliv och fågelskådning.

Motionsspår redovisas på karta *Vandra, cykla och motion*.

På kartan hänvisas till länkar till orienterings och klättersidor med egna kartor.

På kartan *Utflyktsmål* redovisas vardera naturreservat.

Vandra, cykla och motion

Vandringsleder och promenadslingor

Foto: Jan Magnusson

Vandring är en av de enklaste formerna av friluftsliv och kan innebära allt från den korta kvällspromenaden till längre vandringar i flera dagar med packning för övernattni ng i tält eller vindskydd. I detta avsnitt beskrivs främst skyltade vandringsleder och promenadslingor där det finns framtagen information. Även skyltade motions-spår fungerar ju utmärkt för vägvisade vandringar. Dessa beskrivs under egen rubrik längre fram.

Kalmarsundsleden är en lättframkomlig vandrings- och cykelled, som sträcker sig längs kusten, totalt cirka 80 km. De flesta sträckorna fungerar bra för både vandring och cykling, men under vissa delsträckor anges en alternativ cykelväg. Leden går längs kusten, på gamla landsvägar, järnvägsbanvallar, byvägar och kustridarevägar. Naturen längs leden är mycket vacker, och det finns möjligheter att få uppleva flera av Kalmarsunds varierande natur- och kulturmiljöer. Leden passerar även en del byar och flera badplatser, vindskydd och platser att göra upp eld på. Sträckan från Bottorp och söderut i Kalmar kommun kallas också för **Möreleden** och är 18 km lång.

Östra Sigfridsleden, sträcker sig cirka 30 km från Kolboda och västerut, följer Hagbyån från kusten över jordbruksbygd till skogen med målet St Sigfrids källa i Källebäcksmåla. Pilgrimsleden passerar flera kyrkor, bland annat Hagby och Voxtorp rundkyrkor, stenåldersboplatser, gravfält, domarring, rösen och andra lämningar. Leden sträcker sig utmed vackra åmiljöer och varierande natur. Den är tillgänglig för både vandrare och cyklister, så även rullstolsburna kan ta sig fram hela sträckan.

I staden finns det framtagna promenadslingor som guide för egna promenader, exempel **Parkpromenaden** och **Promenad i befästningsstaden**. **Vasaslingan** är en vacker natur- och kulturstig som startar vid Kalmar Slott, är cirka 7 km lång och passerar bland annat bastionen St Erik, Stensö fiskeläge på vägen till Vasamonumentet på Stensö udde.

I övrigt har invånare och föreningar bidragit med tips på besöksvärda stigar och mindre vägar i kommunens natur- och kulturlandskap, exempelvis **Ljungbyleden/Paradisleden** mellan Ljungbyholm-Krankelösa och **Kulturvandring i Slakmöre**.

Mer information om vandringsleder och promenadslingor finns på www.kalmar.se/vandringsleder och www.kalmar.se/promenadslingor.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Vissa delar av vandringslederna har god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning men utmed en del sträckor som innefattar betesdjur finns det övergångar, färister och liknande som försvårar tillgängligheten. På några håll finns det även svårframkomliga naturstigar. Det behöver förtydligas i informationsmaterial vilka sträckor som har bra tillgänglighet.

I områden som nyttjas flitigt av vandrare kan det uppstå nedskräpning, störning av betesdjur, slarv med eldning eller att stänga grindar och liknande som kan leda till konflikter med markägare och djurhållare utmed leden. Men samtidigt kan skyltade leder hjälpa till att kanalisera vandrare till natur som är mindre känslig och tål det. Då finns också möjlighet att informera och minimera problem genom olika anläggningar. Ridning och cykling på vandringsleder kan bli källor till konflikt om inte stor hänsyn tas till varandra.

I kommunen finns övergripande leder i både nord-sydlig och öst-västlig riktning i blandade naturkaraktärer. Kortare rundor med skyltade slingor kopplade till de långa lederna efterfrågas för att slippa gå fram och tillbaka på samma sträckning.

Utvecklingspotential

- Förbättra information/skyltning om vandringsleder, allemansrätt, tillgänglighet.
- Ta fram tips på fina promenad/vandringsslingor kopplade till befintliga leder och i samarbete med markägare och olika intressenter.
- Utveckla entréområden med skyltning, anvisad parkering och koppling till buss-hållplats och cykelväg.

Cykelleder, terrängcykling, slingor

Foton: Jan Magnusson

Cykling som motions- och träningsform har växt på senare år. Både landsvägscyklning och terrängcykling lockar alltfler i alla åldrar. När det gäller landsvägscyklning nyttjas stadens cykelvägnät och fina landsvägar i skog och kulturlandskapet. Det finns efter-

frågan på cykelrundor för både träning och långsammare cykelutflykter i attraktiva miljöer. När det gäller terrängcykling finns inga anvisade stigar, leder eller områden för det i dagsläget i kommunen. Eftersom efterfrågan har ökat markant på senare år letar cyklisterna upp egen terräng att cykla i inom kommunen eller transporterar sig och cykel till grannkommunernas terrängcykelområden.

Enligt allemansrätten är det tillåtet att cykla i naturen men inte på platser där skador kan uppstå. Det är också tillåtet att cykla på vandringsleder men förbud kan finnas i naturreservat och andra skyddade områden. Vid cykling på vandringsleder och motionsspår måste stor hänsyn tas till de som strövar och rör sig till fots längs led och spår.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

På kommunens cykelvägnät finns god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det finns framtagna cykelkartor som omfattar hela kommunen. Information om cykelrundor för landsvägcykling och terrängcykling förmedlas dock främst genom olika föreningar och cykelklubbar genom weblänkar och appar. Kommunen har ingen anvisad plats eller leder för separat terrängcykling.

Cykling i stora grupper på landsvägar bland biltrafik samt ibland på smala krokiga vägar kan innebära risk för olyckor. Anvisning till lämpliga vägar där biltrafiken har låg skyltad hastighet är därför att föredra. De slingrande smala vägarna brukar dock vara de mest attraktiva att både motionscykla och göra cykelutflykter på.

I brist på skyltade leder för terrängcykling letar cyklister själva upp natur att cykla i, vilket kan leda till konflikter med markägare och andra friluftsutövare om det kommer stora grupper där det inte förväntas. Konflikter kan undvikas om skyltning och anvisade leder för de olika aktiviteterna tydliggörs så alla vet vad som förväntas att möta på leder och stigar i naturen.

Det finns efterfrågan på både enkla cykelterrängbanor för barn eller nybörjare samt mer avancerade stigar för teknikcykling i naturen och spannet där emellan.

Utvecklingspotential

- Planera för terrängcykling i olika delar av kommunen samt för olika målgrupper.
- Förtydliga information om vad som gäller i områden som samutnyttjas för mer aktiviteter än cykling.
- Förbättra information om vilka attraktiva naturområden och landskap som finns i kommunen att cykla i samt förslag till fina rundor.

Länkar för mer information om vandra, cykla

Vandra;

www.kalmar.se/vandringsleder

www.kalmar.se/promenadslingor

Cykla;

www.kalmar.se/cykel Välj vidare Cykelutflykter och kartor

www.kalmar.com/sv/cykel

www.kalmarrc.com/traning/Cykel

Strava (både IOS och Android) I denna app lägger folk in egna rutter som kan bli tips för cykelrundor för mtb.

Tips på vindskydd, leder, toaletter, rastbänkar;
www.naturkartan.se eller www.outdoormap.com
www.kombort.se
www.facebook.com/groups/vindskyddinorden

Bilaga Del 3.

Karta *Vandra, cykla och motion* visar vandrings- och cykelleder, tips på slingor

Motionsspår

Foto: Jan Magnusson

Motionsanläggningar med löparspår, elljusslingor och skidspår är viktiga för friluftslivet eftersom de är lättillgängliga för allmänheten och ofta används av många olika grupper. I Kalmar kommun finns följande 14 friluftsområden med motionsspår;

- **Rockneby**, 1 km (belyst). Ligger i vacker ekskog, nära stor fornlämning.
- **Läckeby**, 2,2 km (belyst) Kuperad terräng.
- **Förlösa**, 2,5 km (belyst). Kuperad terräng bland stenmurar och blandad vegetation. Markarrende upphör 2020. Förhandling pågår om fortsatt utformning.
- **Värnsås**, 2,5 km, (belyst) slinga bland fridlysta gamla ekar i naturreservat. Mycket välbesökt. Tipspromenader.
- **Norrliden**, 2 km (belyst). Utegym och bastu. Tipspromenader.
- **Svinö**, 3,1 km (ej belyst). Skiftande vegetation i naturreservat.
- **Skälby**, slinga över Djurängen, Fölehagen och Brukshagen (ej belyst). Tipspromenader.
- **Stensö**, 2,5 km och 3 km (belyst) samt 5,5 km (ej belyst hela sträckan), tall- och lövskog. Mycket välbesökt. Tipspromenader.
- **Smedby**, 2 km (belyst). Utegym. Barrskog. Orienteringsklubb.
- **Trekanten**, 2,5 km (belyst). Utegym. Löv-barr-blandskog. Grillplats på ö i Smedtorpsån.

- **Rinkabyholm**, 2,5 km (belyst) Blandskog. Ligger på båda sidor om E22.
- **Ljungbyholm**, 1,5 km (belyst) Längs Ljungbyån i lövskog. Vacker vårmiljö.
- **Norra Hagby/Vassmolösa**, 2 km, (belysta). Tallskog och kuperad terräng.
- **Påryd**, 2,5 km (belyst) samt 1 km och 7 km (ej belyst). Utegyms. Grillplats

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Motionsspåren gör naturen tillgänglig för en stor grupp människor med eller utan funktionsnedsättning. Det är därför viktigt att det finns tillgång till spår med bra spridning i kommunen. I dagsläget finns det en spridning men alla delar är inte tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Några motionsspår ligger på privatägd mark och är beroende av avtal med markägare. En del markägare upplever att elljusspår och mängden aktiviteter som de medför i skogen kan medföra konflikt med skogsbruk och jaktintressen.

Det kan också uppstå konflikter sinsemellan olika aktiviteter i områden där många olika motionsgrupper rör sig, exempelvis mellan hundpromenaden, löpning, orientering och terrängcykling om inte hänsyn tas till varandra.

Utvecklingspotential

- Det finns motionsspår väl spridda inom kommunen men några på privatägd mark saknar arrendeavtal för att bli långsiktigt säkerställda. Det är därför viktigt att se över arrendeavtal och planera för långsiktiga satsningar på kommunal mark.
- Utveckling av större friluftsområden bör innehålla motionsspår.
- Det bör genomföras inventering av hur tillgängligheten är i motionsspåren och förtydligas i information samt i en handlingsplan hur den kan förbättras.

Skidspår

Skidspår görs i regel på motionsspåren i Värsnäs, Stensö, Smedby, Rinkabyholm, Ljungbyholm, Hagby, Tvärskog, Norrleden, Läckeby och Rockneby. I första hand anordnar kommunen skidspår i Värsnäs. När det finns tillräckligt med snö spåras även de andra motionsspåren. I anslutning till flera spår finns också grillplatser.

Foto: Thomas Eidrup

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Det finns en bra spridning på preparerade skidspår i kommunen de vintrar då det är mycket snö.

En vanlig konflikt med längdskidåkning är att spåren förstörs av människor eller djur som går i spåren. Stängsling kan vara en annan begränsning för tillgänglighet för skidåkare.

Utvecklingspotential

Kommunen bör arbeta för att preparerade spår för både gång och skidåkning anläggs parallellt för att minska konflikter mellan olika friluftaktiviteter.

Klättring i naturen

Kalmar kommun är inte så kuperat och tillgång till berg att klättra i saknas. Men att klättra i naturen bland stora stenblock, så kallad bouldering, växer som aktivitet i Kalmarregionen. Nya stenar upptäcks och granitblock ligger gömda i skogarna och hittas ibland inte förrän skogen runt om avverkas. Enligt klätterentusiaster finns det fina platser att utöva bouldering utanför Tvärskog i Runtorp, Tokabo och Nytorp samt på Revsudden och i Ölvingstorp. För den som är intresserad av att hitta till områdena föreslås kontakt med Kalmar klätterklubb, se länk nedan. Där finns också information om vad som gäller avseende bland annat allemansrätt och jakt kopplat till klättring i naturen.

Parkour lockar också till rörelse både i stadsmiljöer och skog. Mer information finns på länk nedan.

Tillgänglighet, konflikter, bristanalys

Kalmar kommun saknar skyltade platser för naturklättring. De klätterställen i natur som finns i kommunen ligger otillgängligt till och kan bara nås med bil. Klättring på stenblock i naturen kan komma i konflikt med naturvårdsintressen. Många lämpliga klätterställen är samtidigt viktiga miljöer för fågel- och djurliv. Oorganiserad klättring kan därför påverka naturen negativt. För att minimera skador är det viktigt att ta kontakt med klätterklubb för att veta vilka platser, hur och när det passar att klättra.

Utvecklingspotential

Kommunen bör undersöka möjligheten att anlägga enklare klättermöjligheter i natur eller skylta platser för bouldering, i samarbete med Kalmar klätterklubb och berörda markägare.

Länkar för mer information om motionsspår, skidspår, klättring

Motionsspår/skidspår;
www.kalmar.se/friluftsliv

Klättring;
<https://kalmarklattekлубb.se/klattring/>
www.27crag.com

Parkour;
www.freemotionik.se

Bilaga

Karta *Vandra, cykla och motion* visar friluftsområden med motionsspår, skidspår. På kartan hänvisas till länkar till klättersidor med egna kartor

Parker, odlingskolonier, kyrkogårdar, golfbanor

Skälbyträdgården

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Parkmiljöer för friluftsliv

Kalmar är en grön stad med många parker av olika karaktär och med stora rekreativvärden. Parkers egenskaper och innehåll kan ha olika upplevelsevärden som människor uppskattar med olika kvalitet, variation och karaktär. De kan exempelvis vara vilda, artrika, rofyllda, rymliga, andas kulturhistoria eller vara ett oömt viste som en öppen allmänning. En park kan besökas för aktivitet eller för att ”bara vara”.

När det gäller upplevelse för friluftsliv beskriver detta program främst de större stadsdelsparkerna som är målpunkt för många, som exempelvis Stadsparken, Kalmarsundsparken och Skälby.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Parker är till stora delar tillgängliga för alla och det är därför viktigt att alla stadsdelar har tillgång till en närliggande park. Om det finns parker av olika karaktär minimeras risk för konflikt mellan olika grupper, exempelvis mellan den som vill uppleva rofylldhet kontra den som vill aktivera sig.

En ökad förtätning i staden riskerar att knäpra på gröna ytor.

Utvecklingspotential

I samband med exploatering av nya områden är det viktigt att också planera för parkmiljöer av olika karaktär, särskilt i nära anslutning till bostäder och skolor.

Koloniträdgårdar och odlingslotter

I Kalmar kommun finns det fyra större koloniträdgårdsområden där allmänheten är välkomna in att promenera på de smala grusvägarna mellan de privata små trädgårdarna. De flesta koloniområdena är över 100 år gamla och ett kulturarv där en del

stugor har gått i arv generation efter generation. I områdena finns det allmänningar med parkbänkar och i vissa fall gungor samt boulebanor att låna. Det är följande områden;

- Berga koloniområde som ligger vid Trollbacksvägen i Berga
- Jordgubbens koloniträdgårdsområde som ligger norr om Gröndalsvägen vid stadsdelen Getingen
- Kalmar Norra koloniträdgårdsområde som ligger söder om Gröndalsvägen på Lindösidan
- Kalmar Södra koloniträdgårdsområde som ligger vid Stensbergsvägen söder om sjukhuset nära Stensö.

Områdena har ibland evenemang med trädgårdstema som också vänder sig till allmänheten och i vissa fall ges då möjlighet att även komma in i trädgårdarna.

Kommunen har odlingslotter som går att hyra. De finns i Berga, Skälby, Fölehamn, Stallgårdsgatan vid Djurängen, Stensberg, Tegelviken och Smedby. I Skälby finns även den nyanlagda Skälbyträdgården som är en mötesplats med olika aktiviteter kopplat till trädgårdstema. När det gäller odlingslotterna är det kösystem via kommunen som gäller för att få en egen plats att odla på, se länkar nedan.

Tillgänglighet

Koloniområdena är tillgängliga för alla för promenader på gångarna mellan stugorna och de privata trädgårdarna. Det går bra att nå områdena gåendes eller med cykel och parkeringsplatser finns i anslutning till områdenas entréer. I och med att gångarna är grusade kan de på vissa ställen vara svårframkomliga för rullstol.

Odlingslotterna är möjliga för alla kommuninvånare att hyra om det finns någon ledig.

Konflikter och bristanalys

I de fall kolonilotter och odlingsområden inte sköts kan det uppstå skräpiga områden. I något fall har det också byggts skjul och annat på ett okontrollerat sätt som förfular miljön.

Det finns en stor efterfrågan på odlingslotter och koloniträdgårdsområden, så kön till lotter är lång och priserna på koloniträdgårdar med stugor stiger.

Utvecklingspotential

Kommunen bör planera för nya koloniträdgårdsområden och platser för odlingslotter samt ställa krav på att det i nya bostadsområden planeras för möjlighet till odling på gårdar.

Kyrkogårdar

Skogskyrkogården

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Kyrkogårdarna i staden är också möjliga parkmiljöer. Svenska kyrkan arbetar för att de ska vara gröna oaser i staden, med flöde av besökare och möten mellan människor. Förutom att de ska vara en plats för sorgearbete kan man också här uppleva rekreation och meditation. Här kan man strosa, cykla och promenera med sin hund.

I Kalmar stad finns två kyrkogårdar, Norra och Södra kyrkogården samt Gamla kyrkogården som inte längre är aktiv. Begravningsmarken omfattar 26 hektar men endast en liten del är gravplatser. Cirka 80% är andra öppna ytor som kan nyttjas för rekreation och vara del av närnatur för invånarna. Kyrkogårdarna är uppförda under olika tidsepoker med Gamla kyrkogården (1200-tal), Södra kyrkogården (1860-tal) och Norra kyrkogården (1910-tal). Norra kyrkogården ligger i ett stråk mellan olika stadsdelar som gör att många både rör sig genom området men också inom den naturliknande parkmiljön med olika delar; norra kyrkogården med kapell, skogskyrkogården och en ny del som ska bli naturkyrkogård.

Kalmar Pastorat arbetar med öppenhet mot Kalmarbor och turister och menar att kyrkogårdarna ska vara en naturlig del i staden och Kalmars historia. Ett exempel på det är kyrkogårdsteater, framtagna storymaps med QR-koder som guidar besökaren på kyrkogården och att de varit målpunkt för Pokemon som lockat dit många barn. Samarbete med förskolor med naturtema förekommer också. På Norra kyrkogården pågår mycket utvecklingsidéer, upprustning av befintliga byggnader, nya servicehus och utökat kyrkogårdsområde med naturkaraktär och miljötema. Man är också del i "I-tree-projekt" som första kyrkogård i Sverige. Projektet ska lyfta trädets betydelse för bland annat luftkvaliteten i staden.

Förutom stadens kyrkogårdar finns det 13 sockenkyrkogårdar i Kalmar kommun som också har stor betydelse för rofylld rekreation i kulturhistorisk miljö. Det är

Ryssby (Rockneby), Åby (Läckeby), Förlösa, St Olof (Trekanten), Dörby (Smedby), Hossmo, Ljungby (Ljungbyholm), Hagby, Mortorp kyrka, Arby, Voxtorp, Karlslunda (Påryd) och Halltorp kyrkogård.

Tillgänglighet

Kyrkogårdarna är tillgängliga för alla.

Konflikter

Det kan uppstå konflikter om inte hänsyn tas till att kyrkogården i grunden förväntas vara en meditativ plats.

Utvecklingspotential

Lyfta fram och sprida information om kyrkogårdarna som möjliga parkmiljöer.

Golfbanor

I kommunen finns två större golfanläggningar, med stadsnära läge i norra och södra Kalmar.

Kalmar golfklubb etablerades 1947 i Värnsås, vid Kläckebergaviken i Kalmarsund. Idag har golfbanan två 18-håls banor och ett nytt klubbhus med restaurang. Klubben har cirka 2700 medlemmar och cirka 7000 gästspelare per år. Klubben sköts till viss del ideellt men har även anställda.

Binga golf ligger i Hossmo strax söder om Kalmar, mellan Ljungbyån och öppna fält. Det är en nio håls Pay and Play bana som vänder sig till både nybörjare och erfarna.

Golfbanor är i sig inte öppna för allmänheten men omgivningarna fungerar som natur- och parkstråk att strosa i, särskilt i Värnsås där Kalmarsundsleden dessutom passerar igenom golfbanan och skidspår anläggs på vintern.

Tillgänglighet

Gångvägarna i golfanläggningarna är tillgängliga för funktionsnedsatta. Allemansrätten gäller till del även på golfbanor men golfspelare har förträde vid spel och green får bara beträdas av golfspelaren. Pay and play-banor ger möjlighet att spela mot en avgift utan att vara medlem.

Konflikter, bristanalys

Konflikter kan uppstå om inte hänsyn tas mellan golfspelare och personer som utövar andra friluftaktiviteter i anslutning till golfbanor.

Utvecklingspotential

Se över möjlighet till utveckling av fler friluftaktiviteter i anslutning till golfbanor, i samverkan med golfklubbar och markägare.

Länkar för mer information

Parker;

www.kalmar.se/friluftsliv

Koloniträdgårdar och odlingslotter;

www.kalmar.se/friluftsliv

www.kolonijordgubben.se

www.kalmarnorra.se

www.kolonikalmar.eu

Kyrkogårdar;

www.svenskakyrkan.se/kalmar/kyrkogarden

www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker/parker-lek-och-odling

Golfbanor;

www.kalmargk.se

www.bingagolf.se

Bilaga Del 3

Karta *Parkeer, odling, golf* visar större parker, koloniträdgårdar, kolonilotter, kyrkogårdar och golfbanor.

Lek- och aktivitetsparker, skolskogar, pulkabackar

Skälby aktivitetspark

Foto: Jan Magnusson

Naturen är en fantastisk lekmiljö för barn men i tätbebyggda miljöer kan det ibland vara långt att nå naturmiljöer. Därför har även lekplatser och aktivitetsparker en stor betydelse för att locka ut barn och ungdomar i rörelse. I Kalmar kommun finns över 90 allmänna lekplatser av olika karaktär och storlek. Utifrån utbud och storlek kan de kategoriseras i mångfacetterade *aktivitetsparker*, större *lekparker* och lokala små *lekplatser*. I detta avsnitt beskrivs också större pulkabackar som lockar barn från ett stort omland. På bilagd karta finns de större redovisade samt för vardera centralort i kommunen. Nedan redovisas de som har störst betydelse som målpunkt för många.

Aktivitetsparker

Aktivitetsparkerna vänder sig till olika åldrar med stort utbud på utrustning. De finns på följande platser;

Skälby har Kalmars största lekpark med lekutrustningar för barn och ungdomar i alla åldrar, bänkar, grillplatser och öppen gräsyta för allmänheten. Det finns ett stort utbud av aktiviteter, bland annat utegym, motionsspår samt 4H-gård med hästar och andra djur.

Här finns också ”Indianbyn”, en lekplats av naturligt material, lämplig för rollekar, främst för mindre barn. Här hittar man bland annat indiantält, lekstuga, pergola av buskage samt klätterstenar.

Skälbyparken har stora grönområden och välbevarade byggnader som återger lantgårdens gamla atmosfär. Det finns också dammar och trädgård. Området är barnvänligt och trafikfritt. Här kan man hälsa på kaniner, grisar, kor, höns, getter, får, hästar och katter. Man kan åka häst och vagn, ponnyridning, grilla korv eller bara promenera och umgås i det gröna. Här finns café och gårdsbutik.

Smedby har hinderbana, utegym, boule och en av Kalmars pumptrackcykelbanor. En mångsidig mötesplats för alla åldrar, men riktar sig främst till äldre barn, ungdomar och vuxna. Läge invid fotbollsplan.

Berga (vid vattentornet) är en aktivitetsplats med varierande redskap, bland annat klätterställning, ljudanläggning, utegym, sportbanor, sagopromenad. Lämpliga aktiviteter för alla åldrar. Utvecklades med genomgående fokus på trygghet och jämställdhet.

Norrlidsparken har just invigts och innehåller lekområden för både yngre och äldre barn, utegym, platser att umgås på och en mängd träd och växter. Förhoppningen är att parken ska bli en härlig träffpunkt för människor i alla åldrar. Under 2019 byggs även kommunens första skatepark här.

Långviken har stora gräsytor för fri lek och bollspel, solbänkar samt en nyanlagd beachbollanläggning som man kan hyra. Här finns planer för beachvolley, beachhandboll, beachsoccer och basket.

Lekparker

Det finns större lekparker på följande platser;

På **Kvarnholmen** vid gamla vattentornet ligger en relativt ny lekpark som lockar många åldrar med sin varierande lekutrustning. Lekplatsen vänder sig främst till barn och unga och det finns andra aktiviteter i nära anknytning som passar flera åldersgrupper. Hela ytan är tillgänglighetsanpassad. Här hittar man bland annat klätterlek, rutsch och gungor för både stora och små barn.

Lindsdal har två lekparker. Norra Lindsdals målgrupp är barn i olika åldrar. Där finns bland annat gungor, linbana och klätterställ. Den ska kompletteras med fler lekaktiviteter, växter samt grillplats för att bli mer attraktiv även för ungdomar och vuxna.

Södra Lindsdals lekpark har lekställningar för barn i alla åldrar och är populär bland barnen från den närliggande förskolan. Här finns lekutrustning som är anpassad för barn med funktionsnedsättning, och det är bra tillgänglighet runt hela lekparken.

Smedby Lekparken i Belles håla på Raabs väg har stor variation av utrustning för barn i alla åldrar. Delar av utrustningen är lättillgängliga för funktionsnedsatta. Bra överblick och lätt orientering på platsen tack vare höjdskillnaderna.

Påryds lekpark är känd för sina linbanor, som man kan ”tävla” med. Här finns även ett stort klätterställ, gungor, olika balanslekar. Lekparken vänder sig främst till lite större barn.

Lekplatser

Alla lekplatser i kommunen redovisas på www.kalmar.se/friluftsliv under rubriker om lek, men här kan nämnas några mindre lekplatser i staden som har många besök utöver närboende;

- **Kattrumpan** vid badplatsen på Kvarnholmen
- **Stadsparken** vid Kalmar Slott
- **Skansparken** vid Krusenstjernska gården
- **Domargatan** nära Lindö och Fredriksskans

- **Lillviken**
- **Kungstorget** nära Vasaskolan
- **Ståthållareparken** vid sjukhuset
- **Carlbergsparken** vid simhallen
- **Stensö** vid campingen

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Information om vilka aktivitetsparker, lekparker och mindre lekplatser som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning behöver förtydligas. Det saknas också en tydlig information om de olika lekområdenas utbud. Det finns inte tillgång till wc på alla lekparker.

Pulkabackar och isbanor

Större pulkabackar som lockar barn från en större geografi än enbart lokalt;

- **Östra Norrliden**, vid Två systrars väg
- **Tegelviken**, vid gamla tippen
- **Cellgraven**, i centrala Kalmar
- **Trekanten**, vid motionsspåret
- **Påryd**, vid skolan
- **Släbybackarna**, i Ljungbyholm
- **Rödfyren**, gamla alunbruket vid Kolboda

Isbanor spolas vintertid bland annat i Kalmar i Cellgraven, i Tvärskog och i Rockneby.

F

Foto: Rickard Luthander

Skolskogar

Det finns några utpekade skogsområden som används som så kallade ”skolskogar” i kommunen. Begreppet innebär att skolorna kan besöka en och samma plats återkommande för att följa naturens skiftningar under årstiderna och undersöka flora och fauna eller göra andra naturaktiviteter. Skolskogarna bör ha vindskydd och grillplats för att vara användarvänliga i olika väderförhållanden. De bör också helst ha en intressant naturmiljö där det finns mycket att studera och utforska. Avståndet till skolnära natur bör inte vara längre än 300-1000 meter från förskola/skola.

I nuläget finns det endast avtal om skolskog för följande områden och skolor;

- **Fruskogen**, Ljungbyholm (Ljungbyskolan)
- **Tallhagen**, (Lindöskolan, Funkaboskolan)
- **Lindsdal**, området norr om Sjöängsskolan
- **Bergaviksskogen**, vid Violvägen (nuvarande Kalmarsundsskolan)
- **Rinkabyholm**, Rinkaby 13:17 öster om gamla E22 (Rinkabyholmsskolan)
- **Smedby**, Barkestorp 2:1, vid Fuggevägen (Dörbyskolan)

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Det saknas tätortsnära naturlekplatser och anvisade skolskogar till en del skolor.

Naturum

Naturum fungerar som en port till naturen med information om de djur, växter, geologi och kulturhistoria som format det område du befinner dig samt råd och tips om utflyktsmål och vandringar i trakten. Här finns ofta utställningar som passar hela familjen eller anordnade temakvällar, film, guidade turer och barnaktiviteter. I Kalmar län finns endast naturum i Trollskogen, Ottenby och Västervik.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Det saknas ett Naturum som kan utgöra en pedagogisk mötesplats och informationscentra om Kalmars natur och landskap.

Utvecklingspotential

- Etablera tätortsnära **naturelekplats** i skogsmiljö med utrymme för barns fantasi och lek i naturen.
- Avtala, skylta och iordningsställa **skolskog** eller annan anvisad skolnära natur inom gångavstånd för alla förskolor och skolor, utrusta dem med vindskydd och grillplats.
- Etablera **naturum** eller naturens hus inom Kalmar kommun.

Länkar för mer information

www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker/parker-lek-och-odling/lekplatser

Bilaga Del 3

Karta *Lek, aktivitetsparker, skolskogar* visar aktivitetsparker, lekparker, skolskogar, större pulkabackar, isbanor

Bad, båtliv, fiske, skridskor

Badplatser

Foto: Jan Magnusson

Foto: Malin Gustavsson

Det finns ett stort utbud av kommunala badplatser i Kalmar kommun, med möjlighet att välja livliga badplatser mitt i stadskärnan eller lugnare stränder utanför staden, i Kalmarsunds kustmiljöer eller åar i skogsbygden. Det finns också särskilt skyltade naturistbad och hundbad.

Utöver de kommunala badplatserna finns även många natursköna badmöjligheter som invånarna har tipsat om som smultronställen att besöka. Både de kommunala baden och invånartipsen beskrivs närmare i programmet Del 3 samt i nedanstående länk.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Det finns några badplatser där kommunen satsat på förbättrad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Särskilda sådana satsningar med exempelvis badramper har gjorts i Kalmarsundsparken, Vita Sand och Norrliden. Alla badplatser har inte tillgång till wc. Dykstig, simleder i sundet och vinterbadbryggor efterfrågas.

Utvecklingspotential

- Förbättra information om vilka badplatser som har hög tillgänglighet.
- Alla badplatser bör ha tillgång till wc.
- Ta fram dykstig i samverkan med dykarklubb.
- Uppmuntra anordnande av bryggor för vinterbad.
- Komplettera simleder i sundet

Småbåtsliv och fritidshamnar

Foto: Jan Magnusson

Foto: Thomas Eidrup

Kalmar kommuns kuststräcka är cirka 20 mil lång och ger därmed mycket goda möjligheter för ett rikt båtliv. Vill man uppleva Kalmar från vattnet så finns det både kanaler, fjärdar, vikar, skärgård och öppen kust att färdas med båt. Det finns mängder av fritidsbåthamnar och möjligheter att angöra med kanot eller liknande i naturhamnar. Om man inte har egen båt finns det möjlighet att hyra på flera platser i Kalmar. Se länkar nedan.

Här finns många vackra och intressanta utflyktsmål för den som tar sig fram med båt, både för våra invånare och turister. Exempelvis Ljungnäs skärgård i norr med öarna Berkö, Getterö, Storö och gamla varvet vid Skäggenäs. I söder finns Bottorp med sitt fiskeläge, Kolboda gamla skuthamn och Ekenäs varvsrörelse. Även skärgården i Västra sjön utanför Stensö är välbesökt, särskilt öarna Stora Tornskär med vindskydd eller SS Vikingarnas klubbholme Stora Hatten.

Under sommarsäsongen besöks hamnanläggningar, med Kalmar gästhamn i spetsen, av ett stort antal båtturister. Fritidsbåthamnar finns redovisade på bilagd karta.

Paddla, rodd eller segla

Kalmar kanotklubb har sin verksamhet vid Tallhagen, nära Ekudden. Här finns klubbhus och kanothus. Med möjlighet att hyra kanot och prova-på-tillfällen. Kalmar roddklubb bedriver sin verksamhet med klubb- och båthus på norra Fredriksskans.

Information om segelklubbar, småbåthamnar och var du kan segla finns i länkar nedan.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Kanoting omfattas av allemansrätten men stora grupper kan innebära konflikter med både markägare och naturvårdsintressen i form av nedskräpning, slitage och störningar. Vid större arrangemang med kanotgrupper bör man därför ta kontakt med markägare om lämpliga rast- och övernattningsplaster för att undvika konflikter.

Eftersom man på kanot tyst glider fram och ofta på grunda vatten kan det innebära störningar på djurlivet om inte stor hänsyn tas till det. Särskilt vid paddling i smala vattendrag och längs stränder, framförallt på försommaren när många djur har ungar.

Längs kanotleder saknas i flera fall iordningställda eller anvisade platser för rast- och övernattnings samt information om vad allemansrätten innebär.

Utvecklingspotential

- Uppmuntra iordningställande av fler rast- och övernattningsplatser utmed kanotleder, i åar och i sundet.
- Förbättra information om fina platser att angöra med småbåt och kanot.
- Ha angöring av kanot i åtanke vid utformning av kajer i staden.
- Uppmuntra initiativ till hop-on, hop-off för hyra av kanot.

Fiske

Foto: Jan Magnusson

I Kalmar kommun finns möjlighet att fiska utmed kusten, i åar eller anlagda fiskeanläggningar. Nedan följer tips på några fiskemöjligheter och mer information för vardera fiskeställe. Observera att på vissa fiskeställen krävs fiskekort.

Norra kommundelen;

- **Snärjebäcken** ligger cirka 30 km norr om Kalmar. Här finns regnbågsforell. Fiskekort krävs. Se vidare www.kalmar-sportfiske.se
- **Hultsby sportfiskeanläggning** ligger cirka 15 km norr om Kalmar, vid Rockneby. En privatägd anläggning med inplanterad regnbågsforell och kräftor. Avgift för att fiska. Se vidare www.hultsby.com
- **Kalmar camping Rafshagsudden** ligger cirka 15 km norr om Kalmar stad. Vikarna som omger Kalmar Camping är fiskrika och kända för sitt goda fiske. Här kan du hyra både roddbåtar och komplett fiskeutrustning. Fritt fiske, krävs ej fiskekort. Se mer www.kalmarcamping.se

Södra kommundelen;

- **Ljungbyån**, Hossmo. Här finns havsöring, gädda, ål. Fiskekort kan köpas på Preem i Rinkabyholm. www.hossmofiske.se
- **Hagbyån** ligger 25 km söder om Kalmar. Här finns havsöring, gädda, brax. Fiskekort kan köpas hos Hagby Bil & Smide AB i Hagby. www.hagbyfiske.se
- **Runtorps fiskeby** ligger mellan Tvärskog och Påryd. Här finns regnbågsforell. Fiskekort. www.jaktfiskesyd.com eller mail info@jaktfiskesyd.com

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Platser för fiske med särskilda anpassningar för personer med funktionsnedsättning finns inte inom kommunen. Vid några platser där det finns fiskevatten finns också möjlighet att hyra båt och övernattningsstuga. Det finns också vattendrag med inplanterad fisk som kommersiell aktivitet på några platser, se vidare länkar nedan.

En vanlig konflikt gällande fritidsfiske är olagligt fiske. Information om vad som gäller vid kust, vattendrag och våtmarker, var man får och inte får fiska kan förtydligas.

Utvecklingspotential

- Öka tillgängligheten till fritidsfiske.
- Förbättra information och skyltning om vad som gäller på olika platser och hänvisa till de fiskevatten som är möjliga.

Skridskor

Foto: Jan Magnusson

Kustbandet och våra vikar eller andra vatten kan erbjuda fantastisk skridskoåkning när vintervädret slår till och skapar hållbara isar. I Norra Dragsviken har Ryssbyåns vatten en utsötande effekt som tillsammans med platsens isolerade läge möjliggör en lång issäsong. Enerevets badplats kan med fördel användas som startpunkt för vinterräventyr här. Även norra stensöskärgårdens grunda vikar lämpar sig väl för skridskoåkning.

För mer säkra naturisbanor spolas vintertid Cellgraven vid fängelset i Kalmar samt i Lindsdal, Rockneby, Läckeby, Rinkabyholm, Ljungbyholm, Hagby, Tvärskog och Påryd. Det är kommunen som spolat isen i Cellgraven och i Rinkabyholm, medan det är föreningar/ideella krafter som spolat på de andra orterna.

Tillgänglighet, konflikter och bristanalys

Det finns platser för spolade isbanor på land för skridskoåkning spritt över kommunens orter men fler efterfrågas.

Det är inte alltid tillräckligt kallt för att naturisar ska kunna användas för skridskoåkning men om så är fallet efterfrågas plogade naturisar och rundslingor.

Utvecklingspotential

- Utveckla rekreationsområden med vintertema.
- Se över var det behöver kompletteras med spolade isbanor

Länkar för mer information

Badplatser och småbåtshamnar:

www.kalmar.se/friluftsliv

Kanot/kajak/rodd:

www.kalmarkanotklubb.se Kalmar kanotklubb

www.idrottonline.se Kalmar roddklubb

www.kajakkalmarsund.se Kajak Kalmarsund hyr ut

www.kalmarcamping.com Kalmar camping Rafshagsudden hyr ut

www.hotellsvanen.se Svanen hotell och vandrarhem hyr ut

www.stensocamping.se Stensö camping hyr ut

Segling:

www.ssv.nu Segelsällskapet Vikingarna

www.skkaparen.org Seglarklubben Kaparna

Fiske;

www.kalmar-sportfiske.se Kalmar Sportfiskeklubb är belägen i Kalmar stad, men har aktiviteter runt om i sydöstra Småland och Öland. Klubben har tillgång till olika anläggningar, såsom fiskevatten med ädelfisk, klubbstuga med brygga och båtplatser. Se även ovan länkar för vardera fiskeställe.

Bilaga Del 3

Områdeskartor och karta *Bad, båt och fiske* visar badplatser, småbåtshamnar, båtled, fritidsfiskeplatser. Platser som spolats för skridsko visas på karta för *Lek och aktivitetsparker mm*. Information finns även i områdesbeskrivningar i Del 2.

Häst och hund

En rittur i skogen! Ridklubbar och ridleder

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Foto: Jan Magnusson

Ridning tillhör de stora folksporterna med flera hundra tusen utövare i landet. Ridsport är en av Sveriges största ungdomsidrotter och lockar övervägande kvinnliga utövare, cirka 90% är kvinnor. Men ridning kan utövas av män, kvinnor, barn och gamla på lika villkor. Det är också en stor sport för funktionsnedsatta.

Friluftsprogrammet avser främst att omfatta den del av ridning som kan ske utomhus i skog och mark, inte det som bedrivs i ridhus. Ridklubbar kan dock vara viktiga som mötesplats och utgångspunkt för ridning utomhus, därför beskrivs några ridklubbar i kommunen varav en del har ridskoleverksamhet;

Ridklubben Udden på Törnerums gård, 2 mil norr om Kalmar. På anläggningen finns ridhus, utomhusbanor, fälttävlansbana, stall för ridskola och privat inhyrning samt gäststall. Verksamheten vänder sig till målgrupper i spannet nybörjare till tävlingsryttare och har även ridning för personer med funktionsnedsättning. Området har stora naturytor med ridterräng nära havet.

Kalmarbygdens fältrittklubb (KBF) finns på **Svensknabben**, centralt i Kalmar. KBF bedriver verksamhet för såväl nybörjare och erfarna i alla åldrar. Stallet har cirka 30 hästplatser varav 2/3 för ridskola. De har över 300 ridande elever varje vecka i åldern mellan 4-70 år och har dagtid en stor verksamhet för ryttare med funktionsnedsättning. Eftersom ridskolan har ett mycket centralt läge, tillbringar många barn och ungdomar stor del av sin fritid på ridskolan och det finns en mycket aktiv ungdomssektion. Här finns 1 km ridslinga i skogsmiljö som också används av närboende för promenader. Skogsmiljön är mycket värdefull för ridskolans fortlevnad, eftersom det i övrigt inte finns så stora ytor för skogsridning. I övrigt hänvisas ryttarna till ridklubbens ridhus och paddockar.

Kalmar hästsportklubb i **Ingelstorp** utanför Smedby, vänder sig till både nybörjare och elit. Ridskolan har stall för både privat inhyrning och ridskola, ridhus och utomhuspaddockar. Den ligger lantligt så här finns goda möjligheter att rida i naturen.

Himlabackens ridskola utanför **Läckeby** har ridskola med ponnyverksamhet för barn mellan 3-14 år, både för nybörjare och ridvana. Ridskolan ligger på landet med gott om natur att rida i.

Södermöre rytтарförening har två anläggningar, dels i **Krankelösa**, Ljungbyholm med ridhus, paddock och rundcorall samt i **Arby** där anläggningen har en stor paddock. Föreningen hade drygt 100 medlemmar år 2018.

Påryds Hästsportklubb har en paddock centralt i Påryd.

Utöver ridskolorna och de större ridanläggningarna finns det många privata stall där ryttarna ofta rider i angränsande natur. Enligt allemansrätten är det tillåtet att rida i naturen och på vandringsleder men förbud kan finnas i naturreservat och andra skyddade områden.

Tillgänglighet

Det finns ridklubbar både centralt i Kalmar och i norra, västra samt södra kommundelen. Kommunen har däremot inga markerade ridleder så tillgänglighet till ridstigar i naturen sker på andra former av stigsystem eller småvägar. Flera av kommunens ridskolor bedriver verksamhet för personer med funktionsnedsättning.

Konflikter

Det kan uppstå konflikter mellan hästar och andra friluftsutövare i naturen. Eftersom hästar är stora djur med flyktbeteende ställer det särskilda krav på ryttaren vid ridning utomhus för att undvika farliga situationer vid exempelvis trafikerade vägar och gentemot annat friluftsliv.

Vid ridning på stigar och leder måste stor hänsyn tas till de som vandrar på leden. Om ridning sker mer än enstaka tillfällen på samma plats bör markägarens tillstånd sökas. Enligt lokala föreskrifter är det inte tillåtet att rida i kommunens motionsspår, på kommunala badplatser eller inom kyrkogårdar och anlagda parker utan särskilda tillstånd.

Bristanalys

Det saknas särskilt markerade ridleder i hela kommunen. Även hästbadplatser efterfrågas.

Utvecklingspotential

- För att tydliggöra lämpliga ridvägar bör ridleder markeras i hästtäta områden.
- Studera möjlighet för ridklubbar att iordningställa badplats med häst.

Rasta hunden! Hundbad och rastgårdar

Hunden har stor betydelse för många människor att komma ut och röra på sig under alla årstider. Eftersom det under vissa perioder är förbjudet att ha hundar lösa är det viktigt att planera för hundrastplatser särskilt i stadens tätbebyggda delar där det är längre till naturområden. I Funkabo/Skälby samt på Bruks-hundsklubben i Hagbygårde finns det i dagsläget möjlighet att släppa hundar i inhägnade områden. På Svinö och Stensö finns skyltat till särskilda hundbadplatser.

Foto: Jan Magnusson

Tillgänglighet

För att få nyttja brukshundsklubbens anläggning och utrustning krävs medlemskap i Kalmar BK. Områden i Funkabo och Skälby som nämns ovan är tillgängliga att nå för alla, men ligger långt bort för många att ta sig till. Eftersom de inte är utpekade som hundrastgårdar finns inte tydlig information om dem tillgänglig.

Konflikter

Om hundar vistas lösa i naturen kan konflikter uppstå med andra intressen och annat djur- och fågelliv.

Bristanalys

Det saknas utpekade hundrastgårdar i Kalmar kommun. Efterfrågan på sådana är stor, särskilt i centrala lägen. Det finns bara två skyltade hundbad i hela kommunen.

Utvecklingspotential

Planering pågår för att anlägga några hundrastgårdar i olika delar av Kalmar stad. Även skyltade hundbadplatser kan behövas på fler platser.

Länkar för mer information

Hästar;

www.ridklubbenudden.com Uddens ridklubb, Törnerum

www.stallkb.se Kalmarbygdens fältrittklubb, Svensknabben

www.idrottonline.se/KalmarHK-Ridsport Kalmar hästsportklubb, Ingelstorp

www.himlabackensridskola.se

www.idrottonline.se/SodermoreRF-Ridsport Södermöre ryttaförening, Arby/ Krankelösa

Hundar;

www.kalmarbk.com Kalmar brukshundsklubb

Bilaga Del 3

Karta *Häst och hund* visar ridklubbar, ridstigar, hundbad, hundrastplatser samt *Områdeskartor*

Utflyktsmål

Naturresevat

I kommunen finns tio naturresevat som förutom sina naturvärden är värdefulla för friluftslivet och spännande utflyktsmål för den naturintresserade. Kartor och mer information om resevaten finns på Länsstyrelsens hemsida

www.lansstyrelsen.se/kalmar/besok-och-upptack/naturresevat .

Lindö (på Skäggenäshalvön)

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Charlotta Larsson

Beslutsår: 1999. **Areal:** 131,6 hektar varav 43,9 hektar land.

Markägare: Naturvårdsverket. **Förvaltare:** Länsstyrelsen

Läge och angöring: Resevatet ligger på nordöstra delen av Skäggenäshalvön, kör av E22 österut vid Rockneby och sedan norrut vid Boda.

Lindö är ett gammalt odlingslandskap med flera olika naturtyper. Ädellövskogar och hagmarker samt våtmarker och havsstränder är de viktigaste.

Resevatet består av ädellövskog och trädklädda hagmarker, i väster med flera gamla och grova hamlade lindar. Norr om gården dominerar eken. Längs med stenvallen mot åkermarken växer grova, månghundraåriga ekar.

Insektslivet kring Lindö är särdeles rikt. Det beror på alla gamla, grova och ihålliga lövträd. En av resevatets ovanliga skalbaggar är läderbaggen; en stor, brunsvart skalbagge som luktar läder. Den är beroende av hålträd för sin överlevnad. Larven lever i så kallad mulm som bildas i trädstammen. Läderbaggen kan ses i augusti.

Sällsynta fjärilar. Lindö är det enda stället i Småland där man funnit fjärilarna ljusribbat ängsfly och leverfärgat ängsfly. Förutom skogsfjärilar finns även sällsynta ängsfjärilar bland annat liten och bredbrämrad bastardsvärmare samt åkerväddmott.

Björnö

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Sigge Sundström

Beslutsår: 1998. **Areal:** 103,5 hektar. **Markägare:** Staten och enskilda

Förvaltare: Länsstyrelsen

Läge och angöring: Reservatet ligger i anslutning till Björnö herrgård. I norra delen av reservatet finns en liten parkering. Kalmarsundsleden passerar igenom området.

Naturreseptatet är en del av ett större herrgårdspräglat odlingslandskap kring Björnö gård norr om Kalmar.

Reservatets kärnområde, en halvö vid Kalmar sund, utgörs av hagmarker beväxna med gamla, vidkroniga ekar. Ekhagmarkerna inom den östra delen av reservatet hävdas genom bete med nötkreatur.

Utanför kärnområdet övergår i den sydöstra delen hagmarkerna mot Rafshagsviken i öppna och välbetade havsstrandängar. På strandängarna finns uppstickande moränholmar av varierande storlek som är beväxna med ek. På den största holmen växer ett blandbestånd av ek, tall och björk. Inom denna del finns ett rikt inslag av hålekar.

Flora och fauna. Till karaktärsarterna i området räknas gullviva, ängsviol, knippfryle, Adam och Eva, svinrot, bockrot, blåsuga, mandelblomma, stor blåklocka, liten blåklocka, sommarfibbla, tjärblomster, höstfibbla, vårbrodd, darrgräs, gökärt, stagg och ängsvädd. Området hyser som helhet en rik fauna och flora med inslag av många ovanliga arter, framförallt skalbaggar och lavar.

Horsö-Värnsnäs

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Johan Teiffel

Beslutsår: 1974. **Areal:** 469,5 hektar varav 231,6 hektar land
Markägare: Kalmar kommun och enskilda. **Förvaltare:** Länsstyrelsen
Läge och angöring: Reservatet ligger stadsnära i norra Kalmar. Parkering finns vid reservatsgränsen, friluftsanläggningen och badplatsen vid vägens slut. Kalmarsundsleden passerar igenom området.

Reservatet är ett tätortsnära friluftsområde med höga naturvärden. Horsö - Värnsnäs består av ön Horsö i norr och halvön Värnsnäs i söder. I reservatet ingår också vattenområdet runt öarna med dess holmar och vass.

Variationsrik miljö. Västra Horsö är idag ett öppet landskap med ekhagar och betade strandängar. Hagmarken är lättframkomlig och en mindre väg löper genom området. Värnsnäs halvön var fram till 1900-talets början en öppen hagmark med storvuxna ekar. Nu är större delen av halvön skogsbevuxen. Skogen är gles och lättframkomlig och marken är under våren täckt av vitsippor, blåsippor och vårlök. På strandängarna kan man finna växter som kustarun och klöverärt. Bland de fåglar som gärna söker sin föda längs stränderna kan nämnas småtärna och silvertärna.

Ekar. På Värnsnäs finns 50 grova ekar som 1937 avsattes som naturminnen. Det stora antalet ekar och att deras kondition är relativt god gör området unikt. I och på dessa ekar lever ett stort antal sällsynta arter av mossor, lavar, svampar och insekter, bland annat den stora läderbaggen. Dessa arter är beroende av miljöer där solen når fram till trädens stammar. Tillgången på bra boträd gör området attraktivt även för våra hackspettar, här finns större hackspett, spillkråka och göktyta.

Fornlämning. Området har en lång tradition av kulturpåverkan. De tidigaste spåren av mänsklig aktivitet i form av en fornlämning finns på Värnsnäsudden. På Horsö låg tidigare en gård med åkrar och ängar medan Värnsnäs tjänade som betesmark för djuren.

Svinö

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Johan Teiffel

Beslutsår: 1974. **Areal:** 120 hektar varav 50 hektar land
Förvaltare: Kalmar kommun i samråd med Länsstyrelsen Kalmar län
Läge och angöring: Reservatet ligger stadsnära vid Ölandsbron. Strax innan Ölandsbron är det skyltat mot Svinö. Parkeringsplats och toalett finns.

Svinö är ett populärt ströv- och motionsområde med flera välbesökta badplatser. Större delen av ön domineras av skog som mot vattnet övergår i strandängar med rik växtlighet.

Spår av istiden. Svinö är uppbyggd av morän; material som avsatts av inlandsisen. Moränen på Svinö har utsatts för svallning vilket innebär att fint material har sköljts bort medan block och stenar blivit kvar. Ovanpå moränen ligger ett lager strandgrus som kastats upp av havet.

Svinös växtlighet. Norra och västra Svinö domineras av tall, de centrala delarna av gran. Skogen är troligtvis planterad för cirka 100 år sedan. I fuktsvackor växer björk och sälg och på senare tid har även ek etablerat sig. På ön växer också planterade trädarter som blågran, lärk och svarttall. Längs med stränderna finns en variationsrik flora med typiska strandängsväxter som salttåg, gulkämpar och strandkrypa. På försommaren färgas strandängarna rosa av blommande trift. På sensommaren övertar strandastern färgprakten med sina ljusst violetta blommor.

Fågelliv. Skrattnås, gräsand, strandkata, vigg och skäggdopping är vanliga fåglar som kan ses vid vattnet. Rör man sig in mot ön så stöter man på skogsfåglar som bo-fink, lövsångare, talgoxe och rödhake.

Spännande lämningar. I nordöst finns lämningar efter Svinö skans. Den byggdes av danskarna under 1600-talet. Syftet med befästningen var att försvara segelleden genom Kalmarsund. I söder finns ytterligare en lämning i form av ett plant stenblock, det så kallade Kungsbordet. Tidigare har det omgivits av mindre stenblock att sitta på.

Prästgårdsängen i Ljungbyholm

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Tomas Järnetun

Beslutsår: 1965. **Areal:** 1,6 hektar.

Förvaltare: Kalmar kommun i samråd Länsstyrelsen Kalmar län

Läge och angöring: Reservatet ligger inom bekvämt gångavstånd från Ljungbyholm men kan också nås med bil, med parkering utmed vägen i norr.

Prästgårdsängens naturreservat är ett tätortsnära naturområde vackert beläget längs med Ljungbyån.

Kulturmark. Reservatet har bildats för att det är värdefullt för friluftslivet men också för att bevara ett ålderdomligt odlingslandskap. Genom reservatet går stigar längs med ån och i betade hagmarker. Reservatet ingår i ett större område kallat Prästgårdsängen som är av kulturhistoriskt intresse. Sedan lång tid tillbaka har markerna hållits öppna genom bete och slätter. På senare tid har många ängar och betesmarker i det gamla odlingslandskapet vuxit igen då slätter och bete har upphört. I och med igenväxningen har många av ängens växter minskat och till och med försvunnit. Ängsväxterna är beroende av hävd i form av bete eller slätter då de trivs på ljusa växtplatser. Vid Prästgårdsängen går idag betesdjur vilket gynnar den värdefulla flora som finns här.

Färgstark gäst. I den fuktiga marken längs med Ljungbyån bildar alen täta bårder. Här och var finns små öppningar mot vattnet där strandbrinken blottas. Den som har tur kan få syn på den skygga kungsfiskaren. Denna färggranna fågel håller till längs med stränderna där den kan ses dyka ner i vattnet på jakt efter mat. Kungsfiskaren är en stannfågel som vintertid håller till vid vattendrag utan is.

Fröstorps

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Malin Miller

Beslutsår: 1980. **Areal:** 37 hektar. **Markägare:** Enskilda. **Förvaltare:** Länsstyrelsen
Läge och angöring: Reservatet ligger utanför Mortorp på vägen mot Tvärskog. Det kan nås från vägen mot Fröstorps, cirka 150 meter söder om reservatets södra gräns. En markerad strövstig finns i reservatet.

Reservatet är geologiskt intressant, här låg Baltiska issjöns strandlinje under många hundra år och skapade ett brant strandbak. Området är till största del barrskogsbevuxet med tall som det dominerande trädslaget.

Strandhaket. Reservatet ligger på sydslutningen av den mäktiga Nybroåsen. Strandhaket syns tydligt som en brant bevuxen backe. Det är välutformat och löper genom hela området. Strandhaket bildades under Baltiska issjöns avsänkning, då havsytan låg i höjd med reservatet. Vågorna formade strandlinjen under många hundra år.

Vinterbo utanför Halltorp

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Anna Lindberg

Det saknas information om beslutsår, areal, markägare och förvaltare.

Läge och angöring: Reservatet ligger 5 km nordväst om Halltorps samhälle. Vid Germundslycke tar man av mot Prästlycke och Yggesbo. Efter byn Lyckeström följer man skyltar mot Vinterbo. Reservatet kan endast nå till fots den sista biten från parkeringen, en sträcka på ca 850 m till första delområdet, längs en brukningsväg. Respektera gårdsmiljön vid parkeringen, den är privat.

Naturreseptatet Vinterbo är ett gammalt kulturlandskap med höga naturvärden. Det är uppdelat i två delområden som representerar den forna gården Vinterbos inägo- och utmarker, där det idag växer bokskog och örtrik ädellövskog.

Spår efter en gård. Naturreseptatets två delområden har båda tillhört den forna gården Vinterbo. Exakt när gården flyttades till sitt nuvarande läge vid parkeringen är osäkert, men vid 1700-talets början låg gården där den östra delen av naturreseptatet ligger idag. Här finns lämningar kvar efter en källare och kring denna växer syren och frukträd. Söder om den gamla tomten, på andra sidan vägen, finns lämningar i form av stenmurar och odlingsrösen.

I öster... Den lummiga ädellövskogen är ett populärt utflyktsmål, särskilt på våren. Då blommar blåsippa, gullviva, vårärt och många andra under ett spirande lövverk av bok, ek, ask, alm, lönn och lind. Ädellövskogen har vuxit upp på den forna inägomarken, vars rika jordmån bidragit till den variationsrika växtligheten.

...och i väster. Den gamla utmarksskogen är idag en för trakten ovanligt stor bokskog. Ett område i norr är särskilt värdefullt, där man har funnit en rad så kallade signalarter. Att sådana förekommer är ett tecken på att skogen har höga naturvärden. Exempel på signalarter i Vinterbo är havstulpanlav, skriftlav och platt fjädermossa.

Bokenäs utanför Värnanäs

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Malin Miller

Beslutsår: 2006. **Areal:** 1,1 hektar. **Markägare:** Enskilda. **Förvaltare:** Länsstyrelsen
Läge och angöring: Reservatet ligger strax öster om Värnanäs gård, cirka 4 km öster om Halltorp. Följ grusvägen från gården ut mot havet, fortsätt när den svänger vänster. Efter några hundra meter är du framme. Grusvägen är avstängd för biltrafik, parkering finns vid Värnanäs gods.

Det är något visst med ljuset i en bokskog. Om våren så intensivt grön och sänker du blicken finner du en kompakt matta av vitsippor. På hösten skapar andra färgnyanser nya ljusupplevelser för dig att uppleva här i Bokenäs.

Bokskogen. Bokenäs naturreservat utgör en del av ett större bokbestånd på Värnanäs gods som karaktäriseras av varierande hagmarker där grova träd, främst ek och bok utgör ett tydligt inslag i landskapet. Bokarna i reservatet är relativt jämnåldriga, men närmast vattnet i reservatets östra del finns några grova bokar och en del död ved kvar i form av torrakor (döda, stående träd) och en stor låga (dött, liggande träd). De flesta av bokarna är 70-100 år gamla och några troligtvis uppemot 120 år.

Flera ovanliga vedinsekter beroende av äldre död bokved finns i området, bl a bokblomlock. På de gamla träden finns också en intressant lavflora med typiska arter som rosa lundlav, kortskaftad parasitpik och bokvårtlav.

Kulturhistoria. Värnanäs gods har en lång historia som bruksmiljö och det var här som Sveriges första ”såpebruk”, Wårnaby bruk, anlades på 1600-talets senare hälft. Brukets främsta uppgift var att förse Stockholm med såpa. Förutsättningarna för ett såpebruk var mycket goda eftersom såpan vid denna tid tillverkades av talg, kalk och pottaska. Talg tog man från boskapen och pottaskan framställdes genom att bränna lövträ, främst ek och bok. Boken ansågs ge den bästa pottaskan. Framställningen av såpa upphörde i slutet på 1700-talet, men bruket fortsatte med annan inriktning som oljeslageri och bränneri. Även lyckade experiment med att göra matolja av bokollon genomfördes. Enligt karta från 1656 bestod godset av olika typer av beteshagar. Det område som idag är naturreservat beskrevs då som trädklädd betesmark.

Värnaby och Värnanäs skärgård

Foto och beskrivning är hämtat från Länsstyrelsens websida. Fotograf: Lars Ljungström

Det saknas information om beslutsår, areal, markägare och förvaltare.

Läge och angöring: Reservatet Värnanäs skärgård i Kalmarsund öster om Stuvénäs kan bara nås med båt, området längs hela stranden är privat mark. Örarevets naturreservat ligger omedelbart söder om Värnanäs skärgård (i Torsås kommun).

Värnaby reservat ligger utmed den gamla landsvägen, cirka 500 meter norr om avtagsvägen mot Halltorp. Där finns parkeringsfickor, på var sida om vägen. 100 meter norr om parkeringen går en grusväg in åt väster, med reservatet en bit in.

Den grunda skärgården utanför Värnanäs består av mängder av låga öar, kobbar och skär. Mot fastlandet kantar vassbälten och ytterst mot Östersjön ligger kala klippor och grund.

Knubbsäl. Området anses vara den viktigaste lokalen för knubbsäl i Östersjön. En betydande minskning av sälen har ägt rum under modern tid. Numera förekommer knubbsäl endast i tre områden i Kalmarsund samt vid Falsterbro. Som mest har 140 djur observerats vid Värnanäs.

Fåglar. I reservatet finns det också gott om fågel. Många arter som är typiska för den grunda moränkusten finns här, som gravand, skäggdopping och småskrake. Brun kärrhök är karaktärsfågel i de större vassbältena. Lite ovanligare fåglar som regelbundet besöker området är skrântärna, kentsk tärna, småtärna, fiskgjuse och havsörn.

Gamla ekar. Många av de större öarna är skogsklädda, t ex Slätö, Bekrakläppen och Törnholmen. På Storö som betas, står riktigt gamla och grova ekar. Några av dem är månghundraåriga, och hem för en mängd lavar, mossor och svampar.

Värnaby naturreservat utgörs av en liten bokskog intill den gamla landsvägen. Området är lätt kuperat och småblockigt. Bokarna är av ungefär samma ålder, med undantag av några gamla bokar som växer längs den stengärdesgård som följer vägen. Bokskogen är tät och släpper inte ner mycket ljus till marken. De växter som klarar sig bra i skuggan och som du hittar här är framför allt lundgröe, kruståtel och buskstjärnblomma.

Smultronställen

Foto: Jan Magnusson

Foto: Eva-Lena Larsdotter

Nedanstående utflyktsmål beskrivs mer i områdesbeskrivningar i Del 2 och finns markerade på kartor i Del 3.

- Värnanäs – engelsk park och fristad för sälar
- Prästgårdsängen – mulens marker på gångavstånd
- Ljungnäs – stenmurars land vid Kalmarsund
- Bottorp – vackert möte mellan land och vatten
- Styvatorpens åsar – tassemarker med stock och sten
- Lindö och Skägge Rör – trädjättar och insektsmyller
- Kalmarsundsleden, förslag till startpunkter och slingor
- Östra Sigfridsleden, Kolboda - St Sigfrids källa vid Källebäck
- Kristinelund – idyll vid den slingrande Hagbyån

Utflykt för familjen

Karnaberg

Skälby högst upp och Kristinelund ovan

Foton: Jan Magnusson

- Karnaberg – de hemlighetsfulla klippblocken
- Skälby – mötesplatsen för alla åldrar
- Kalmar Dämme – ett levande reningsverk
- Nybroåsen – jätteryggen som inlandsisen byggde
- Krankelösa med Väsensvandring
- Kolboda - Rödfyrens pulkabacke

Campingliv

I kommunen finns fem fasta campinganläggningar; Lindö, Rafshagen, Skäggenäs-Enerevet, Stensö och Vita Sand.

Tillfällig camping i naturen med stöd av allemansrätten sker på många platser. Fina områden för naturcamping som särskilt kan nämnas är Ljungnäs, Getterö, Stora Tornskär och utmed Kalmarsundsleden där det finns grillplatser. För att ta sig till öarna i skärgården krävs tillgång till båt.

Utvecklingspotential

Förbättra information om allemansrätten så det blir tydligt för naturcampare vad som gäller.

Länkar för mer information om utflyktsmål

www.lansstyrelsen.se/kalmar/besok-och-upptack/naturreservat

www.kalmar.se/vandringsleder

www.kalmar.se/promenadslingor

www.kalmar.se/friluftsliv

Bilagor i Del 3

Karta *Utflyktsmål* samt *Områdeskartor*

13. ÖVERGRIPANDE ANALYS

Områden med friluftsvärden att bevara eller utveckla

Under remisstiden kommer synpunkter och information ge ytterligare underlag för mer komplett analys.

Fotografier sett från vänster högst upp; 1, 4) Jan Magnusson, 3) Anne Martin-Åkesson, 2, 5, 6) Thomas Eidrup

I detta avsnitt sammanfattas utvecklingspotentialen för friluftsliv i kommunen och hur olika områden eller aktiviteter kan stärkas. Information, förslag och efterfrågan har inkommit under fältbesök och dialog med bygders representanter och genom analys av värden och brister som finns i nuläget.

Listan ska ses som potential till utveckling men är ingen garant för att allt kommer att genomföras. Förslagen betyder inte heller att det är kommunen som ska genomföra allt. Det kan vara föreningar, enskilda markägare eller andra intressenter som genomför utvecklingsförslag där kommunen eller annan markägare ställt sig positiv till åtgärden. Det kan också ske i samverkan. Kommunen kan i en del fall bidra med planering, information, skyltunderlag, samverkan, evenemang och genomförande.

I en samlad bild beskrivs utvecklingspotential som finns geografiskt i stadens delar och i norra respektive södra kommundelen med sammanfattning för friluftskartans utpekade områden 1-29. Den kompletteras med övergripande kartbild som visar;

Höga friluftsvärden

Attraktivt landskap med utvecklingspotential som friluftsområde

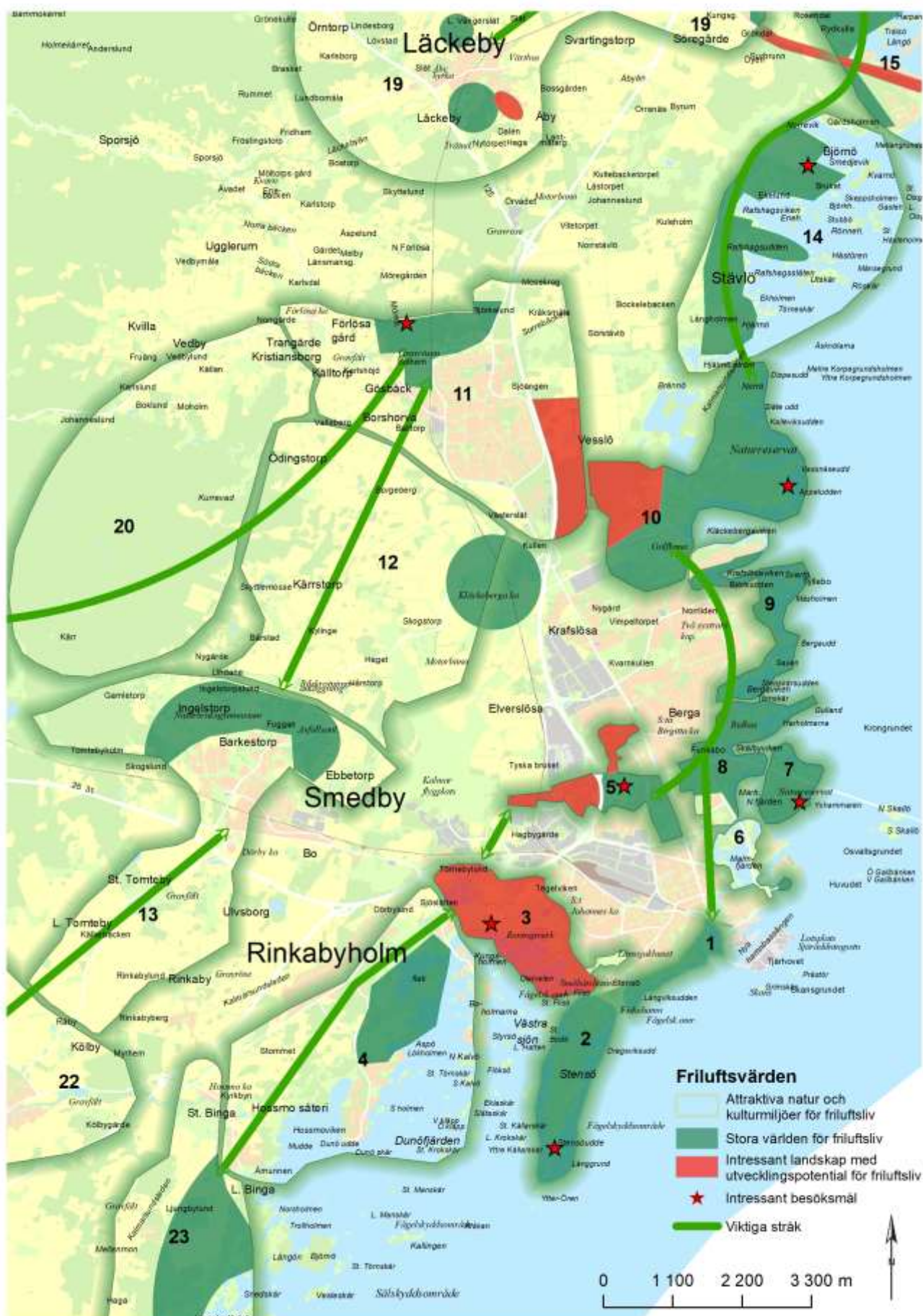

Intressant besöksmål för friluftsliv

Viktiga stråk som förbinder värdeområden

Därefter följer en sammanfattning av hur vi kan stärka friluftslivet och hur kommunen kan bidra till utveckling genom att stärka olika friluftaktiviteter.

Övergripande analys för stadens delar

Utvecklingspotential i stadens delar

Sammanfattning av potential för friluftskartans område 1-13;

Södra staden, Ekö – kust, fågel, skolskog

- ✓ Utveckla Södra stadens skolskog och rekreativsmöjligheter mellan Dunö och Ekö.

Skärgårdsparken - friluftsområde

- ✓ Utveckla Skärgårdsparken till friluftsområde som kopplar samman Ekö och Stensö.

Stensö, Långviken, Kalmarsundsparken – friluftsområde, aktivitetspark, bad

- ✓ Lyfta fram Kalmarsundsparken, Långviken och Stensö som gemensamt friluftsområde.

Malmfjärden runt – Lindö natur och aktiviteter, båt, promenad

- ✓ Skylta ”Malmfjärden runt” som promenadstråk med olika natur- och parkkaraktärer.

Laboratorieholmen - närnatur

- ✓ Förbättra framkomlighet på Laboratorieholmen och komplettera med sittbänkar.

Skälby - friluftsområde

- ✓ Utveckla Skälby som nav i rekreativstråk mellan Värnsnäs och Kalmarsundsparken samt lyfta det som friluftsområde och mötesplats genom att;
  - utveckla familjers upplevelsepark, förbättra barns tillgänglighet till vattnet,
  - öka trygghet genom mer belysning,
  - skapa fler sittplatser, grillplatser, slingor, anpassa för funktionsnedsatta,
  - skylta historik, natur- och kulturguide, Skälbyträdgården, växthus.

Djurängen - skolskog

- ✓ Utveckla Djurängsområdets potential som skolskog.

Svinö – friluftsliv, bad

- ✓ Lyfta fram Svinö som friluftsområde och visa på koppling till Svensknabben, Berga strandpark och Tallhagen.

Tallhagen – natur, skolskog

- ✓ Förtydliga information om Tallhagskogens natur och Svensknabbens slinga och grillplats.

Värnsnäs, Snurrom – friluftsområde, natur, cykel, bad

- ✓ Utveckla Snurroms rekreativsområden för cykel, aktivitetspark och förbättra kopplingar till golfbana och Värnsnäs som gemensamt skyltat friluftsområde
- ✓ Värnsnäs har behov av anslutning till vatten och tillgång till wc året runt.

Lindsdal, Förlösa – motion, cykel

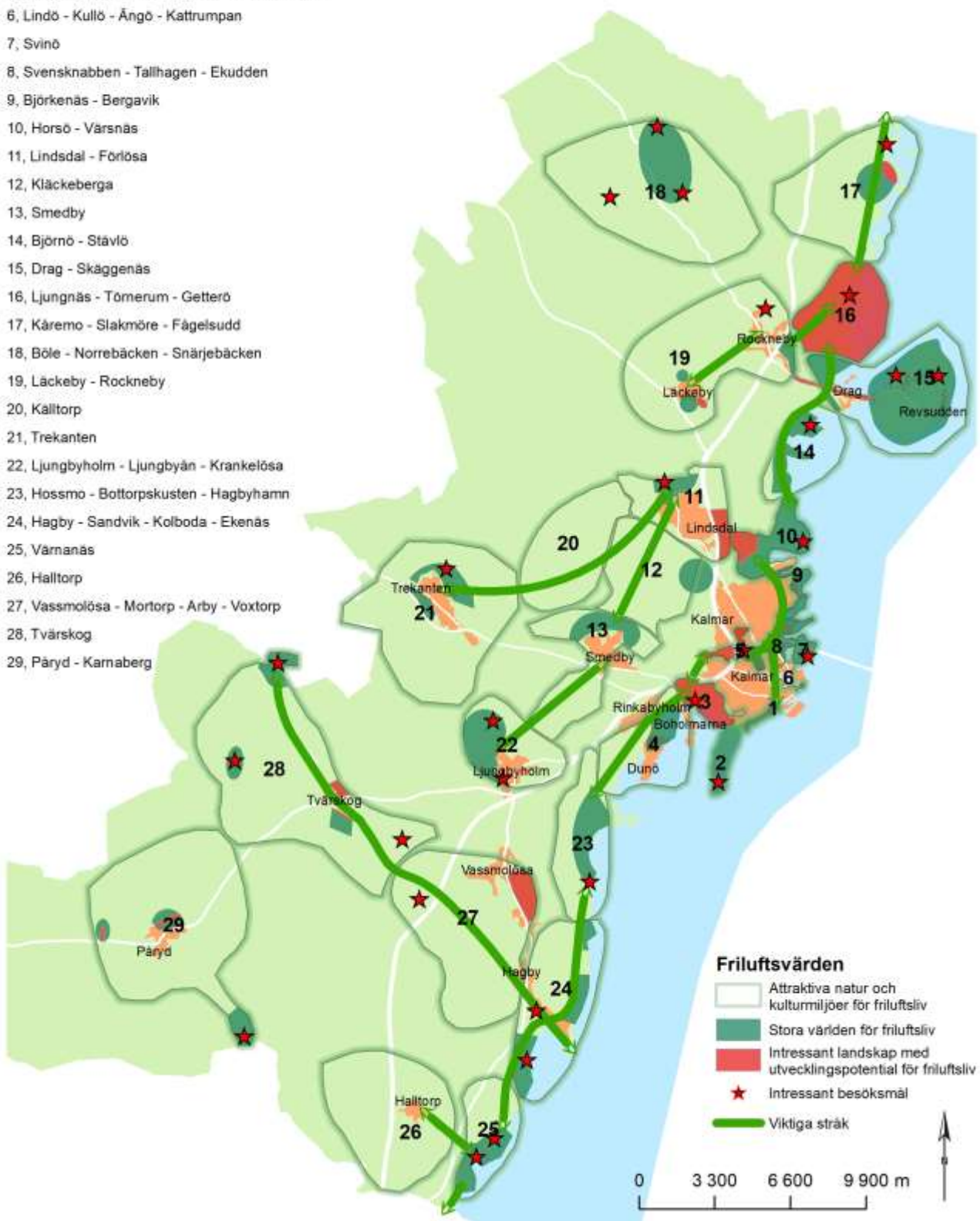
- ✓ Säkerställa friluftsområde med motionsspår kopplat till Lindsdal, alternativt koppla till Värnsnäs med belyst grusväg via Snurrom

Smedby – orientera, cykla, park

- ✓ Förbättra skyltning vid ”Engelska parken” i Smedby
- ✓ Tydliggör information och skyltning för cykelslingor i attraktivt kultur- och naturlandskap.

Attraktiva områden för friluftsliv

- 1, Stadsparken - Kalmarsundsparken - Långviken
- 2, Stensö
- 3, Skärgårdsparken
- 4, Södra staden - Ekö - Ramsö - Dunö
- 5, Skälby - Djurängen - Fölehagen - Brukshagen
- 6, Lindö - Kullö - Ångö - Katrumpan
- 7, Svinö
- 8, Svensknabben - Tallhagen - Ekudden
- 9, Björkenäs - Bergavik
- 10, Horsö - Vårsnäs
- 11, Lindsdal - Förlösa
- 12, Kläckeberga
- 13, Smedby
- 14, Björnö - Stävlö
- 15, Drag - Skäggenäs
- 16, Ljungnäs - Tömerum - Getterö
- 17, Kåremo - Slakmöre - Fågelsudd
- 18, Böle - Norrebäcken - Snärjebäcken
- 19, Läckeby - Rockneby
- 20, Källtorp
- 21, Trekanten
- 22, Ljungbyholm - Ljungbyån - Krankelösa
- 23, Hossmo - Bottorpskusten - Hagbyhamn
- 24, Hagby - Sandvik - Kolboda - Ekenäs
- 25, Värmanäs
- 26, Halltorp
- 27, Vassmolösa - Mortorp - Arby - Voxtorp
- 28, Tvärskog
- 29, Päröd - Karnaberg

Utvecklingspotential i norra kommundelen

Sammanfattning av potential för friluftskartans område 14-21;

Björnö, Stävlö - herrgård

- ✓ Informera om herrgårdslandskapet kring Björnö och Stävlö samt Rafshagen.

Skäggenäs, Drag – kultur, natur, fågel

- ✓ Skylta Skäggenäshalvöns intressanta kulturlämningar och naturvärden tydligare, med fördel utveckla promenadslänga som guidar intresserade till sevärda delar i området.
- ✓ Cykelväg saknas till Drag och Revsudden från Rockneby.

Ljungnäs - friluftsområde

- ✓ Stärka Ljungnäs-, Getterö och Törnerumsområdet som målpunkt för friluftsliv, genom att skylta det som friluftsområde. Utveckla information om entrépunkter och servicefunktioner, möjliga aktiviteter, bad, kanot, promenad-, cykel- och ridslängor.
- ✓ Förbättra öppettider och information om Ljungnäs villans potential med kanotuthyrning. Badbryggan vid Ljungnäs badplats kan gärna ligga i längre säsong.

Slakmöre och Fågelsudd - kust

- ✓ Rusta upp Ängö utanför Fågelsudd som har vindskydd och grillplats

Kåremo – rida, cykel, skog, fiske

- ✓ Utveckla skyltade ridleder i omgivningarna mellan Kåremo, Slakmöre och Ljungnäs tillsammans med ridklubben, där så är möjligt enligt markägare.
- ✓ En bmx-bana för mindre barn efterfrågas i anslutning till Kåremo bygdegård.
- ✓ Förbättra information om skogsbygdens utflyktsmål, fina slingor för vandring eller cykeltur vid Ebbegårde gamla kvarn och damm med grillplats intill Snärjebäcken vid Böle. Här kan man också fiska.

Rockneby – häst, cykel

- ✓ Utveckla information om fina cykelslingor och ridmöjligheter

Läckeby – motion, ån, hund

- ✓ Utveckla fler rekreativskvaliteter i Läckeby och säkerställ rekreativsområden som utpekats i nordväst vid Åby kyrka och i söder vid motionsspåret. Utmed ån finns central möjlighet att utveckla en attraktiv friluftsmiljö mellan två broar.
- ✓ Hundrastgård efterfrågas i Läckeby.

Trekanten – ån, skog, cykel

- ✓ Utveckla vandrings- och cykelinformation om omgivningarnas fina rundor. De vackra vägarna som korsar landskapet mellan Trekanten och Förlösa eller Smedby kan lyftas fram som fina utflyktsmål för cykelturer.
- ✓ Förbättra skyltning till Trekantens badklippa i Hålldammen, till Björköns vindskydd och ”Klippiga bergen” i de fall markägarna är överens om detta.
- ✓ Utveckla potentialen att paddla i Smedtorpsån/Ljungbyån.

Utvecklingspotential i södra kommundelen

Sammanfattning av potential för friluftskartans område 22-29;

Ljungbyholm - ån

- ✓ Lyfta Prästgårdsängen, motionsspår och vandringsleden till Krankelösa som en helhet för friluftsliv. Förbättra skyltning om området och utveckla vindskydd, grillplatser och grindar som anpassas för betesdjur.
- ✓ Utveckla och samordna idrott och rekreation särskilt längs Ljungbyån.
- ✓ Fruskogsområdet har friluftsvärden, bland annat skolskog.
- ✓ Förbättra skyltning av cykelvägars koppling mot gamla banvallen.

Bottorpkusten – kust, fågel

- ✓ Utveckla information om Bottorpkustens värden, kuststräckans kvaliteter och tillgängliggör den för rekreation och besökande.

Ekenäs - kultur, hamn

- ✓ Lyft fram Ekenäs kulturvärden.

Värnanäs och Stufvenäs – ek, kust, säl

- ✓ Finns det möjlighet att utveckla Värnanäs till ett tydligare besöksmål och åskådliggöra eklandskapet genom informationsinsatser i samverkan med markägare. Koppling mellan friluftsliv och retreatmiljöer kring Stufvenäs gästgiveri.

Halltorp – skog, ån

- ✓ Förbättra Halltorps koppling mot Kalmarsund längs Halltorpsån.
- ✓ Hitta platser för skolskog med vindskydd, till de skolor som saknar.

Vassmolösa – motion, cykel

- ✓ Förbättra vägvisning till motionsspåret i Vassmolösa samt utveckla entréområdet där med parkering, grillplats och sittbänkar. Se över möjligheter för terrängcykel i område som är kopplat till motionsspåret.

Tvärskog och Påryd – skog, ån, sjöar, motion

- ✓ Tillgängliggöra ån i Tvärskog, för promenad och vistelse i centrala delars sträckning.
- ✓ Förtydliga information om skogsbygdens besöksmål kring Tvärskog och Påryd, exempelvis pilgrimsleden till Östra Sigfrid, stig och skylt till fornborg i Långaström, skylta domarring och kolugnar i Fröstorpsåsen och Karnaberg.
- ✓ Skapa sammanhängande rekreativstråk mellan Ossians damm och Kvarndammen i Påryd. Upprusta Påryds motionsspår, 7 km-sträckning i samråd med markägare.
- ✓ Utveckla möjligheter för kanot i Ugglebosjöarna.
- ✓ Potential för vacker mountainbikeslinga på grus/skogsväg med start vid kyrkan om markägare godkänner.

Samlad bild av hur vi kan stärka friluftslivet

Hur kan kommunen bidra till utveckling genom att stärka olika friluftaktiviteter?

Vardagsnära friluftsliv

- ✓ Planera och underlätta tillgänglighet till tätortsnära natur och omgivande landskap.
- ✓ Planera för nya friluftsområden i olika delar av staden och kommunen för motions-spår, vandringsled, cykel- och ridstigar.
- ✓ Förbättra information, skyltning och vägvisning av befintliga friluftsmöjligheter.

Naturområden

- ✓ Befintliga friluftsområden kan utvecklas och nya kan anläggas i olika delar av staden och kommunen, på kommunägd mark eller i samarbete med markägare.

Förslag på möjliga friluftsområden att utveckla på kommunägd mark;

- **Ljungnäs-Törnerum-Getterö** Vandra, cykla, rida, bad, kanot mm
- **Värnäs-Snurrom-Horsö** Bad, dämme, motionsspår, vandra, cykla, golf mm
- **Skälby** Aktiviteter, mötesplats för alla, djur, natur, odling mm
- **Stensö-Långviken-Kalmarsundsparken** Bad, vandra, kanot, motionsspår, aktiviteter mm
- **Skärgårdsparken** (S Utmarken-Vesbolmarna-Kalmar Dämme-Hagbynäs = grön länk S staden-Stensö)

Vandra, cykla, rida, dämme, fåglar, kanot, höjder med vy, pedagogiskt informationscentra/ naturens bus)

Kommunen kan samverka med markägare och föreningar för att utveckla andra intressanta naturmiljöer för friluftsliv, om intresse finns från berörda markägare;

- **Skäggenäs-Lindö** Spännande historia/natur, höjd med vy. Vandra, cykla, rida, kanot, fåglar, sälar
- **Södra staden** Rekreationsskog och friluftsliv mot Ekö. Bad, båt, fåglar
- **Kläckeberga-Ljungbyholm-Krankelösa** Kulturlandskap, åmiljöer. Vandra, cykla, rida mm
- **Påryd-Tvärskog** Spännande skogsmiljöer. Vandra, cykla, rida, klättra, fiska, bada
- **Ekenäs-Värnanäs-Stufvenäs** Skärgård, strandängar, hagmark och skog. Retreat, vandra, cykla, bad, kanot, fåglar, sälar, varv mm

- ✓ Förbättra information och skyltning om friluftsområden och intressant natur.
- ✓ Bidra till att anordna naturguidningar för att locka ut fler och nya grupper.
- ✓ Utveckla information om intressanta Utflyktsmål.

Orientering

Kommunen bör stötta föreningars initiativ att;

- ✓ ta fram ”Hitta-Ut” som ett nytt digitalt verktyg så fler våga prova orientering.
- ✓ undersöka möjlighet till terrängcykelbana för orientering.
- ✓ hålla öppna banor för allmänheten, ex trimorientering .

Fågelskådning

- ✓ Bidra till att skylta de mest intressanta fågelskådarområdena, kopplat till angöringsplats.

Camping

- ✓ Förbättra information om allemansrätten så det blir tydligt för naturcampa vad som gäller.

Vandring och cykling

- ✓ Förbättra information/skyltning om leder, allemansrätt och tillgänglighet.
- ✓ Ta fram tips på fina vandrings- och cykelrundor kopplade till befintliga leder och i samarbete med markägare och olika intressenter.
- ✓ Utveckla entréområden med skyltning, anvisad parkering och koppling till busshållplats och cykelväg.
- ✓ Planera för terrängcykling i olika delar av kommunen samt för olika målgrupper.
- ✓ Förtydliga information i områden som samutnyttjas för fler aktiviteter än cykling.

Motionsspår och skidspår

- ✓ Se över arrendeavtal och planera långsiktiga satsningar på kommunal mark.
- ✓ Större friluftsområden bör innehålla motionsspår.
- ✓ Inventera hur tillgängligheten ser ut i spåren, förtydliga i information samt handlingsplan för hur den kan förbättras.
- ✓ Preparera spår för både gång och skidåkning parallellt för att minska konflikter.

Klättring

- ✓ Undersöka möjligheten att anlägga enkla klättermöjligheter i natur eller skylta platser för bouldering, i samarbete med Kalmar klätterklubb och berörda markägare.

Parker, koloniträdgårdar, odlingslotter, kyrkogårdar, golfbanor

- ✓ Planera nya parker av olika karaktär, särskilt nära bostäder och skolor.
- ✓ Planera för nya koloniträdgårdsområden och platser för odlingslotter samt ställa krav på att det i nya planerade bostadsområden finns möjlighet till odling på gårdar.
- ✓ Sprida information om kyrkogårdar som möjliga parkmiljöer.
- ✓ Utveckla friluftsmöjligheter vid golfbanor, i samverkan med golfklubb, markägare.

Lek, aktivitetsparker, skolskogar, pulka

- ✓ Etablera tätortsnära **naturelekplats** i skogsmiljö med utrymme för barns fantasi och lek i naturen.
- ✓ Avtala, skylta och iordningsställa **skolskog**/skolnära natur inom gångavstånd för alla förskolor och skolor samt utrusta dem med vindskydd och grillplats.
- ✓ Etablera **naturum**/naturens hus i kommunen.

Bad

- ✓ Förbättra information om vilka badplatser som har hög tillgänglighet.
- ✓ Alla badplatser bör ha tillgång till wc. Genomföra i samverkan med föreningar och markägare
- ✓ Uppmuntra framtagande av dykstig i samverkan med dykarklubb.
- ✓ Uppmuntra anordnande av bryggor för vinterbad.
- ✓ Komplettera simleder i sundet.

Båt

- ✓ Uppmuntra iordningställande av fler rast- och övernattningsplatser utmed kanotleder, i åar och i sundet.
- ✓ Förbättra information om fina platser att angöra med småbåt och kanot.
- ✓ Tänk på kanotangöring vid utformning av stadens kajer.
- ✓ Uppmuntra initiativ till hop-on, hop-off för hyra av kanot.

Fiske

- ✓ Öka tillgängligheten till fritidsfiske.
- ✓ Förbättra information och skyltning om vad som gäller på olika platser och hänvisa till möjliga fiskevatten.

Skridskor

- ✓ Utveckla rekreationsområden med vintertema.
- ✓ Se över var det behöver kompletteras med spolade isbanor

Häst

- ✓ Tydliggöra lämpliga ridvägar genom markerade ridleder i hästtäta områden, i samverkan med föreningar och markägare.
- ✓ Studera möjlighet för ridklubbar att ordna badplats med häst.

Hund

- ✓ Planera hundrastgårdar i olika stadsdelar.
- ✓ Skylta hundbadplatser på fler ställen.

Brister – vad saknas?

Vad saknas helt eller delvis i kommunen;	Saknas;
Översikt av tillgänglighet i natur/friluftsområden	delvis
Tydliga kopplingar mellan olika friluftsområden	delvis
Digital information om friluftsutbud i kommunen	delvis
Kollektivtrafik till friluftsområden	delvis
Service med wc på friluftsområden, badplatser, lekparker	delvis
Översikt på lekparkers utbud och innehåll	delvis
Utpekade skolskogar	delvis
Terrängcykelleder	helt
Ridleder	helt
Hundrastgårdar	helt
Naturens hus	helt
Naturguidningar	delvis

14. PRIORITERING

Geografiskt

Hitta utvecklingspotential i de olika landskapskaraktärerna kust och skärgård, det öppna odlings- och herrgårdslandskapet och skogen!

Prioriterade områden som bör säkerställas och skyltas som friluftsområden och som till största delen är kommunägd mark, redovisas från norr till söder;

- **Ljungnäs friluftsområde** (Ljungnäs – Törnerum – Getterö). Potential kopplat till skärgård. Utveckla till friluftsområde med potential för Ljungnäs villan, vandring, cykel, ridleder, kanot, bad mm.
- **Norra friluftsstaden** (Värnsnäs – Snurrom – Horsö). Friluftsområde kopplat till bad/friskvård, golf, dämme, elljusspår, vandringsled, mountainbike mm.
- **Skälby**. Aktivitetsområde, djur, natur och odling, tillgänglighet till viktig målpunkt i centralt stadsläge.
- **Stensö friluftsområde** (Stensö – Långviken – Kalmarsundsparken)
- **Skärgårdsparken** (Södra Utmarken–Vesholmarna-Kalmar Dämme – Hagbynäs). Länk mellan Södra staden och Stensö med koppling till skärgård. Utveckla till friluftsområde efter att deponier åtgärdats. Vandring, dämmen, cykel, hästar mm.

Utöver ovanstående är även följande områden intressanta att utveckla för friluftsliv men berör flera privata markägare. Det förutsätter därför intresse från markägarna att utveckla. Områdena redovisas från norr till söder;

- **Skäggenäs/Lindö**. Utvecklingspotential att lyfta fram spännande historia i vackert natur. Höjd med vy.
- **Södra staden**. Rekreationsskog och friluftsliv mot Ekö.
- **Kläckeberga/Ljungbyholm/Krankelösa**. Vandra, cykla, rida i kulturlandskap
- **Påryd-Tvärskog**. Spännande skogsmiljöer för vandring, cykel, rida, klättra, fiska.
- **Ekenäs/Värnanäs/Stufvenäs**. Utveckla friluftsmöjligheter med tema retreat, sälar, varv. Kanot, vandra, cykla. Skärgård, strandängar, hagmark och skog.

Tematiskt

Utveckla teman för olika intressegrupper och alla åldrar i hela kommunen!

Teman är inte redovisade i prioriteringsordning nedan:

- Göra vandrings- och cykelleder spännande
- Rekreation kring dämmen (spångar, fågeltorn, vattenlek...)
- Utveckla vattenkontakt; badplatskaraktärer, fiske, kanot, skridsko
- Utomhusaktiviteter för personer med funktionsnedsättning
- Mountainbike/terrängcykelstigar, aktivitetsområden.
- Ridleder
- Hundrastgårdar
- Utveckla information om utflyktsmål

Efter remisstid och kompletterad analys kan mer specificerat förslag till prioritering tas fram.

15. GENOMFÖRANDEPLAN

Aktivitetsplan för stora aktiviteter

Det kan behövas tas fram en aktivitetsplan för större aktiviteter som ska tydliggöra ansvar, metod, tidplan, budget, utvärdering och godkännas av berörda förvaltningar i samråd.

Idéer att göra i samverkan med olika intressenter

- Inventera friluftsområden, åtgärdsbehov, utveckla nya områden!
- Förbättra kartor
- Inspirationsmöten i föreningar och byalag
- Workshop kring friluftsliv
- Lyft fram karaktärer och något unikt för olika orter
- Utveckla leder med lokala slingor och kulturvandringar
- Hitta områden för terrängcykling/mountainbike
- Ta fram ridleder i hästtäta områden
- Hitta platser för hundrastgårdar
- Informera/marknadsföra friluftsliv på hemsida, inspirerande bilder och filmer, länkar. Marknadsför geografiskt, koppla till andra evenemang. Koppla till Kalmarapp och tipsa om facebookgrupper.
- Utveckla skyltning, enhetliga skyltar, trycksaker
- Paketera för såväl invånare som turister! Ta fram digital naturvägledning, utflyktsguide, naturguidning mm

Handlingsplan

Efter remisstid och kompletterad analys kan mer specificerad handlingsplan för genomförande tas fram.

Programprocessens läge nu och framöver

1. Nuläge! Inventering, samlad bild och första analys skickas på remiss för samråd
2. Efter remisstid= lägga till/justera nulägesbeskrivning efter inkomna synpunkter
3. Förtydliga analyskartor med värden, brister, potential
4. Ta fram förslag till prioritering och handlingsplan för genomförande

16. KÄLLOR

- Ahlström Ingemar; *Allt om allemansrätten, ett svensks kulturarv*, 2008.
- Boverket; *Naturens tjänster i staden – till nytta och glädje*, 2017
- Danielsson Andreas, Friluftsförbundet; *Mountainbike med barn*, 2018
- Hansen Anders; *Hjärnstark*, 2018
- Hansen Anders, Sundberg Carl Johan; *Hälsa på recept*, 2017
- Hästnäringens nationella stiftelse; *Hästen i kommunen-betyder mer än du tror*, 2008
- Kalmar kommun; *Grönstrukturen i Kalmar*, 2010
- Kalmar kommun; *Insekter och Utsikter, Upptäck naturen i Kalmar kommun -utflykter till strandängar och tassemarker*, 1997.
- Kalmar kommun; *Kalmar kommuns vägvisare till kulturlandskapet*, 1995
- Kalmar kommun, *Kustutredningen, fördjupad översiktsplan för kustområdet*, 1995
- Kalmar kommun; *Naturvårdsprogram för Kalmar kommun*, 1990?
- Kalmar kommun; *Unika Kalmar, Översiktsplan för Kalmar kommun*, 2013
- Kalmar kommun; *Upplev Kalmar på cykel, Norrut*, 2016
- Kalmar kommun; *Upplev Kalmar på cykel, Söderut*, 2016
- Kalmar kommun; *Upplev Södermøre 2018*, 2018
- Kalmar kommun; *Utflyktskarta över Kalmar kommun*, 1991
- Kalmar kommun; *Vandra och cykla längs Kalmarsundsleden*, 2014
- Kalmar kommun; *Översiktsplan 90 Kalmar kommun*, 1990
- Linköpings kommun; *Friluftsprogram för Linköpings kommun*, samråd 2017
- Länsstyrelsen Kalmar län; *Utflyktsguide 26 naturområden i Kalmar län-Östra Småland*, 2008.
- Länsstyrelsen i Kalmar län; *Vårt gröna kulturarv*, 2000.
- Naturvårdsverket; *Naturvård och friluftsliv Sverige runt*, 2017
- Naturvårdsverket, Rapport 6691; *Friluftsliv 2014, Nationell undersökning om svenska folkets friluftsvanor*, 2015.
- Naturvårdsverket, Rapport 6700; *Friluftsliv för alla*, 2015
- Naturvårdsverket, Rapport 6533; *Kommunala friluftsplaner*, 2015
- Slakmøre bygdegårdsförening; *Välkommen till Slakmøre*, 2006
- Svenska klätterförbundets tidskrift *Bergsport*; # 181 mars 2019
- Svenska Kyrkan; *Östra Sigfridsleden*, 2014?
- Svenska Ridsportförbundet; *Ridklubben – en resurs för din kommun*, 2014?
- Svenskt Friluftsliv; *Friluftslivets ekonomiska värden*, 2010.

Program för friluftsliv i Kalmar kommun är framtaget under åren 2018-2019.

Projektledare och kontaktperson för programmet är
Eva-Lena Larsdotter, friluftsutvecklare, Kultur- och fritidsförvaltningen, Kalmar kommun,
0480- 450 611, eva-lena.larsdotter@kalmar.se

Information om friluftsliv har hämtats från Kalmar kommuns databas, olika utredningar som gjorts genom åren samt genom fältbesök och föreningsmedverkan i olika delar av kommunen för att inhämta lokalkännedom.

Kartor har tagits fram av Samhällsbyggnadskontoret, Kalmar kommun, 2019.

Lokala Naturvårdssatsningen (LONA)

Processen och programarbetet har medfinansierats genom statsbidrag *Lokala naturvårdssatsningen* som förmedlats av Länsstyrelsen Kalmar län.

Samrådsversion

Program för friluftsliv Kalmar kommun

DEL 3 Kartor

Ge dig ut på slingrande vägar genom det böljande odlingslandskapet!

Foto: Jan Magnusson

Njut av klara höstdagar i skärgården!

I denna del av friluftsprogrammet redovisas kartor, dels kommunövergripande uppdelat utifrån typ av aktiviteter, dels områdesbeskrivningar med blandat utbud i och kring större orter. Genom intervjuer och dialog med invånare och föreningar runt om i kommunen har tips samlats in utifrån den lokalkännedom som finns. Kartorna kommer också att finnas på www.kalmar.se/friluftsliv.

Symboler som finns under rubrikerna **Invånartips** beskriver besöksvärda platser eller slingor som lokalbefolkningen vill tipsa om. De är oftast inte skyltade men kan ge inspiration för många till att hitta ut i nya områden.

Rubrikerna **Teckenförklaring** har symboler som upplyser om skyltade anläggningar som är intressanta målpunkter för friluftsliv.

KARTBILAGOR – Nulägesbeskrivning

INNEHÅLL

DEL 3	
1. UTFLYKTSMÅL	149
2. NATUR - OCH FRILUFTSOMRÅDEN	151
3. VANDRA, CYKLA OCH MOTION	155
4. PARKER, ODLING, GOLF	159
5. LEK, AKTIVITETSPARK, SKOLSKOGAR	161
6. BAD, BÅT, FISKE	163
7. HÄST OCH HUND	169
8. OMRÅDESKARTOR	171
Kåremo – Slakmöre – Fågelsudd	173
Ljungnäs – Törnerum – Getterö	175
Rockneby	177
Drag - Skäggenäs	179
Läckeby	181
Lindsdal - Förlösa	183
Kalmar stad, norra delen	185
Kalmar stad, södra delen	187
Rinkabyholm – Södra staden	189
Smedby	191
Trekanten	193
Ljungbyholm	195
Vassmolösa - Mortorp	197
Hagby – Kolboda - Ekenäs	199
Halltorp - Värnanäs	201
Tvärskog	203
Påryd	205

1. UTFLYKTSMÅL

Smultronställen, sevärdheter och målpunkter för friluftsliv

Det finns mer information på följande länkar:

Natur- och friluftsområden: www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker

Naturreservat: www.lansstyrelsen.se/kalmar/besok-och-upptack/naturreservat

Utflyktsmål: www.kalmar.com

Invånartips

● Utflyktsmål

- 1, Skälby park och mötesplats för alla
- 2, Horsö-Värnsnäs. Naturreservat
- 3, Svinö Naturreservat
- 4, Stensö
- 5, Kalmar Dämme-Hagbynäs
- 6, Grillplats. Strövområde familje utflykt
- 7, Valters hage fornlämningar
- 40, Domänreservat + Norrebäcken
- 41, Utkikplats vid Alkullaberget på Skäggenäs
- 42, Fanketorp artrik naturmiljö slåtteräng
- 43, Nöbble 1700-talsbyggnader/landskap. Rockneby
- 44, Kulturvandring i Slakmöre
- 45, Ljungnäs med blandade möjligheter för friluftsliv
- 46, Grillplats vattendrag sluss Björkö Trekanten
- 47, Ljungnäs
- 48, Lindö och Skägge Rör. Lindö Naturreservat
- 49, Björnö. Naturreservat
- 50, Ebbegårde gamla kvarn, damm, grillplats intill Snärjebäcken vid Böle.

70, Karnaberg Stenblockslandskap

71, Medeltida kyrk. Halltorp

72, Medeltida kyrka. Hagby

73, Bevarade kolugnar. Tvärskog

74, Fornborg i skogen vid Tvärskog

75, Engelsk park Värnanäs

76, Domarringen med sju stenar Tvärskog

77, Krankelösaholm vid Ljungbyån

78, Alunbruket Kolboda pulkabacka vintertid

79, Prästgårdsängen Naturreservat

80, Kristinelund (vid Hagbyån)

81, Bottorpskusten

82, Fröstorp (utanför Mortorp) Naturreservat

83, St Sigfrids Källa - Nybroåsen

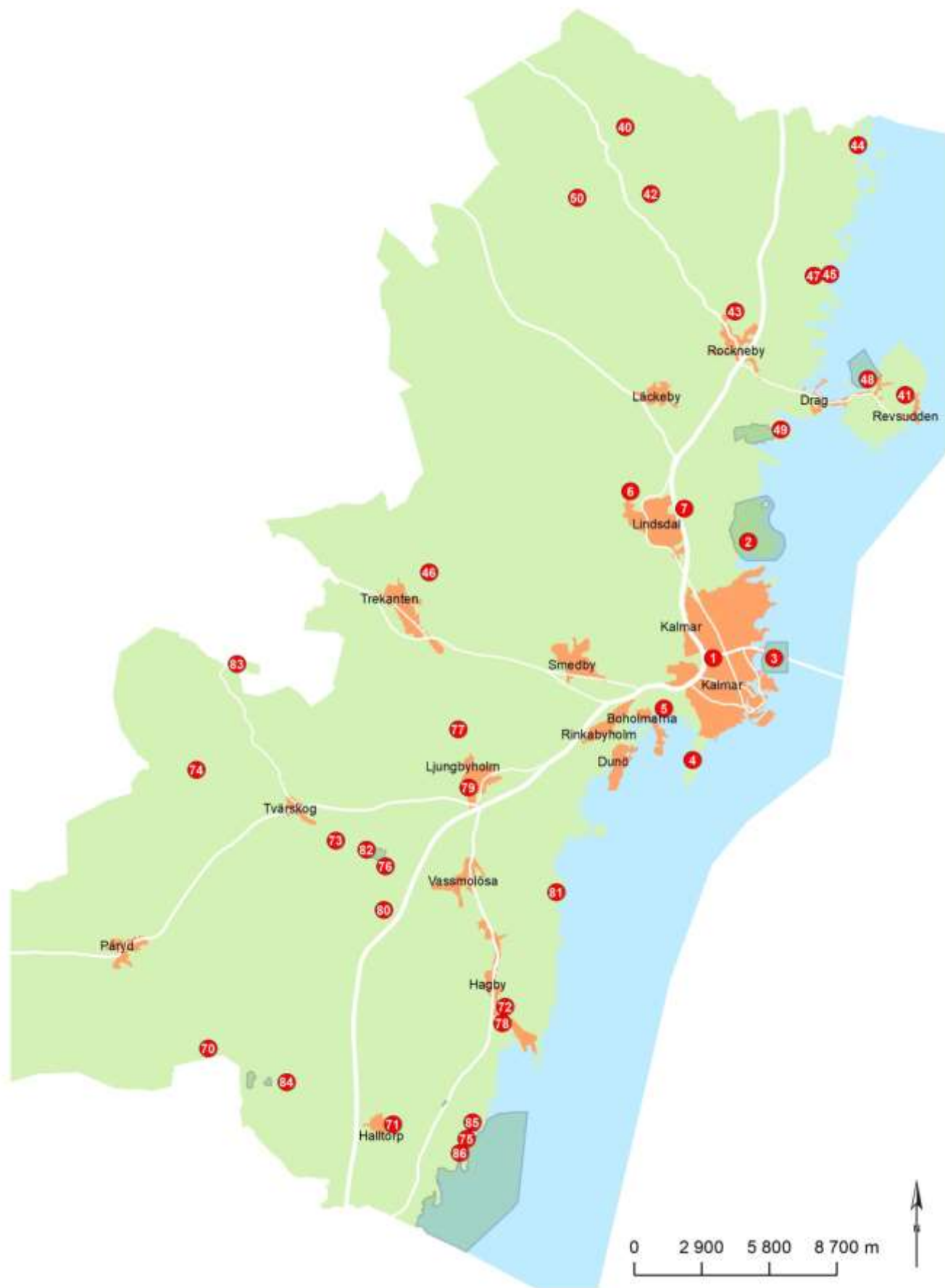
84, Vinterbo (utanför Halltorp) Naturreservat

85, Bokenäs (utanför Värnanäs) Naturreservat

86, Värnaby och Värnanäs. Naturreservat

Teckenförklaring

■ Naturreservat

Urflyktsmål i kommunen.

2.NATUR - OCH FRILUFTSOMRÅDEN

Naturresept, friluftsområden, orientering, fågelskådning

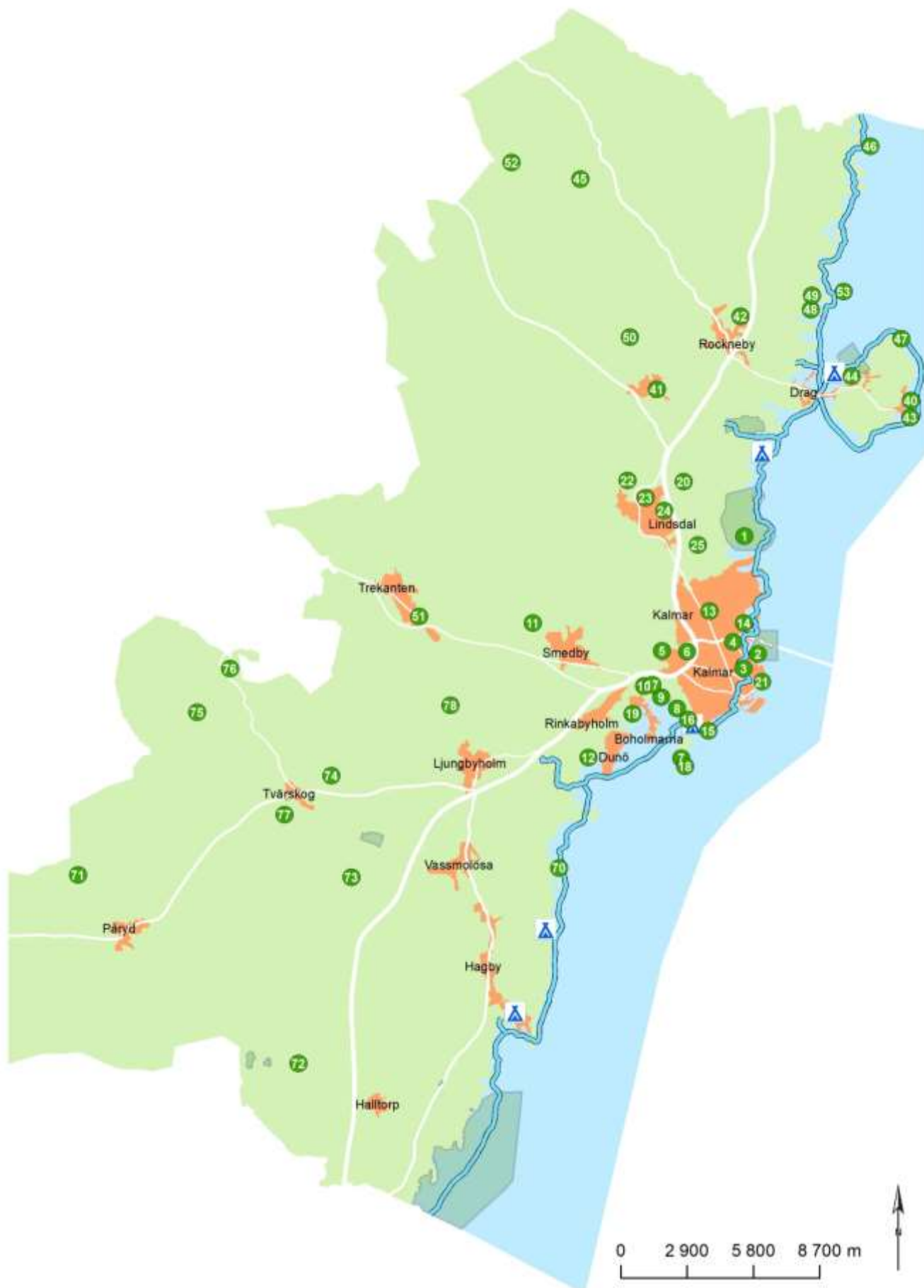

Invånartips

- Natur & friluftsområden
- 1, Natur/friluftsområde, Värnsås, Hørsö
- 2, Natur/friluftsområde, Svinö
- 3, Natur/friluftsområde, Lindö
- 4, Natur/friluftsområde, Tallhagen
- 5, Natur/friluftsområde, Fölehagen, Tyska bruket
- 6, Natur/friluftsområde, Tjuvbacken
- 7, Natur/friluftsområde, Stensö
- 8, Natur/friluftsområde, Vadholmen, Oletveten
- 9, Natur/friluftsområde, Hagbynäs
- 10, Natur/friluftsområde, Kalmar dämme
- 11, Natur/friluftsområde, Ingelstorp, Smedby
- 12, Natur/friluftsområde väster om Dunö
- 13, Natur/friluftsområde, Trollbacken, Berga
- 14, Natur/friluftsområde kring Svensknabben
- 15, Fågelskådning utanför Långviken
- 16, Fågelskådning, småbåtshamnen, T-bryggan, Stensö
- 17, Fågelskådning, Kalmar Dämme
- 18, Fågelskådning utanför Stensö udde, Vårbergsholmen
- 19, Natur och fågelskådning, Ekö och Ramsöflak
- 20, Fågelskådning vid Surrebäcken, Lindsdal
- 21, Laborerieholmen
- 22, Skogsområde, stigar
- 23, Skogsområde, stigar, grillplats
- 24, Skogsområde, stigar, grillplats
- 25, Friluftsområde kring golfbanan, väster om Värnsås
- 40, Fågelskådning vid Revsudden, vindskydd
- 41, Naturmiljö utmed ån i Läckeby, kan utvecklas för friluftsliv
- 42, Fågelskådning vid bevattningsdamm, Mossberga
- 43, Fågelskådning vid Revsudden, vindskydd
- 44, Fågelskådning och fina naturområden på Skäggenäs
- 45, Artrika Böle Kronopark/Fanketorp
- 46, Ängö utanför Fågelsudd, vindskydd och grillplats
- 47, Sälkoloni vid Norman, Örsudden, Skäggenäs
- 48, Ljungnäsområde, Klumpudden med flera
- 49, Fågelskådning Ljungnäs
- 50, Mokällan, naturkälla med porlande vatten, Skammeltorp
- 51, Klippiga bergen, Trekanten
- 52, Naturområde vid Snärjebäcken
- 53, Getterö natur/friluftsområde
- 70, Fågelskådning vid kusten utanför Bottorp
- 71, Vänsjöns grillplats, nordöst om Påryd
- 72, Vinterbo, fin natur med många vattendrag
- 73, Fin natur, berg i dager och stora stenar, Mortorp
- 74, Gammalt stenbrott öster om Tvärskog
- 75, Naturängar utanför Tvärskog
- 76, Östra Sigfrids källa, naturområde, privat stugområde
- 77, Grillplats, Ryabacken vid ån utanför Tvärskog
- 78, Krankelösaholm, natur/friluftsområde

Teckenförklaring

- Camping
- Kanotled
- Naturresept

Det finns mer information på följande länkar:

Natur- och friluftsområden: www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker

Naturreservat: www.lansstyrelsen.se/kalmar/besok-och-upptack/naturreservat

Orienteringskartor: www.idrottonline.se/KalmarOK-Orientering

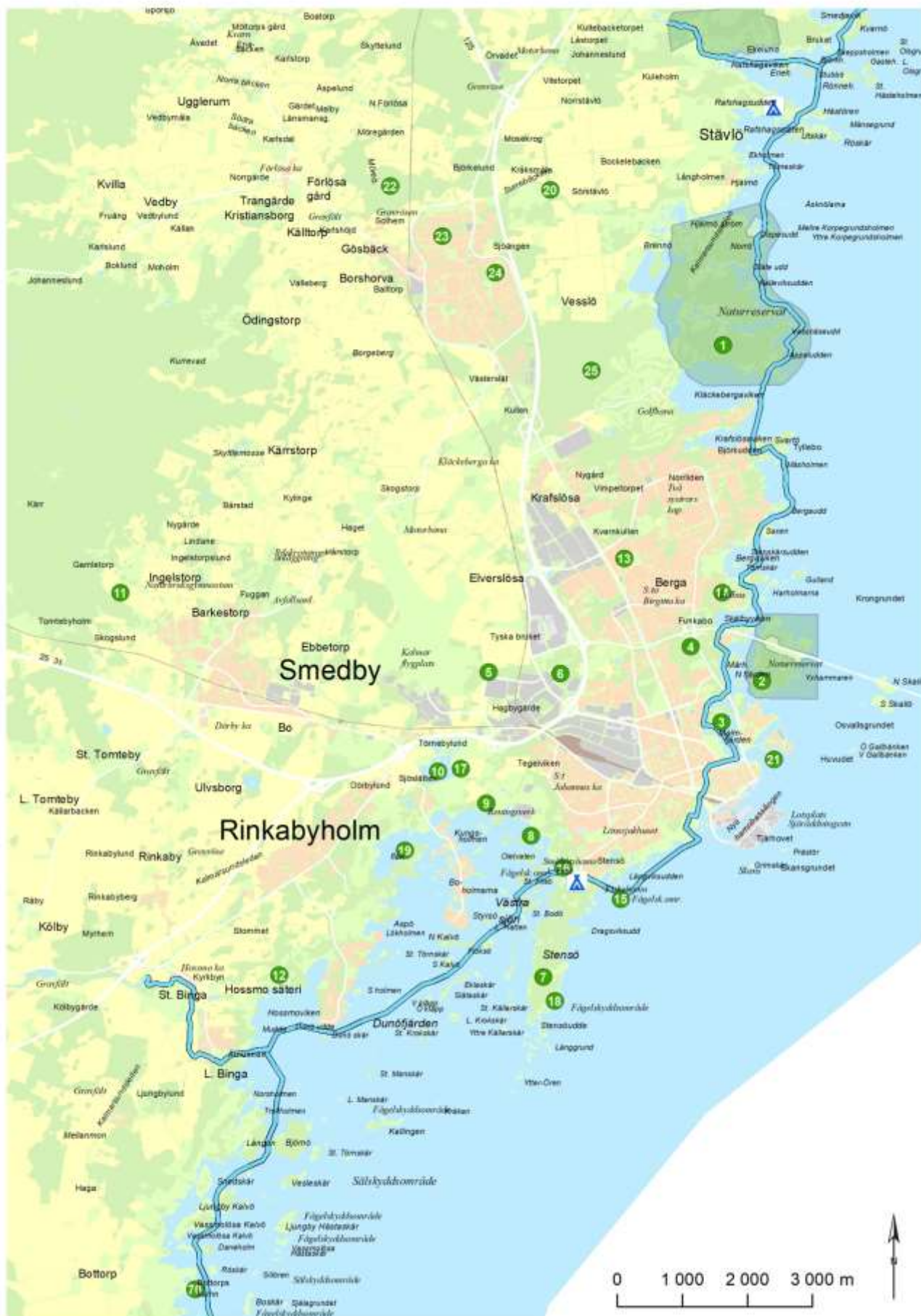
Fågelskådning: www.kalmarof.se

Invånartips

- Natur & friluftsområden
- 1, Natur/friluftsområde, Värnsnäs, Horsö
- 2, Natur/friluftsområde, Svinö
- 3, Natur/friluftsområde, Lindö
- 4, Natur/friluftsområde, Tallhagen
- 5, Natur/friluftsområde, Fölehagen, Tyska bruket
- 6, Natur/friluftsområde, Tjuvbacken
- 7, Natur/friluftsområde, Stensö
- 8, Natur/friluftsområde, Vadholmen, Oletveten
- 9, Natur/friluftsområde, Hagbynäs
- 10, Natur/friluftsområde, Kalmar dämme
- 11, Natur/friluftsområde, Ingelstorp, Smedby
- 12, Natur/friluftsområde väster om Dunö
- 13, Natur/friluftsområde, Trollbacken, Berga
- 14, Natur/friluftsområde kring Svensknabben
- 15, Fågelskådning utanför Långviken
- 16, Fågelskådning, småbåtshamnen, T-bryggan, Stensö
- 17, Fågelskådning, Kalmar Dämme
- 18, Fågelskådning utanför Stensö udde, Vårbergsholmen
- 19, Natur och fågelskådning, Ekö och Ramsöflak
- 20, Fågelskådning vid Surrebäcken, Lindsdal
- 21, Laborerieholmen
- 22, Skogsområde, stigar
- 23, Skogsområde, stigar, grillplats
- 24, Skogsområde, stigar, grillplats
- 25, Friluftsområde kring golfbanan, väster om Värnsnäs
- 70, Fågelskådning vid kusten utanför Bottorp

Teckenförklaring

- Camping
- Kanotled
- Naturreservat

Naturresept och friluftsområden i Kalmar stad

3. VANDRA, CYKLA OCH MOTION

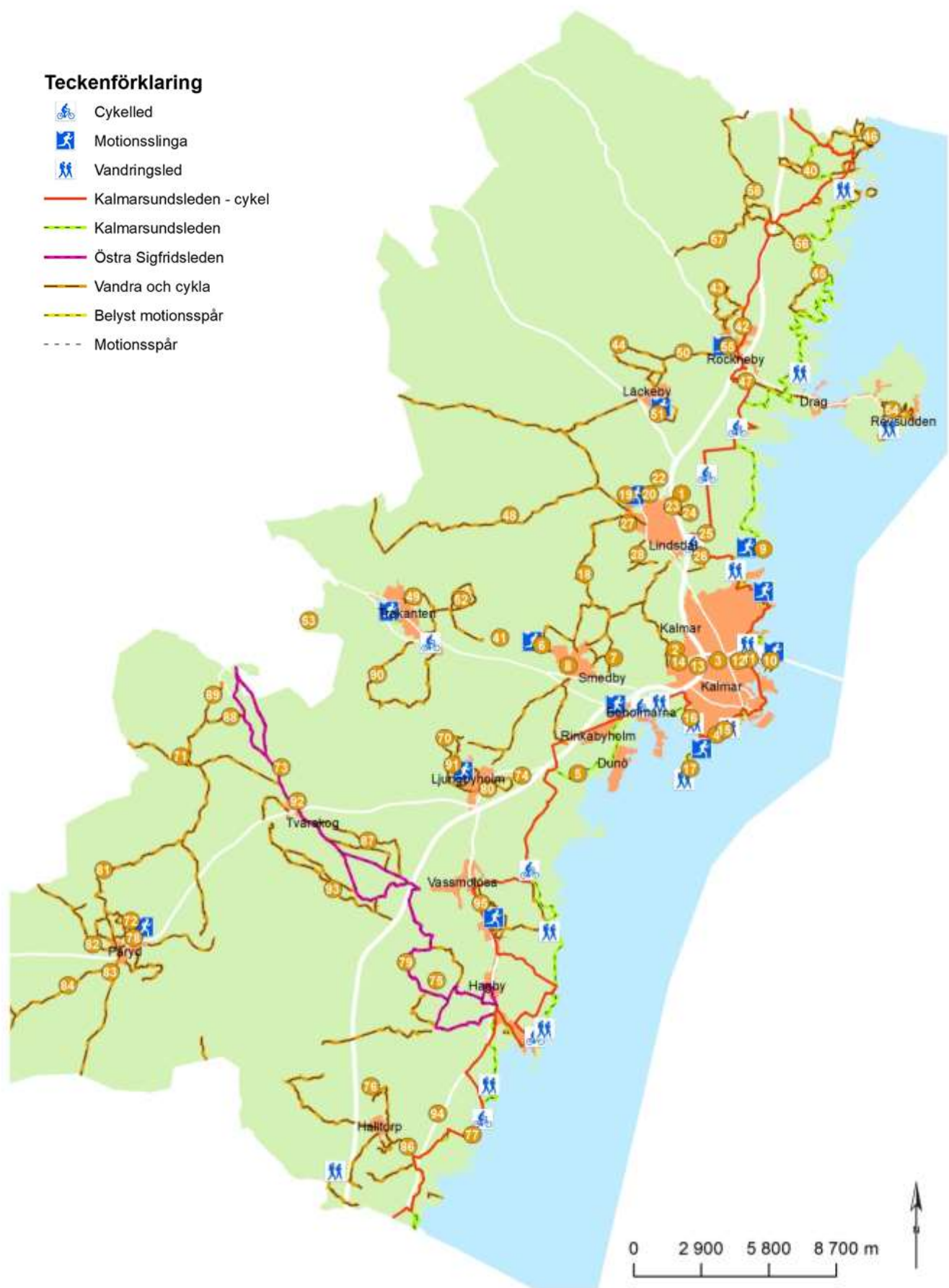
Vandrings- och cykelleder, motionsspår, skidspår, utegym, klättring

Invånartips

● Vandra, cykla & motion

1. Naturområde vid Surrebäcken
2. Promenadstråk vid Tyska bruket och Everslösa
3. Utegym Skälby
4. Utegym Långviken
5. Vandring i Hossmoområdet (Kalmarsundsleden)
6. Motionsslingor i Smedby (potentiellt MTB)
7. Skylta vandring/cykel, Ebbetorp
8. Utegym Smedby
9. Promenad/motionsstråk, Vårnäs
10. Promenad/motionsstråk, Svinö
11. Promenad/motionsstråk, Ekudden
12. Promenad/motionsstråk, Tallhagen
13. Promenad/motionsstråk, Fölehagen, Brukshagen
14. Promenad/motionsstråk, Tjuvbackarna
15. Promenad/motionsstråk, Kalmarsundsparken
16. Promenad/motionsstråk, Södra utmarken
17. Promenad/motionsstråk, Stensö
18. Cykel/löpslinga, öppet odlingslandskap i Förösa
19. Löpning, Skidor, Promenader, Mountainbike, Scouting
20. Promenader, Löpning, Mountainbike
22. Stigar, Mountainbike, Orientering, Vandring
23. Promenader
24. Promenader
25. Löpning, Cykel
26. Löpning, Cykel
27. Promenader, Löpning
28. Promenader, Löpning
40. Vandring i området kring Nyttorp
41. Cykelstråk mellan Smedby och Trekanten
42. Promenad-/cykelstråk Ryssbylund - Nöbble (ca 4 km)
43. Promenad-/cykelstråk Rockneby-Prästtorp-Nöbble ca 8 km
44. Promenad-/cykelstråk Läckeby-Vångerslät (ca 7km)
45. Vandringsslinga Törnerum-Ljungnäs-Kalmarsundsleden, ca 7km
46. Utegym, motionsslinga runt Fågelsudd
47. Cykla/vandra i skogen från E22 till Drag,
48. Fin cykelväg mellan Förösa och Kristvallavägen
49. Promenad/Cykelrunda -Källtorpsrudan
50. Fina cykelrundor Läckeby-Vångerslät-Skammeltorp
51. Motionsspår i Läckeby
52. Cykla i Stora och Lilla mosse, Harbymo Trekanten
53. Asfalterad cykelslinga mellan Trekanten och Påryd
54. Vandring/terrängcykelslinga Skäggenäs
55. Motionsspår i Rockneby
56. Stig för terrängcykel eller ridning Kåremo-Ljungnäs-Törnerum/Udden
57. Fin cykelrunda Kåremo-Böle-Oppebodavägen-Fagerhult
58. Cykelrunda Kåremo-Nyttorp-Slakmöre-Njutermåla-Fagerhult, ca 2,5 mil fin landsväg
70. Vandring i området kring Krankelösa
71. Klättring i området kring Betekulla/Långaström
72. Vandring & eljusspår i området norr om Påryd
73. Vandring i området norr om Tvärskog
74. Vandring-/cykel vid Ljungbyån
75. Vandring/cykel utmed Hagbyån
76. Vandring/cykel, Halltorpsån
77. Vandring i området kring Vårnäs
78. Utegym i Påryd
79. Förslag på vandringsled i Hagbyområdet
80. Promenad-/cykelstråk ca 10km, Ljungbyholm
81. Mountainbikeslinga på grus/skogsväg, N om Påryd
82. Vacker cykelrunda Ugglebo-Alsjöholm-Långaström
83. Fin cykelrunda, landsväg i Pårydstrakten
84. Fin cykelrunda Gullabovägen-Sävsjö-Vissefjärda
86. Vandring och skolstig Målen och Bäcke i Halltorp
87. Fin cykel/vandringsslinga på grusåsen, Tvärskog
88. Fin cykelrunda runt Igersdela, grusväg
89. Fin cykelrunda runt Igersdela, asfalt
90. Cykla Konungarydsrundan utanför Trekanten
91. Promenad/cykel utmed ån, Paradisleden, Ljungbyholm
92. Löpspår ca 3km vid skolan i Tvärskog, Ej skyltat
93. Fin slinga med broar runt Hagbyån vid Rolands damm
94. Vårnaby gamla landsväg och hembygsgård i Halltorp
95. Naturstigar för vandring och terrängcykling

Vandrings- och cykelstigar samt motionsspår i kommunen

Invånartips

- Vandra, cykla & motion
- 1, Naturområde vid Surrebäcken
- 2, Promenadstråk vid Tyska bruket och Everslösa
- 3, Utegyms Skälby
- 4, Utegyms Långviken
- 5, Vandring i Hossmoområdet (Kalmarsundsleden)
- 6, Motions slingor i Smedby (potentiellt MTB)
- 7, Skylta vandring/cykel, Ebbetorp
- 8, Utegyms Smedby
- 9, Promenad/motionsstråk, Värnsnäs
- 10, Promenad/motionsstråk, Svinö
- 11, Promenad/motionsstråk, Ekudden
- 12, Promenad/motionsstråk, Tallhagen
- 13, Promenad/motionsstråk, Fölehagen, Brukshagen
- 14, Promenad/motionsstråk, Tjuvbackarna
- 15, Promenad/motionsstråk, Kalmarsundsparken
- 16, Promenad/motionsstråk, Södra utmarken
- 17, Promenad/motionsstråk, Stensö
- 18, Cykel/löpslinga, öppet odlingslandskap i Förlösa
- 19, Löpning, Skidor, Promenader, Mountainbike, Scouting
- 20, Promenader, Löpning, Mountainbike
- 22, Stigar, Mountainbike, Orientering, Vandring
- 23, Promenader
- 24, Promenader
- 25, Löpning, Cykel
- 26, Löpning, Cykel
- 27, Promenader, Löpning
- 28, Promenader, Löpning
- 41, Cykelstråk mellan Smedby och Trekanten
- 48, Fin cykelväg mellan Förlösa och Kristvallavägen
- 51, Motionsspår i Läckby
- 74, Vandring-/cykel vid Ljungbyån

Teckenförklaring

- Cykelled
- Motions slinga
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Östra Sigfridsleden
- Vandra och cykla
- Belyst motionsspår
- Motionsspår

Det finns mer information på följande länkar:

Vandra, cykla och motionsspår: www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker

Vandringsleder: www.kalmar.se/vandringsleder

Promenadslingor: www.kalmar.se/promenadslingor

Cykla: www.kalmar.se/cykel, www.kalmar.com/sv/cykel, www.kalmarrc.com/traning/cykel

Klättring: www.kalmarklattring.se/klattring, www.27craggs.com

Vandring- och cykelleder samt motionsspår i Kalmar stad.

4. PARKER, ODLING, GOLF

Parker, koloniträdgårdar och odlingslotter, kyrkogårdar, golfbanor

Invånartips

● Parker & odling

- 1, Krusenstiernska gården, park, odling
- 2, Kalmar slott, Stadsparken, Kalmarsundsparken
- 3, Skogskyrkogård
- 4, Södra kyrkogården
- 5, Berga koloniträdgårdsområde
- 6, Odling, kolonilotter, Stallgårdsgatan
- 7, Odling, kolonilotter, Hagbygärde
- 8, Odling, kolonilotter, Hagbygärde
- 9, Tegelvikens koloniområde
- 10, Folkets park
- 11, Vänortsparken
- 12, Gamla kyrkogården
- 13, Sylvanderparken
- 14, Odlingslotter
- 15, Södra koloniområdet
- 16, Södra utmarken, idrottsplats
- 17, Rekreationsplats på Rävspelet, Fredriksskans
- 18, Jordgubbens koloniträdgård
- 19, Norra koloniträdgårdsområdet
- 20, Engelska parken, Smedby
- 21, Binga Golf
- 22, Kalmar Golfklubb

Teckenförklaring

- Golfbana

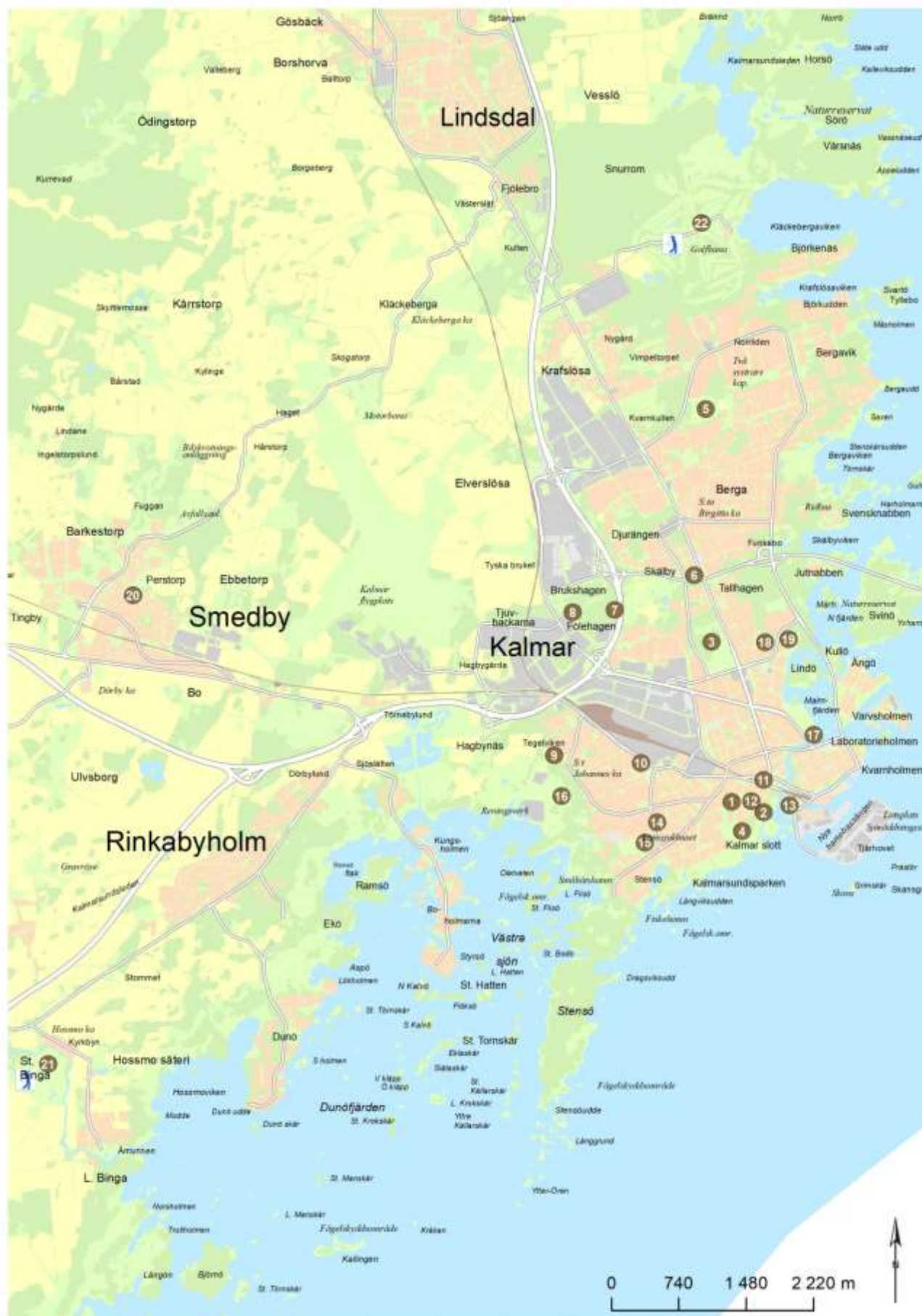
Det finns mer information på följande länkar:

Parker: www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker

Koloniträdgårdar: www.kolonijordgubben.se , www.kalmarnorra.se , www.kolonikalmar.eu

Kyrkogårdar: www.svenskakyrkan.se/kalmar/kyrkogarden

Golfbanor: www.kalmargk.se , www.bingagolf.se

Parker och odling i staden

5.LEK, AKTIVITETSPARK, SKOLSKOGAR

Lekparker, aktivitetsparker, skolnära natur, pulkabackar

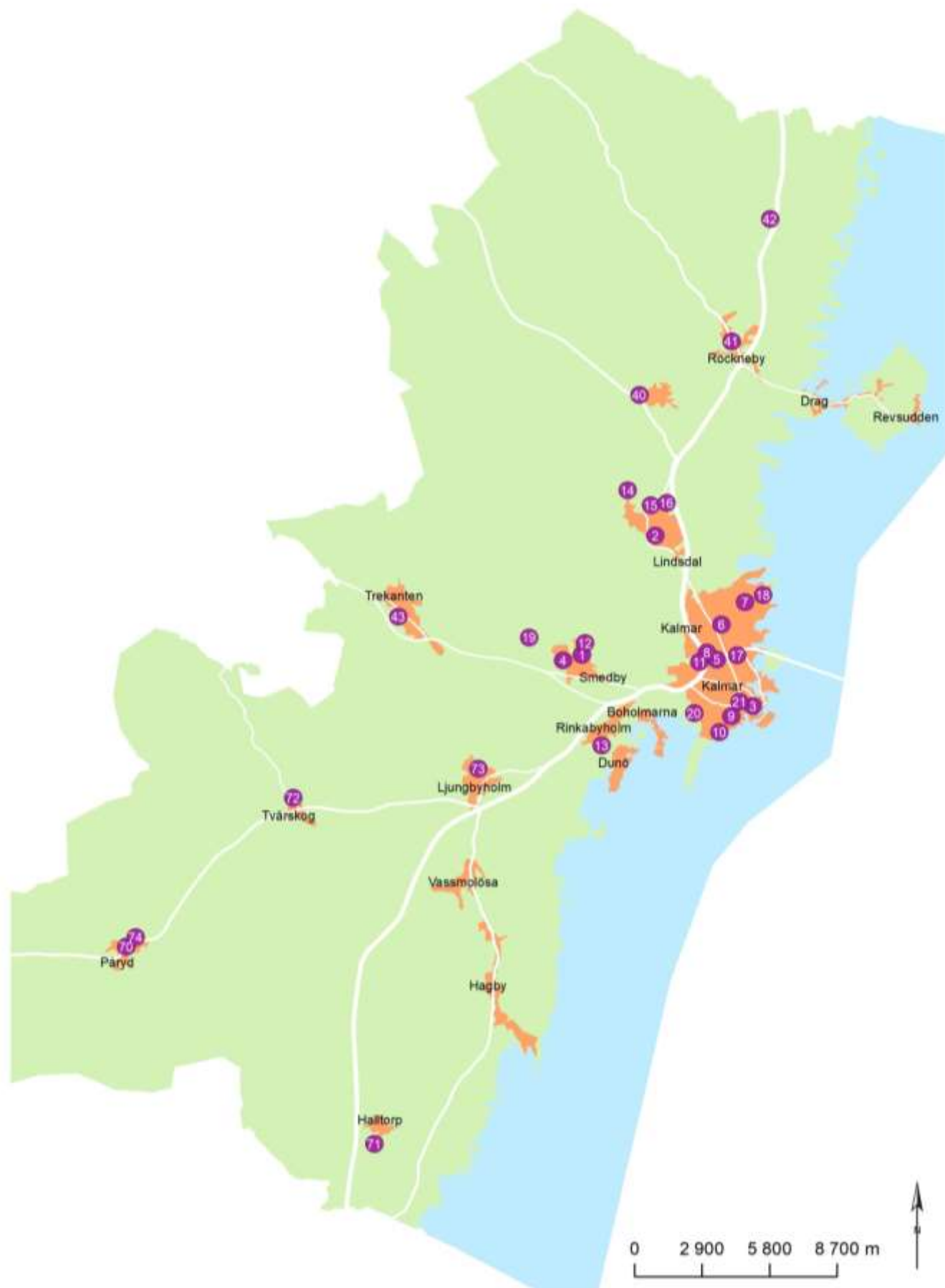
Invånartips

- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke

1. Lekpark, Smedby
2. Lekpark, Pulkabacke, Lindsdal
3. Lekpark, Kvarnholmen
4. Aktivitetspark, Smedby
5. Aktivitetspark, Skälby
6. Aktivitetspark, Norrliden
7. Norrlidens aktivitetspark/lekpark
8. Park, lek, odling, Skälby
9. Skansparken, lek
10. Långviken, lek, aktivitet
11. Stor pulkabacke i natur
12. Pulkabacke, Smedby
13. Skolskog vid Rinkabyholm
14. Skolskog, Föriösa
15. Lekpark, Pulkabacke, Lindsdal
16. Lekpark, Lindsdal
17. Skolskog, Tallhagen
18. Skolskog, Bergavik
19. Skolskog, Smedby
20. Pulkabacke Tegelviken, Södra utmarken
21. Pulkabacke, Cellgraven
40. Skolskog i Läckeby "Janssons hage"
41. Ishockeyrink i Rockneby
42. Boulebana, basketkorgar och liten pulkabacke vid Kåremo bygdegård
43. Pulkabacke, Trekanten
70. Lekpark, Påryd
71. Skolskog i Halltorp
72. Spolas isbana vintertid vid Tvärskogs bygdegård
73. Skolskog, Fruskog Ljungbyholm
74. Pulkabacke, Påryd

Det finns mer information på följande länkar:

Lekparker: www.kalmar.se/uppleva-och-gora/natur-friluftsliv-och-parker

Översikt på större lekparkar, aktivitetsparkeer, skolskogar, pulkabackar i kommunen.

6. BAD, BÅT, FISKE

Friluftsbad, fritidsfiske och båtliv

Förutom nedan nämnda kommunala badplatser finns även många natursköna bad som invånarna har tipsat om som också finns utpekade på friluftskartan.

Friluftsbad i Kalmar stad

- **Kattrumpan** på Kvarnholmen, brygga, sand och gräs. Dusch och wc.
- **Kalmarsundsbadet** söder om Kalmar slott. Lång brygga, sandstrand och gräs. Badplatsen är funktionsanpassad och har tillgång till dusch och wc.
- **Långviken** har sandstrand, bryggor och gräsytor. Dusch och wc.
- **Stensö camping och Stensö udde** med bryggor, sandstrand, gräs, kiosk, bangolf och lekplats. Dusch och wc. Stensö udde har endast brygga.
- **Jutnabben** bredvid Ölandsleden. Brygga och sand vid strandkant, gräs.
- **Svinö östra och södra** på den östra sidan av ön finns brygga. På södra sidan finns stenpir med steg.
- **Kindbergs udde** på Ängö med brygga, sand vid strandkant, i övrigt gräs. Tillgång till dusch.
- **Talludden** vid Ängöleden med brygga, sand vid strandkant, i övrigt gräs.
- **Bergavik** med bryggor och tillgång till dusch och wc.
- **Norrlidsbadet** har brygga, dusch, wc och motionsspår. Vedeldad bastu.
- **Koudden** är funktionsanpassad med badstol för funktionshindrade. Dusch.
- **Värsnäs** med bryggor, sand vid strandkant, i övrigt gräs. Wc.
- **Björkenäs** med brygga och liten sandstrand. Wc.

Norra kommundelen

- **Rafshagen** vid camping med bryggor, sand och gräs. Dusch, wc, funktionsanpassad toalett, båt- och kanotuthyrning, kiosk, bangolf och lekplats.
- **Enerevet** med sandstrand och brygga. Säsongs camping med dusch och wc.
- **Ljungnäs** med brygga, sandbotten och sandkant vid strand, i övrigt gräs. Wc.

Södra kommundelen

- **Ekö** med bryggor och sand vid strandkanten. Dusch, wc och kiosk.
- **Vita Sand** vid camping med lång brygga, stor sandstrand, wc och kiosk.
- **Ekenäs** med liten sandstrand, bryggor och tillgång till wc.
- **Påryd** med utomhusbassäng, omklädningsrum, wc och dusch.

Naturistbad

- **Kallbadhus vid Tjärhovet** har separata dam och herravdelningar.
- **Värsnäs nakenbad** med sand vid strandkanten och brygga. Toalett.

Hundbad

- **Svinö.** Vid Ölandsbrons början på östra delen av ön finns ett hundbad.
- **Stensö.** På västra sidan av Stensö udde finns ett hundbad.

Fritidsfiske

- **Snärjebäcken** Fiskekort krävs. www.kalmar-sportfiske.se
- **Hultsby sportfiskeanläggning** inplanterad fisk och kräftor. Avgift för att fiska. www.hultsby.com
- **Kalmar camping Rafshagsudden** Fritt fiske, krävs ej fiskekort. www.kalmarcamping.se
- **Ljungbyån**, Hossmo. Fiskekort krävs. www.hossmofiske.se
- **Hagbyån** Fiskekort krävs. www.hagbyfiske.se
- **Runtorps fiskeby** Fiskekort. www.jaktfiskesyd.com eller mail info@jaktfiskesyd.com

Fritidshamnar, paddla, rodd och segla

Det finns flera platser man kan hyra kanot/kajak i Kalmar.

- Kajak Kalmarsund säljer och hyr ut kajaker, surfskis, tillbehör, www.kajakkalmarsund.se
- Kalmar camping Rafshagsudden hyr ut Sit on top kajak, kanot eller en SUP bräda (Stand up paddling), www.kalmarcamping.com
- Kalmar kanotklubb, www.kalmarkanotklubb.se
- Svanen hotell och vandrarhem, www.hotellsvanen.se
- Stensö camping, www.stensocamping.se

Här finns information om segelklubbar i Kalmar:

- Segelsällskapet Vikingarna, www.ssv.nu
- Seglarklubben Kaparna, www.skkaparen.org

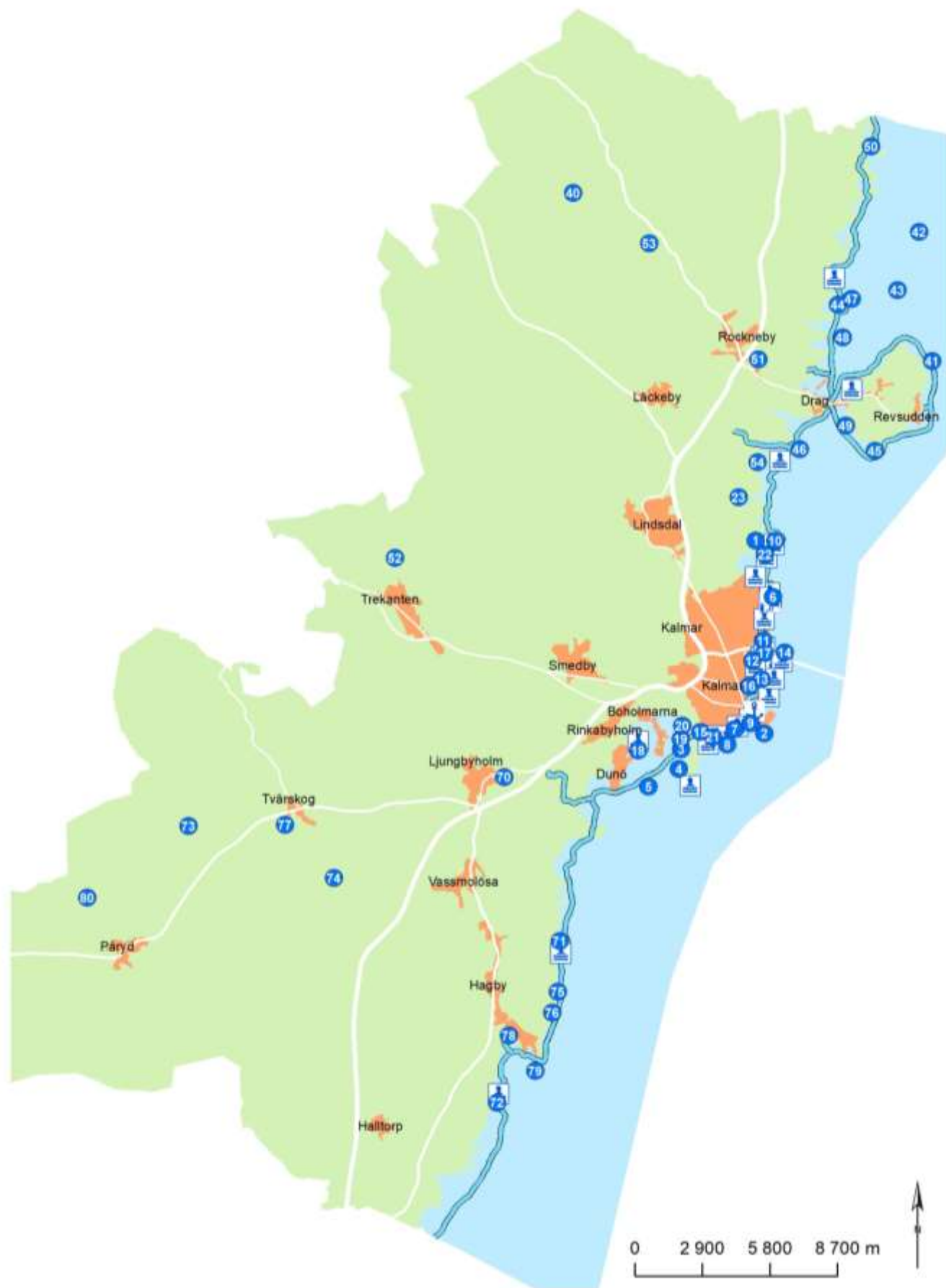
Invånartips

- Bad, båt & fiske
- 1, Naturhamn vid Sörö, Värnsnäs
- 2, Naturhamn vid Skans/Grimskär
- 3, Naturhamn vid Västra sjöområdet
- 4, Naturhamn vid Stora Tornskär
- 5, Naturhamn vid området Dunöfjärden
- 6, Badpir och bastu vid Norrlidsbadet
- 7, Badpir vid Kalmarsundsbadet
- 8, Bastu vid Långviken
- 9, Kallbadhus vid Kalmarsund/Tjärhovsvägen
- 10, Nudistbad vid Värnsnäs
- 11, Kanotklubb + förvaring vid Svensknabben
- 12, Kanotklubb + uthyrning + förvaring vid Jutnabben
- 13, Kanotuthyrning vid Hotell Svanen
- 14, Naturstrand med sandbotten vid Svinö (norra udden)
- 15, Småbåtshamn vid Stensö
- 16, Fredrikskans roddklubb
- 17, Fiske vid gångbron över till Svinö
- 18, Ekö badplats
- 19, Skärgårdsområde, västra sjön
- 20, Vadholmen/Ohletveten, kanoting
- 21, Stensö fiskeläge/småbåtshamn, båtklubb
- 22, Badplats, Värnsnäs
- 23, Fiske vid Brännö, Horsö
- 40, Fiske vid Dammen/Snärjebäcken, Ebbegärde
- 41, Fin kajakslinga runt Skäggenäs, ca 3h
- 42, Naturhamn vid Bockskär, Ljungnäs skärgård
- 43, Naturhamn vid Stora Rocknekalven, Ljungnäs skärgård
- 44, Naturhamn vid Lillö, Ljungnäs skärgård
- 45, Naturhamn vid Talleholmen, Skäggenäs
- 46, Naturhamn vid Rönneholmen, Björnö, Rafshagen
- 47, Naturbad, småbåtsbrygga och bastu på Getterö
- 48, Naturstrand med sandbotten vid Hultsbyö, Skäggenäs
- 49, Naturstrand med sandbotten vid Ekudden/Skäggenäs
- 50, Bad vid Stubbeholmen, Fågelsudd
- 51, Fiske i Hultsby, i anslutning till Ryssbyån. Anlagt fiske, avgift
- 52, Hålldammen, badklippa/utflyktsmål, Trekanten
- 53, Fiske i Snärjebäcken vid Böle
- 54, Fiske vid Rafshagsudden
- 70, Fiske i Ljungbån vid Ljungbyholms gravfält och Hossmo
- 71, Badpir vid Vita sand
- 72, Bastu vid Ekenäsviken
- 73, Fin badplats och fiskeby i Hagbyån, Runtorp
- 74, Rolands damm, fint bad i Hagbyån vid Tvärskog
- 75, Bad i Sandvik/Hagby, WC
- 76, Bad i Åttahagen, fint men ej lättillgängligt
- 77, Ryabackens badplats i Hagbyån, småbarnsvänlig
- 78, Fiske i Hagbyån vid Kolboda/Hagby
- 79, Kolboda havsbad
- 80, Fiske i Ugglebosjöarna, fiskekort krävs, Påryd

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Bad, bastu
- Gästhamn
- Kanotled

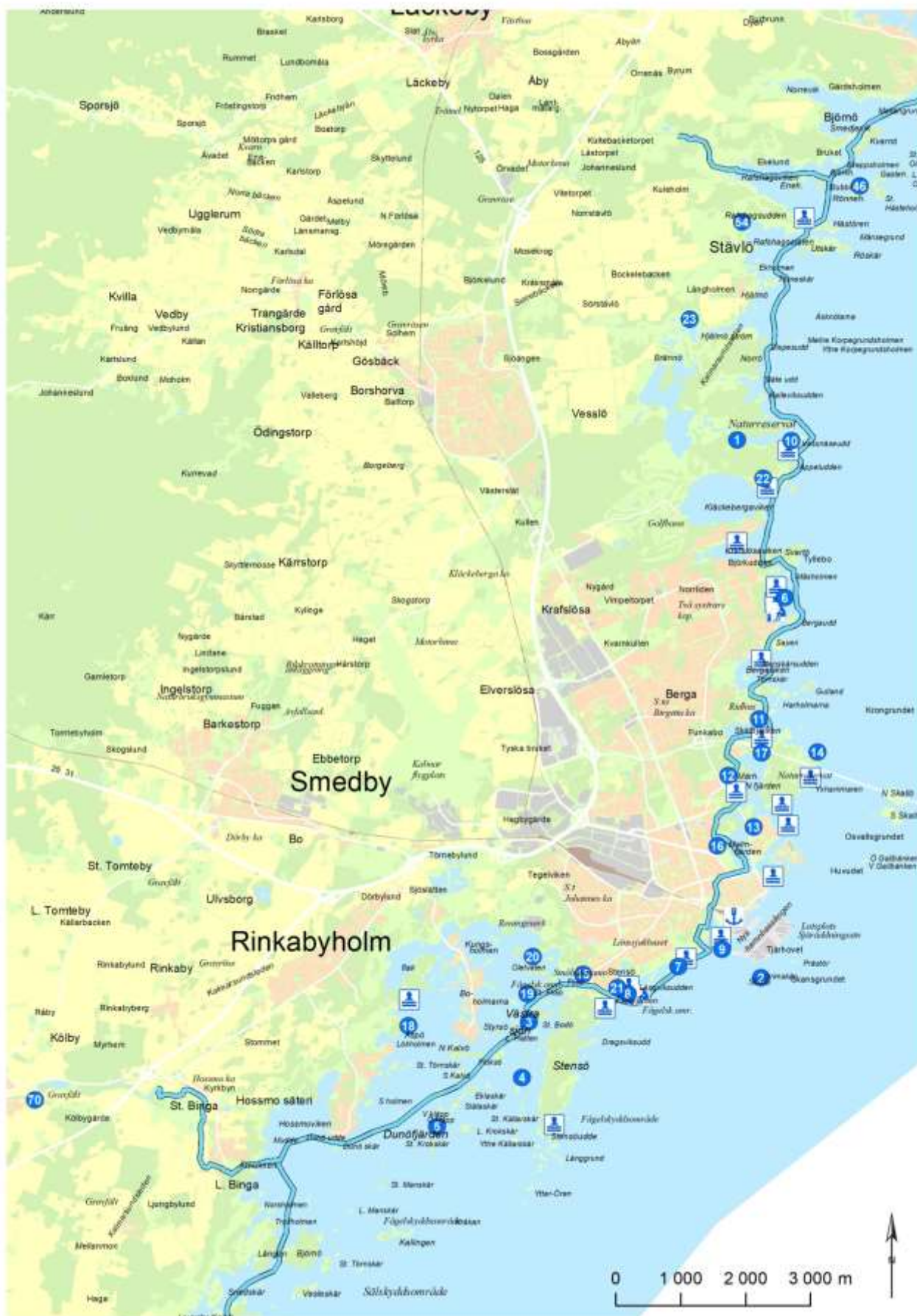
Översikt om bad, båt och fiske i kommunen.

Invånartips

- Bad, båt & fiske
- 1, Naturhamn vid Sörö, Värnsnäs
- 2, Naturhamn vid Skans/Grimskär
- 3, Naturhamn vid Västra sjöområdet
- 4, Naturhamn vid Stora Tornskär
- 5, Naturhamn vid området Dunöfjärden
- 6, Badpir och bastu vid Norrlidsbadet
- 7, Badpir vid Kalmarsundsbadet
- 8, Bastu vid Långviken
- 9, Kallbadhus vid Kalmarsund/Tjärhovsvägen
- 10, Nudistbad vid Värnsnäs
- 11, Kanotklubb + förvaring vid Svensknabben
- 12, Kanotklubb + uthyrning + förvaring vid Jutnabben
- 13, Kanotuthyrning vid Hotell Svanen
- 14, Naturstrand med sandbotten vid Svinö (norra udden)
- 15, Småbåtshamn vid Stensö
- 16, Fredrikskans roddklubb
- 17, Fiske vid gångbron över till Svinö
- 18, Ekö badplats
- 19, Skärgårdsområde, västra sjön
- 20, Vadholmen/Ohletveten, kanoting
- 21, Stensö fiskeläge/småbåtshamn, båtklubb
- 22, Badplats, Värnsnäs
- 23, Fiske vid Brännö, Horsö
- 46, Naturhamn vid Rönneholmen, Björnö, Rafshagen
- 54, Fiske vid Rafshagsudden
- 70, Fiske i Ljungbyån vid Ljungbyholms gravfältet och Hossmo

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Bad, bastu
- Gästhamn
- Kanotled

Bad, båt och fiske i staden

7.HÄST OCH HUND

Häst, ridleder och hundrastgårdar, hundbad

Det finns mer information på följande länkar:

- Ridklubben Udden, Törnerum www.ridklubbenudden.com
- Kalmarbygdens fältrittklubb, Svensknabben www.stallkbf.se
- Kalmar hästsportklubb, Ingelstorp www.idrottonline.se/KalmarHK-Ridsport
- Himlabackens ridskola www.himlabackensridskola.se
- Södermöre rytтарförening, Krankelösa/Arby www.idrottonline.se/SodermoreRF-Ridsport

Invånartips

Häst & hund

1. Hundrastgård, Funkabo
2. Brukshundsklubb, Hagbygärde
3. Kalmar Hästsportklubb, Smedby
5. Ridstig, Förlösa
6. Ridstig, Förlösa
7. Ridstig, Solhem
8. Ridstig, Borshorva
9. Ridstig, Västerslät
10. KBF ridklubb, Svensknabben, Ridstig
40. Privat ridhus, fina ridvägar
41. Ridklubb på Åsagatan, Rockneby
42. Uddens ridklubb, ridskola, ridstig, Törnerum
43. Himlabacken ridskola
70. Hästpaddock, Påryd
71. Södermöre rytтarklubb, Arby. Paddock
72. Södermöre rytтarklubb, Krankelösa

Teckenförklaring

 Hundbad

 Ridhus

Platser för friluftsliv med häst och hund i kommunen.

Upptäck skogens spännande landskap, här bland Karnabergs jättestenblock och grottförmationer.

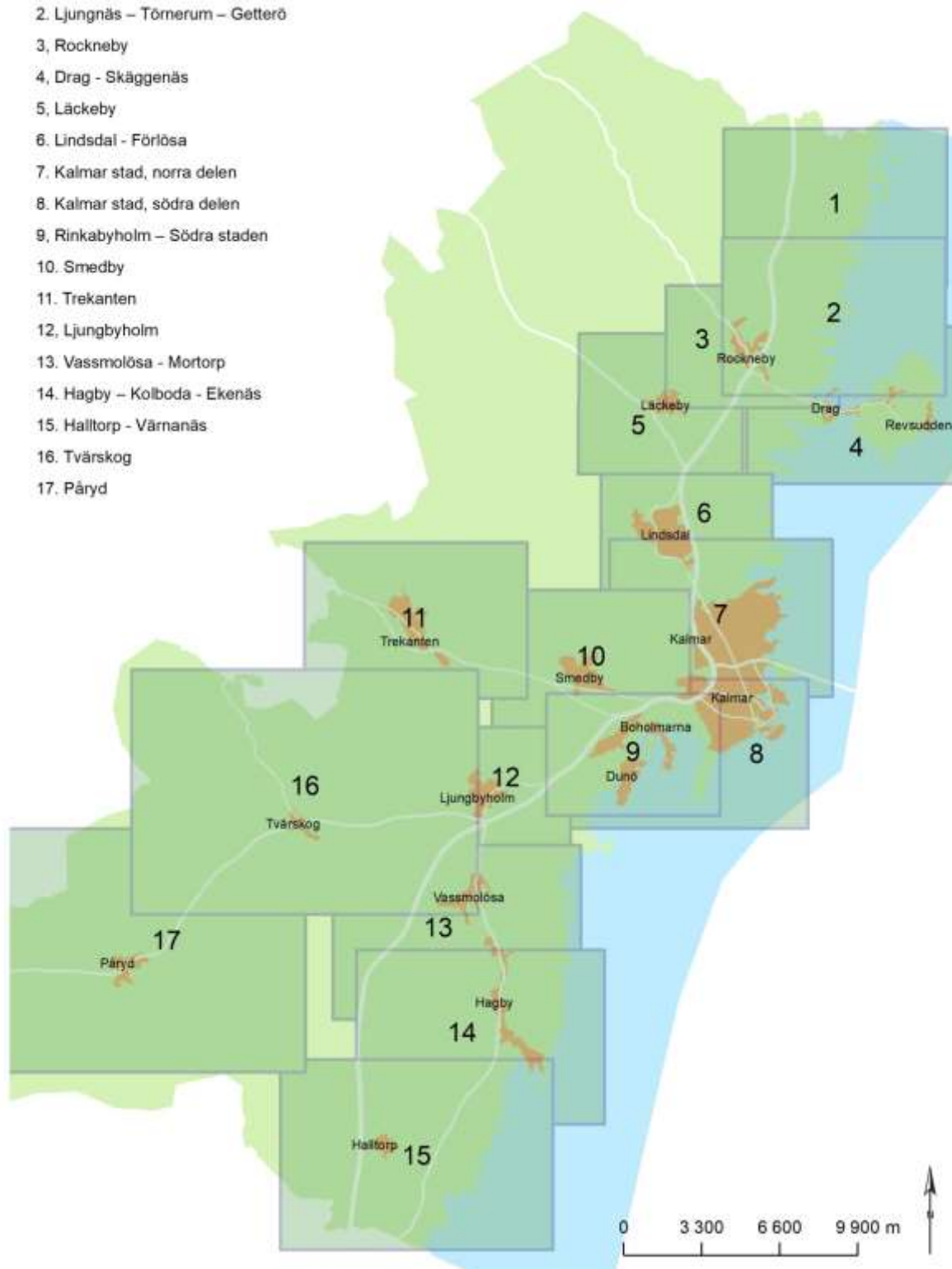
Foto: Jan Magnusson

8. OMRÅDESKARTOR

I detta avsnitt redovisas samlad information geografiskt om utbud för friluftsliv.

Områdeskartor med friluftslivs utbud

1. Kåremo – Slakmöre – Fågelsudd
2. Ljungnäs – Törnerum – Getterö
3. Rockneby
4. Drag - Skäggenäs
5. Läckeby
6. Lindsdal - Förlösa
7. Kalmar stad, norra delen
8. Kalmar stad, södra delen
9. Rinkabyholm – Södra staden
10. Smedby
11. Trekanten
12. Ljungbyholm
13. Vassmolösa - Mortorp
14. Hagby – Kolboda - Ekenäs
15. Halltorp - Värnanäs
16. Tvärskog
17. Påryd

Översikt över de 17 delområden som beskrivs med exempel på friluftsutbud i kommunen.

Kåremo – Slakmöre – Fågelsudd

Förklaringar till kartan för Kåremo – Slakmöre – Fågelsudd

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Kanotled

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

- 44** Kulturvandring i Slakmöre
- 45** Ljungnäs med blandade möjligheter för friluftsliv
- 47** Ljungnäs, vacker bygata att cykla eller vandra
- Ebbegårde gamla kvarn, damm, grillplats intill Snärjebäcken vid Böle, se kommunkarta utflyktsmål, **50**

Natur och friluftsområden

- 46** Ängö utanför Fågelsudd, vindskydd och grillplats

Vandra, cykla och motion

- 40** Vandring i området kring Slakmöre och Nyttorp
- 45** Vandrings slinga Törnerum-Ljungnäs-Kalmarsundsleden, ca 7 km
- 46** Motionsslinga runt Fågelsudd, utegym
- 56** Stig för terrängcykel eller ridning Kåremo-Ljungnäs-Törnerum/Udden
- 57** Fin cykelrunda Kåremo-Böle-Oppebodavägen-Fagerhult
- 58** Cykelrunda Kåremo-Nyttorp-Slakmöre-Njutemåla-Fagerhult, ca 2,5 mil fin landsväg

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

- 42** Boulebana, basketkorgar och liten pulkabacke vid Kåremo bygdegård

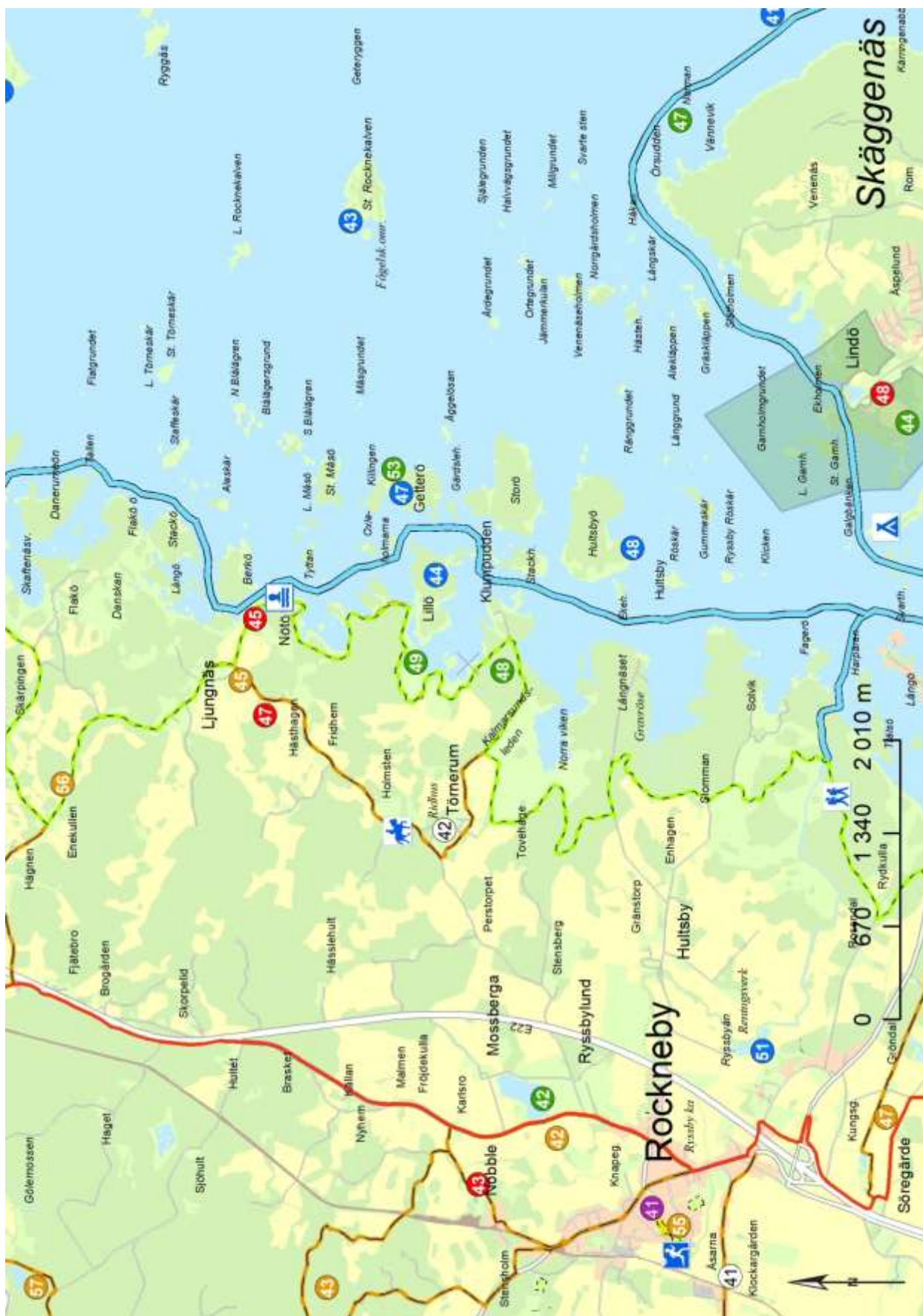
Bad, båt och fiske

- 42** Naturhamn vid Bockskär, Ljungnäs skärgård
- 50** Bad vid Stubbeholmen, Fågelsudd
- Möjlig kanotuthyrning och fin badplats, **se röd 45**

Häst och hund

- Stig för terrängcykel/ridning Kåremo-Ljungnäs-Törnerum/Udden. **Se orange 56**
- Tillägg?*

Ljungnäs – Törnerum – Getterö

Förklaringar till kartan för Ljungnäs – Törnerum – Getterö

Teckenförklaring

	Kommunal badplats
	Camping
	Motionsslinga
	Ridhus
	Vandringsled
	Kalmarsundsleden - cykel
	Kalmarsundsleden
	Belyst motionsspår
	Motionsspår
	Kanotled
	Naturreservat

Invånartips

	Utflyktsmål
	Natur & friluftsområden
	Vandra, cykla & motion
	Parker & odling
	Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
	Bad, båt & fiske
	Häst & hund
	Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

- 43 Nöbble 1700-talsbyggnader/landskap. Rockneby
- 45 Ljungnäs med blandade möjligheter för friluftsliv och viss service
- 47 Ljungnäs, vacker bygata att cykla eller vandra
- 48 Lindö och Skägge Rör. Lindö Naturreservat

Natur och friluftsområden

- 42 Fågelskådning vid bevattningsdamm, Mossberga
- 44 Fågelskådning och fin natur, Skäggenäs
- 47 Sälkoloni vid Norman, Örsudden, Skäggenäs
- 48 Ljungnäsområde, Klumpudden m fl
- 49 Fågelskådning Ljungnäs
- 53 Getterö natur/friluftsområde

Vandra, cykla och motion

- 42 Promenad/cykelslinga, Ryssbylund-Nöbble, ca 4 km
- 43 Promenad/cykelslinga, Rockneby-Prästtorp-Nöbble, ca 8 km
- 45 Vandringslinga Törnerum-Ljungnäs -Kalmarsundsleden, ca 7 km
- 47 Cykla/vandra i skogen från E22 - Drag
- 56 Stig för terrängcykel eller ridning Kåremo-Ljungnäs-Törnerum/Udden
- 57 Fin cykelrunda Kåremo-Böle-Oppebodavägen-Fagerhult

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

- 41 Spolas till isbana vintertid

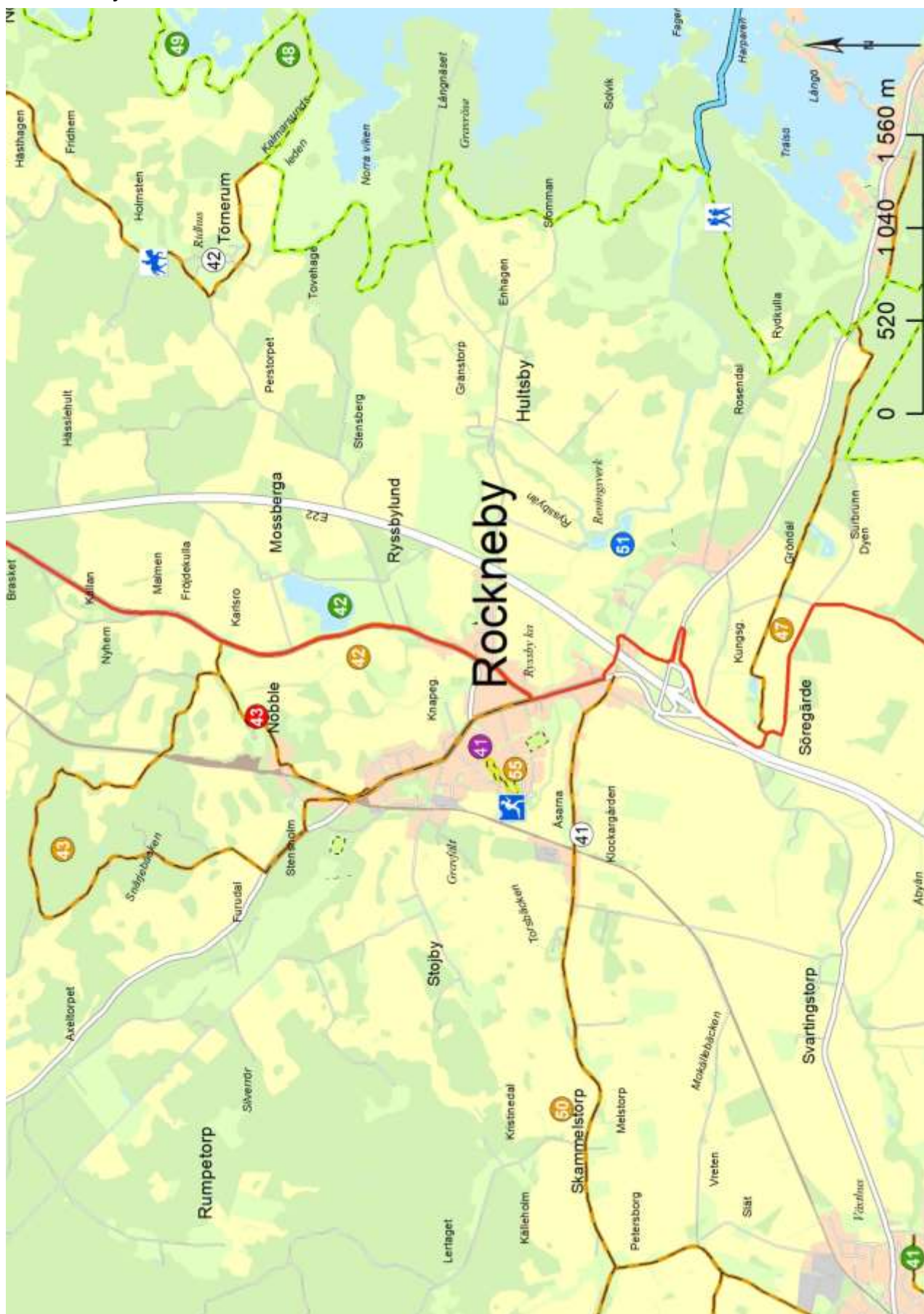
Bad, båt och fiske

- 41 Fin kajakslinga runt Skäggenäs, cirka 3 timmar
  - 43 Naturhamn vid Stora Rocknekalven, Ljungnäs skärgård
  - 44 Naturhamn vid Lillö, Ljungnäs skärgård
  - 47 Naturbad, småbåtsbrygga och bastu på Getterö
  - 48 Naturstrand med sandbotten vid Hultsbyö, Skäggenäs
  - 51 Fiske i Hultsby, i anslutning till Ryssbyån. Anlagt fiske, avgift.
- Möjlig kanotuthyrning och fin badplats, **se röd 45**

Häst och hund

- 42 Uddens ridklubb, ridskola och ridstigar, Törnerum
- Stig för terrängcykel/ridning Kåremo-Ljungnäs-Törnerum/Udden. **Se orange 56**

Rockneby

Förklaringar till kartan för Rockneby

Teckenförklaring

- Motionsslinga
- Ridhus
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Belyst motionsspår
- Motionsspår
- Kanotled

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

43 Nöbble 1700-talsbyggnader/landskap. Rockneby

Natur och friluftsområden

- 41** Naturmiljö utmed ån i Läckeby, kan utvecklas för friluftsliv
- 42** Fågelskådning vid bevattningsdamm, Mossberga
- 48** Ljungnäsområde, Klumpudden med flera
- 49** Fågelskådning Ljungnäs

Vandra, cykla och motion

- 42** Promenad/cykelslinga, Ryssbylund-Nöbble, ca 4 km
- 43** Promenad/cykelslinga, Rockneby-Prästtorp-Nöbble, ca 8 km
- 47** Cykla/vandra i skogen från E22 - Drag
- 50** Fina cykelrundor Läckeby-Vängerslät-Skammelstorp
- 55** Motionsspår i Rockneby

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

41 Isbana spolas vintertid

Bad, båt och fiske

51 Fiske i Hultsby, i anslutning till Ryssbyån. Anlagt fiske, avgift.

Häst och hund

- 41** Ridklubb Åsagatan, Rockneby
- 42** Uddens ridklubb, ridskola, ridstigar, Törnerum

Drag - Skäggenäs

Förklaringar till kartan för Drag – Skäggenäs

Teckenförklaring

Invånartips

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade):

Utflyktsmål

- 41 Utkiksplats vid Alkullaberget på Skäggenäs
- 48 Lindö och Skägge Rör. Lindö Naturreservat
- 49 Björnö. Naturreservat

Natur och friluftsområden

- 40 Fågelskådning vid Revsudden, vindskydd
- 42 Fågelskådning vid bevattningsdamm, Mossberga
- 43 Fågelskådning vid Revsudden, vindskydd
- 44 Fågelskådning och fina naturområden på Skäggenäs
- 47 Sälkoloni vid Norman, Örsudden, Skäggenäs

Vandra, cykla och motion

- 42 Promenad/cykelslinga, Ryssbylund-Nöbble, ca 4 km
- 47 Cykla/vandra i skögen från E22 - Drag
- 54 Vandring/terrängcykelslinga Skäggenäs

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

Tillägg?

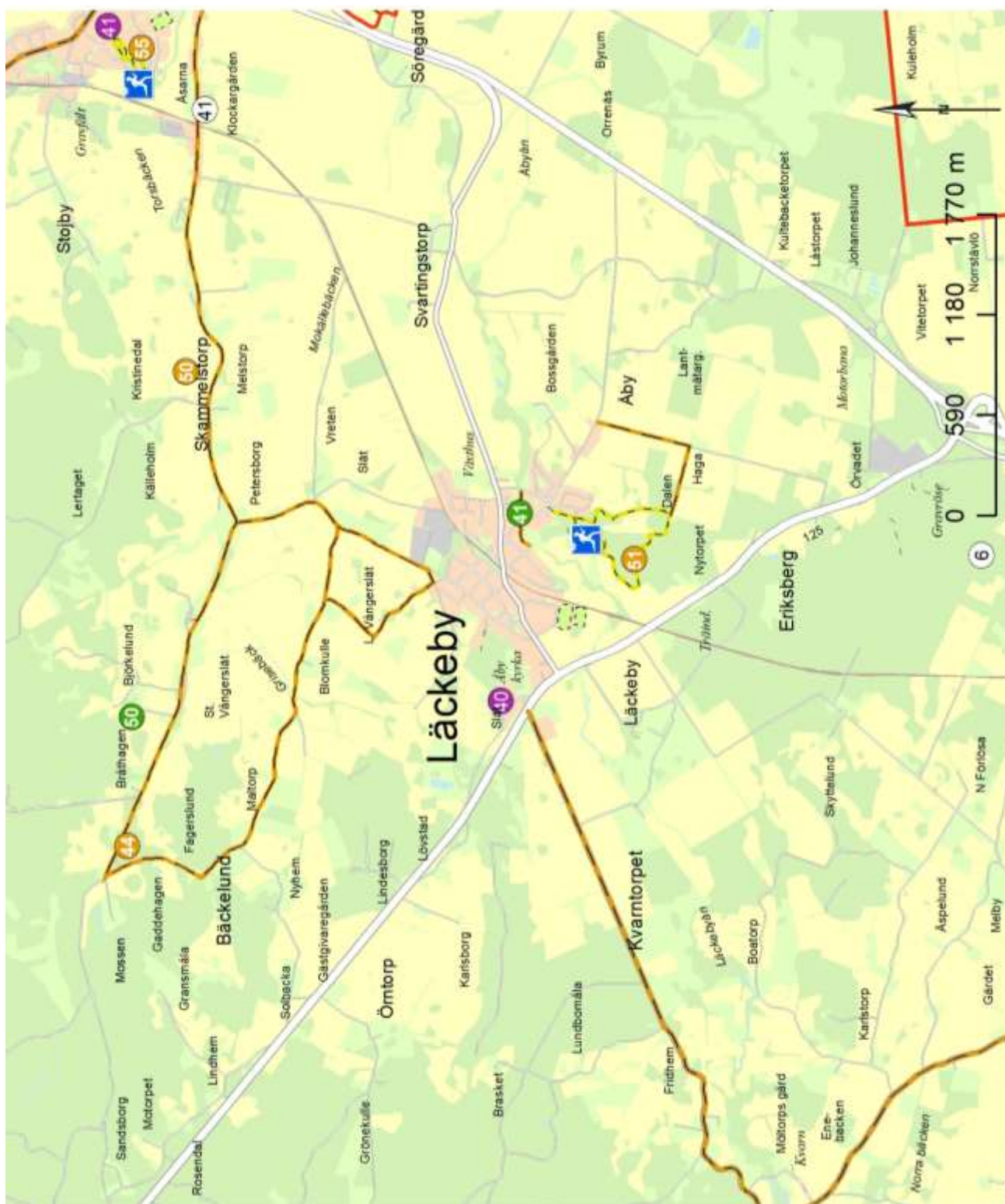
Bad, båt och fiske

- 41 Fin kajakslinga runt Skäggenäs, cirka 3 timmar
- 45 Naturhamn vid Talleholmen, Skäggenäs
- 46 Naturhamn vid Rönneholmen, Björnö, Rafshagen
- 48 Naturstrand med sandbotten vid Hultsbyö, Skäggenäs
- 49 Naturstrand med sandbotten vid Ekudden, Skäggenäs
- 51 Fiske i Hultsby, i anslutning till Ryssbyån

Häst och hund

Tillägg?

Läckeby

Förklaringar till kartan för Läckeby

Teckenförklaring

- Cykelled
- Motionsslinga
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Belyst motionsspår
- Motionsspår
- Kanotled

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

Tillägg?

Natur och friluftsområden

- 41 Naturmiljö utmed ån i Läckeby, kan utvecklas för friluftsliv
- 50 Mokällan, naturkälla med porlande vatten, Skammelstorp

Vandra, cykla och motion

- 44 Promenad/cykelstråk Läckeby-Vångerslät, ca 7 km
- 50 Fina cykelrundor Läckeby-Vångerslät-Skammelstorp
- 51 Motionsspår i Läckeby
- 55 Motionsspår i Rockneby

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

- 40 Skolskog ”Janssons hage”, Läckeby
- 41 Spolad isbana vintertid, Rockneby

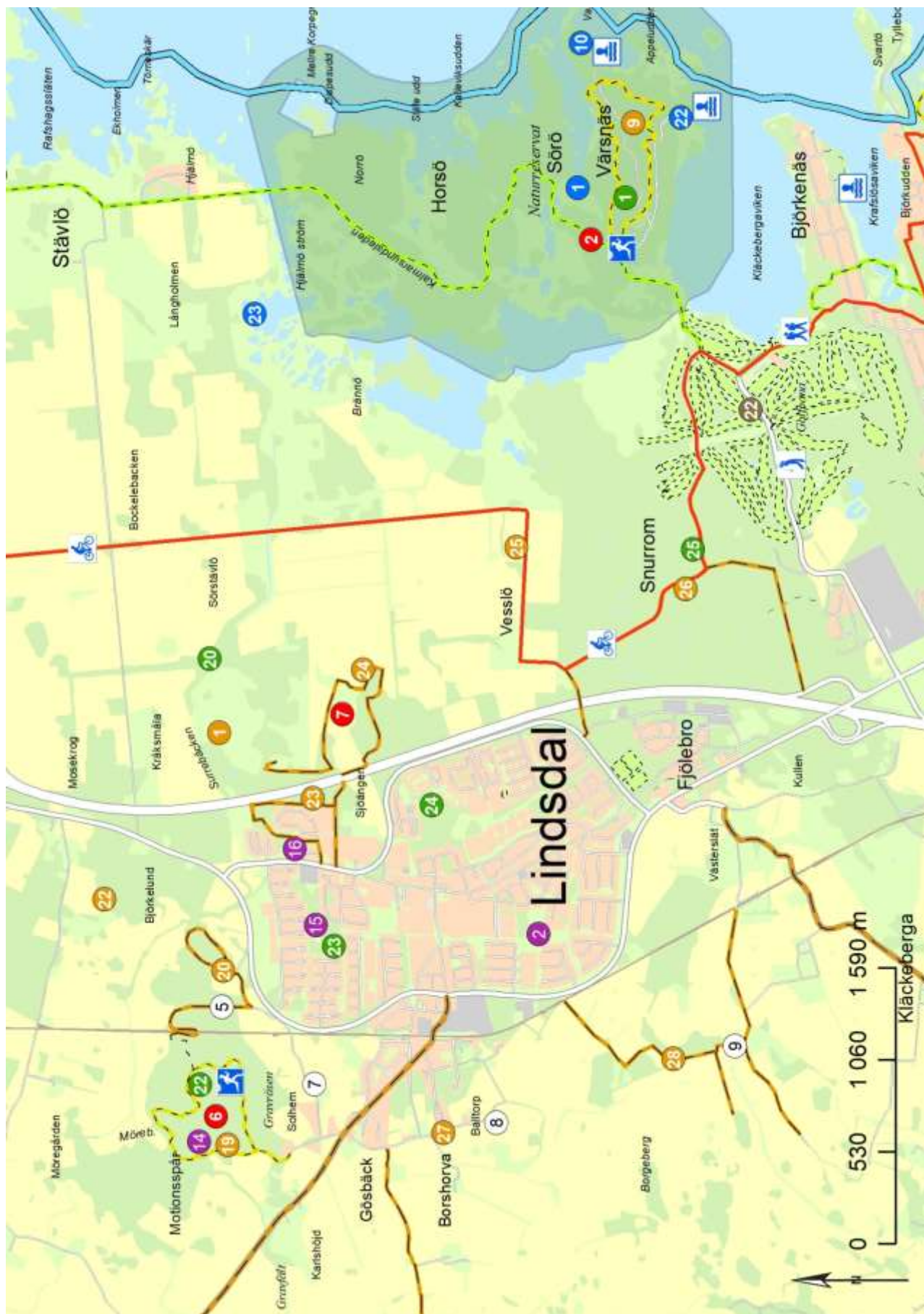
Bad, båt och fiske

Tillägg?

Häst och hund

- 6 Ridstig, Förlösa
- 41 Ridklubb Åsagatan, Rockneby
- Himlabackens ridklubb, Gelebo, se kommunkartan Häst och hund *vit 43*

Lindsdal – Förlösa

Förklaringar till kartan för Lindsdal – Förlösa

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Cykelled
- Golfbana
- Motionsslinga
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Belyst motionsspår
- Motionsspår
- Naturresevat

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

2 Horsö-Värnsås. Naturresevat 7 Valters Hage, fornlämningar	6 Grillplats. Strövområde, familjeutflykt

Natur och friluftsområden

1 Natur/friluftsområde, Värnsås, Horsö 22 Skogsområde, stigar 24 Skogsområde, stigar, grillplats	20 Fågelskadning vid Surrebäcken 23 Skogsområde, stigar, grillplats 25 Friluftsområde kring golfbanan, Värnsås

Vandra, cykla och motion

1 Naturområde vid Surrebäcken 19 Motionsspår/skidor, vandra, cykel, scouting 22 Cykelstigar, vandra, orientering 25 Cykelled, Kalmarsundsleden 27 Promenad- och löparslinga	9 Promenad/motionsspår Värnsås 20 Promenad, cykel, motion 23, 24 Promenad- och löparslinga 26 Löpning, cykelslinga 28 Promenad-/löparslinga

Parker och odling

- 22 Golfbana, Värnsås

Lek, aktivitetspark, skolskog

2 Lekpark, pulkabacke 15 Lekpark, pulkabacke	14 Skolskog i Förlösa 16 Lekpark Fjölebro

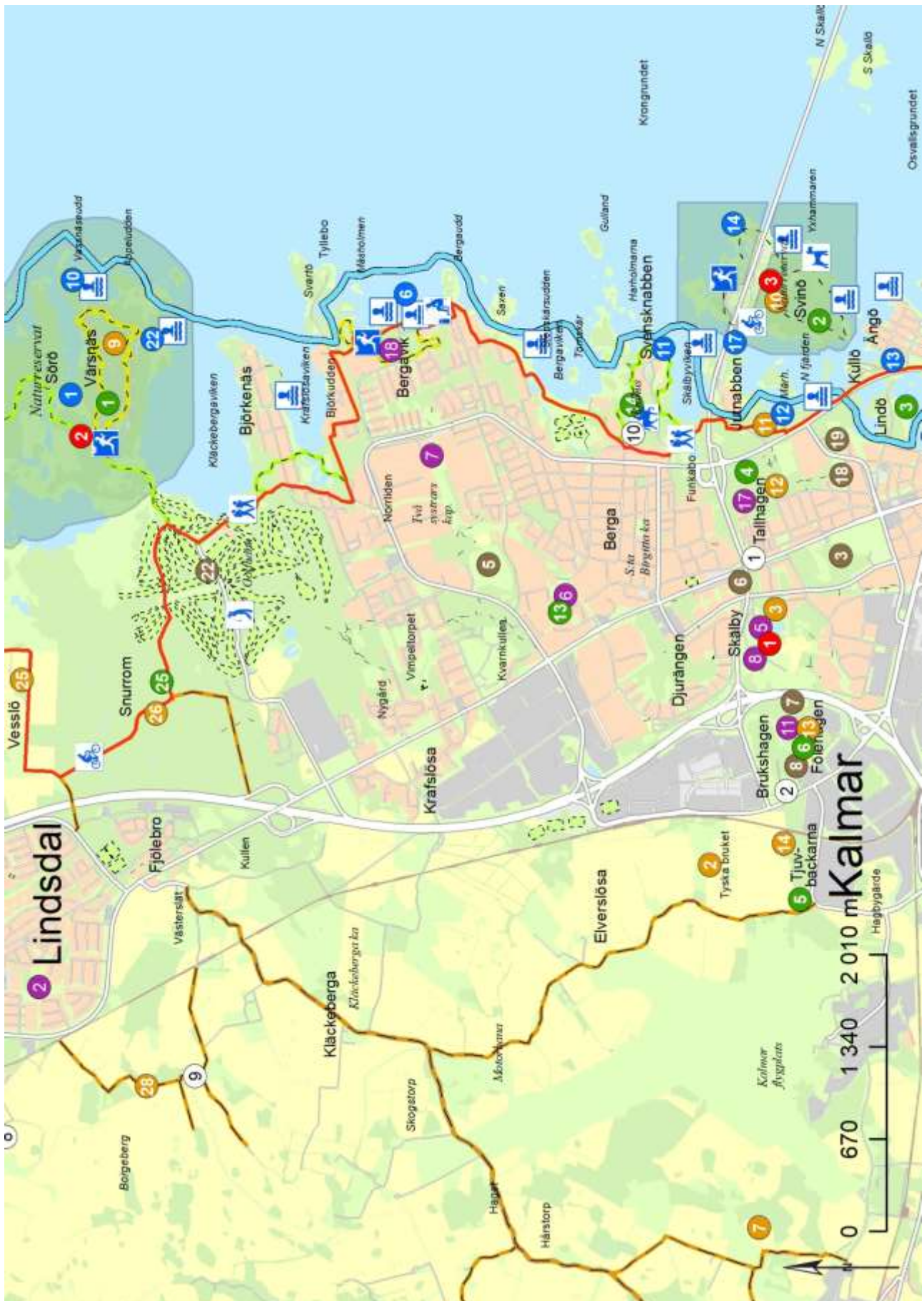
Bad, båt och fiske

1 Naturhamn vid Sörö, Värnsås 22 Badplats, Värnsås	10 Nudistbad vid Värnsås 23 Fiske vid Brännö, Horsö

Häst och hund

5 Ridstig, Förlösa 8 Ridstig Borshorva	7 Ridstig, Solhem 9 Ridstig, Västerslät

Kalmar stad, norra delen

Förklaringar till kartan för Kalmar stad – norra delen

Teckenförklaring

Invånartips

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade):

Utflyktsmål

1 Skälby park och mötesplats för alla	2 Horsö-Värnsnäs. Naturreservat
3 Svinö Naturreservat	

Natur och friluftsområden

1 Natur/friluftsområde, Värnsnäs, Horsö	2 Natur/friluftsområde, Svinö
3 Natur/friluftsområde Lindö	4 Natur/friluftsområde, Tallhagen
5 Naturområde, Fölehagen, Tyska bruket	6 Natur/friluftsområde, Tjuvbacken
13 Natur/friluftsområde, Trollbacken, Berga	14 Natur/friluftsområde kring Svensknabben
25 Friluftsområde kring golfbanan, Värnsnäs	

Vandra, cykla och motion

2 Promenader Tyska bruket, Elverslösa	3 Utegyms Skälby	7 Cykelrunda Ebbetorp
9 Vandring/motionsspår Värnsnäs, Horsö	10 Vandring/motion Svinö	11 Vandring Ekudden
12 Promenad/motion Tallhagen	13 Promenad Fölehagen	14 Promenad Tjuvbackarna
25 Löpning, cykelled	26 Löpning, cykelled	28 Löpning, cykel Västerslät

Parker och odling

3 Skogskyrkogård	5 Berga Koloniträdgårdsområde
6 Kolonilotter, Stallgårdsgatan, Skälby	7 Kolonilotter, Hagbygårde
8 Kolonilotter, Hagbygårde	18 Jordgubben Koloniträdgårdsområde
19 Norra Koloniträdgårdsområdet	22 Kalmar golfklubb, Värnsnäs

Lek, aktivitetspark, skolskog

2 Lekpark, pulkabacke	5 Aktivitetspark, Skälby
6 Aktivitetspark, Berga	7 Aktivitetspark, pulkabacke, Norrliden
8 Park, lek, odling, 4H-gård Skälby	11 Stor pulkabacke i natur
16 Lek, Fjölebro	17 Skolskog Tallhagen
18 Skolskog Bergavik	

Bad, båt och fiske

1 Naturhamn vid Sörö, Värnsnäs	6 Badpir och bastu vid Norrlidsbadet
10 Nudistbad vid Värnsnäs	11 Kanotklubb och förvaring, Svensknabben
12 Kanotklubb, förvaring, uthyrning, Jutnabben	13 Kanotuthyrning hotell Svanen, Ängö
14 Naturstrand med sandbotten, Svinö norr	17 Fiske vid gångbron till Svinö
22 Badplats, Värnsnäs	

Häst och hund

1 Hundrastgård, Funkabo	2 Brukshundsklubb, Hagbygårde
9 Ridstig	10 Ridklubb, Svensknabben

Kalmar stad, södra delen

Förklaringar till kartan för Kalmar stad – södra delen

Teckenförklaring

Invånartips

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade):

Utflyktsmål

1 Skälby, park/mötesplats för alla	3 Svinö Naturreservat
4 Stensö	5 Kalmar Dämme-Hagbynäs

Natur och friluftsområden

2 Natur/friluftsområde, Svinö	3 Friluftsområde, Lindö	4 Naturområde, Tallhagen
5 Naturområde, Fölehamnen	6 Naturområde, Tjuvbacken	7 Friluftsområde, Stensö
8 Naturområde, Vadholmen, Oletveten	9 Naturområde, Hagbynäs	10 Kalmar Dämme
12 Naturområde, väster om Dunö	15 Fågelskäda, Långviken	16 Fågelskäda, T-bryggan
17 Fågelskäda, Kalmar Dämme	18 Fågelskäda, Stensö udde	19 Fågelskäda, Ekö, Ramsö
21 Laboratoriehöjden		

Vandra, cykla och motion

3 Utegyms Skälby	4 Utegyms Långviken	5 Vandringsled genom Hossmo
7 Cykelrunda Ebbetorp	8 Utegyms Smedby	10 Vandring/motion Svinö
11 Vandring Ekudden	12 Promenad/motion Tallhagen	13 Promenad Fölehamnen
14 Promenad Tjuvbackarna	15 Promenad Kalmarsundsparken	16 Vandringsled S Utmarken
17 Motionsspår Stensö		

Parker och odling

1 Krusenstiernska gården, park, odling	2 Stadspark, Kalmarsundspark	3 Skogskyrkogård
4 Södra Kyrkogården	7 Kolonilotter, Hagbygårde	8 Kolonilotter, Hagbygårde
9 Tegelvikens koloniområde	10 Folkets park	11 Vänortsparken
12 Gamla kyrkogården	13 Sylvanderparken	14 Odlingsslott, Stensberg
15 Södra Koloniområdet	16 Södra Utmarken	17 Fredriksskans park
18 Jordgubben Koloniområde	19 Norra Koloniområdet	20 Engelska parken Smedby
21 Golfbana, Binga, Hossmo		

Lek, aktivitetspark, skolskog

3 Lekpark, Kvarnholmen	4 Aktivitetspark, Smedby	5 Aktivitetspark, Skälby
8 Parklek, odling, 4H Skälby	9 Skansparken, lek	10 Långviken, lek/aktiviteter
11 Stor pulkabacke i natur	13 Skolskog, Rinkabyholm	17 Skolskog Tallhagen Syns?
20 Pulkabacke, Tegelviken, Södra Utmarken	21 Pulkabacke Cellgraven	

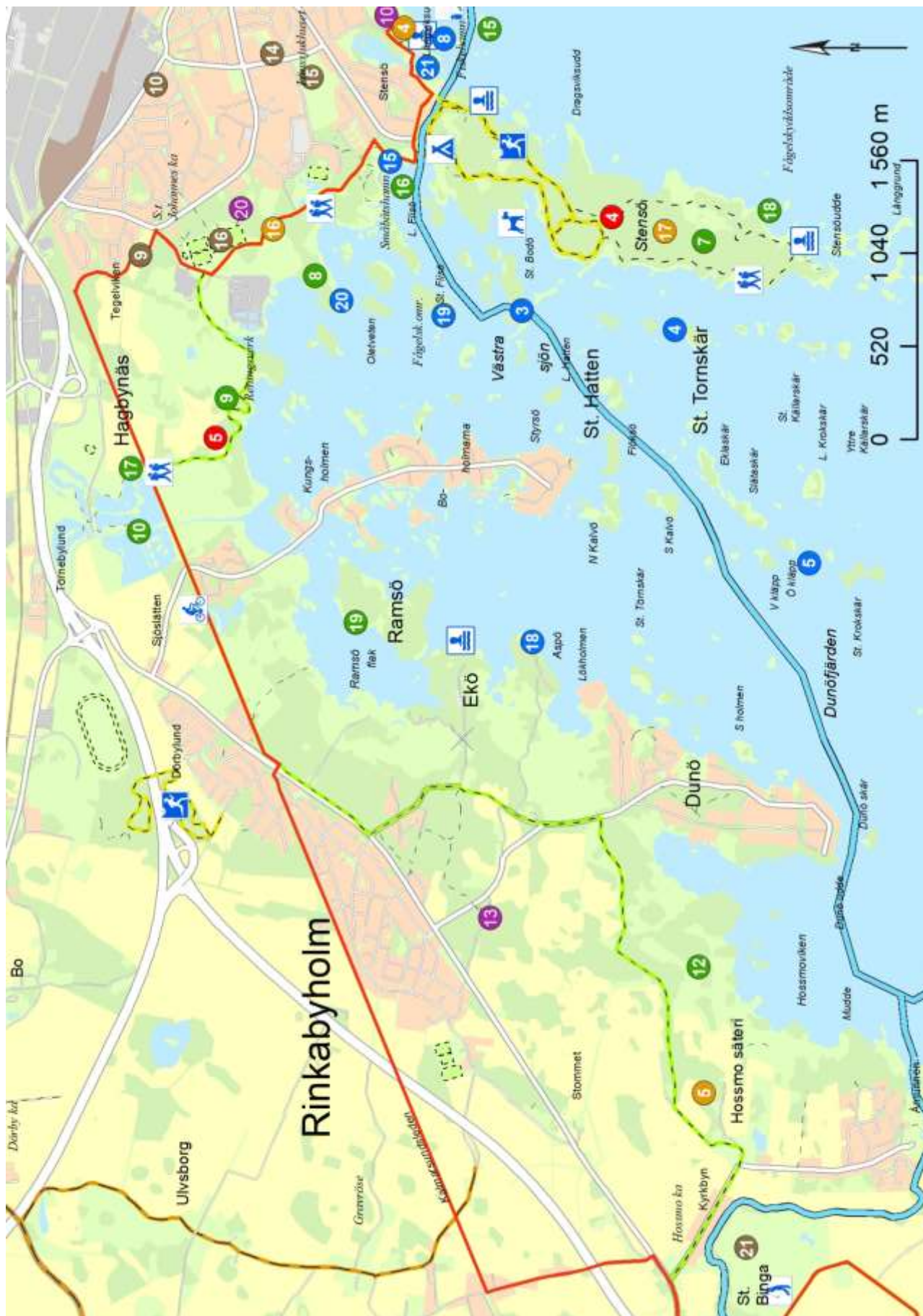
Bad, båt och fiske

2 Naturhamn vid Skans/Grimskär	3 Naturhamn vid Västra sjön	4 Naturhamn, St Tornskär
5 Naturhamn vid Dunöfjärden	7 Badpir, Kalmarbadsbadet	8 Bastu vid Långviken
9 Kallbadhus, vid Tjärhovsbågen	12 Kanotklubb, Jutnabben	13 Kanotuthyrning, Ängö
15 Småbåtshamn T-bryggan, Stensö	16 Fredriksskans roddklubb	18 Ekö badplats
19 Skärgård, Västra sjön	20 Vadholmen, kanoting	
21 Stensö fiskeläge, småbåtshamn		

Häst och hund

1 Hundrastgård, Funkabo	2 Brukshundsklubb, Hagbygårde

Rinkabyholm – Södra staden

Förklaringar till kartan för Rinkabyholm – Södra staden

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Bad, bastu
- Camping
- Cykelled
- Golfbana
- Hundbad
- Motionsslänga
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Belyst motionsspår
- Motionsspår
- Kanotled

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade):

Utflyktsmål

4 Stensö

5 Kalmar Dämme-Hagbynäs

Natur och friluftsområden

7 Friluftsområde, Stensö

9 Naturområde, Hagbynäs

12 Naturområde, väster om Dunö

16 Fågelskäda, T-bryggan

18 Fågelskäda, Stensö udde

8 Naturområde, Vadholmen, Oletveten

10 Kalmar Dämme

15 Fågelskäda, Långviken

17 Fågelskäda, Kalmar Dämme

19 Fågelskäda, Ekö, Ramsö

Vandra, cykla och motion

4 Utegym, Långviken

16 Vandringsled Södra Utmarken

5 Vandringsled genom Hossmo

17 Motionsspår Stensö

Parker och odling

9 Tegelvågens koloniområde

14 Odlingslotter, Stensberg

16 Södra Utmarken

10 Folkets park

15 Södra Koloniområdet

21 Golfbana, Binga, Hossmo

Lek, aktivitetspark, skolskog

10 Långviken, lek/aktiviteter

20 Pulkabacke, Tegelvågen, Södra Utmarken

13 Skolskog, Rinkabyholm

Bad, båt och fiske

3 Naturhamn vid Västra sjön

5 Naturhamn vid Dunöfjärden

15 Småbåtshamn T-bryggan, Stensö

19 Skärgård, Västra sjön

21 Stensö fiskeläge, småbåtshamn

4 Naturhamn, St Tornskär

8 Bastu vid Långviken

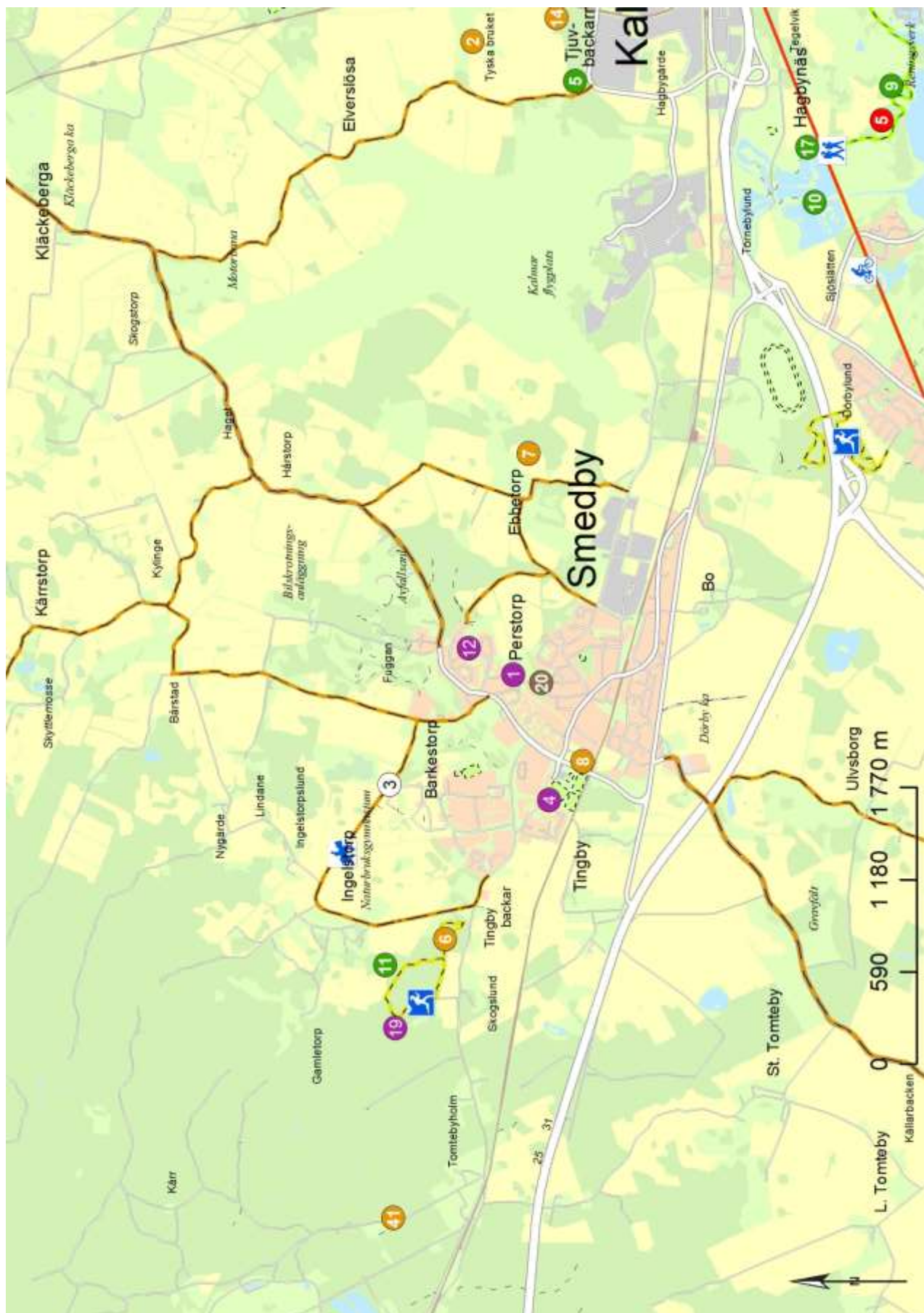
18 Ekö badplats

20 Vadholmen, Oletveten, kanotning

Häst och hund

Tillägg?

Smedby

Förklaringar till kartan för Smedby

Teckenförklaring

- Cykelled
- Motionsslinga
- Ridhus
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Belyst motionsspår

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

5 Kalmar Dämme-Hagbynäs

Natur och friluftsområden

5 Naturområde, Fölehagen

10 Kalmar Dämme

17 Fågelskäda, Kalmar Dämme

9 Naturområde, Hagbynäs

11 Friluftsområde, Ingelstorp, Smedby

Vandra, cykla och motion

2 Promenader Tyska bruket, Elverslösa

7 Cykelrunda Ebbetorp

14 Promenad Tjuvbackarna

6 Motionsslingor Smedby, springa/cykla

8 Utegyms Smedby

41 Cykelstråk mellan Smedby och Trekanten

Parker och odling

20 Engelska parken, Smedby

Lek, aktivitetspark, skolskog

1 Lekpark

12 Pulkabacke

4 Aktivitetspark, Smedby

19 Skolskog Smedby

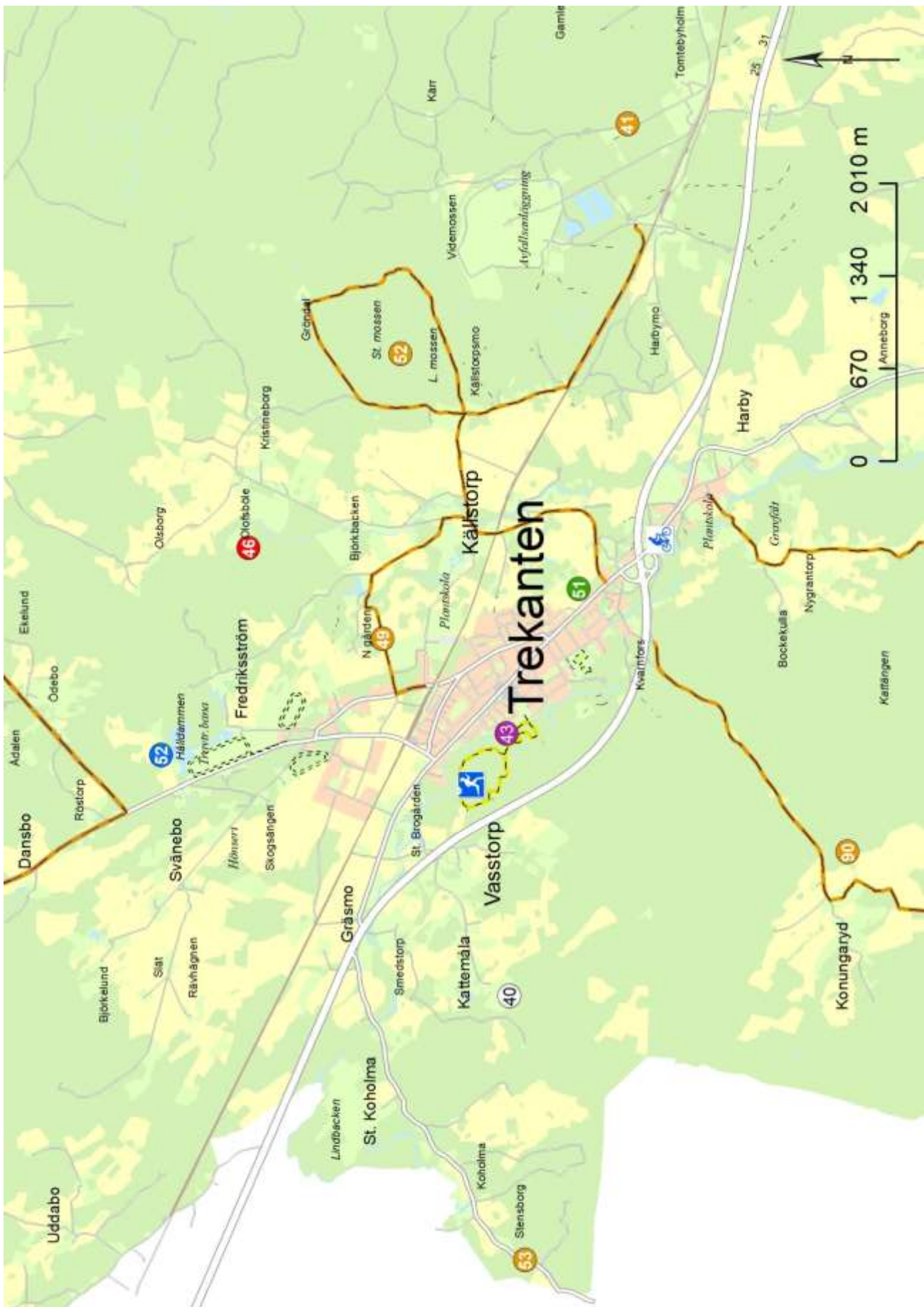
Bad, båt och fiske

Tillägg?

Häst och hund

3 Smedby ridklubb

Trekanten

Förklaringar till kartan för Trekanten

Teckenförklaring

- Cykelled
- Motionsslinga
- Belyst motionsspår
- Motionsspår

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

46 Grillplats, vattendrag, sluss, Björkö, Trekanten

Natur och friluftsområden

51 Klippiga bergen, Trekanten

Vandra, cykla och motion

- 41 Cykelstråk mellan Smedby och Trekanten
- 49 Promenad/cykelrunda Källstorpsrundan
- 52 Cykla i Stora och Lilla Mosse, Harby Trekanten
- 53 Asfalterad cykelrunda mellan Trekanten och Påryd
- 90 Cykla Konungarydsrundan utanför Trekanten

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

43 Pulkabacke, vid Trekantens motionsspår

Bad, båt och fiske

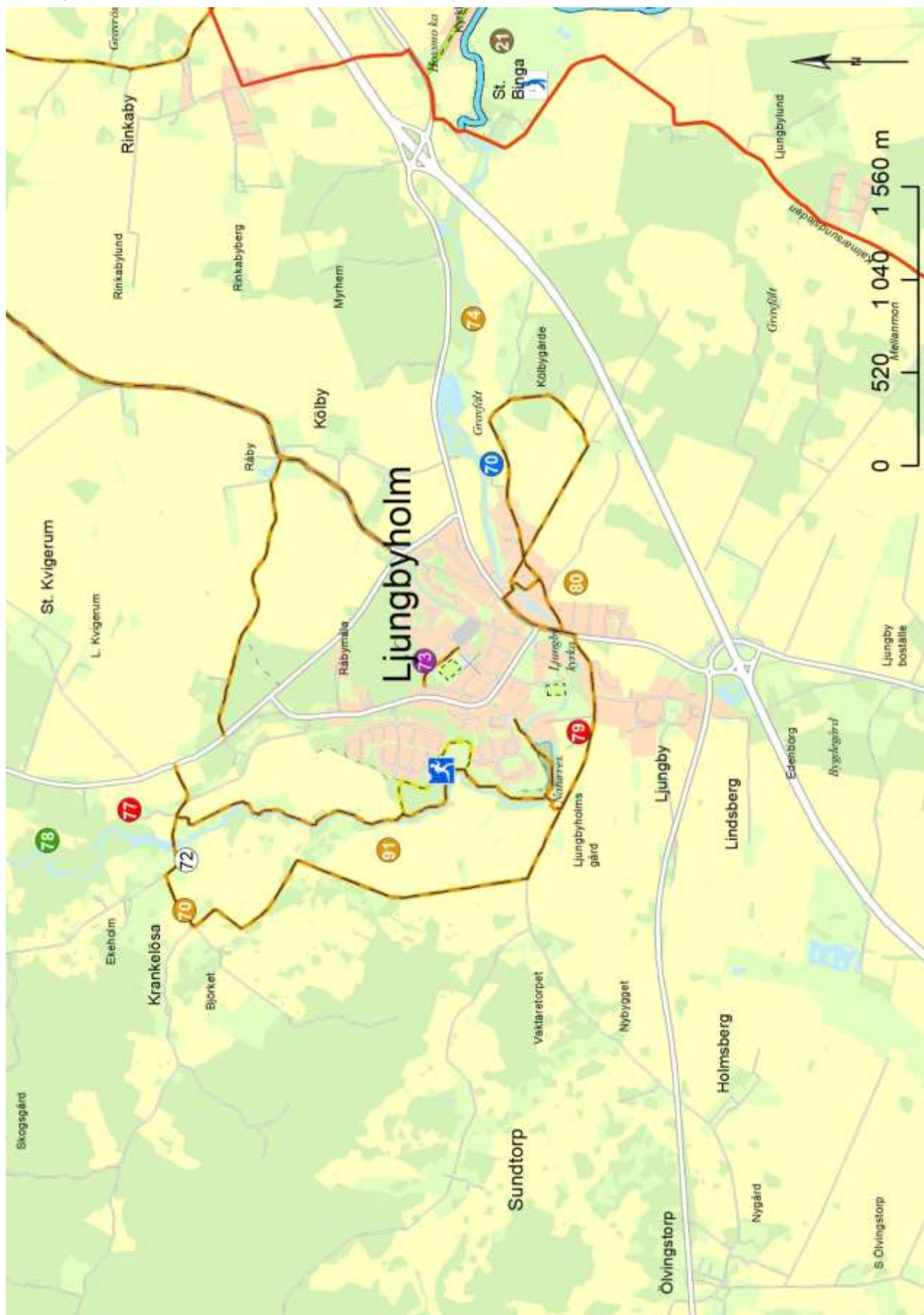
52 Hålldammen, badklippa, utflyktsmål

Häst och hund

40 Privat ridhus med fina ridvägar i skogsmiljö

Ljungbyholm

Förklaringar till kartan för Ljungbyholm

Teckenförklaring

- Golfbana
- Motionsslinga
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Belyst motionsspår
- Kanotled
- Naturreservat

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

- 77 Krankelösaholm vid Ljungbyån
- 79 Prästgårdsängen Naturreservat

Natur och friluftsområden

- 78 Vackert naturområde, Krankelösaholm

Vandra, cykla och motion

- 70 Vandring i området kring Krankelösa
- 74 Vandring-/ cykel vid Ljungbyån
- 80 Promenad-/cykelstråk ca 10 km, Ljungbyholm
- 91 Promenad/cykel utmed Ljungbyån, Paradisleden

Parker och odling

- 21 Binga golfbana

Lek, aktivitetspark, skolskog

- 73 Skolskog i Fruskog, Ljungbyholm

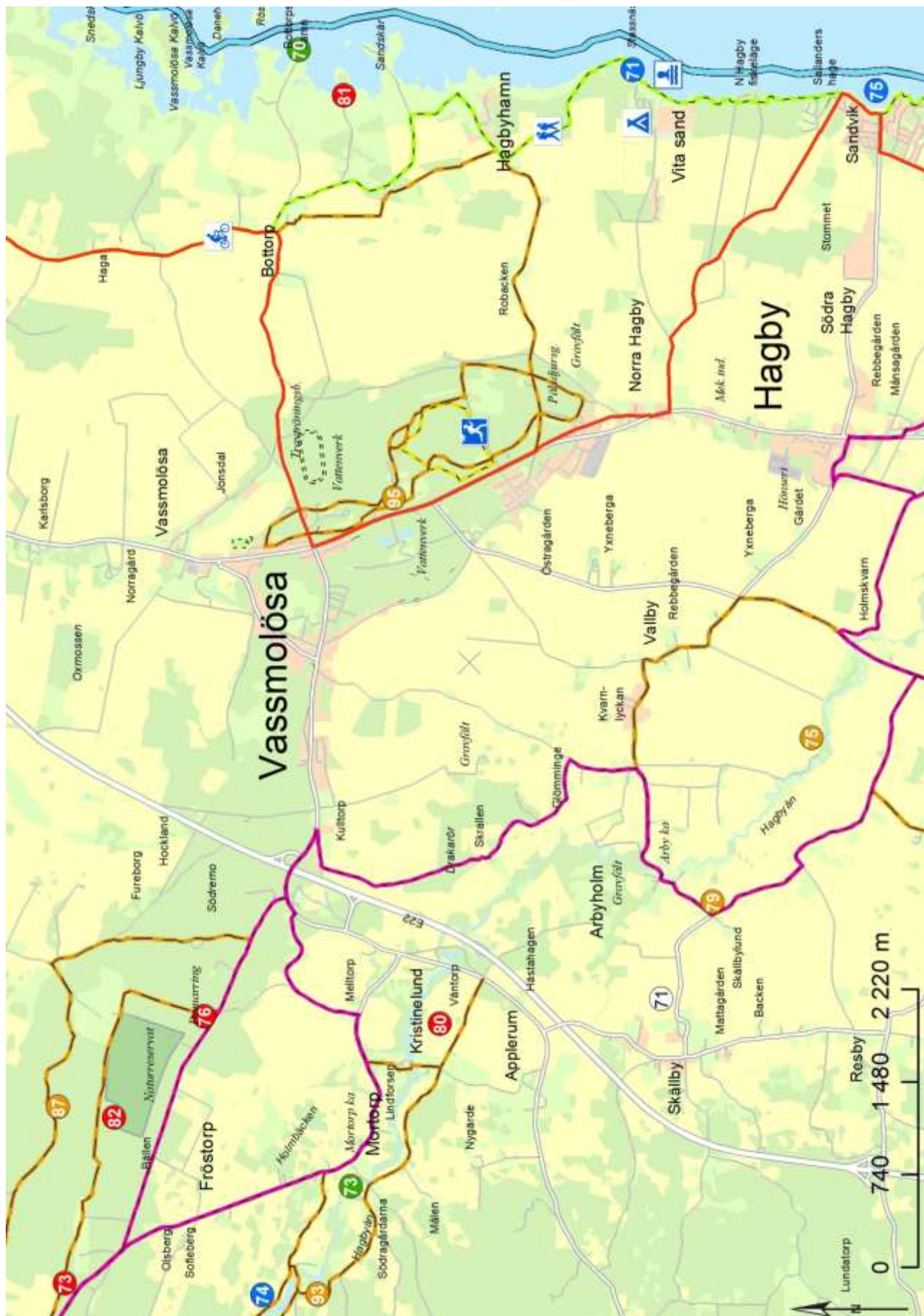
Bad, båt och fiske

- 70 Fiske i Ljungbyån vid Ljungholm gravfält och Hossmo

Häst och hund

- 72 Södermöre ryttarklubb, Krankelösa

Vassmolösa – Mortorp

Örklaringar till kartan för Vassmolösa – Mortorp

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Camping
- Cykelled
- Motionsslinga
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Östra Sigfridsleden
- Belyst motionsspår
- Kanotled
- Naturreservat

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

- 73 Bevarade kolugnar, Tvärskog
- 76 Domarringen med sju stenar, Tvärskog
- 80 Kristinelund (vid Hagbyån). Vacker rofylld miljö
- 81 Bottorpskusten med rikt fågelliv
- 82 Fröstorp Naturreservat

Natur och friluftsområden

- 70 Fågelskäda vid Bottorpskusten
- 73 Fin natur, berg i dager och stora stenar, Mortorp

Vandra, cykla och motion

- 75 Vandring/cykel utmed Hagbyån
- 79 Fin vandringsrunda i Hagbyområdet
- 87 Fin cykel/vandringslinga på grusåsen, Tvärskog
- 93 Fin runda med broar runt Hagbyån vid Rolands damm
- 95 Naturstigar för vandring och terrängcykling

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

Tillägg?

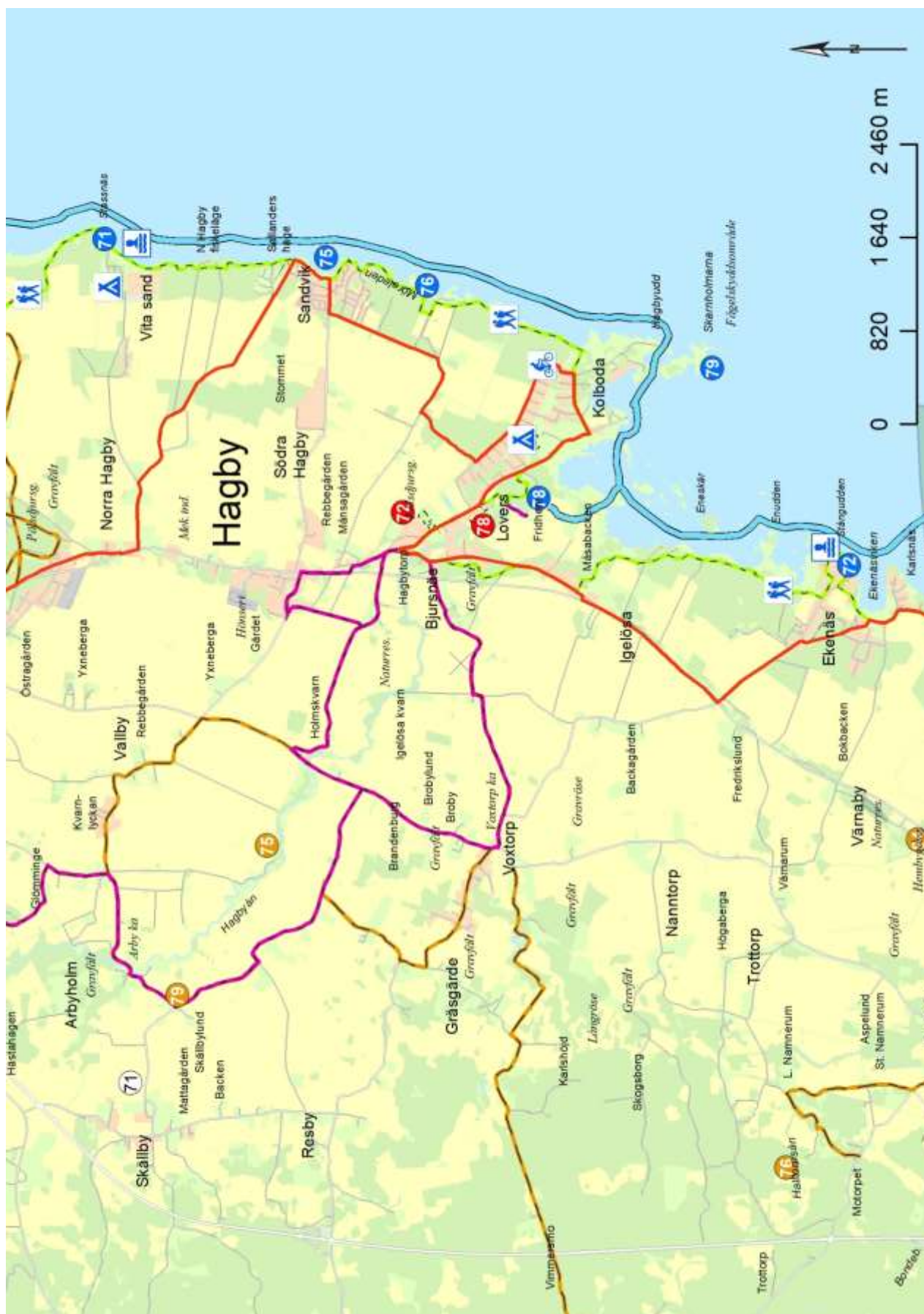
Bad, båt och fiske

- 71 Badpir vid Vita sand
- 74 Rolands damm, fint bad i Hagbyån vid Tvärskog

Häst och hund

- 71 Södermöre rittarklubb, Arby. Paddock

Hagby – Kolboda – Ekenäs

Förklaringar till kartan för Hagby – Kolboda – Ekenäs

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Camping
- Cykelled
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Östra Sigfridsleden
- Kanotled
- Naturresevat

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade):

Utflyktsmål

- 72 Medeltida kyrka, Hagby
- 78 Alunbruket Kolboda, pulkabacka vintertid

Natur och friluftsområden

Tillägg?

Vandra, cykla och motion

- 75 Vandring/cykel utmed Hagbyån
- 76 Vandring/cykel utmed Halltorpsån
- 79 Fin vandrings-/cykelrunda i Hagbyområdet

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

Pulkabacke vintertid, Kolboda, *se röd 78*

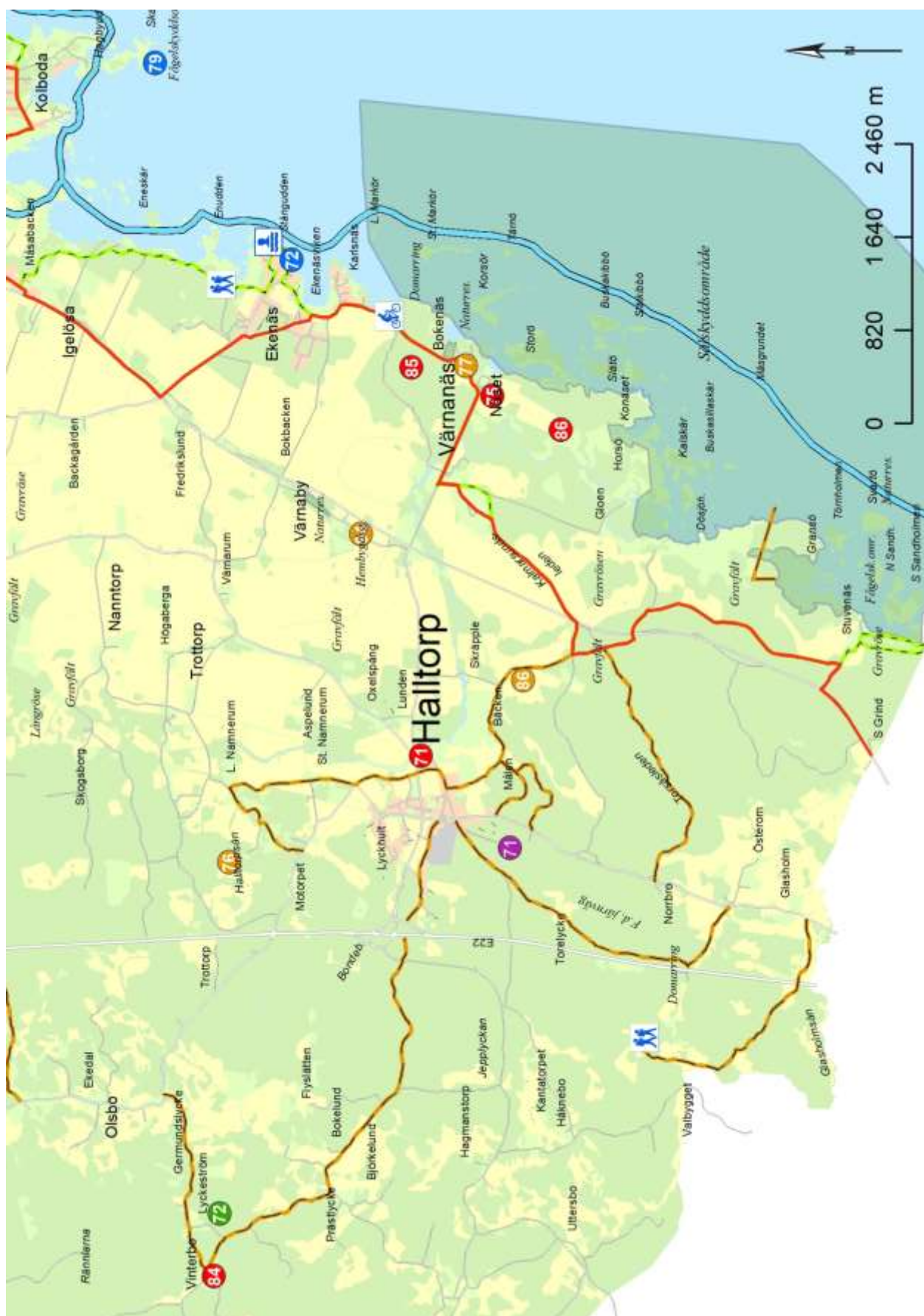
Bad, båt och fiske

- 71 Badpir vid Vita sand
- 72 Bastu vid Ekenäsviken
- 75 Bad i Sandvik, Hagby. wc
- 76 Bad i Åttahagen, fint men ej lättillgängligt
- 78 Fiske Hagbyån vid Kolboda/Hagby
- 79 Kolboda havsbad

Häst och hund

- 71 Södermöre ryttarklubb, Arby. Paddock

Halltorp – Värnanäs

Förklaringar till kartan för Halltorp – Värnanäs

Teckenförklaring

- Kommunal badplats
- Cykelled
- Vandringsled
- Kalmarsundsleden - cykel
- Kalmarsundsleden
- Kanotled
- Naturreservat

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

- 71 Medeltida kyrk. Halltorp
- 75 Engelsk park Värnanäs
- 84 Vinterbo (utanför Halltorp) Naturreservat
- 85 Bokenäs (utanför Värnanäs) Naturreservat
- 86 Värnaby och Värnanäs. Naturreservat

Natur och friluftsområden

- 72 Vinterbo, fin skogsmiljö med många vattendrag

Vandra, cykla och motion

- 76 Vandring/cykel utmed Halltorpsån
- 77 Vandring i Värnanäs omgivning
- 86 Vandring och skolstig Målen och Bäcke i Halltorp
- 94 Värnaby gamla landsväg och hembygdsgård i Halltorp

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

- 71 "Skolskog" i Halltorp

Bad, båt och fiske

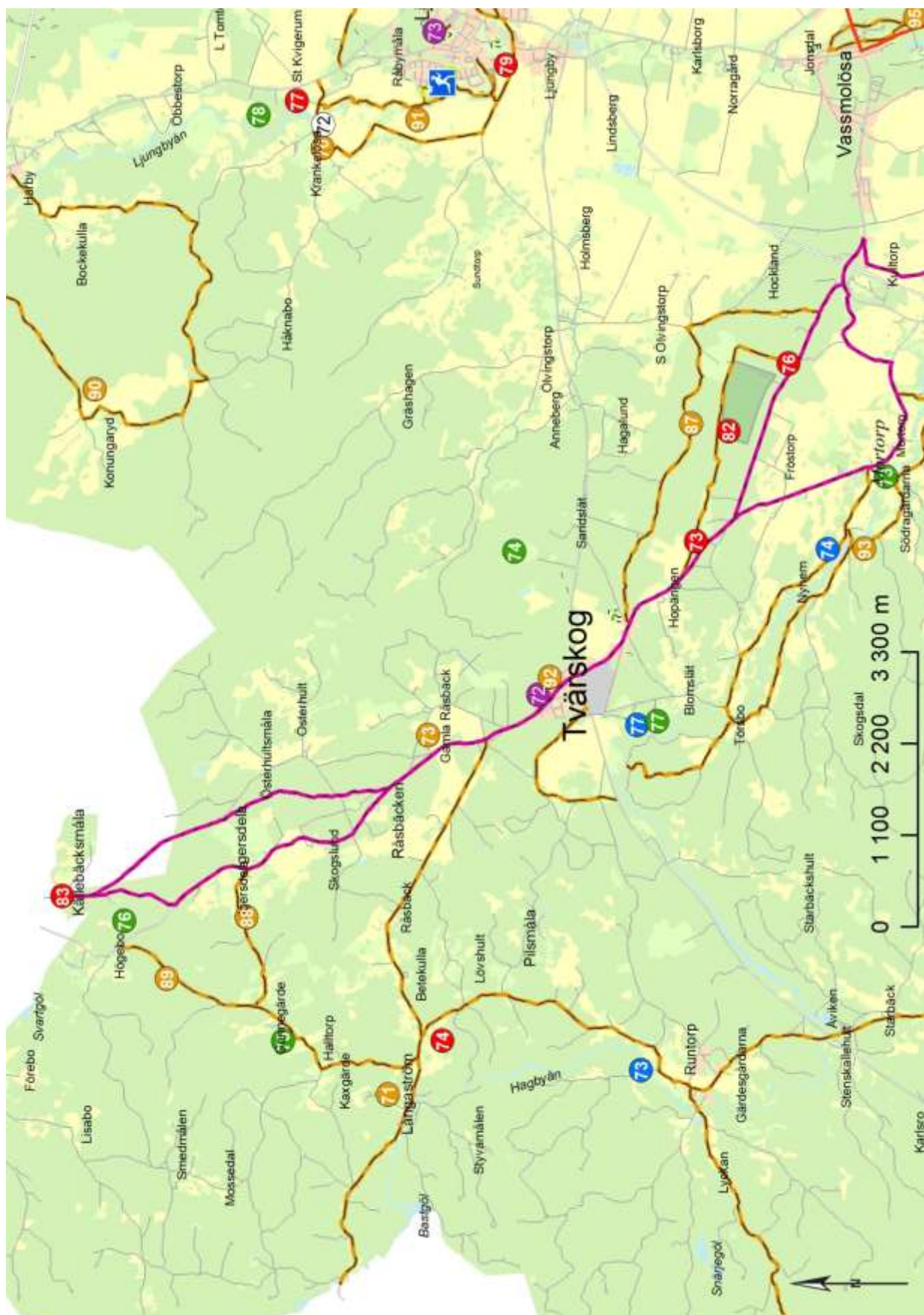
- 72 Bastu vid Ekenäsviken
- 79 Kolboda havsbad

Häst och hund

Tillägg?

Tvärskog

Förklaringar till kartan för Tvärskog

Teckenförklaring

- Motionsslinga
- Östra Sigfridsleden
- Belyst motionsspår
- Naturreservat

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

73 Bevarade kolugnar, Tvärskog	74 Fornborg i skogen vid Tvärskog
76 Domarringen med sju stenar, Tvärskog	77 Krankelösaholm vid Ljungbyån
82 Fröstorp Naturreservat	83 St Sigfrids Källa - Nybroåsen

Natur och friluftsområden

73 Fin natur, berg i dager och stora stenar, Mortorp	74 Gammalt stenbrott öster om Tvärskog
75 Naturängar utanför Tvärskog	76 Östra Sigfrids källa, spektakulär natur
77 Grillplats, Ryabacken vid ån utanför Tvärskog	78 Krankelösaholm, natur/friluftsområde

Vandra, cykla och motion

70 Vandring i området kring Krankelösa	71 Klättring kring Betekulla/Långaström
73 Vandring norr om Tvärskog	87 Fin cykel/vandringsslinga på grusåsen
88 Fin cykelrunda runt Igersdela, grusväg	89 Fin cykelrunda runt Igersdela, asfalt
90 Cykla Konungarydsrundan utanför Trekanten	91 Vandra/cykla utmed ån, Paradisleden
92 Löpspår, ca 3 km vid skolan, Tvärskog. Ej skyltad	93 Slinga med broar, Hagbyån, Rolands damm

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

- 72** Spolas isbana vintertid vid Tvärskogs bygdegård

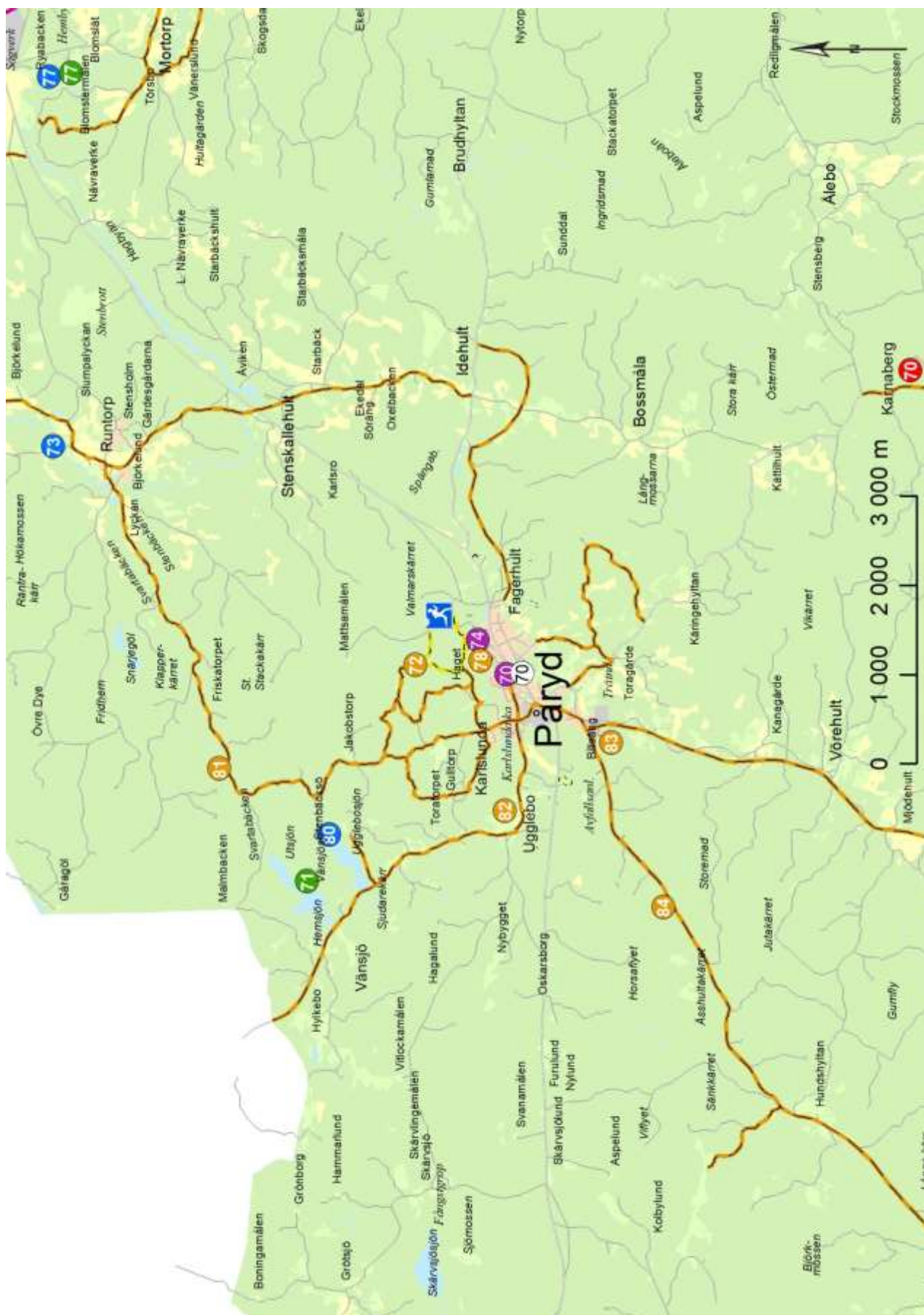
Bad, båt och fiske

- 73** Fin badplats i Hagbyån, Runtorp
74 Rolands damm, fint bad i Hagbyån vid Tvärskog
77 Ryabackens badplats i Hagbyån, småbarnsvänlig

Häst och hund

Tillägg?

Påryd

Förklaringar till kartan för Påryd

Teckenförklaring

- Motionsslinga
- Östra Sigfridsleden
- Belyst motionsspår

Invånartips

- Utflyktsmål
- Natur & friluftsområden
- Vandra, cykla & motion
- Parker & odling
- Lek, aktivitetspark, skolskog & pulkabacke
- Bad, båt & fiske
- Häst & hund
- Vandra och cykla

Beskrivning av invånartips (oftast ej skyltade);

Utflyktsmål

70 Karnaberg, stenblocklandskap

Natur och friluftsområden

71 Vänsjöns grillplats

77 Grillplats, Ryabacken vid ån utanför Tvärskog

Vandra, cykla och motion

72 Vandrings-/motionsspår 2, 4 och 7 km slingor, varav 2 km belyst

78 Utegyrn

81 Potential för terrängcykelslinga på grus/skogsväg med start vid kyrkan

82 Fin cykelrunda Ugglebo-Alsjöholm-Långaström

83 Fin cykelrunda landsväg

84 Fin cykelrunda Gullabovägen – Sävsjö – Vissefjärda

Parker och odling

Tillägg?

Lek, aktivitetspark, skolskog

70 Lekpark

74 Pulkabacke, vid Påryd skola

Bad, båt och fiske

73 Fin badplats i Hagbyån, Runtorp

77 Ryabackens badplats i Hagbyån, småbarnsvänlig

80 Fiske i Ugglebosjöarna, fiskekort krävs

Häst och hund

70 Hästpaddock

Lyssna på trädens sus och se de pampiga ekarna i herrgårdslandskapet!

Foto: Jan Magnusson

Program för friluftsliv i Kalmar kommun är framtaget under åren 2018-2019.

Projektledare och kontaktperson för programmet är
Eva-Lena Larsdotter, friluftsutvecklare, Kultur- och fritidsförvaltningen, Kalmar kommun,
0480- 450 611, eva-lena.larsdotter@kalmar.se

Information om friluftsutbudet har hämtats från Kalmar kommuns databas, olika utredningar som gjorts genom åren samt genom fältbesök och föreningsmedverkan i olika delar av kommunen för att inhämta lokalkännedom. Invånartips beskriver besöksvärda platser eller slingor som lokalbefolkningen vill tipsa om. Litteraturkällor finns presenterade sist i programmets Del 2.

Kartor har tagits fram av Samhällsbyggnadskontoret, Kalmar kommun, 2019.
Friluftsprogrammet finns att läsa på www.kalmar.se/friluftsliv.

Lokala Naturvårdssatsningen (LONA)

Processen och programarbetet har medfinansierats genom statsbidrag *Lokala naturvårdssatsningen* som förmedlats av Länsstyrelsen Kalmar län.

Kalmar kommun
WWW.KALMAR.SE

Handläggare
Frida Gustafsson

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-08-12

Ärendebeteckning
VMN 2019/0017

Vatten- och miljönämnden

Remiss av Friluftsprogram Kalmar kommun

Förslag till beslut

Vatten- och miljönämnden antar kommunledningskontorets yttrande som sitt och översänder det till kultur- och fritidsnämnden som yttrande över förslag till Friluftsprogram för Kalmar kommun.

Bakgrund

Regeringen har beslutat om nya mål för friluftspolitiken och att Sverige ska satsa på friluftsliv eftersom det ger oss hälsa, naturförståelse och bidrar till regional utveckling. Kommunens arbete i frågan handlar om att underlätta, stödja och lyfta fram människors möjligheter att vistas i naturen, bland annat genom förbättrad information om det utbud som finns, bidra till att göra befintliga områden mer tillgängliga och utveckla nya områden för friluftsliv.

Kultur- och fritidsnämnden har beslutat att det ska tas fram ett friluftsprogram med syfte att tydliggöra kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet och vara ett underlag för kommunens översiktliga planering.

Friluftsprogrammet är en viktig del i arbetet för att utveckla kommunens attraktivitet som stad och levande landsbygd med livskraftiga småorter. Programmet ska ge förutsättningar för ett rikt och innehållsrikt friluftsliv och för tydliga ansvarsfördelningen mellan berörda kommunala nämnder och redovisa kommunens behov av samverkan med föreningar, organisationer och andra externa parter. Innehållet ska också fungera som inspiration till invånare att hitta idéer och områden för att utöva friluftsliv.

Arbetet med friluftsprogrammet påbörjades 2018 och har tagits fram utifrån sammanställning av befintliga underlag, fältstudier och dialog med övriga kommunala förvaltningar och föreningsrepresentanter från olika delar i kommunen som har lokalkännedom och stor kunskap om behov och efterfrågan.

Kommunledningskontoret Hållbarhet och strategi
Adress , | Besök

Tel 0480-45 00 00 vx | Fax Klicka här för att ange
text. | sara.gripstrand@kalmar.se

Kalmar kommun
WWW.KALMAR.SE

Program för Friluftsliv i Kalmar kommun, daterat 2019-06-19, inleds med en översikt av innehåll och processen. Därefter följer tre delar som kan ha intresse för olika målgrupper;

DEL I: Bakgrund, kommunens ambitioner, mål, strategier, ansvarsfördelning och regelverk.

DEL II: Beskrivning av områden som är attraktiva för friluftsliv och friluftaktiviteter, analys, prioritering, genomförandeplan samt källor.

DEL III: Kartor med tips på platser för friluftaktiviteter.

Yttrande

Program för friluftsliv i Kalmar kommun har på ett bra sätt lyft Kalmars nuvarande och potentiella friluftsliv, med förankring i nationella och lokala mål. Mål och strategier har tagits fram utifrån relevanta nationella friluftsmål och miljömål samt kommunala mål och ställningstaganden. Detta tydliggör vårt lokala ansvar för att nå nationella mål, samt hur det kopplar till vårt tidigare arbete.

Programmet har tagit fram ett värdefullt underlag som kommer att möjliggöra ett rikare och mer aktivt friluftsliv i Kalmar kommun. Programmet beskriver samtliga friluftsområden och dess utvecklingspotential. Ett informativt kartmaterial har producerats, vilket är värdefullt för tillgänglighet och information för allmänheten, men även för framtida utveckling av friluftslivet i Kalmar kommun. Detta är särskilt viktigt underlag under kommande uppdatering av översiktsplan.

Kalmar kommun eftersträvar en hög livskvalitet i ett grönt Kalmar, där friluftsliv och naturvård ska sammankopplas med syfte att tillgängliggöra naturen för alla människor och skapa välmående. Program för friluftsliv i Kalmar kommun stärker detta arbete, och är ett viktigt dokument för att strategiskt utveckla och informera om Kalmars natur. Kommunledningskontoret ställer sig positiva till Program för friluftsliv Kalmar kommun.

Följande ändringar föreslås

Övergripande synpunkter

- **Programmet ska beslutas av kommunfullmäktige och är därmed ett koncernövergripande dokument.**

Delar av programmet formulerat med Kultur- och fritidsförvaltningen som subjekt, exempelvis s. 27 ”- Arbeta med konkreta projekt i samverkan med bland annat kommunlednings- och samhällsbyggnadskontoret samt serviceförvaltningen”. Detta behöver justeras genomgående.

- **Förtydliga vad som är styrande dokument för kommunkonsernen.**

Det är viktigt att man är tydlig med vilka delar av dokumentet som är underlag och vilka delar som är styrande dokument.

Förtydliga även vilken målgrupp som dokumentets olika delar riktar sig emot.

- **Förtydliga ansvarig förvaltning/bolag samt tidsplan för varje åtgärd.**
Det vore fördelaktigt om aktiviteterna kunde läggas ut i ett separat bilaga i form av en handlingsplan. En handlingsplan med listade aktiviteter som har tydlig ansvarsfördelning och tidsplan kommer att underlätta regelbunden uppföljning och uppdatering. I dokumentet bör man även koppla aktiviteterna till mål och strategier.
- **Kommunikation är centralt.**
Flera aktiviteter som föreslås är kopplade till aktiviteter, vilket är väsentligt för att få fler invånare och besökare att ta del av kommunens friluftsliv. För att förtydliga vikten av kommunikationsinsatser skulle man kunna göra en kommunikationsplan.
- **På ett tydligt lyfta naturvårdens betydelse i programmets mål och strategier.**
En förutsättning för ett rikt friluftsliv är natur av hög kvalitet. Friluftsprogrammets mål och strategier bör därför koppla till naturvårdsarbetet inom kommunen. Det strategiska arbetet inom friluftsliv bör sammankopplas och lyfta kommunens naturvård, liksom att naturvården bör främja friluftslivet. Arbetet kan lämpligen även ske i samarbete med uppdraget ”*Utveckla naturvårdsarbetet med syfte att förbättra förutsättningarna för rekreation, friluftsliv och biologisk mångfald på kommunal mark*”.

Avsnittspecifika synpunkter – Del 1

- **Del 1, avsnitt 2 - Kommunens ambitioner. Sammankoppla friluftsliv med natur och naturvård.**
Tydliggör hur kommunens ambitioner är kopplade till de fyra övergripande strategierna. Dessa strategier upplevs vara väl valda för att främja friluftslivet i kommunen. Dock saknas en övergripande strategi som sammankopplar natur, naturvård och friluftsliv. Genomgående bör kopplingen mellan naturvärde, naturvård, folkhälsa och friluftsliv lyftas, tillsammans med styrning och samordning mellan kommunens förvaltningar. Kvaliteten på naturområden gör stor skillnad på ett områdes värde för friluftsliv och rekreation. Enligt en studie (Grahm, 2005) identifieras åtta stycken kvaliteter som kommunen bör sträva efter för att göra ett naturområde attraktivt, varav de flesta är kopplade direkt till naturvård. *Vildbet*: området har en vild, mystisk och av människan orörd karaktär, *Artrik*: arter fascinerar och lockar oss att samla, upptäcka och försöka förstå naturen. För att bidra till biologisk mångfald behöver vi exempelvis träd i olika åldrar, flerskiktad vegetation, död ved, vatten och grön infrastruktur, *Rymd*: Områden behöver hänga samman, för att man ska kunna röra sig länge i naturen och få känslan av att komma bort från staden och in i en annan värld, *Rofylld*: områden ska vara lugna, rofyllda och fria från ljudförorening. Nyckelord förknippade med ett välfungerande friluftsområde är god tillgänglighet,

stor variationsrikedom, beständighet, vital och (gärna) äldre skog, skönhet, naturupplevelser, ett rikt växt- och djurliv, vatten.

- **Mål 4: Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv. Kommunens mål: Det ska finnas god tillgång till attraktiv natur för friluftsliv i hela kommunen.**

Forskning visar att för att ett friluftsområde ska användas regelbundet bör det ligga inom 300 meter från en bostad. Friluftsprogrammet bör i ännu högre grad lyfta vikten av att behålla och utveckla tätortsnära naturområden, för att få erbjuda lättillgänglig rekreation och friluftsliv. Ett verktyg för att säkra tätortsnära natur är kommunens grönsstrukturprogram. Vid avsteg från grönsstrukturplanen bör en konsekvensbeskrivning avseende målen i friluftsprogrammet göras.

- **Mål 7: Ett rikt friluftsliv i skolan. Kommunens mål: Varje skola ska ha tillgång till en skolskog inom gångavstånd.**

Detta mål skulle med fördel även omfatta förskolan. Begreppet ”skolskog” bör definieras utifrån vilka kvaliteter skogen ska innehålla.

- **S. 40 ”Långsiktigt säkerställande och utveckling av friluftsområden”**

I programmet pekas fem områden ut som bör säkerställas och skyltas som friluftsområde. Större delen av dessa är på kommunägd mark, men även viss nyförvärv behövs. Det är viktigt att programmet tydliggör om detta är en möjlig utveckling eller om det ska genomföras om man godkänner programmet.

Avsnittsspecifika synpunkter – Del 2 och Del 3

- **Värdefullt underlag som bör lanseras digitalt.**

Det underlag som tagits fram i samband med programmet är väl genomarbetat och man kan hitta intressanta naturområden både baserat på geografisk plats och på aktivitet. Det hade varit synnerligen intressant om denna del kan tillgängliggöras digitalt, och det är viktigt att denna åtgärd lyfts upp i programmet.

- **Tydliggör vad som är en potentiell utveckling och bindande åtgärder.** Utvecklingspotential tas upp i flera delar i dokumentet, vilket troligen motiveras av att det ses ur olika utgångspunkter. Dock gör det att utvecklingspotentialen är svår att överblicka. Här är det viktigt att precisera vilka åtgärder som är bindande, vilka förvaltningar som är ansvariga alternativt vara tydlig med vad som mer är av karaktären ”förslag på åtgärder som skulle kunna genomföras” förutsatt intresse och samverkan mellan olika aktörer, exempelvis kommun och markägare.

Grahn, P ; Berggren - Barring & Grahn, P.(2005). Om trädgårdsterapi och terapeutiska trädgårdar. I Johansson & Küller Svensk miljöpsykologi. sid 245-262. Lund: studentlitteratur. ISBN 91-44-03424-5.

Frida Gustafsson
Strateg för ekologisk hållbarhet

Bilagor

Program för friluftsliv Kalmar kommun är i tre delar:

- DEL I: Bakgrund, kommunens ambitioner, mål, strategier, ansvarsfördelning och regelverk.
- DEL II: Beskrivning av områden som är attraktiva för friluftsliv och friluftaktiviteter, analys, prioritering, genomförandeplan samt källor.
- DEL III: Kartor med tips på platser för friluftaktiviteter.

Frida Gustafsson